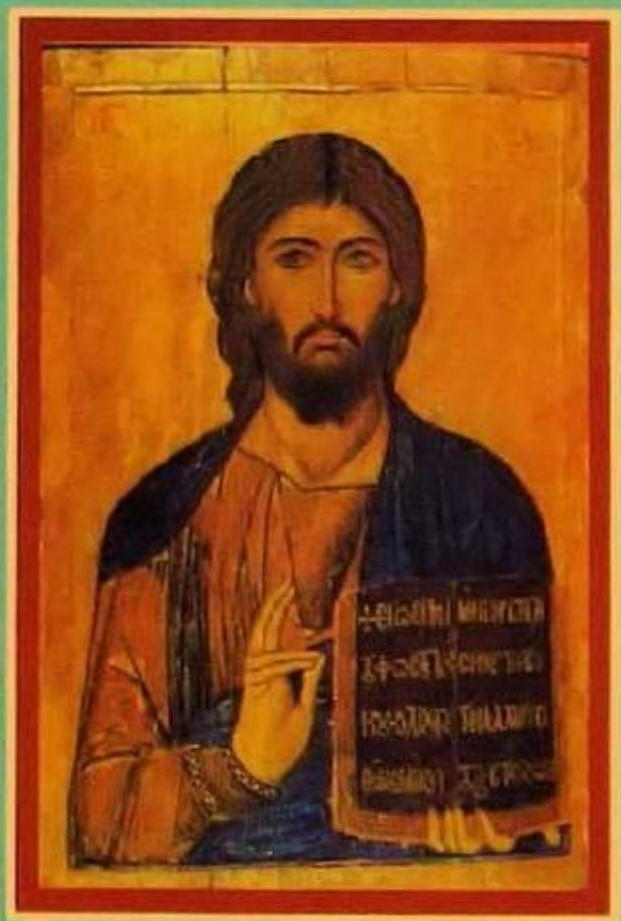

Arhimandrit Ioanichie Bălan

**CĂLĂUZĂ ORTODOXĂ
ÎN
BISERICĂ
I**

Protosinghel **Ioanichie Bălan**
CĂLĂUZĂ ORTODOXĂ ÎN BISERICĂ
I

Protosinghel Ioanichie Bălan

**CĂLĂUZĂ ORTODOXĂ
ÎN
BISERICĂ
I**

Cu prefață de I. P. S.

DANIEL

MITROPOLITUL MOLDOVEI ȘI BUCOVINEI

EDITATĂ DE SFÂNTA MÂNĂSTIRE SIHĂSTRIA - 1991

PREFAȚĂ

Scrisă pe înțelesul tuturor și sub formă de întrebări și răspunsuri, cartea de față a Părintelui Ioanichie Bălan se prezintă ca o convorbire practică, pastorală și misionară în același timp. Preocuparea pentru apărarea dreptei credințe și pentru îndreptarea vieții creștine spirituale și morale se vede în fiecare pagină a cărții. Stilul adesea apologetic și mai puțin conciliant sau ecumenist provine din fermitatea și pasiunea de a rămâne fidel credinței Bisericii nedespărțite a Sfinților Apostoli, a Sinoadelor ecumenice și a Sfinților Părinți.

Pentru autor, darul sfânt al libertății fiecăruia în credință nu poate justifica păcatul dezbinării bisericești sau al abaterii de la dreapta credință mântuitoare.

Cartea se remarcă prin informațiile și sfaturile practice, directe și clare, oferite cititorilor dornici de a cunoaște credința și viața Bisericii Ortodoxe, în care au fost botezați, și pe care autorul îi îndeamnă să o iubească și să o urmeze pentru a dobândi mântuirea și viața veșnică în Hristos Domnul

O călăuză spirituală și un îndemn pastoral, un catehism bogat și un îndreptar pentru ogorul sfânt al sufletelor – toate aceste calități înscriu cartea de față în slujirea și strădania Părintelui Ioanichie de a promova dreapta credință strămoșească atât în timp de prigoană, cât și în timp de libertate.

Binecuvântăm dorința sfântă a autorului de a îndemna la păstrarea dreptei credințe, la înnoirea vieții noastre duhovnicești și la sporirea dragostei față de Dumnezeu și de aproapele, pe care o aduce, cu adevărat, numai sfințenia.

La Praznicul Sf. Proroc Ilie
20 Iulie 1991

† DANIEL
MITROPOLITUL MOLDOVEI ȘI BUCOVINEI

INTRODUCERE

Creștinul nu se poate mântui singur, fără ajutorul lui Dumnezeu și fără călăuză în viață. Prima noastră călăuză spre Hristos este harul Duhului Sfânt, pe care îl primim la Botez, precum și conștiința proprie cu care ne-a înzestrat Dumnezeu de la naștere. Alte călăuze de nădejde în viață ne sunt părinții care ne-au născut, nașul de Botez, preotul de parohie, duhovnicul fiecăruia dintre noi, care are un rol hotărâtor pe calea mântuirii noastre, Sfânta Scriptură și cărțile sfinte ortodoxe. Mulți credincioși își schimbă viața și se întorc la Hristos, cu harul Duhului Sfânt, datorită mai ales duhovnicilor și cărților bune de învățătură ortodoxă.

Cartea de față, intitulată *Călăuză Ortodoxă în Biserică*, este o carte de îndrumare duhovnicească pe înțelesul fiecăruia, scrisă sub formă de întrebări și răspunsuri, asemenea unui mic catehism. Ea vine în întâmpinarea credincioșilor noștri iubitori de Dumnezeu și dornici de cunoaștere, care ne pun numeroase întrebări și așteaptă să le răspundem și să-i învățăm cele de nevoie spre mântuire. Sperăm că răspunsurile ce le oferă această carte vor limpezi și clarifica numeroase întrebări și nedumeriri duhovnicești.

Lucrarea cuprinde trei capitole principale: *Biserica*, în înțeles general, ca instituție divină întemeiată de Fiul lui Dumnezeu pe pământ prin jertfa și învierea Sa, fără de care nu este mântuire; *Biserica - locaș de cult*, spre lauda Preasfintei Treimi, numită și „casă de rugăciune” pentru toți credincioșii, cu explicarea pe scurt a obiectelor liturgice cu semnificația lor; și *Cultul divin public*, cu explicarea tuturor Sfintelor Slujbe ce se fac în Biserica Ortodoxă, adică: Sfintele Taine, Ierurgiile, Cele șapte Laude și Sfânta Liturghie. Pentru fiecare slujbă s-au dat răspunsuri clare, pe înțelesul tuturor, pe care trebuie să le cunoască toți creștinii ortodocși. În ce privește explicarea Sfintei Liturghii, care este cununa tuturor slujbelor ce se fac în Biserică, am stăruit mai mult, căutând să explicăm atât ce face preotul în Altar, în fiecare moment liturgic, cât și ce trebuie să facă și cum să se roage creștinii, ca să se unească tainic cu Hristos prin Sfânta Liturghie și să asculte slujbe cu folos, cu evlavie și răbdare. De aceea, am adăugat la urmă acest capitol principal.

Ultimul capitol al acestei cărți îl formează un mic dicționar de cuvinte cu caracter liturgic, pe care l-am adăugat, sperăm cu folos, pentru popularizarea cultului ortodox.

Pentru a avea, credincioșii noștri, la îndemână, o îndrumare creștină mai completă, în viitorul apropiat va apărea și a doua parte a acestei lucrări, intitulată *Călăuză Ortodoxă în familie și societate*. Prin aceasta dorim să venim pe cât posibil în ajutorul fiilor sufletești ai Bisericii noastre, pentru a cunoaște mai bine profunzimea credinței și frumusețea slujbelor ortodoxe, precum și importanța lor în viața Bisericii întemeiate de Iisus Hristos pentru mântuirea lumii.

Cartea de față a fost scrisă cu binecuvântarea și sub îndrumarea Înalt Preasfințitului Daniel, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, care a adăugat și un frumos *Cuvânt înainte*.

În speranța că această carte va contribui la zidirea duhovnicească a celor ce caută pe Hristos, cerem binecuvântarea lui Dumnezeu peste ea și peste poporul nostru dreptmăritor.

SFÂNTA MÂNĂSTIRE SIHĂSTRIA Protosinghel IOANICHIE
BĂLAN

DESPRE BISERICĂ

Ce este Biserica și cine a întemeiat-o?

Biserica este așezământul sfânt întemeiat de Domnul nostru Iisus Hristos, prin întruparea, moartea și învierea Sa, și, apoi, desăvârșit prin pogorârea Sfântului Duh și prin propovăduirea și jertfa Sfinților Apostoli și a urmașilor lor martiri, episcopi, preoți, diaconi și toți sfinții. Biserica este, deci, obștea tuturor creștinilor care cred în Hristos, care mărturisesc aceeași dreaptă credință în Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt și care ascultă de slujitorii sfințiți rânduiți de Sfinții Apostoli și de urmașii lor.

Cu ce scop a întemeiat Hristos Biserica Sa?

Iată cu ce scop a întemeiat Mântuitorul Hristos Sfânta Biserică:

- Să mărturisească și să apere dreapta credință pe pământ, pe care a descoperit-o Dumnezeu în Sfânta Scriptură și Sfânta Tradiție;

- Să adune și să unească sub acoperământul ei, ca o mamă, toate neamurile care cred în Hristos ca Fiu al lui Dumnezeu;

- Să învețe, să conducă și să sfințească lumea prin Sfânta Evanghelie și prin harul Duhului Sfânt dat Apostolilor și păstorilor Bisericii rânduiți de ei;

- Să mențină pe pământ până la sfârșitul veacurilor Sfânta Liturghie și toate sfintele slujbe de laudă, de mulțumire și de cerere, spre slava Preasfintei Treimi;

- Să mântuiască toată lumea prin dreapta credință în Dumnezeu, prin harul Duhului Sfânt, pe care îl primim în

Biserică prin Sfintele Taine, și prin lucrarea faptelor bune.

Ce trebuie să mai știm despre Sfânta Biserică?

Sfântul Apostol Pavel ne învață că Hristos este *Cap al Bisericii*, iar Biserica întemeiată de El *este trupul lui Hristos* (Efeseni 1, 22-23). În alt loc Biserica este numită *mireasa lui Hristos* (II Corinteni 11, 2), *stâlpul și întărirea adevărului* (I Timotei 3, 15), sau *trupul tainic al Domnului*. Sfinții Părinți, inspirați de Duhul Sfânt, ne învață că *mirele și mireasa*, despre care se vorbește în Cântarea Cântărilor, sunt Hristos și Biserica. Și precum capul are un singur trup și mirele o singură mireasă, așa și Hristos are un singur trup și o singură mireasă, Biserica, numită și „mama noastră cea de obște”, care ne-a născut pe toți prin baia Sfântului Botez și prin celelalte Sfinte Taine.

De aceea și Sfântul Ciprian spune: cine nu are Biserica de mamă, nu poate avea pe Dumnezeu de Tată.

Deci, chiar dacă oamenii stăpâniți de mândrie și de neascultare, s-au dezbinat între ei și s-au depărtat mai mult sau mai puțin de adevărata Biserică întemeiată de Hristos și de Sfinții Apostoli, formând mai multe „biserici”, confesiuni, culte și grupări creștine sectare, schismatice și anarhice, nu trebuie să credem că Biserica cea una s-a rupt în mai multe biserici.

Biserica întemeiată de Hristos este dumnezeiască, este una, căci unul este și Hristos întemeietorul ei, și este veșnică. „Este un trup și un Duh”, o Evanghelie și o Biserică; „un Domn și o credință, un Botez, un Dumnezeu și Tatăl tuturor, care este peste toate și prin toate și întru toți” (Efeseni 4, 4-6).

Este mântuire afară de Biserică?

Nu. Afară de Biserica întemeiată de Hristos nu este mântuire, pentru că nu este episcop, nici preoție, nici Sfintele Taine prin care primim harul mântuirii. Adevărul care este Hristos, Crucea, Sfânta Evanghelie, harul mântuirii și urmașii Sfinților Apostoli, adică episcopii și preoții, se află numai în Biserică. Aici este Duhul Sfânt, Botezul, Sfânta Împărtășanie, Preoția, Sfânta Liturghie, bucuria vieții și mântuirea. Aici se află sfinții toți împreună cu Maica Domnului și însuși tronul

nevăzut al Preasfintei Treimi.

Cei care au ieșit din sânul Bisericii și s-au lepădat de Tainele ei, de păstoriile ei rânduiți de Apostoli, de Cruce, de sfinți, de Sfânta Liturghie și de toate darurile Duhului Sfânt ce izvorăsc din Biserică, aceia s-au lepădat de harul mântuirii, căci au ieșit din corabia Bisericii și din staulul oilor lui Hristos, Mântuitorul și Păstorul nostru cel bun. Ei se pot mântui numai dacă se căiesc și revin în sânul Bisericii. Domnul nostru Iisus Hristos zice: *Pe această piatră a dreptei credințe voi zidi Biserica Mea și porțile iadului nu o vor birui* (Matei 16, 18). Porțile iadului sunt sectele creștine de tot felul care lovesc în unitatea și temelia Bisericii, dar nu o vor putea birui, căci la cârma ei este Însuși Hristos, Mântuitorul lumii.

De ce credem în Biserică?

Pentru că ea ne unește cu Dumnezeu și că în ea se află neîncetat Hristos, Mântuitorul nostru și Sfântul Duh. De aceea Biserica nu greșește niciodată, fiind „stâlpul și temelia adevărului” (I Tim. 3, 15). Credem în Biserica lui Hristos, căci numai în ea ne putem boteza, pocăi și împărtăși cu Sfintele Taine. Numai în ea ne putem mântui. *Nu este mântuire afară de Biserică*, spune Sfântul Ciprian, pentru că numai Biserica, numită trupul tainic al lui Hristos, păstrează toate darurile mântuirii.

Care este Biserica cea adevărată?

Biserica cea adevărată este Biserica Ortodoxă, pentru că ea singură are dreapta credință în Dumnezeu. Însuși cuvântul „ortodoxie”, în limba greacă, înseamnă dreapta credință. Ea singură păstrează neschimbate, fără lipsuri și adăugiri, învățătura și rânduielile Domnului nostru Iisus Hristos, așa cum le-au propovăduit Sfinții Apostoli și cum le-au explicat și fixat în Simbolul de Credință Sfinții Părinți la Sinoadele ecumenice și locale din primele secole creștine, când toată creștinătatea era una și nedespărțită.

De aceea numai în Biserica Ortodoxă se găsesc mijloacele sigure de mântuire.

Prin ce se dovedește concret că Biserica Ortodoxă

este cea adevărată?

- Numai Biserica Ortodoxă păstrează învățătura de credință adevărată, întreagă și neschimbată, primită de la Sfinții Apostoli, cuprinsă în Crez sau Simbolul de Credință, așa cum l-au stabilit Sfinții Părinți în primele două Sinoade ecumenice din anii 325 și 381 de la Niceea și Constantinopol, la care a luat parte și Biserica de Apus (Catolică). Mai târziu, Biserica de Apus a modificat Crezul credinței (Filioque), și s-a îndepărtat de la Tradiția comună a Sfinților Părinți, atât în ce privește viața sacramentală, cât și forma de conducere a Bisericii (Reforma protestantă și dogmele papale romano-catolice);

- Slujbele în Biserica Ortodoxă sunt și ele recunoscute de toată lumea creștină ca cele mai mistice și mai conforme cu Tradiția Bisericii nedespărțite din primul mileniu. Asceza și postul nu au fost schimbate în Ortodoxie, așa cum s-a întâmplat în Bisericile catolice și protestante.

Ce mărturisim în Simbolul de Credință despre Biserică?

În articolul IX mărturisim că noi, creștinii, credem *Și întru una, sfântă, sobornicească și apostolească Biserică*. O numim „una”, pentru că Unul este Hristos Capul și întemeietorul ei și nimeni nu poate să pună altă temelie Bisericii Sale, nici oamenii, nici îngerii. O numim „sfântă”, pentru că Biserica este *trupul lui Hristos Care a iubit Biserica și S-a dat pe Sine pentru ea, ca s-o sfințească, curățind-o prin baia apei prin cuvânt... ca să fie sfântă și fără prihană (Efeseni 5, 23-27)*.

Biserica lui Hristos este sfântă și pentru că în ea se află harul Duhului Sfânt, Sfânta Evanghelie, Crucea, icoanele, sfintele moaște, Sfântul și Marele Mir, prin care se pecetluiește cel botezat cu *pecetea harului Duhului Sfânt*, precum și Sfânta Împărtășanie.

Biserica este sfântă și pentru că aici se săvârșește zilnic Sfânta Liturghie, se hirotonesce preoții, se împărtășesc credincioșii, se botează copiii și, aici, oamenii laudă neîncetat pe Dumnezeu împreună cu sfinții îngeri. În Biserică se află toate harurile mântuirii oamenilor.

Biserica este numită „sobornicească”, adică universală,

chemată să cuprindă toată lumea. Mântuitorul a poruncit Apostolilor: *Mergând, învățați toate neamurile...* (Matei 28, 19). Biserica este sobornicească pentru că are plinătatea Adevărului și a darurilor mântuitoare ale lui Hristos.

Biserica se numește și „apostolică”, pentru că a fost organizată și răspândită în lume de Sfinții Apostoli, a căror învățătură neschimbată numai ortodocșii o păstrează până astăzi.

Care sunt membrii Bisericii lui Hristos?

Toți oamenii care sunt botezați în numele Preasfintei Treimi și păstrează neschimbată credința ortodoxă apostolică, atât drepti, cât și păcătoși, sunt membri ai Bisericii lui Hristos. Căci nu este om fără de păcat, iar Hristos Și-a dat viața pentru toți, că *n-au trebuință cei sănătoși de doctor, ci cei bolnavi* (Matei 9, 12). Numai cei ce se leapădă de Dumnezeu ateii, ereticii, sectanții, schismaticii și sinucigașii care s-au rupt de Biserică nu pot fi membri ai Bisericii lui Hristos și nu ne putem ruga niciodată pentru ei, atât cât sunt în viață, cât și după moarte. Numai dacă se pocăiesc sunt iertați și mântuiți.

Însă Biserica lui Hristos are două feluri de membri: cerești și pământești. Sfinții și îngerii sunt membri ai *Bisericii biruitoare* din cer, căci au biruit pe diavolul și se află înaintea Preasfintei Treimi. Iar membrii *Bisericii luptătoare* de pe pământ sunt credincioșii dreptmăritori, care se luptă cu ispitele, cu patimile și cu diavolii pentru a dobândi viața veșnică. Cele două biserici formează una în Hristos, ca și membrii ei care împreună preamăresc pe Dumnezeu. Creștinii laudă pe sfinți și pe îngeri, iar cei din cer se roagă pentru mântuirea celor ce se luptă pe pământ. Iată ce mare este taina Bisericii creștine! Prototipul sau modelul veșnic al Bisericii lui Hristos este însăși unitatea de nepătruns a Preasfintei Treimi. Căci unde este Dumnezeu, acolo este Biserica, acolo este unitatea sfinților, cu a îngerilor și a creștinilor. Acolo este harul Duhului Sfânt și veșnica fericire.

Cine conduce Biserica?

Biserica este condusă nevăzut de Însuși întemeietorul ei, Domnul nostru Iisus Hristos, Care este „Capul Bisericii”,

prin harul Duhului Sfânt care lucrează în Biserică. În chip văzut, Biserica este condusă de ierarhia bisericească, formată din cele trei trepte – diaconi, preoți și episcopi – , care și-au păstrat succesiunea apostolică de la întemeierea Bisericii, fiind hirotoniți de Apostoli prin punerea mâinilor pe capul lor. Ierarhia bisericească își are originea în însuși Marele Arhiereu Iisus Hristos, Care a sfințit pe Apostoli la Cincizecime, prin trimiterea Duhului Sfânt peste ei în chip de limbi de foc (Fapte 2, 1-4).

Ce trebuie să mai știm despre ierarhia bisericească?

Diaconii, care formează prima treaptă ierarhică în Biserică, sunt hirotoniți de episcopii aleși canonic în fiecare eparhie. Ei singuri nu pot sluji Sfânta Liturghie și nu pot săvârși nicio slujbă bisericească fără preoți și episcopi. Ei îi ajută numai la sfintele slujbe.

Preoții, a doua treaptă ierarhiei bisericești, sunt hirotoniți de episcopi pentru o anumită biserică sau parohie. Preoții hirotoniți canonic pot săvârși orice sfinte slujbe în parohia rânduită de episcopul locului, afară de hirotonie și sfințiri de biserici. Ei pot spovedi și dezlega păcatele credincioșilor numai cu binecuvântarea episcopului, dacă au fost hirotoniți și hirotesiți canonic duhovnici.

Episcopii, cea mai înaltă treaptă a ierarhiei bisericești, sunt hirotoniți de câte trei episcopi, după ce mai întâi au fost aleși și cercetați canonic de toți episcopii care formează membrii Sfântului Sinod al fiecărei Biserici Ortodoxe locale. Episcopii au ranguri diferite: arhiepiscopi, mitropoliți și patriarhi în fiecare țară ortodoxă, după practica și dreptul canonic ortodox.

În unele țări creștine se află diaconi, preoți și chiar episcopi hirotoniți necanonic de episcopi caterisiți și schismatici. Ei nu pot săvârși în Bisericile Ortodoxe canonice niciun fel de slujbe, pentru că nu li se recunoaște valabilă hirotonia. La fel sunt opriți de cele sfinte, adică de săvârșirea sfintelor slujbe, toți preoții caterisiți, cărora li s-a luat harul pentru grave abateri de la disciplina Bisericii. Caterisirea se face de către episcopul locului, cu aprobarea Sfântului Sinod. Ea poate fi temporară sau pe viață și poate fi ridicată numai

de episcopul respectiv și Sfântul Sinod. Orice slujbe și servicii religioase săvârșite de slujitori necanonici, schismatici sau caterisiți nu sunt valide, adică nu au nicio valoare, ca și cum ar fi fost făcute de oameni laici nehirotoniți.

Care este autoritatea supremă a Bisericii Ortodoxe?

Autoritatea supremă a fiecărei Biserici Ortodoxe naționale este Sfântul Sinod local respectiv, adică adunarea tuturor episcopilor ortodocși din fiecare țară. Iar autoritatea supremă a întregii Biserici Ortodoxe este *Sinodul ecumenic* format din episcopii tuturor Bisericilor Ortodoxe. Sinodul ecumenic, adică universal, ca și cel local, adică național, conduce Biserica lui Hristos sub călăuzirea Duhului Sfânt.

Hotărârile Sfântului Sinod trebuie respectate de către toți membrii Bisericii Ortodoxe respective: cler și popor.

Ce trebuie să știm despre episcop?

Episcopul hirotonit canonic reprezintă pe Hristos, iar preoții slujitori reprezintă pe Sfinții Apostoli. De aceea Sfinții Părinți ne învață să ascultăm de episcop ca de însuși Iisus Hristos, iar de preoți să ascultăm ca de Apostoli (Sf. Ignatie al Antiohiei, în special).

Episcopul este autoritatea supremă în eparhia sa și nu poate fi Biserică, nici preoție, nici mântuire fără episcopi. Harul Duhului Sfânt primit de episcopi la hirotonie este dat prin succesiune direct de la Sfinții Apostoli și se transmite prin hirotonie la toți preoții prin punerea mâinilor pe capul lor. Însă cei hirotoniți de episcopi caterisiți nu pot fi preoți, căci harul Duhului Sfânt nu vine peste ei, neavând succesiune apostolică sau comuniunea deplină cu Biserica.

Care sunt atribuțiile principale ale episcopului?

Episcopul mărturisește și apără până la jertfă dreapta credință în eparhia sa, prin cuvânt și faptă; conduce pe calea mântuirii turma încredințată lui, formată din preoți, călugări și credincioși; hirotonește preoți și diaconi care sunt vrednici să slujească lui Hristos; sfințește biserici noi sau biserici care au suferit reparații mari; hirotesește duhovnici și le dă voie să spovedească pe credincioși; numește preoți la parohii și îi

transferă, după nevoie, de la o parohie la alta; distribuie Sfântul și Marele Mir la preoți, fără de care nu se poate face Botezul ortodox; face vizite canonice duhovnicești prin parohii și mănăstiri și dă slujitorilor bisericești sfaturi și îndrumări pastorale; canonisește pe preoții vinovați, iar pe cei ce au săvârșit grave abateri canonice de la morală Bisericii îi suspendă temporar sau pe viață, oprindu-i de la săvârșirea celor sfinte; aprobă și binecuvântează zidirea de biserici noi; aprobă tineri candidați pentru seminarii și facultăți de teologie; face cercetarea canonică a noilor candidați la preoție; aprobă înființarea de noi mănăstiri; judecă, personal sau prin delegații săi, orice neînțelegeri și abateri din eparhia sa; supraveghează activitatea misionară a preoților, păstrează unitatea dreptei credințe în eparhie și numește protopopi și preoți misionari în vederea combaterii prozelitismului sectar.

Ce alte îndatoriri are episcopul, mai ales astăzi?

- Să respecte Canoanele Bisericii Ortodoxe și hotărârile Sfântului Sinod, al cărui membru este, în eparhia pe care o conduce;

- Să fie pentru toți fiii săi sufletești din eparhie clerici, monahi și credincioși un adevărat părinte, model viu de viață duhovnicească exemplară, profund cunoscător al Teologiei Ortodoxe, un apărător devotat al dreptei credințe în fața ateismului și prozelitismului sectar;

- Să promoveze în școlile teologice eparhiale numai tineri cu viață duhovnicească aleasă, proveniți din familii ortodoxe evlavioase;

- Să hirotonească preoți dintre cei mai buni candidați, fără impedimente canonice și cu viață morală impecabilă;

- Să numească preoți la sate și orașe din candidații cei mai evlavioși, cu familie exemplară, care locuiesc permanent în parohie, ținându-se seamă neapărat atât de recomandarea duhovnicului lor, cât și de opinia credincioșilor din enoria respectivă;

- Să facă vizite canonice în eparhie cât mai des posibil și să consulte credincioșii dacă sunt mulțumiți de preoții lor;

- Să facă slujbe arhieresti misionare în parohii, prin sate și orașe, și să întărească pe credincioși în dreapta

credință prin cărți ortodoxe și prin predici de suflet;

- Să aibă consilieri buni și să supravegheze prin ei cum își administrează fiecare preot enoriașii, biserica, averea ei, cimitirul și, mai ales, dacă săvârșește sfintele slujbe în ținută duhovnicească, cum se cuvine unui adevărat păstor de suflete;

- Să organizeze în fiecare parohie de sat și oraș ore de catehizare obligatorii în școli și biserici, cu copiii mici, cu elevii de școală, cu tinerii și studenții, cu credincioșii de toate vârstele, cum se procedează și în alte țări;

- Să aibă fiecare eparhie o tipografie pentru icoane și cărți bisericești ortodoxe, care să fie difuzate în toate parohiile eparhiale, pentru catehizarea credincioșilor și combaterea învățăturii sectare;

- Să dispună organizarea de biblioteci ortodoxe în fiecare parohie, ca să stea la dispoziția credincioșilor respectivi;

- Să dispună ca fiecare preot să organizeze pelerinaje locale în țară, la sfintele moaște, la mănăstiri și duhovnici iscusiți, pentru formare duhovnicească și întărirea unității credincioșilor noștri;

- Să dispună organizarea de mici așezăminte de binefacere prin orașe și sate, conduse de preoți cu vocație, pentru ajutorarea copiilor orfani, a văduvelor, a bătrânilor, a celor bolnavi și fără niciun ajutor, cum există în toate țările creștine;

- Să dispună organizarea în parohii de comitete misionare bine formate, cu credincioși dintre cei mai buni, cunoscători ai Sfintei Scripturi și ai învățăturii ortodoxe, pentru a ajuta pe preot la combaterea oricărui fel de prozelitism sectar;

- Să dispună organizarea de coruri bisericești în fiecare parohie, slujbe speciale festive cu toți credincioșii, serbări ortodoxe cu enoriașii, vizite frățești în parohiile vecine, mai ales la hramuri și sfințiri de biserici, pentru întărirea unității credincioșilor noștri și a iubirii creștine;

- În cazuri grave de abateri canonice și de disciplină, episcopul eparhiot să ia imediat măsuri de îndreptare a preotului, până la suspendare temporară, transferare și chiar caterisire, știut fiind că preotul bun poate salva o parohie, iar

cel nevrednic o poate distruge moral.

Ce trebuie să știm despre preot?

Preotul este hirotonit de episcopul canonic al eparhiei respective, pentru o parohie dinainte hotărâtă. Înainte de hirotonie el trebuie să fie căsătorit canonic cu o soție ortodoxă evlavioasă. Iar dacă este preot celibatar, după hirotonie nu mai are voie să se căsătorească până la moarte. Preotul care se căsătorește după hirotonie, sau care divorțează de soție și se căsătorește a doua oară, nu mai poate fi preot toată viața, căci pierde harul preoției lucrătoare. În acest caz, nu mai poate săvârși cele ale preoției și mai ales Sfânta Liturghie. Poate totuși sluji Biserica lui Hristos ca simplu funcționar de cancelarie.

În parohia sa, preotul reprezintă pe episcop și deci pe Apostoli. De aceea mare este răspunderea și harul preotului slujitor. De el depinde cel mai mult mântuirea credincioșilor săi și întărirea Ortodoxiei și a vieții duhovnicești în fiecare parohie. Însă și păstoriții săi trebuie să asculte în toate pe preotul lor, să colaboreze cu el, să se roage pentru el, să-l ajute în pastorație și să-i arate în toate supunere și dragoste. Căci un preot bun poate transforma duhovnicește o parohie și mântuiește mii și mii de suflete. Dar și credincioșii iubitori de Hristos, prin rugăciunile lor, pot schimba viața și sufletul preotului mai puțin bun. Fără o asemenea colaborare duhovnicească între preot și credincioși, Biserica Ortodoxă nu poate avea parohii bune și preoți cu adevărat devotați pentru Hristos.

Cum trebuie să fie un adevărat preot ortodox?

Preotul în parohia sa este apostolul satului în care este rânduit să slujească cele sfinte și să vestească Sfânta Evanghelie. Sfinții Părinți spun că preoții se mântuiesc mult mai greu decât mirenii, chiar dacă au o viață personală curată. Mântuirea lor depinde, mai ales, de câte suflete aduc la pocăință și câte suflete pierd prin sminteală, prin nepăsare și prin lipsă de învățătură. Căci zice Mântuitorul: *Oricui i s-a dat mult, mult se va cere de la el, și cui i s-a încredințat mult, mai mult i se va cere.* (Luca 12, 48).

De aceea, un preot devotat pentru Hristos și pentru

Biserica este o făclie nestinsă în sfeșnic. El trebuie să aibă o viață duhovnicească exemplară, să se tragă dintr-o familie de buni creștini și să aibă el însuși o familie model în parohie. Soția lui să fie evlavioasă, smerită, iubitoare de rugăciune și prezentă totdeauna la slujbele bisericii. Să nască copii, nu să-i avorteze. Să fie ca o mamă duhovnicească pentru mame și copii, pentru văduve, bolnavi și orfani din parohie și să se poarte întru toate cuviincios, cu cuvântul, cu fapta și cu îmbrăcămintea.

Preotul este dator să aibă și o profundă pregătire teologică, ca să poată învăța dreapta credință pe enoriași și să înlăture orice prozelitism sectar din parohie. Apoi să fie un om de rugăciune, căci cine nu iubește rugăciunea și biserica, nu poate fi un preot bun. De asemenea, să fie milostiv cu toți, ne iubitor de averi, smerit, blând, împăciuitor, drept judecător și să locuiască în parohie.

Care sunt îndatoririle principale ale preotului de azi?

- Să săvârșească toate slujbele și, mai ales, Sfânta Liturghie cu toată credința, cu frică de Dumnezeu și cu multă evlavie și smerenie;

- Să nu fie înrobit de bani, iar pentru cei săraci, pentru orfani și pentru bolnavi să slujească gratuit;

- Să vină cel dintâi la biserică și să iasă cel din urmă;

- Să nu facă niciun fel de politică, pentru că este în slujba lui Hristos și trebuie să-i iubească egal pe toți oamenii;

- Să nu fie fricos pentru Dumnezeu și să fie un bun predicator, un duhovnic înțelept și un adevărat părinte sufletesc pentru enoriași, căutând să-i dobândească pe toți;

- Să fie milostiv, să ajute după putere pe săraci și orfani și să adune fonduri speciale pentru acte de caritate;

- Să facă obligatoriu ore de religie și catehizare cu copiii, cu tinerii, cu cei ce se căsătoresc și cu toți oamenii;

- Să facă pelerinaje cu credincioșii la sfintele moaște, la duhovnicii iscusiți din mănăstiri și în alte locuri ziditoare de suflet;

- Să apere pe enoriași de secte, de prozelitism, de beție, de desfrâu, de divorț, de avort și de tot felul de certuri și sminteli;

- Să săvârșească Sfânta Liturghie Duminica, în sărbători și sâmbăta, iar în ajun să facă obligatoriu Vecernia și Utrenia după rânduială, precum și acatistul și Sfântul Maslu, vinerea sau miercurea;

- Să pregătească din timp predica rânduită, pe care să o rostească cu evlavie în fața credincioșilor;

- Să țină predici și cuvinte duhovnicești la orice slujbe, adunări obștești și alte ocazii;

- Să spovedească cu răbdare pe credincioși ori de câte ori au nevoie și, mai ales, în cele patru posturi, însă individual și fără grabă, iar nu în comun, cum obișnuiesc unii preoți, știind că această practică este necanonică și anulează taina Spovedaniei, iar omul rămâne cu păcatele nedezlegate;

- Să împărtășească pe credincioși în mod canonic, după vrednicie, de cel puțin șase ori pe an, iar pe copii, pe bolnavi, pe bătrâni și pe cei aleși, mai des, o dată pe lună sau la 40 de zile. În cazuri excepționale, să urmeze porunca episcopului eparhiot privind împărtășania;

- Să facă periodic vizite pastorale în familii, să asculte nevoile credincioșilor, să le procure cărți religioase bune și să-i ferească de citirea și posedarea cărților rele, sectare, ateiste, imorale, pornografice;

- O datorie majoră, capitală, a unui preot ortodox este să aibă un duhovnic bun, să se mărturisească adesea și să asculte întru toate de episcopul locului și de duhovnic;

- Să locuiască permanent în parohie, iar nu să fie navetist, ca orice funcționar, căci și păstorii de oi nu-și lasă niciodată turma singură ca s-o atace hoții și lupii;

- Să poarte permanent ținută preotească, chiar în familie, căci este apostol și ostaș al lui Hristos până la moarte, iar nu funcționar;

- Să nu-și adune avere pe pământ, ci în cer, făcând multă milostenie la săraci, bolnavi, văduve, bătrâni și orfani. La fel și soția cu copiii lui să se poarte cuviincios, să fie smeriți și să ajute pe preot în misiunea sa;

- Să organizeze o bogată bibliotecă parohială la dispoziția tuturor enoriașilor, pentru a fi citită regulat;

- Să formeze un comitet misionar, pregătit dintre cei mai buni credincioși, pentru a-l ajuta la combaterea prozelitismului sectar;

- Să facă slujbe arhieresti și misionare cu cei mai buni preoți, predicatori și duhovnici de la mănăstiri, ca să poată menține unitatea ortodoxă și să mulțumească pe enoriași, pentru a neutraliza, astfel, orice fel de prozelitism;

- Să organizeze o puternică activitate de caritate creștină cu cei bolnavi, bătrâni săraci și orfani și să-i îndemne pe toți enoriașii săi la iubire, împăcare și milă;

- Să citească zilnic, acasă și la biserică, rugăciunile rânduite din Ceaslov și Psaltire, ca să fie model pentru toți credincioșii;

- Să citească zilnic din Sfânta Scriptură și din operele Sfinților Părinți, pentru a putea hrăni și întări pe credincioși;

- Să organizeze la biserică un frumos cor bisericesc, unde să cânte tot satul. Cântarea religioasă întărește mult credința în Dumnezeu și unitatea credincioșilor.

Care sunt datoriile credincioșilor față de preot și de Biserică?

Credincioșii trebuie să cinstească pe preot ca pe adevăratul slujitor al lui Hristos; să asculte de el în cele duhovnicești și să-i ceară sfatul în toate problemele de credință și de viață creștină; să ducă la preot pe cei de altă credință, mai ales pe sectanți, când vin pe la casele lor și încercă să-i rupă de Biserica Ortodoxă; să se spovedească regulat ori de câte ori au nevoie și să nu se îndoiască de harul și viața preotului; să nu vorbească de rău pe preot, nici să-l osândească, nici să creadă orice despre el, nici să asculte clevetirea altora despre preotul lui Dumnezeu; să facă toate cu binecuvântarea, cu rugăciunea și cu sfatul preotului, știind că orice lucru sau faptă făcută fără binecuvântarea Bisericii și a preotului nu se sfârșește bine și nu aduce folos sufletesc.

Creștinii ortodocși sunt datori să iubească Biserica și credința ortodoxă ca pe Însuși Hristos. Să ducă viață curată, plăcută lui Dumnezeu, în rugăciune, în blândețe și milostenie, ca prin comportarea lor să slăvească pe Dumnezeu, să folosească sufletește pe cei din jur, să rușineze pe sectanți și ateii și să-și mântuiască familia lor. Apoi să dea ajutor la bisericile care se repară sau se zidesc din nou și să nu lipsească în sărbători de la sfintele slujbe, iar în casă să nu primească pe dușmanii lui Hristos și ai Bisericii, care sunt

ateii, sectanții și cărțile lor amăgitoare și hulitoare de Dumnezeu.

Slujbele săvârșite de preoți cu viață necorespunzătoare sunt primite la Dumnezeu?

Toate slujbele săvârșite de preoți hirotoniți canonic de Biserică sunt primite la Dumnezeu, indiferent de viața lor personală, căci nu ei, ci harul Duhului Sfânt primit la hirotonie lucrează prin ei și săvârșește toate. Preotul este numai un slujitor, un colaborator al Harului, un mijlocitor între Dumnezeu și oameni. El numai cât rostește cu cuvântul și Duhul Sfânt, care lucrează prin episcopi și preoți, toate le săvârșește. Însă nu trebuie să înțelegem că preotul nu este dator să aibă o viață creștină înaltă, curată, sfântă. Căci cu cât preotul va duce o viață duhovnicească mai înaltă, mai legată de Dumnezeu prin rugăciune, prin iubire și sfințenie, cu atât va face o pastorație evanghelică mai aleasă și va dobândi mai multe suflete pentru Împărăția cerurilor. De aceea preoții și toți slujitorii Bisericii lui Hristos vor fi judecați, atât pentru viața lor personală, cât și pentru felul cum au săvârșit cele sfinte și au păstorit sufletele credincioșilor încredințate lor de Dumnezeu. Căci *înfricoșat lucru este a cădea în mâinile Dumnezeului Celui viu* (Evrei 10,31).

Ce trebuie să facă enoriașii care sunt nemulțumiți de preoții lor, pentru viața lor necorespunzătoare?

Să se sfătuiască între ei și să ceară episcopului locului să trimită în parohie o comisie eparhială ca să constate adevărul. Dacă vina preotului este mare și nu se poate face pace între el și enoriași, să ceară de la episcop alt preot bun. Însă toate să se facă cu liniște și să se respecte atât dorința credincioșilor, cât și hotărârea episcopului.

Ce păcat săvârșesc cei ce încearcă să cumpere harul preoției sau parohii și ranguri bisericești cu bani și prin alte mijloace necanonice?

Toți aceștia săvârșesc păcatul simoniei, adică cumpărarea celor sfinte cu bani și daruri ca Simon vrăjitorul (Fapte 8, 9-24). Acesta este un păcat împotriva Duhului Sfânt

și se canonisește foarte greu. Adică, atât cei ce dau bani pe cele sfinte, cât și cei ce primesc și mijlocesc pentru aceasta se caterisesc, adică se depun din treaptă și devin mireni, pierzând harul preoției, potrivit Sfintelor Canoane.

Care sunt poruncile Bisericii pe care suntem datori să le respectăm?

a. Să ne rugăm lui Dumnezeu și să mergem la biserică Duminica și în sărbători;

b. Să ținem sfintele posturi de peste an, miercurea și vinerea;

c. Să cinstim pe clerici, adică pe slujitorii Bisericii;

d. Să ne mărturisim păcatele și să ne împărtășim cu Sfintele Taine după rânduială;

e. Să nu citim, nici să aducem în casă cărți eretice (sectare);

f. Să ne rugăm pentru conducătorii bisericești și conducătorii țării bine-credincioși;

g. Să ținem posturile și slujbele speciale rânduite de episcopul locului;

h. Să nu furăm avutul bisericii;

i. Să nu facem nuntă în sfintele posturi și în zilele oprite.

Ce sunt sărbătorile și care este scopul lor?

Sărbătorile sunt zile sfinte rânduite de Biserică în tot cursul anului, atât în cinstea Mântuitorului nostru Iisus Hristos, cât și a sfinților Lui mai deosebiți, începând cu Maica Domnului. În sărbători creștinii sunt datori să meargă la biserică, să asculte Sfânta Liturghie împreună cu copiii lor și să înceteze lucrul mâinilor. Apoi să se roage mai mult acasă și să cerceteze pe cei bolnavi și lipsiți. Mai sunt datori să citească cu evlavie cărți ortodoxe și să meargă în pelerinaj pe la biserici, mănăstiri și sfinte moaște.

De câte feluri sunt sărbătorile din cursul anului bisericesc?

După însemnătatea lor, sărbătorile sunt de trei feluri:

a. *Sărbătoarea săptămânală a tuturor creștinilor, adică Duminica, ziua de odihnă a creștinilor, în locul zilei de odihnă*

a Legii Vechi, numită sabbat. Duminica se cheamă *ziua Domnului* (dies Dominica), sau ziua dintâi a săptămânii, și ne amintește permanent de Învierea Domnului, adică de biruința Vieții asupra morții, care formează temelia și nădejdea mântuirii noastre, căci fără Paști, fără Înviere nu ne putem mântui. În cursul unui an avem 52 de săptămâni și deci 52 de Duminici, cu unele mici excepții.

b. *Praznice împărătești*, în număr de zece, închinare Mântuitorului. Ele ne amintesc de momentele principale din viața Domnului pe pământ, începând cu Sfintele Paști. Acestea sunt cele mai mari sărbători ortodoxe din tot anul bisericesc. La acestea se adaugă și patru praznice împărătești închinare Maicii Domnului: Nașterea Maicii Domnului, la 8 septembrie; Intrarea în Biserică, 21 noiembrie; Buna Vestire, 25 martie; și Adormirea Maicii Domnului, la 15 august.

c. *Sărbători ale sfinților mai aleși*, care au în calendar cruce roșie și slujbă cu priveghere. În toate sfintele sărbători cu cruce roșie nu se lucrează, afară de unele excepții, cum sunt fabricile mari, spitalele și armata, în caz de nevoie.

După calendarul bisericesc, sărbătorile se împart în două categorii:

a. *Sărbători cu dată fixă*

b. *Sărbători cu dată schimbătoare, cum sunt Paștele și sărbătorile ce depind de Sfintele Paști, adică Floriile, Înălțarea Domnului și Rusaliile (Duminica Mare).*

Pentru ce cinstim Sfânta Duminică?

Cinstim Sfânta Duminică pentru că este ziua cea dintâi a creației lumii; pentru că este ziua în care a înviat Domnul din morți, biruind moartea, când a deschis Raiul care fusese încuiat din clipa izgonirii primilor oameni din Eden. Cinstim Sfânta Duminică pentru că în această zi, adică în Duminica Rusaliilor, S-a pogorât Duhul Sfânt peste Sfinții Apostoli și, prin ei, peste toată lumea. De asemenea, cinstim Sfânta Duminică, prima zi a săptămânii, căci în această zi se săvârșea de către Apostoli Sfânta Liturghie, numită și *frângerea pâinii*, când se împărtășeau toți cu Trupul și Sângele Domnului.

Duminica mai este numită și ziua a opta, adică prima zi

după sâmbătă, care este ziua a șaptea. Astfel, Duminica, adică ziua a opta, simbolizează tainic viața veșnică cu Hristos, când toți cei mântuiți vom fi în Împărăția cerurilor, înaintea tronului Preasfintei Treimi. Iată ce mare este însemnătatea Sfintei Duminici!

Cum trebuie să cinstim Sfintele Sărbători?

Trebuie să le cinstim creștinește, cu rugăciuni, milostenii, cercetarea bolnavilor și alte fapte bune, iar nu păgânește, adică în beții, în desfrânări, în distracții idolești și în tot felul de fărădelegi. Duminica și în sărbătorile mari, care au cruce roșie în calendar, creștinii sunt datori să participe regulat la Sfânta Liturghie, atât părinții, cât și copiii. Numai cei greu bolnavi, bătrânii neputincioși și femeile lăuze se pot ruga acasă. Orice lucru pământesc încetează în sărbători, afară de cele strict necesare pentru hrana oamenilor și a animalelor, precum și îngrijirea bolnavilor din spitale.

După-amiaza, în Duminici și sărbători, creștinii trebuie să participe la slujba Vecerniei din biserică, să meargă la spitale, să ajute bolnavii părăsiți, să ducă ajutoare la azilurile de bătrâni și să citească în casă cărți sfinte ortodoxe. Ar fi bine ca fiecare creștin să aibă în grija sa doi-trei bătrâni și bolnavi, pe care să-i ajute, atât material, cât și duhovnicește, pentru dragostea lui Hristos. De asemenea, creștinii pot face adunări religioase în biserici, sub supravegherea preoților, cu cântări bisericești, predici și consfătuiri ziditoare de suflet.

Este mare păcat a vinde și a cumpăra în sărbători, mai ales Duminica, sau a dansa, a sta în cârciumi, a se îmbăta și a face tot felul de păcate și fărădelegi, cum se obișnuiește în zilele noastre.

Ce este postul creștin?

Este o înfrânare pe un anumit timp, fie parțial, fie definitiv, de la mâncare, băutură, viață conjugală, distracții, vorbire multă și alte desfătări, cu scopul de a ne ruga mai mult lui Dumnezeu, de a ne pocăi și a ne spovedi și împărtăși cu Trupul și Sângele Domnului.

Postul este de două feluri: trupesesc și sufletesc. *Postul trupesesc* este înfrânarea de la mâncarea de dulce, de la băutură, adică vin și alcool, de la toate plăcerile trupești, de

la jocuri, film, televizor, muzică etc. Iar *postul sufletesc* este înfrânarea simțurilor, a gândurilor, a imaginației, precum și iertarea vrăjmașilor, împăcarea cu aproapele, milostenia și cât mai multă rugăciune cu căință și lacrimi. Numai amândouă felurile de post, unite la un loc, sunt primite la Dumnezeu. Iar dacă postim de mâncare, dar nu iertăm, nici nu părăsim beția, răutatea și desfrăul, nu avem niciun folos de acest post.

De câte feluri este postul, după asprime și durată?

După asprime, avem post negru, când nu mâncăm nimic o zi, până la asfințitul soarelui, sau două și chiar trei zile, fără niciun fel de mâncare și apă. Apoi, post cu mâncare o dată pe zi, seara sau la orele trei după amiază, fără ulei și fiertură și fără a ne sătura; post cu mâncare o dată pe zi, seara, sau la două-trei zile, cu legume și fructe fierte, fără ulei; post de câteva zile numai cu pesmeți și apă, seara; post cu regim vegetarian un an, doi sau toată viața și post pe un anumit timp cu regim mixt, vegetarian cinci zile și cu lapte, brânză și ouă, sâmbăta și duminica, obișnuit mai ales la călugări sihaștri. O dată cu postul aspru de mâncare se adaugă și înfrânarea de la trăirea conjugală a soților, pe un anumit timp, o săptămână, un post, un an sau pe toată viața, după cum se învoiesc ei și după sfatul duhovnicului. Postul trebuie ținut întotdeauna cu binecuvântarea preotului duhovnic, după râvna, puterea și pe măsura păcatelor făcute de fiecare credincios.

După durată, postul este de o zi, de trei zile, de o săptămână și mai lung, cum sunt cele patru posturi de peste an: *Postul Paștelui*, de șapte săptămâni; *postul Crăciunului*, de șase săptămâni; *postul Adormirii Maicii Domnului*, de două săptămâni, și *postul Sfinților Apostoli*, care variază între o săptămână și câteva săptămâni, după data Paștelui.

De ce postim Miercurea și Vinerea?

Miercurea postim căci atunci a fost vândut Mântuitorul la evrei de către Iuda vânzătorul, pe 30 de arginți. Iar Vinerea postim căci atunci a fost judecat Iisus Hristos și răstignit pe crucea Golgotei la orele 12, iar după trei ore și-a

dat Duhul pe Cruce și a fost înmormântat pentru mântuirea întregii lumi. Aceste două zile se postesc obligatoriu în tot cursul anului de către toți credincioșii, când mâncăm numai legume și zarzavaturi, afară de unele excepții prevăzute în calendar.

De ce postim Lunea?

Postul de luni este obligatoriu pentru călugări și benevol pentru credincioși. Lunea postim ca să întrecă postul creștinilor cu o zi față de postul Legii vechi, care ținea numai două zile, lunea și joia.

Care este folosul duhovnicesc al postului ortodox?

Postul rânduit de Biserică are un mare folos pentru credincioși, dacă postim cu dragoste și cu rugăciune și ne înfrânăm atât trupește, cât și sufletește. Postul înfrânează poftele trupești, limba, gândurile, imaginația și toate plăcerile pătimase. Postul ne smerește inima, ne împacă cu aproapele, ne slăbănogeste firea, ne întărește duhul, ne vindecă tot felul de boli trupești și sufletești, ne ajută la sfânta rugăciune, ne aduce aminte de moarte, ne îndeamnă la pocăință, la spovedanie și milostenie, ne face vrednici de Sfânta Împărtășanie. Postul ne face blânzi și smeriți. Postul unit cu rugăciunea din inimă și cu citirea psalmilor arde pe diavoli, îmblânzește pe vrăjmași, taie păcatul desfrânării, face adevărate minuni de vindecare, aduce lacrimi de pocăință și ne unește cel mai mult cu Iisus Hristos. Iar rugăciunea fără post ne aduce foarte puțin folos sufleteș, căci fără post nu putem alunga nici pe diavoli, nici patimile care ne ucid. Mare este folosul postului unit cu rugăciunea curată și cu milostenia la săraci și bolnavi!

Care este cel mai bun post creștin?

Postul cel mai bun și plăcut lui Dumnezeu este postul de bunăvoie, pe măsura puterii fiecăruia, cu binecuvântarea duhovnicului, întărit cu sfânta rugăciune mai ales citirea psalmilor și unit cu milostenia. Postul să nu fie nici prea aspru, nici prea ușor, ci post împărțesc, adică să mâncăm o dată pe zi, după-amiază sau seara, fără să ne săturăm, mâncare din vegetale, fără ulei și vin; să postim atât trupește,

cât și sufletește cu înfrânarea simțurilor, a limbii, a gândurilor și a tuturor plăcerilor păcătoase.

Ce este calendarul bisericesc?

Calendarul bisericesc este calendarul vechi, anual, făcut de astronomii egipteni cu 44 ani înainte de Hristos, pe timpul împăratului roman Iulian. El a fost preluat de Biserică pentru a-și fixa sărbătorile și prăznuirea, pe luni și zile, a tuturor sfinților creștini din cursul unui an. Calendarul iulian a fost îndreptat de mai multe ori, întrucât rămânea în urmă față de calendarul astronomic. Ultima îndreptare a calendarului bisericesc s-a făcut în anul 1924, când vechiul calendar sau „stil” rămăsese în urmă cu 13 zile. Creștinii care nu fac ascultare de Biserică și resping calendarul îndreptat se numesc popular „stiliști”.

Fiecare creștin poate să se roage și să postească cum dorește în familie, dar nu trebuie să rupă legătura cu Biserica lui Hristos, făcând „bisericuțe” din cauza calendarului, căci mândria și neascultarea duc sigur la moarte și la osânda sufletului. Calendarul nu este al Bisericii, ci este un ceas al timpului folosit de Biserică pentru a rânduiri anual, lunar și zilnic posturile, sărbătorile și sfintele slujbe bisericești. Cine renunță la unitatea credinței ortodoxe și la dragostea creștină din cauza calendarului, acela nu mai este un creștin adevărat, ci un om amăgit de vrăjmașul diavol. Dumnezeu vrea ca toți să fim una în Iisus Hristos, prin credință dreaptă și iubire. Vai de cei care dezbină pe creștini din cauza calendarului! Sperăm ca în curând Bisericile Ortodoxe Rusă, Sârbă și din Țara Sfântă să îndrepte calendarul, ca să fim toți una.

Ce este călugărul și rânduiala vieții monahale?

Călugărul, care în limba greacă înseamnă „bătrân bun”, este un creștin care dorește să fie desăvârșit, închinându-și întreaga viață lui Hristos, până la moarte. Cel ce se simte chemat de Dumnezeu la această viață mai înaltă, împlinește sfaturile evanghelice date de Hristos, Care zice: *Dacă voiești să fii desăvârșit, du-te, vinde averea ta și o împarte la săraci și vei avea comoară în cer; apoi vino și urmează Mie!* (Matei 19, 21). Călugării trăiesc numai în mănăstiri și schituri, sub povățuirea stareților și a

duhovnicilor bătrâni. Ei trebuie să împlinească trei voturi sau făgăduințe principale: ascultarea, fecioria și sărăcia de bunăvoie, așa cum a trăit Domnul pe pământ, cum au trăit Apostolii, Cuvioșii Părinți și toți sfinții. În viața monahală, călugării încearcă să imite, după putere, rânduiala vieții îngerești, căci îngerii ascultă desăvârșit de Dumnezeu și trăiesc în veșnică iubire și feciorie, arzând de dumnezeiasca dragoste. Călugării se mai numesc și monahi, adică oameni singuri, însingurați de cele pământești, pentru a vorbi numai cu Dumnezeu și cu îngerii. Fericiți sunt cei chemați la călugărie, care împlinesc cele făgăduite!

Ce asemănare este între viața monahală și cea de familie?

Atât creștinii care trăiesc în căsnicie, cât și monahii care se nevoiesc în mănăstiri sunt frați în Hristos. Și unii și alții trăiesc cu Hristos și se hrănesc din învățăturile Sfintei Evanghelii. Mănăstirea este, și ea, o familie duhovnicească, ce are drept scop desăvârșirea sufletelor prin rugăciune, post, ascultare, feciorie și celelalte fapte bune. Mănăstirile cresc și ele fii duhovnicești. Adică pe cei ce vin din sânul familiilor creștine, îi cresc în Hristos, îi ajută să se despătimească, să învețe a se ruga, a se smeri, a se jertfi pentru Domnul și a iubi întreaga zidire.

Călugării sunt frați duhovnicești cu toți creștinii dreptmăritori. Deosebirea principală între unii și alții este căsătoria. Creștinii se căsătoresc pentru naștere de copii și continuarea vieții pe pământ, iar călugării se logodesc numai cu Hristos pentru mântuirea și creșterea de fii sufletești. Crucea căsniciei și crucea călugăriei formează cele două căi în viața creștinului, după Sfânta Scriptură și Sfinții Părinți. Cel ce a luat crucea căsătoriei nu mai are voie să o lase pentru a lua crucea călugăriei. Numai dacă cei doi soți nu au copii, ori dacă și-au căsătorit copiii, prin învoire se pot retrage la bătrânețe în viața monahală întru pocăință. La fel, nici călugării nu mai pot lepăda crucea călugăriei pentru a se căsători. Cei ce fac acest greu păcat se aseamănă cu Iuda vânzătorul și sunt lepădați din Biserică, asemenea păgânilor și apostatilor. Însă, dacă revin la mănăstire, au iertare și mântuire.

Între aceste două căi de mântuire, *căsătoria* și *călugăria*, mai este o cale de mijloc, anume calea sau crucea fecioriei, care are mare plată la Dumnezeu. Aceasta se mai numește și „călugărie albă”. Cei care nu vor să se căsătorească și nici nu primesc cinul monahal, pot urma lui Hristos și în lume, ducând viață desăvârșită prin rugăciune, feciorie, post și milostenie. La fel sunt considerate văduvele și cele lăsate de bărbați care renunță la a doua căsătorie și duc viață în lume în totală curăție, smerenie și fapte bune. Astăzi sunt mult mai numeroși creștinii care duc această cruce a fecioriei și curăției în lume, decât călugării din mănăstiri. Asemenea tineri, fecioare și văduve curate erau și pe vremea Mântuitorului, ca femeile mironosițe, care urmau întru toate Domnului și erau nelipsite de la biserică.

Cine poate intra în viața monahală?

Numai creștinii ortodocși, după vârsta de 18 ani, care sunt sănătoși, din părinți evlavioși, care simt în inima lor chemare de la Dumnezeu și nu sunt căsătoriți, care doresc să urmeze lui Hristos până la moarte și au binecuvântarea duhovnicului lor. Părinții care își opresc copiii să vină la mănăstire, fac un greu păcat. Iar tinerii care intră în mănăstire, stau un timp provizoriu și numai dacă se simt chemați la călugărie, cu binecuvântare sunt tunși în monahism, cu mâna pe Evanghelie și Cruce, asemenea celor ce se cunună, când li se schimbă și numele de botez. Călugăria este considerată al doilea botez. De aceea toate păcatele făcute până atunci li se iartă. După un număr de ani, călugării aleși, cu pregătire duhovnicească și teologică, pot fi hirotoniți preoți și făcuți duhovnici. Preoții călugări slujesc de obicei numai în mănăstiri și la centrele eparhiale, iar în caz de nevoie, pot sluji, temporar, și la parohii.

De ce cinstim pe sfinți?

Pe sfinții lui Dumnezeu îi cinstim, adică îi venerăm, pentru că au avut credință tare și viață curată în Dumnezeu, pentru că ei se roagă neîncetat înaintea Preasfintei Treimi pentru toată lumea și pentru că sunt modele vii pentru noi toți de credință, de iubire și de trăire sfântă în Hristos. Ei duc rugăciunile noastre înaintea lui Dumnezeu și cer iertare

pentru noi (Evrei 13, 7; Apocalipsă 5, 8). De aceea și Mântuitorul spune: *Mărirea pe care Tu Mi-ai dat-o, le-am dat-o lor* (Ioan 17, 22).

De cinstire deosebită se bucură, în Biserica Ortodoxă, Preacurata Fecioară Maria, pentru că ea s-a învrednicit să nască după trup pe Fiul lui Dumnezeu, Mântuitorul lumii. De aceea cinstim pe sfinți, le cerem ajutor, îi pictăm pe icoane și le aducem cântări de laudă, slujbe și acatiste, ca cei ce sunt „prietenii lui Dumnezeu”, cum zice psalmistul: *Mie foarte îmi sunt cinstiți prietenii Tăi, Dumnezeule* (Ps. 138, 17).

De ce cinstim Sfintele Moaște?

Cinstim moaștele sfinților pentru că ele sunt pline de har și vindecătoare de boli, fiind binemirositoare și nestricăcioase pentru viața sfântă și curată pe care au dus-o înaintea lui Dumnezeu. Oricine se roagă, cu credință și cere ajutorul sfinților înaintea cinstitelor moaște primește har, sănătate și cele de folos. În Vechiul Testament, osemintele prorocului Elisei au înviat un mort (4 Regi 13, 21). Iar în Noul Testament, numai umbra și atingerea de hainele Sfinților Apostoli vindecau pe cei bolnavi. Sfintele moaște se păstrează în biserici, așezate în racle de argint, cu care se fac procesiuni pentru sănătate și ploaie.

De ce cinstim Sfintele Icoane?

Cinstim Sfintele Icoane, căci ele reprezintă chipul Mântuitorului întrupat, Care este *icoana Tatălui*. Altele reprezintă chipul Maicii Domnului cu Pruncul în brațe, care se roagă neîncetat pentru noi, și chipul sfinților care au purtat în ei pe Dumnezeu și s-au jertfit pentru Hristos pe pământ, iar în cer se roagă pentru toată lumea. Icoanele se sfințesc de Biserică și unele sunt făcătoare de minuni, primind har deosebit în ele, atât pentru rugăciunile sfinților respectivi, cât și pentru credința și lacrimile credincioșilor care le cer ajutorul.

Cinstirea adusă Sfintelor Icoane, spun Sfinții Părinți, nu o dăm materiei, adică lemnului și culorilor cu care sunt pictate ele, ci ea se înalță la cer către sfinții care sunt reprezentați pe ele. Picturile cu icoane și scene biblice care împodobesc bisericile ortodoxe, formează Biblia în imagini a

credincioșilor și contribuie mult la întărirea drepte credințe a celor ce se închină la ele. Altfel te închini lui Dumnezeu și sfinților într-o biserică pictată frumos și altfel te închini într-o biserică văruiță și fără icoane.

BISERICA LOCAȘ DE CULT

Ce mai înțelegem prin cuvântul „Biserică”?

Mai întâi înțelegem adunarea tuturor creștinilor care cred în Iisus Hristos, Mântuitorul lumii, și urmează învățătura Sfintei Evanghelii. Dar prin cuvântul „biserică” înțelegem și locașul de cult în care ne botezăm, în care ne închinăm și slăvim pe Dumnezeu; altarul unde se săvârșește Sfânta Liturghie, unde ne împărtășim cu Trupul și Sângele Domnului, unde ne mărturisim credința cea adevărată în Hristos, unde ne spovedim la duhovnic și unde suntem prohodiți după moarte.

Biserica este deci locașul de cult unde oamenii împreună cu îngerii laudă pe Dumnezeu, unde se roagă, fac metanii, sărută sfintele icoane, dau daruri la Altar ca să fie pomeniți la Sfânta Liturghie spre mântuire, atât ei, cât și cei morți care așteaptă ajutorul celor vii. Nu putem fi în Biserică fără locaș de rugăciune, fără preoție, fără jertfă liturgică, fără Sfintele Taine și fără harul Duhului Sfânt care ne asigură mântuirea. Toate aceste daruri dumnezeiești se dau numai în biserică, în fața Sfântului Altar, unde se jertfește zilnic Mântuitorul pentru lume, pentru cei buni și cei păcătoși,

pentru fiecare dintre noi.

Ce alte denumiri poartă locașul de cult?

Fiul lui Dumnezeu numește locașul de cult, adică biserica în care slujim, *Casa Domnului* (Matei 12, 4), pentru că în ea locuiește tainic și nevăzut Dumnezeu. Alteori o numește *Casa Mea* și *Casă de rugăciune pentru toate neamurile* (Marcu 11, 17), pentru că aici locuiește haric și liturgic, prin prezența Sfintei Împărtășanii de pe Sfânta Masă, însuși Domnul nostru Iisus Hristos, Care S-a jertfit o dată pe Cruce pentru lume și se jertfește zilnic prin Sfânta Liturghie pentru iertarea și mântuirea noastră. O numește și *Casă de rugăciune pentru toate neamurile*, ca să înțelegem că nu este vorba doar de templul Legii vechi, destinat numai poporului evreu. Ci este vorba de locașul de cult creștin, de „biserica învierii”, în care sunt chemați și primiți să se roage toți creștinii, toate neamurile pământului care cred în Hristos cu dreaptă credință și urmează Evangheliei Lui.

Mântuitorul numește locașul de cult și *Casa Tatălui Meu* (Ioan 2, 16), ca să nu uităm că în biserica în care ne rugăm și săvârșim toate cele sfinte, nu locuiește numai Fiul lui Dumnezeu, ci și Tatăl și Duhul Sfânt, Treimea Cea de o ființă și nedespărțită.

Iată ce mare valoare are locașul de cult ortodox și cât de mult trebuie să-l cinstim și să luăm parte la slujbele ce se săvârșesc aici. De asemenea, să înțelegem ce mare păcat fac cei ce nu vin regulat la slujbele bisericii, care este casa Domnului, și locașul văzut al Preasfintei Treimi.

De ce se numește locașul de cult „biserică”?

Se numește așa deoarece cuvântul *biserică* vine de la cuvântul grecesc *basiliki* și de la cel latin *basilica*, ce înseamnă același lucru: *casa împăratului*. Deci biserica în care ne rugăm este casa Împăratului Hristos, Mântuitorul lumii, și trebuie s-o iubim și s-o cinstim ca pe însuși tronul și locașul Preasfintei Treimi.

Cum se pregătește locul înainte de construirea unei biserici?

Orice biserică se construiește numai cu aprobarea episcopului de eparhie. Dar înainte de începerea lucrărilor de

construcție, episcopul, însoțit de mai mulți preoți și numeroși credincioși din parohia respectivă, merge să aleagă locul și să-l sfințească, făcând agheasmă și citind o rugăciune specială. Apoi episcopul pune o cruce chiar pe locul unde va fi altarul și Sfânta Masă, se fixează hramul noii biserici, pune piatra fundamentală în temelia absidei de răsărit, după ce fixează în ea o părticică din sfintele moaște și o sticlură cu Sfântul și Marele Mir, face rugăciune și stropește cu agheasmă în cele patru laturi și îndată începe zidirea bisericii.

Se poate face Sfânta Liturghie în biserică nesfințită, sau în biserică ce nu este ortodoxă?

Nu se poate face Sfânta Liturghie în biserică nouă, dacă mai întâi nu a fost sfințită de episcop, afară de cazuri cu totul excepționale și cu binecuvântarea episcopului, după ce mai întâi s-a făcut agheasmă de sfințire provizorie până la sfințirea propriu-zisă. Nici în biserici de altă religie, la fel, nu se poate face vreo slujbă ortodoxă, mai ales Sfânta Liturghie, dacă mai întâi nu au fost sfințite de episcop, cu condiția să rămână definitiv locașuri de cult ortodoxe.

Dar în bisericile ortodoxe rămase de multă vreme fără slujbă, se poate face Sfânta Liturghie?

Rânduiala Bisericii prevede ca în locașurile de cult în care nu s-a slujit Sfânta Liturghie mai mult de 40 de zile să se facă mai întâi sfânta agheasmă și apoi să se facă slujbă în ele. Iar bisericile vechi care au fost restaurate și reparate în general, dacă nu s-a atins cu nimic Sfânta Masă, se redau din nou cultului, cu binecuvântarea episcopului, numai după ce se face agheasmă în ele. Iar dacă s-a schimbat ceva sau s-a strămutat din loc Sfânta Masă, ele se resfințesc de episcop, ca orice biserică nouă, și apoi se face în ele Sfânta Liturghie. Însă orice reparație, înnoire sau modificare la biserici se face numai cu binecuvântarea episcopului.

De ce multe biserici vechi, de lemn sau chiar de piatră, își făceau altarul pe tulpina unui copac verde? Ce simbolizează acest copac?

Acest copac, a cărui tulpină era în trecut folosită drept

pristol, mai ales în Moldova și Ardeal, simbolizează pomul vieții și pomul cunoștinței binelui și răului din Rai din care a mâncat Adam și a murit. Pomul, care la început a adus moarte primului om în Rai, în Legea Harului aduce viață prin jertfa liturgică ce se săvârșește pe el. În vechile biserici era obiceiul să se încorporeze în zidul bisericii, nu numai sub Sfânta Masă, și câte un arbore verde, care de fapt avea același simbol: răscumpărarea păcatului strămoșesc prin Sfânta Liturghie, adică prin jertfă. Trebuie să amintim că aproape toate bisericile de lemn din sate, schituri și mănăstiri își fixau Sfânta Masă (pristolul) pe tulpini de stejar sau de brad masiv. Înaintașii înțelegeau și prețuiau mai mult ca noi, creștinii de azi, simbolul și valoarea jertfei liturgice. Copacul sacrificat pentru altar simbolizează pe Hristos jertfit pentru lume.

De ce se sfințesc bisericile după ce se termină de zidit?

Bisericile noi se sfințesc, pentru că ele sunt închinat lui Dumnezeu; se sfințesc, pentru a fi cu totul curate de cele pământești și vrednice a locui în ele Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt. Apoi se sfințesc ca să se poată săvârși în ele dumnezeiasca Liturghie și Sfintele Taine. Prima biserică sfințită pe pământ a fost templul lui Solomon, una din cele mai mari și mai frumoase construcții ecleziastice de pe pământ, care s-a zidit timp de șapte ani, iar în anul al unsprezecelea al domniei sale a fost sfințit prin rugăciunea lui Solomon, când slava lui Dumnezeu a umplut casa Domnului (III Regi, cap. 8).

Cine sfințește bisericile noi și pe cele restaurate?

Slujba sfințirii bisericilor, mai ales a celor noi, se face numai de episcop, însoțit de mai mulți preoți și diaconi. Este una din cele mai frumoase slujbe ortodoxe, foarte cinstită de credincioșii noștri. Pentru aceea la sfințiri de biserici se adună, mai ales în Moldova și în Transilvania, mii de credincioși.

Cum se sfințește o biserică ortodoxă?

După terminarea lucrărilor de construcție a unei

biserici noi, preotul, împreună cu credincioșii, merge la episcopul locului și fixează ziua sfințirii sau târnosirii bisericii. Apoi face toate pregătirile necesare și anunță din timp tot poporul.

Sfințirea bisericii se face astfel: în dimineața zilei de sfințire, preoții, îmbrăcați în veșminte și înconjurați de mulțimea credincioșilor cu lumânări aprinse în mâini, în cântări și în sunetul clopotelor, primesc pe episcopul eparhiot la biserica veche din localitate. După ce se îmbracă în toate veșmintele arhieresti, episcopul, însoțit de preoți și popor, iau cu ei toate sfintele vase și odoare pentru noul altar și merg cu cântări până în fața ușilor de intrare a noii biserici, care este închisă. Aici arhieraul dă binecuvântare și începe slujba sfințirii.

Se face ectenia mare, se citesc trei paremii și trei rugăciuni speciale, apoi se înconjoară biserica de trei ori cu tot poporul, cu cântări și cu lumânări aprinse. În fața bisericii se citește după fiecare înconjurare un Apostol și o Evanghelie specială, de obicei de către episcop, stropindu-se curtea și exteriorul bisericii cu agheasmă. Apoi, episcopul, ținând Sfânta Cruce în dreapta sa, lovește cu crucea în ușa bisericii și zice de trei ori: *Deschideți, boieri, porțile voastre și va intra Împăratul slavei!* Iar din pridvorul bisericii închise, cineva întreabă tot de trei ori: *Cine este acesta Împăratul slavei?* Și episcopul răspunde: *Domnul puterilor, Acesta este Împăratul slavei* (Ps. 23).

După ce se însemnează ușa bisericii cu Sfânta Cruce, se deschide și intră cântând episcopul și preoții slujitori. Apoi se face sfânta agheasmă în mijlocul bisericii, se citește o rugăciune specială și episcopul cu preoții intră în Altar și începe slujba sfințirii Sfintei Mese, numită și Pristol. După ce se îmbracă în veșmânt alb protector, episcopul pregătește sfintele moaște, le unge cu Sfântul Mir, le așază în cutie de argint, le cădește și le fixează în piciorul Sfintei Mese sau în scobitura din lespedea de piatră a Sfintei Mese anume pregătită, împreună cu pomelnicul ctitorilor și actul de sfințire, peste care se toarnă ceară topită amestecată cu multe arome, care simbolizează aloia și miresmele cu care a fost uns trupul Domnului în Mormânt. Apoi acoperă totul cu ciment, se aduce apă caldă, burete și prosoape noi, arhieraul

citește o rugăciune de sfințire și se toarnă de trei ori apă caldă peste pristol, iar preoții îl spală cu buretele și îl șterg cu prosoapele. Episcopul stropește apoi de trei ori pristolul cu arome, zicând: *Stropi-mă-vei cu isop și mă voi curăți, spăla-mă-vei și mai vărtos decât zăpada mă voi albi.*

Episcopul ia apoi Sfântul și Marele Mir, îl amestecă cu puțin vin și untdelemn curat și face cu el trei cruci pe lespedea Sfintei Mese, zicând de trei ori *Aliluia*. La fel se unge în chipul crucii, marginea și piciorul Sfintei Mese, zicând: *Slavă Tatălui și Fiului și Sfântului Duh și acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.*

Apoi episcopul lipește icoanele celor patru Evangheliști cu ceară topită și arome de colțurile Sfintei Mese, iar pe deasupra așază o pânză de in albă, până jos, care închipuie cămașa și giulgiul lui Hristos, pe care o leagă cu sfoară specială cruciș, zicând: *Îmbracă tăria ta, Sioane, și tu, Ierusalime, cetate sfântă, îmbracă slava ta.* Capetele sforii se sigilează cu pecetea episcopului, ca nimeni, afară de episcop, să nu poată descoperi Sfânta Masă, zicând: *Slavă Ție, Dumnezeuul nostru, în veci. Amin.* Aceasta închipuie pecetluirea Mormântului Domnului, după îngropare.

În continuare, episcopul așază pe Sfânta Masă celelalte acoperăminte, Sfântul Chivot, Evanghelia, Sfânta Cruce, Antimisul, sfeșnicele cu lumânări neaprinse. La fel așază toate sfintele vase și la proscomidie și cădește Sfântul Altar și toată biserica, iar când se întoarce, episcopul îngenunchează pe o pernă în fața Sfintelor Uși, rostind rugăciunea principală de sfințire a bisericii. Apoi episcopul ia o lumânare aprinsă, se urcă în amvon și zice către popor: *Lumina lui Hristos luminează tuturor.* Din această lumină se aprind toate lumânările și candelile din biserică, iar credincioșii o duc în casele lor, ca la Sfânta Înviere.

La urmă episcopul unge cu Sfântul și Marele Mir în formă de cruce pereții bisericii, începând de la absida Sfântului Altar, naosul, pronaosul, pridvorul, atât în interior, cât și în exterior, iar corul cântă: *Luminează-te, luminează-te, noule Ierusalime, că slava Domnului peste tine a răsărit. Această casă Tatăl o a zidit; această casă Fiul o a întărit; această casă Duhul Sfânt o a înnoit, o a luminat și a sfințit sufletele noastre.* Iar episcopul, când însemnează pereții

bisericii cu Sfântul Mir, zice: *Sfințitu-s-a biserica aceasta întru slava lui Dumnezeu Cel atotputernic, a Tatălui, a Fiului și a Sfântului Duh. Amin.* Apoi episcopul citește o rugăciune de mulțumire și începe Sfânta Liturghie cu tot soborul preoților.

După terminarea Liturghiei se înconjoară o dată biserica și se stropește cu agheasmă. Iar după predică, se închină toți credincioșii, bărbați și femei, și trec prin Sfântul Altar ca să sărute Sfânta Masă, după care primesc anaforă, agheasmă și bucăți de pânză sfințită înmuiată în ceară și arome de la sfințirea Sfintei Mese. Acum este singura dată când femeile curate au voie să intre și să se închine în Sfântul Altar.

La sfârșit, tot poporul ia masa de obște în curtea bisericii, în frunte cu episcopul și cu tot clerul, lăudând și mulțumind lui Dumnezeu Celui în Treime închinat și preamărit.

De ce se zidesc bisericile în formă de corabie sau de cruce?

Se zidesc în formă de corabie, întrucât fiecare biserică simbolizează corabia lui Noe din timpul potopului. Și precum corabia lui Noe a izbăvit pe cei aleși de moarte, așa și Biserica lui Hristos izbăvește de moartea păcatului și de chinurile iadului pe cei ce aleargă la sfintele altare să se roage și rămân toată viața în această corabie a mântuirii. Iar cei ce ies din corabia Bisericii, adică sectele și ateii, aceia se înecă în marea relei credințe și în potopul păcatelor și își pierd sufletul.

Bisericile, mai ales în Balcani, se construiesc mai mult în formă de cruce, fie așa-zisa „cruce greacă”, cu brațele, adică absidele, egale, ca în Grecia, Bulgaria și Rusia; fie în formă de „cruce latină”, ca în România. Adică, cu absidele laterale mai mici, unde stau cântăreții, iar absida altarului mai mare, care, împreună cu naosul și pronaosul, formează axul longitudinal al bisericii. Crucea este primul altar pe care S-a jertfit Hristos.

Ce simbolizează turlele bisericii?

Bisericile din Moldova medievală, până la începutul

secolului al XVII-lea, au o singură turlă deasupra naosului, care se sprijină pe mai multe arce de zid și pe patru arce mari, numite pandantivi. Turla bisericii simbolizează pe Hristos întrupat în lume, iar cei patru stâlpi care o susțin simbolizează pe cei patru Evangheliști care au vestit pe pământ Evanghelia mântuirii. Bisericile cu două turle, din secolele XVII-XVIII, cum sunt Trei Ierarhi și Cetățuia din Iași, ne amintesc de cele două firi ale Mântuitorului, dumnezeiască și omenească. Bisericile care au trei turle ne amintesc de Sfânta Treime; cele cu patru turle simbolizează pe cei patru Evangheliști, iar cele cu cinci turle, una mare centrală și patru mai mici în cele patru părți, simbolizează pe Hristos Mântuitorul lumii și pe cei patru Evangheliști.

Care este cel mai potrivit simbol al Bisericii întemeiate de Fiul lui Dumnezeu, în pildele din Sfânta Evanghelie?

Biserica este simbolizată cel mai limpede în pilda viei și a lucrătorilor răi (Matei 21, 33-41). Stăpânul care a sădit via este Dumnezeu, iar via este lumea aceasta. Gardul cu care a fost împrejmuită via este învățătura celor două Testamente, adică Sfânta Scriptură, care călăuzește și păzește lumea creștină de pierzare. Teascul săpat în vie este Altarul bisericii din care curge pentru viața lumii Trupul și Sângele Domnului. Turnul clădit în mijlocul viei este Biserica întemeiată în lume, iar lucrătorii, cărora li s-a încredințat via, sunt slujitorii Bisericii – episcopi, preoți și diaconi – , care sunt datori să lucreze via și să dea lui Dumnezeu roadele ei, adică sufletele credincioșilor mântuiți. Iar dacă slujitorii Bisericii, care sunt lucrătorii viei lui Hristos, vor face asemenea lucrătorilor răi din Evanghelie, adică se vor lenevi la cele sfinte, nu vor învăța lumea calea mântuirii, nu vor sluji la biserică cu evlavie și credință și vor pierde sufletele încredințate lor, dedându-se la cele pământești, atunci cu ei se va împlini cuvântul Domnului din Evanghelie: *Pe cei răi cu rău îi va pierde, iar via o va da altor lucrători, care vor da roadele la timpul lor* (Matei 21, 41).

De ce se așază Sfânta Cruce pe turlele bisericilor, pe catapetesme și pe Sfânta Masă?

Pentru că Sfânta Cruce este primul altar, primul

jertfelnic creștin pe care Fiul lui Dumnezeu a săvârșit singura jertfă sângeroasă și Liturghie pe Golgota, prin care ni s-au iertat păcatele. Apoi se așază Crucea pe biserici, pentru că nu este alt semn mai sfânt pe lume, nici altă armă și steag de biruință a creștinilor împotriva diavolului și a păcatului mai puternic decât Sfânta Cruce. Crucea, prin cele trei brațe, mai este simbol al Preasfintei Treimi, simbol al iubirii și unirii divine și semn unic al vieții veșnice prin moartea și învierea lui Hristos.

Sfânta Cruce se înalță biruitoare pe biserici, pe altare, la piepturile creștinilor, ca semn că suntem ortodocși, ca semn că suntem răscumpărați de Hristos prin Cruce și iubire, că suntem fii ai învierii și moștenitori de drept ai Împărăției Cerurilor. Iar cei ce înjură Crucea, nici n-o poartă cu evlavie și se leapădă de ea, numind-o „chip cioplit”, aceia hulesc pe Dumnezeu, se lipsesc de ajutorul Sfintei Cruci și, dacă nu se pocăiesc, vor suferi multe necazuri în viață și își vor pierde sufletul.

Crucea se înalță pe biserici și peste tot, ca să ne amintim de dragostea lui Hristos pentru noi și de jertfa Lui. Apoi, ca văzând-o diavolii, ateii, păgânii și sectanții, să se teamă și să se rușineze; pentru că prin Cruce ne întărim în credință, ne îmbărbătam în lupta vieții, uităm de necazuri și ne unim duhovnicește. Crucea este semnul celei mai înalte iubiri a lui Dumnezeu pentru oameni, este semnul învierii veșnice și al unirii tuturor creștinilor sub brațele ei mântuitoare.

De ce se zidesc bisericile ortodoxe cu altarul la răsărit și de ce ne închinăm cu fața la răsărit?

Ne închinăm cu fața spre răsărit pentru că Iisus Hristos Mântuitorul lumii se numește „Răsăritul cel de sus”, „Luceafărul Dimineții” și „Soarele Mântuirii noastre”, Care răsare de la răsărit și luminează pe tot omul ce vine în lume. Zidim bisericile cu altarul spre răsărit și ne închinăm cu fața spre răsărit, pentru că Raiul de unde a căzut omul „era la răsărit” și pentru că răsăritul este simbolul luminii și al învierii Domnului, Care a înviat „pe când se lumina de ziuă”. De asemenea, ne închinăm cu fața la răsărit, pentru că Fiul lui Dumnezeu va veni să judece lumea dinspre răsărit, cum

spune El însuși: *Precum fulgerul iese de la răsărit și se arată până la apus, așa va fi și venirea Fiului Omului* (Matei 24, 27).

Cum este împărțită biserica în interior și care este semnificația fiecărei încăperi?

Bisericile parohiale mai mici sunt împărțite în trei încăperi: pridvor, pronaos și naos legate la un loc și Sfântul Altar. Bisericile mari, și mai ales cele voievodale vechi, sunt împărțite în cinci încăperi: pridvor, închis sau deschis, pronaos sau exonartex, camera mormintelor voievodale, naos și altar. În Moldova, unde s-a impus din secolul al XV-lea un stil arhitectonic unic în țara noastră, primele patru încăperi sunt separate între ele prin ziduri masive pline și portaluri de influență gotică. În Muntenia, separarea se face prin stâlpi masivi de piatră.

Ca semnificație, pridvorul preînchipuie lumea dinainte de Hristos, omul creat de Dumnezeu și izgonit pe pământ după cădere. Până la întruparea Domnului, omul aștepta pe pământ mântuirea lui ca într-un pridvor de Biserică. De aceea aici se pictează crearea lumii, căderea lui Adam, izgonirea din Rai, iar pe peretele vestic se pictează Raiul, iadul și Judecata de apoi. Pridvorul mai închipuie pe omul păcătos, aflat sub canon, nevrednic să intre în biserică. Aici, după rânduială, stau cei ce au făcut păcate grele, care se căiesc și cer iertare de la Dumnezeu și de la oameni. Aici mai stau femeile necurate și cei ce încă nu sunt botezați, copiii mici aduși pentru botez și catehumenii care așteaptă să fie uniți cu Hristos prin baia Botezului.

Pronaosul este locul unde în trecut stăteau femeile și ascultau sfintele slujbe, cum este și astăzi, mai ales în Ardeal. În unele biserici vechi, femeile au intrare separată în pronaos, iar bărbații intră direct în naos. Tot în pronaos se face Taina Botezului și a doua cununie, pentru cei ce se recăsătoresc canonic. Aici, sau chiar în pridvor, erau înmormântați ctitorii și marii donatori ai bisericii, iar la mănăstiri, tot aici se înmormântau mitropoliții, cuvioșii monahi și marii dregători ai țării.

În gropniță se înmormântau odinioară voievozii ctitori cu toată familia lor, soții într-o parte, iar copiii în partea opusă, cu rudele apropiate. Și aceasta, cu scopul de a fi pomeniți zilnic la Sfânta Liturghie și la parastas.

Naosul, care se află aproape de Altar, sub bolta cupolei, reprezintă lumea văzută, întreaga Creștinătate care crede în Iisus Hristos înviat din morți și așteaptă mila lui Dumnezeu. De aceea pe bolta turlei se pictează Pantocratorul, adică Iisus Hristos Atotstăpânitorul, Care privește cu milă spre lumea creată de El. Aici este locul unde stau la slujbă bărbații, copiii în față, apoi bătrânii, tinerii și corul. În majoritatea bisericilor noastre, astăzi, bărbații stau în partea dreaptă a bisericii și femeile în partea stângă. Corul închipuie cetele îngerilor care neîncetat slăvesc pe Dumnezeu în cer.

Ce închipuie, în mod special, Sfântul Altar?

Sfântul Altar este simbolul mistic al Împărăției cerurilor, unde, nevăzut, se află Tronul Preasfintei Treimi, Maica Domnului cu toți Sfinții și îngerii împreună cu slujitorii sfințiți ai Bisericii. Altarul este locul cel mai sfânt de pe pământ, unde locuiește nevăzut Dumnezeu și unde Se jertfește zilnic, în timpul Sfintei Liturghii, Domnul nostru Iisus Hristos. Dacă naosul închipuie tainic lumea văzută, a credincioșilor, adică Biserica luptătoare de pe pământ, Altarul închipuie Cerul, adică Biserica biruitoare de sus, formată din îngeri și din toți sfinții, care se roagă pentru noi și ne ajută să biruim ispitele diavolului și să dobândim mântuirea sufletului.

Ce închipuie masa Proskomidiei din Sfântul Altar?

Masa Proskomidiei, adică locul unde face preotul prima parte a Sfintei Liturghii și scoate părticele, este situată în partea de nord a Altarului și închipuie jertfelnicul Legii vechi unde se aduceau jertfe de animale și arderile de tot. Mai închipuie peștera din Betleem unde S-a născut Hristos Domnul din Fecioara Maria și a fost culcat în iesle. De asemenea, închipuie și muntele Golgota, unde a fost răstignit Domnul pe Cruce pentru mântuirea lumii; adică locul unde a pățimit și Și-a dat Duhul, când a strigat cu glas mare:

Săvârșitu-s-a! (Ioan 19, 30). Sfânta Proscomidie mai închipuie, în Biserica creștină, jertfelnicul cel mai presus de ceruri, unde se aduce jertfa liturgică și se pregătesc Sfintele Daruri de către preotul slujitor. La Proscomidie se păstrează toate Sfintele Vase liturgice, adică: Sfântul Potir, Discul, Steluța, Copia, Lingurița pentru împărtășanie, buretele de șters Sfintele Vase, acoperămintele pentru Sfintele Vase și cele cinci prescuri.

Ce închipuie Sfântul Potir?

Sfântul Potir închipuie mai întâi paharul de la Cina cea de Taină, pe care l-a binecuvântat Mântuitorul, prefăcând vinul din el în scump Sângele Său, din care apoi a împărtășit pe Sfinții Apostoli, zicându-le: *Beți dintru acesta toți, acesta este Sângele Meu al Legii celei noi, care pentru mulți se varsă spre iertarea păcatelor* (Matei 26, 27-28).

Sfântul Potir, care este cel mai prețios vas liturgic, mai închipuie paharul suferințelor Mântuitorului pe Sfânta Cruce, căci rugându-Se El în grădina din Ghetsimani, a zis: *Părintele Meu, de este cu puțință să treacă de la Mine paharul acesta! Însă nu precum voiesc Eu, ci precum Tu voiești!* (Matei 26, 39). Sfântul Potir închipuie și vasul în care a curs sânge și apă din coasta Domnului, când a fost împuns cu sulița, după ce Și-a dat Duhul (Ioan 19, 34)

Ce închipuie Sfântul Disc?

Sfântul Disc, pe care se așază Sfântul Agneț și părticelele (miridele) scoase pentru credincioși la Proscomidie, închipuie mai întâi ieslea din Peștera Betleemului, unde a fost culcat Pruncul Iisus de către Maica Domnului și unde s-au închinat cei trei magi. Mai închipuie jertfelnicul Sfintei Cruci de pe Golgota, unde Și-a dat Duhul Domnul nostru Iisus Hristos. Mai închipuie patul unde a fost așezat trupul Domnului coborât de pe Cruce, când a fost uns cu miresme și înfășurat cu giulgiu. Mai închipuie Mormântul în care a fost pus Mântuitorul, de unde a înviat a treia zi. Discul liturgic, fiind rotund, închipuie rotunjimea pământului, ca și veșnicia cerului. Căci precum discul rotund nu are început și sfârșit, tot așa nici veșnicia.

Sfântul Disc este al doilea vas liturgic important, după

Sfântul Potir.

Ce închipuie Steluța?

Al treilea obiect liturgic este Steluța, făcută la fel din metal prețios. Ea este făcută în formă de X sau de cruce și închipuie mai întâi steaua care s-a arătat magilor la Nașterea Domnului. Mai închipuie steaua credinței creștine care ne călăuzește pe toți pe calea mântuirii spre Hristos. Mai închipuie monograma lui Hristos sau litera H de la Hristos, care în limba greacă se scrie în formă de X. Steluța mai simbolizează pe sfinții îngeri cu aripile desfăcute care ne călăuzesc spre biserică, spre Dumnezeu.

Ce închipuie Sfânta Copie?

Sfânta Copie este un mic cuțit cu două tăişuri, ca o mică sulită, făcută din metal, care închipuie sulita cu care ostașul roman a împuns coasta Domnului pe Cruce, din care apoi a curs sânge și apă. Cu ajutorul Copiei se scot atât Sfântul Agneț, cât și toate părțile (miridele) pentru vii și morți la Proscomidie, ca simbol că fără jertfă nimeni nu se poate mântui.

Ce închipuie Lingurița cu care ne împărtășim cu Trupul și Sângele Domnului?

Lingurița cu care se dă Sfânta Împărtășanie închipuie cleștele cu care serafimul a luat cărbunele de foc și l-a atins de buzele prorocului Isaia, zicând: *Iată s-a atins de buzele tale și va șterge fărădelegile tale și de păcatele tale te va curăți* (Isaia 6, 6-7). Căci Trupul și Sângele lui Hristos sunt ca un cărbune de foc mistuitor, „care curăță și iartă păcatele, dacă le primim cu vrednicie!”

Ce închipuie Buretele de la Proscomidie?

Închipuie buretele cu care ostașul roman, după ce l-a înmuiat în oțet și fiere, l-a pus într-o trestie și l-a atins de buzele Mântuitorului, Care, însetat din iubire pentru noi toți, a strigat: *Mi-e sete!*. Cu buretele preotul își șterge mâinile, când se atinge de Preacuratele Taine în timpul Sfintei Liturghii și curăță Sfântul Potir.

Ce simbolizează Sfintele Acoperăminte?

Acoperămintele de pe Sfintele Vase, în număr de trei, din care două sunt mai mici și al treilea mai mare, se fac din stofă aleasă și sunt împodobite cu cruci și simboluri liturgice, ca să fie vrednice de Hristos. Acoperămintele mici simbolizează scutecele Domnului cu care a fost înfășat în iesle, precum și giulgiul cu care a fost înfășurat trupul Mântuitorului în Mormânt. Iar acoperământul mare simbolizează cerul pe care s-a arătat steaua la Betleem, pronia divină care ne acoperă pe toți, precum și piatra pusă deasupra Mormântului, care a fost dată la o parte în clipa Învierii Domnului.

Ce este Sfânta Masă numită și Sfântul Pristol?

Sfânta Masă este centrul Sfântului Altar în orice biserică ortodoxă. Ea formează locul cel mai sfânt de pe pământ, centrul lumii și al Creștinătății, pentru că aici se săvârșește cea mai mare slujbă și rugăciune pe pământ – Sfânta și dumnezeiasca Liturghie.

Fără Sfânta Masă, fără Altar și Sfânta Liturghie, nu poate fi biserică ortodoxă și nici Preacuratele Taine. Sfânta Masă se face fie din tulpină de copac mare, ce simbolizează pomul vieții din Rai, fie din piatră și cărămidă, care apoi se sfințește de episcop. Orice Sfântă Masă trebuie să aibă o părticică din moaștele sfinților mucenici sau cuvioși, în piciorul ei, întrucât Biserica lui Hristos s-a întemeiat prin jertfa Mântuitorului pe Cruce și s-a desăvârșit apoi, ajungând biruitoare până astăzi prin Duhul Sfânt și prin jertfa Sfinților Apostoli și Mucenici. Acoperământul de pânză albă de pe Sfânta Masă simbolizează giulgiul Domnului cu care a fost înfășurat în Mormânt, iar acoperământul alb de deasupra Sfintei Mese, simbolizează veșmintele strălucitoare ale Mântuitorului când S-a schimbat la față pe muntele Taborului.

Ce închipuie Sfânta Masă?

Sfânta Masă, numită și Pristol sau Altar, simbolizează următoarele:

- Sfânta Sfințelor sau jertfelnicul Legii vechi, începând

cu altarul de jertfă al lui Abel, Noe, Avraam și Isaac, fiul său, până la altarul înălțat de Moise, David și Solomon, care a zidit marele templu, și altarul prorocului Ilie Tezviteanul de pe muntele Carmel;

- Sfânta Masă închipuie masa Cinei de Taină sau foișorul unde a mâncat Domnul cu ucenicii Săi, în Joia Mare, și unde Mântuitorul a săvârșit prima jertfă euharistică, prima Liturghie, sfințind pâinea și vinul și împărtășind pe Sfinții Apostoli, când a instituit și Taina Sfintei Împărtășanii;

- Sfânta Masă închipuie și Sfânta Cruce, Jertfelnicul cel mântuitor de pe Golgota, unde Mântuitorul a săvârșit o singură dată Sfânta Liturghie sângeroasă, răscumpărând neamul omenesc prin Sfântul Său Sânge din robia păcatului și a osândeii veșnice;

- Sfânta Masă mai închipuie Mormântul Domnului, de unde a treia zi– Duminică– a înviat din morți;

- Închipuie, de asemenea, Tronul Preasfintei Treimi sau Pristolul Celui Preaînalt, unde Mântuitorul Se jertfește zilnic în timpul Sfintei Liturghii și împărtășește pe cei vrednici cu Trupul și scump Sângele Său;

- Sfânta Masă închipuie Tronul lui Dumnezeu înconjurat de serafimi și heruvimi, de unde Tatăl ceresc ocârmuiește toată lumea văzută și nevăzută;

- Sfânta Masă mai închipuie Tronul Fiului lui Dumnezeu, ca miel de jertfă și drept Judecător, Care va veni să judece toată lumea;

- De asemenea, închipuie pe Maica Domnului cu Pruncul Iisus în brațe, care este mai cinstită decât heruvimii și decât serafimii, prin nașterea ei cea dumnezeiască și mai presus de minte.

Ce este Sfântul Antimis care stă pe Sfânta Masă?

Sfântul Antimis (adică „în loc de Masă”) este un obiect sacru format dintr-o stofă de mătase subțire, pe care este imprimată punerea Domnului în Mormânt. Antimisul este sfințit de episcop și are în partea de sus o părticică din moaștele unui sfânt mucenic, așezată în ceară și cusută cu grijă. Antimisele se trimit de fiecare episcop la toate bisericile sfințite din eparhia sa. Nu se poate săvârși niciodată Sfânta Liturghie fără Antimis sfințit. Iar dacă uneori

se face Sfânta Liturghie afară, pe câmp, pe front, ea se face numai pe Sfântul Antimis.

Sfântul Antimis simbolizează același lucru ca și Sfânta Masă. Mai simbolizează și marama care a fost pe fața Mântuitorului. El se așază întotdeauna deasupra Sfintei Mese, sub Evanghelie, învelit într-o pânză curată protectoare, numită *leton*, care închipuie cămașa lui Hristos.

Ce alte obiecte sacre stau pe Sfânta Masă?

Deasupra Sfântului Antimis stă întotdeauna Sfânta Evanghelie, Cartea Vieții și a mântuirii noastre, care a fost scrisă de cei patru Evangheliști sub inspirația Duhului Sfânt. Sfânta Evanghelie simbolizează pe Hristos înviat, stând pe tron de slavă să judece toată lumea, căci după felul cum am păzit sau nu poruncile Mântuitorului scrise în Evanghelie, așa vom fi judecați.

Pe Sfânta Masă se află și Sfântul Chivot, o cutie de metal prețios, uneori în formă de biserică de metal aurit, care stă deasupra și în care se păstrează tot timpul anului Sfânta Împărtășanie pentru cei bolnavi. Sfântul Chivot închipuie pe Maica Domnului cu Pruncul în brațe. Mai închipuie Chivotul Legii vechi în care se păstra mana cerească, Tablele legii, Cartea Legii și toiagul lui Aaron ce odrăslise. Toate acestea închipuiau pe Hristos, Mântuitorul lumii, întrupat pentru noi.

Alt obiect sacru de pe Sfânta Masă este Sfânta Cruce, una sau mai multe, care simbolizează pe Hristos răstignit și înviat. Apoi este un sfeșnic cu una, trei, cinci sau șapte lumini, care simbolizează atât pe Sfântul Ioan Botezătorul și Mergătorul Înainte, cât și pe Sfânta Treime, sau cele șapte Sfinte Taine ale Bisericii, ca și pe îngerii lui Dumnezeu care străjuiesc neîncetat Altarul Domnului.

Ce închipuie candela care arde neîncetat în Altar, deasupra Sfintei Mese?

Candela sau candelarele care ard neîncetat în Sfântul Altar, atât pe Sfânta Masă cât și deasupra ei, cum se obișnuiește mai ales la mănăstiri, simbolizează sfeșnicul (candelabrul) cu șapte lumini, care ardea neîncetat în Cortul mărturiei, după porunca Domnului (Leviticul 24, 1-4). Aceste candelă nestinse mai închipuie lumina lui Hristos înviat, care

luminează toată lumea și străjuiesc neadormite deasupra Sfântului Chivot, unde se află Hristos euharistic, adică Sfânta Împărtășanie pentru bolnavi și pentru copiii mici.

Ce simbolizează cădelnița și tămâia care se aduce jertfă lui Dumnezeu la biserică?

Cădelnița, care este făcută din metal prețios, simbolizează firea omenească a Mântuitorului întrupat; focul din cădelniță simbolizează firea Lui dumnezeiască, iar mirosul de tămâie închipuie atât mirosul cu bună mireasmă al Duhului Sfânt, cât și rugăciunile neîncetate ale tuturor sfinților, care se înalță ca tămâia cea binemirosoasă și ca limbile de foc spre scaunul Preasfintei Treimi (Apocalipsa 4, 8). Așa se ruga și prorocul David: *Să se îndrepteze rugăciunea mea, ca tămâia înaintea Ta* (Psalm 140, 2).

Cădelnița mai închipuie vasul cu care se aduceau smirnă și aloe amestecate cu miresme, ca să se ungă trupul Domnului la mormânt.

Ce simbolizează scaunul cel de sus, care se află la răsăritul Sfintei Mese?

Scaunul sau jilțul frumos împodobit, care stă la răsăritul Sfintei Mese, în Altar, numit și „scaunul cel de sus”, simbolizează tronul Dreptului Judecător, Care va veni să judece toată lumea, precum și scaunul cel înalt al Domnului Savaot. Pe acest scaun stă numai arhiereul, când săvârșește Sfânta Liturghie.

Ce simbolizează diaconiconul, adică încăperea din partea dreaptă a Sfintei Mese?

Locul unde stă astăzi paracliserul, și unde se află cădelnița, anafora, tămâia, prescurile și celelalte necesare Sfântului Altar, se numește „diaconicon”, adică locul celor ce slujesc și ajută pe preot la sfintele slujbe. Aici stăteau odinioară diaconii și ipodiaconii care ajutau pe episcopi și preoți la cele sfinte și de aici plecau cu Sfânta Împărtășanie la cei bolnavi și la cei din închisori.

Ce este catapeteasma?

Catapeteasma este peretele care desparte naosul

bisericii de Sfântul Altar. Ea se face din lemn frumos sculptat și poleit, iar în unele părți din zid de cărămidă sau marmoră, și are în mijloc Sfintele Uși împărătești, iar la sud și la nord alte două uși, numite diaconești. Catapeteasma are patru rânduri de icoane și anume: cele de jos pe care le sărutăm cu toții se numesc icoane împărătești, Mântuitorul pe tron se află în dreapta Sfintelor Uși, iar Maica Domnului cu Pruncul în brațe, în partea stângă. Pe ușile diaconești se pictează, la dreapta, Arhanghelul Gavriil, iar la stânga, Arhanghelul Mihail. În unele părți pe aceste uși se pictează Sfinții Apostoli Petru și Pavel sau Sfinții Mari Mucenici Gheorghe și Dimitrie. Ultima icoană din dreapta celor împărătești este întotdeauna icoana hramului fiecărei biserici, la care se mai adaugă, de obicei, icoana Sfântului Ierarh Nicolae. În partea opusă, la nord, se pictează de obicei Sfântul Ioan Botezătorul sau alt sfânt preferat de enoriași.

Rândul al doilea de icoane, deasupra Sfintelor Uși și icoanelor împărătești, este destinat celor douăsprezece praznice împărătești, șase la dreapta, șase la stânga, iar la mijloc, Sfânta Maramă sau, mai ales, Cina cea de Taină. Rândul al treilea de icoane, deasupra celor destinate marilor praznice, este rezervat celor doisprezece Apostoli, având în mijloc pe Mântuitorul Judecător, cu Maica Domnului și Sfântul Ioan Botezătorul de ambele părți. Această icoană se numește „Deisis”, adică mijlocitoare sau rugătoare. Ultimul rând de icoane, cel mai de sus, este destinat Sfinților Proroci mai importanți, în număr de doisprezece, având în mijloc fie icoana Mântuitorului Hristos, fie pe Maica Domnului.

Catapeteasma se încheie deasupra cu Sfânta Cruce, având pe Domnul răstignit.

Care este rolul catapetesmei și ce simbolizează ea?

Catapeteasma, numită și tâmplă, are rolul de a separa Altarul, care închipuie cerul, de naos, care închipuie pământul, lumea. Adică, separă lumea văzută de cea nevăzută, care se poate dobândi numai cu mari osteneli și cu viață sfântă, asemenea sfinților de pe catapeteasmă, știind că *nimic întinat și necurat nu va intra întru împărăția lui Dumnezeu.*

Apoi catapeteasma păstrează mai bine sfințenia euharistică a jertfei Sfintei Liturghii, de ochii, de curiozitatea și indiferența oamenilor. Întotdeauna ochii și imaginația iscodesc cele sfinte, slăbesc evlavia și credința. De aceea marile taine, cum este jertfa euharistică a Sfintei Liturghii, trebuie trăite interior, mistic, în inimă, prin rugăciune și lacrimi, iar nu prin vedere, ca orice lucru de rând. Că dacă îngerii din cer stau cu cutremur în biserică la Sfânta Liturghie, cu cât mai mult se cade să stăm noi, păcătoșii?

Catapeteasma simbolizează atât peretele din templul Legii vechi, care separa sfânta de sfânta sfintelor, cât și pe toți sfinții din cer, care, prin icoane, privesc spre lume, spre pământ și se roagă neîncetat pentru mântuirea noastră. Căci, fără rugăciunile și ajutorul lor nu vom putea intra în Împărăția cerurilor, în Altarul cel de sus.

Care este rolul Sfintelor Uși și ce simbolizează ele?

Dacă ușile laterale sunt destinate diaconilor și slujitorilor de rând, ușile împărătești sunt destinate să treacă prin ele Însuși Hristos, Împăratul slavei, mai ales în timpul Sfintei Liturghii, prin preoții și arhieriei slujitori, care țin în mâinile lor Sfânta Evanghelie și Preacuratele Taine, adică Trupul și Sângele Domnului. De aceea se cheamă „Sfintele Uși” sau „Ușile împărătești”, pentru că prin ele trece nevăzut și văzut prin Sfintele Taine, Hristos Împăratul slavei. Se mai cheamă așa și pentru faptul că, pe vremea Bizanțului, împărații creștini ortodocși intrau în Altar prin Sfintele Uși și se împărtășeau înaintea Sfintei Mese.

Sfintele Uși, fiind făcute din două părți, închipuie Vechiul și Noul Testament. În mijloc se află icoana Bunei Vestiri, iar în cele patru colțuri, cei patru Evangheliști, care au dus vestea cea bună a mântuirii în toată lumea. Sfintele Uși mai închipuie și ușile Raiului, ușile împărăției cerești prin care numai cei curați și vrednici pot să treacă.

Ce simbolizează perdeaua de la Sfintele Uși?

Perdeaua Sfintelor Uși simbolizează mai întâi cortul Legii vechi și catapeteasma templului care s-a rupt în două, când Fiul lui Dumnezeu Și-a dat duhul pe Cruce. Când

acoperă Sfintele Uși și ne oprește a privi în Sfântul Altar, ne amintește de izgonirea lui Adam din Rai, când Raiul a fost închis pentru toți oamenii până la Învierea Domnului. Iar când perdeaua este deschisă, ne amintește că Raiul a fost deschis prin înviere tuturor celor ce cred în Hristos cu dreaptă credință și se ostenesc să facă fapte bune. Perdeaua are și rolul de a opri privirile oamenilor spre Sfintele Taine, în momentele cele mai sfinte, când fiecare trebuie să ne rugăm cu atenție, din inimă, iar nu să ne risipim cu gândurile și cu privirea.

Ce simbolizează sfeșnicul cu lumânarea aprinsă, care stă în fața icoanelor sau este dus înaintea Sfintei Evanghelii?

Sfeșnicul înaintea icoanelor ne arată viața sfântă și curată a tuturor sfinților lui Dumnezeu, Care ne zice: *Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, încât să vadă faptele voastre cele bune și să slăvească pe Tatăl vostru cel ceresc* (Matei 5,16). Iar sfeșnicul aprins purtat înaintea Sfintei Evanghelii simbolizează pe Sfântul Ioan Botezătorul care a fost înaintemergător al lui Hristos.

Ce semnificație are strana Maicii Domnului din naosul bisericii?

Maica Domnului, fiind cea dintâi dintre sfinți, este totodată și cea dintâi rugătoare pentru noi înaintea Mântuitorului Hristos și a Preasfintei Treimi. Tocmai de aceea, icoana Maicii Domnului cea mai de cinste, de obicei care este și făcătoare de minuni, din fiecare catedrală și biserică de mănăstire sau de parohie, se așază într-o strană frumos sculptată în naosul bisericii, cât mai aproape de credincioși, ca să primească rugăciunile lor și să le ducă înaintea Domnului. Să nu uităm că rugăciunile Maicii Domnului sunt mai puternice decât ale tuturor sfinților din cer! De aceea, ne închinăm cu atâta evlavie la icoana Maicii Domnului și-i cerem ajutor.

Ce semnificație are policandrul cu multe lumânări din mijlocul bisericii?

Policandrul aprins cu multe lumini simbolizează atât

universul creat de Dumnezeu împodobit așa de frumos cu stele, cât și cerul plin de nenumărați sfinți și îngeri care strălucesc ca stelele și a căror viață și învățătură luminează pământul, îndemnându-ne și pe noi să le urmăm credința și nevoința.

Ce semnificație are serafimul aprins în fața catapetesmei?

Mai întâi închipuie pe acei heruvimi care au fost puși să păzească Raiul, după izgonirea lui Adam din el. Apoi închipuie pe îngerii care ne călăuzesc pe calea mântuirii și ne ajută să dobândim viața veșnică. Serafimul mai închipuie cetele serafimilor și heruvimilor care înconjoară tronul slavei lui Dumnezeu, cântând: *Sfânt, sfânt, sfânt, Domnul Savaot. Plin este cerul și pământul de mărirea Lui. Osana întru cei de sus.*

Ce semnificație au stranele pentru cântăreți din absidele laterale?

Stranele și cântăreții, care laudă pe Dumnezeu împreună cu sfinții și cu îngerii din cer, simbolizează corul celor nouă cete îngerești și al tuturor sfinților, care slăvesc pe Tatăl, pe Fiul și pe Duhul Sfânt, Mângâietorul, împreună cu toți creștinii care vin la biserică și duc viață duhovnicească. Stranele au și rolul de a ține pe credincioși cu mâinile în formă de cruce și în stare de rugăciune și veghe când stau la slujbă.

Ce semnificație are pictura din interiorul și exteriorul bisericilor ortodoxe?

Pictura murală din bisericile ortodoxe, fie în ulei sau tempera, fie în frescă, reprezintă Biblia în imagini și ajută mult la întărirea și explicarea credinței ortodoxe, atât pe copii și tineri, cât și pe toți fiii Bisericii noastre. Pictura din biserici ne întărește credința în Dumnezeu, ne sporește evlavia către sfinți și ne îndeamnă să le urmăm și noi viața, nevoința, învățătura și jertfa lor pentru Hristos. Apoi pictura făcută cu evlavie și bine lucrată este o podoabă și artă duhovnicească a bisericilor ortodoxe, unică în lumea creștină.

Cum se pictează o biserică?

Planul iconografic al unei picturi bisericești este făcut de pictori iscusiți, după un anumit tipic sau program tradițional, numit „erminie”. În general, în Sfântul Altar se pictează pe boltă Maica Domnului cu Pruncul, apoi Împărtășirea Apostolilor, numită și „Liturghia îngerească”, iar pe cele două laturi se pictează marii ierarhi ai Bisericii lui Hristos. La Proskomidie se pictează Nașterea Domnului, iar la diaconion se pictează sfinții diaconi.

Pe bolta turlei din naos se pictează întotdeauna Mântuitorul Pantocrator, urmând mai jos cei doisprezece Apostoli. La baza turlei sunt cei patru Evangheliști, în absidele laterale se pictează de obicei Nașterea și Învierea Domnului, sau Schimbarea la Față și Pogorârea Sfântului Duh. Pe bolta naosului se pictează minunile și patimile Domnului, iar pe pereții laterali, deasupra stranelor, se pictează sfinții Martiri și marii Cuvioși.

În pronaos se pictează de obicei Sinaxarul, adică pătımirea sfinților Mucenici, după calendar, și cuvioși sau cuvioase. Iar în pridvor se pictează, pe peretele vestic, Raiul și Iadul, apoi crearea lumii, căderea omului și prorociei Vechiului Testament. Unde este spațiu se mai pictează aici și cele șapte Sinoade ecumenice. Pictura din exterior, care se obișnuia mai ales în Nordul Moldovei, are și ea un canon sau program special. De obicei aici se continuă pictura din interior, cu scene noi, ca Arborele lui Iesei, Scara Virtuților, după Sfântul Ioan Scărarul, Acatistul Bunevestiri și altele.

Cine trebuie să picteze o biserică ortodoxă?

Orice biserică trebuie să fie pictată de pictori ortodocși credincioși, care cunosc bine iconografia, care au talent la pictură și care duc o viață creștinească adevărată. Icoanele și întreaga pictură se fac spre lauda lui Dumnezeu și a sfinților Lui și spre întărirea credinței celor ce vin la biserică. De aceea este foarte important cine pictează biserica, ce viață creștină are, dacă se roagă și postește, dacă este cununat cu soția, dacă are sau nu copii, dacă duce viață cu adevărat creștină și dacă se spovedește regulat la duhovnic. Este interzis să picteze o biserică pictori atei, necununăți la preot, care trăiesc în desfrânări, care fumează și sunt bețivi, care

înjură și hulesc cele sfinte. Este mai bine să rămână biserica nepictată, decât să o picteze astfel de oameni. Icoanele se pictează numai cu post și rugăciune. Și aceasta trebuie să o facă atât pictorul și preotul, cât și credincioșii satului.

De ce trebuie să ne închinăm când trecem pe lângă biserică?

Suntem datori să ne închinăm și să facem trei cruci și închinăciuni când trecem pe lângă biserică, pentru că orice locaș sfânt ortodox este casa lui Dumnezeu, este tronul nevăzut al Preasfintei Treimi, este casă de rugăciuni, este Casa Domnului în care se roagă creștinii și laudă pe Dumnezeu împreună cu sfinții și cu îngerii din cer. Trebuie să ne închinăm în fața oricărei biserici ortodoxe, pentru că aici se săvârșește zilnic Sfânta Liturghie, pentru că pe Sfânta Masă se află Sfânta Evanghelie și Sfânta Împărtășanie și pentru că biserica este însuși cerul pe pământ. La fel trebuie să ne închinăm și când sună clopotele de slujbă.

Ce păcat săvârșesc cei ce nu se închină când trec pe lângă biserică?

Cei care nu se închină din neatenție, sunt iertați. Iar cei ce nu se închină din necredință și din cauza rușinii de oameni, aceia fac păcat mare, căci zice Mântuitorul: *Cine se va rușina de Mine și de cuvintele Mele înaintea oamenilor, Mă voi rușina și Eu de el înaintea Tatălui Meu Care este în ceruri* (Luca 9, 26).

Ce alte daruri sfinte se mai păstrează în biserică, pentru care suntem datori să ne închinăm când trecem pe lângă ea?

Pe lângă Sfânta Evanghelie, Sfânta Împărtășanie și vasele liturgice din Sfântul Altar, în fiecare biserică ortodoxă se mai află și alte daruri și odoare sfinte, în fața cărora se cuvine să ne închinăm, atât când trecem prin fața sfintelor locașuri, cât și când intrăm în ele. Aceste obiecte și odoare sfinte din biserici sunt:

Sfânta Cruce care se înalță pe Altar, pe catapeteasmă și pe turelele sfintelor locașuri. Dacă și îngerii din cer se închină Sfintei Cruci, cum să nu ne închinăm regulat și noi, creștinii? Apoi în biserici se află sute de icoane sfinte, unele

foarte vechi, cinstite de părinții noștri; se află și unele icoane făcătoare de minuni, vindecătoare de boli și aducătoare de ploi pe pământ; se află în toate bisericile mici bucăți de sfinte moaște ale Mucenicilor și Cuvioșilor Părinți, unele puse la temelia altarelor, altele sub piciorul Sfintei Mese, altele așezate pe Sfânta Masă, care trebuie cinstite.

În biserici se păstrează cu mare sfințenie Sfântul și Marele Mir, fără de care nu se poate face botezul ortodox și prin care primim *pecetea Harului Duhului Sfânt*. Se mai păstrează agheasma mare, care se sfințește o dată pe an, la Bobotează, și cu care sfințim biserici, sfinte vase, veșminte, icoane, toate. Se mai păstrează anafora, artosul, odoarele vechi ale bisericii, cărțile sfinte de slujbă, prescurile, tămâia, ceara și altele; iar sub temelia fiecărei biserici și în jurul lor se află morminte ale preoților, ale ctitorilor și ale unor creștini cu viață sfântă, care, de asemenea, trebuie cinstiți.

În sfârșit, în biserici stau de strajă, nevăzuți, îngerii lui Dumnezeu, sfântul care este patronul bisericii și protectorul satului respectiv și alți sfinți, în frunte cu Maica Domnului, care laudă pe Ziditorul și se roagă pentru noi și împreună cu noi ziua și noaptea.

Pentru toate acestea suntem datori să ne închinăm în fața sfintelor biserici, ori de câte ori trecem pe lângă ele, cerând ajutorul lui Dumnezeu și al tuturor sfinților Lui.

Ce semnificație au clopotele bisericilor?

Clopotele se numesc *vocea lui Dumnezeu și trâmbițele Bisericii*. Prin sunarea lor la începerea sfintelor slujbe, asemenea trâmbițelor îngerești ce vor aduna lumea la Judecata de apoi și asemenea alăutelor duhovnicești, slujitorii lui Dumnezeu adună pe credincioși la sfintele slujbe și la dumnezeiasca Liturghie, ca să laude împreună cu îngerii pe Tatăl, pe Fiul și pe Sfântul Duh.

Ce semnificație are toaca de lemn?

Toaca de lemn din clopotniță, ca și cea de mână cu care se toacă în jurul bisericii la mănăstiri, este semn de deșteptare și de chemare la rugăciune în corabia sfintei biserici, precum Dumnezeu, în vremea potopului, chema în corabia lui Noe pe cei aleși, ca să scape de moarte și de

pedeapsa dreptului Judecător. Atât toaca de lemn, cât și clopotele, sunt trâmbițele mântuirii noastre, care ne cheamă cu glas mare la biserică, la priveghere, la pocăință, la sfânta rugăciune, ca nu cumva să ne găsească ceasul morții și al judecății dormind și păcătuiind, sau în cârciumi și la nunți petrecând, departe de Dumnezeu și fără nicio grijă de suflet.

Toaca și clopotele bisericii formează cea mai frumoasă muzică duhovnicească de pe pământ, care ne cheamă de la cântările și muzicile lumești, ucigătoare de suflete, la cântările cele cerești din biserică, împreună cu îngerii, cu sfinții și cu toți creștinii iubitori de Hristos. Fericiți și de trei ori fericiți sunt acei creștini care ascultă această muzică îngerească și, lăsând cele pământești, aleargă la sfânta rugăciune și la cântările cele nemuritoare și cerești!

De ce se înconjoară uneori biserica, cu Sfânta Evanghelie, cu icoane și cu cruci, precum în vreme de secetă sau primejdie, sau cu Sfântul Aer, numit și Epitaf, în Vinerea Mare?

Biserica se înconjoară de preoți și de credincioși, în cântări și în sunetul clopotelor, atât în clipele marilor bucurii duhovnicești, precum în noaptea Sfintei Învieri, cât și în vremea marilor întristări și primejdii, precum la prohodul Domnului, când Mântuitorul Se așază în mormânt pentru noi, ca și în vreme de mare secetă, de cutremure și de război. Prin această slujbă specială ne arătăm marea bucurie sau marea noastră întristare către Dumnezeu, cerându-I milă, iertare și ajutor. Înconjurarea bisericii cu tot soborul, în sunetul clopotelor, închipuie vestirea Sfintei Evanghelii în toată lumea. Mai închipuie biruința creștinilor dreptmăritori împotriva păgânilor, a sectelor și ateilor hulitori de Dumnezeu, precum odinioară Isus al lui Navi cu poporul ales a înconjurat cetatea Ierihon de mai multe ori, în sunetul trâmbițelor, până s-a dărâmat întreaga cetate.

De ce trebuie să cinstim curtea bisericii?

Curtea sau ograda care înconjoară orice biserică ortodoxă este și ea sfințită și binecuvântată o dată cu sfințirea bisericii, și nu trebuie să fie profanată de credincioși în niciun fel. În curtea bisericii nu se pot construi case pentru

mireni, nu se fac adunări lumești, nici mese cu beție, nici nu intră muzici lumești, nici oameni păgâni și necredincioși, afară de cei ce doresc să se boteze ortodox și să se pocăiască. În curtea bisericii nu se fumează, nu se vorbesc cele pământești, nu se fac glume, deci nimic din cele rele și neplăcute lui Dumnezeu. Iar cei ce îndrăznesc să vină beți la biserică, sau fumează și vorbesc cele lumești în curtea bisericii, sau stau de vorbă în curtea bisericii în timpul sfintelor slujbe, și nu au răbdare să asculte Sfânta Liturghie, Botezul, Cununia, slujba înmormântării etc., aceia fac mare păcat și sunt datori să-l părăsească și să se pocăiască. Altfel, sunt asemănați cu Iuda care a ieșit afară de la Cină și L-a vândut pe Domnul.

Care sunt veșmintele diaconești și ce semnificație au?

Veșmintele diaconești pentru slujbă sunt următoarele: *stiharul*, adică veșmântul lung care acoperă tot trupul; *orarul*, cu care se încinge cruciș la Sfânta Liturghie, și *mânecutele*, care acoperă ambele mâini și se iau numai la dumnezeiasca Liturghie.

Stiharul, care se face mai ales din stofă albă și alte culori deschise, închipuie de obicei ceata sfinților și a îngerilor din cer, care poartă veșminte lungi și albe, semn al sfințeniei, al fecioriei și al luminii dumnezeiești strălucitoare, cum spune și la Apocalipsă (6, 11; 7, 9-17). Stiharul mai închipuie veșmântul alb ca lumina soarelui cu care S-a schimbat Mântuitorul la față pe muntele Tabor. Mai închipuie veșmântul luminat cu care a fost îmbrăcat Domnul de Irod, ca și hlamida roșie cu care L-a îmbrăcat Pilat în timpul mântuitoarelor patimi.

Orarul diaconesc închipuie atât evlavia cu care diaconii și toți creștinii trebuie să se apropie de cele sfinte, cât și semnul rugăciunii în biserică. Când diaconul ridică orarul în sus cu mâna dreaptă, atunci toți credincioșii fac semnul Sfintei Cruci și încep dumnezeiasca slujbă în casa Domnului. Orarul și cu stiharul diaconesc închipuie îmbrăcămintea cetelor îngerești care slăvesc neîncetat pe Tatăl, pe Fiul și pe Duhul Sfânt, Dumnezeu.

Mânecutele diaconești și preoțești închipuie darul

lucrării celor sfinte, nevinovăția și curăția mâinilor sfințiților clerici care săvârșesc Sfânta Liturghie. Căci nimeni dintre slujitori nu poate să se apropie de dumnezeiescul Altar, dacă nu este curat și nepătat la trup și la suflet ca zăpada și ca lumina. Diaconii imită pe primii șapte diaconi, pe îngeri și pe arhangeli.

Care sunt veșmintele preoțești și ce semnificație au?

Pe lângă stihar și mânecute, care au aceeași semnificație ca la diaconi, preoții mai au următoarele veșminte specifice lor: *epitrahilul*, care se ia peste stihar, *brâul* cu care se încinge, și *felonul*, veșmântul mare ce se ia pe deasupra.

Epitrahilul închipuie harul Duhului Sfânt primit de preot la hirotonie prin punerea mâinilor arhiereului, cu care săvârșește toate cele sfinte: Sfânta Liturghie, Sfintele Taine și orice slujbă. Epitrahilul este veșmântul cel mai important al preotului, fără de care nu poate săvârși niciun fel de slujbă, afară de cazuri speciale, cum ar fi război, primejdie de moarte, botez și spovedanie de urgență. În asemenea cazuri, dacă preotul nu are la el epitrahilul, poate folosi fie brâul său, fie un prosop curat, fie o sfoară, pe care, binecuvântând-o, o așază pe capul celui bolnav și săvârșește slujba cerută de nevoie. Epitrahilul mai închipuie fericirea împărăției cerești și jugul cel ușor al Mântuitorului, pe care îl ia preotul asupra sa de bunăvoie (Matei 11, 28-30). Epitrahilul mai închipuie funia cu care Mântuitorul a fost bătut de ostașii lui Pilat, precum și funia cu care a fost legat de iudei și de ostași când a fost prins în grădina Ghetsimani și apoi a fost dus la judecata arhiereilor Ana și Caiafa.

Brâul cu care se încinge preotul și arhiereul peste epitrahil închipuie funia cu care a fost legat Mântuitorul de Cruce pe Golgota. Mai închipuie ștergarul cu care S-a încins Domnul când a spălat picioarele ucenicilor la Cina cea de Taină. Mai înseamnă viața curată a preotului, plină de dreptate și adevăr, cum spune Sfântul Apostol Pavel: *Stați deci tari, având mijlocul vostru încins cu adevărul și îmbrăcându-vă cu platoșa dreptății* (Efeseni 6, 14). Mai simbolizează legătura patimilor trupești, pe care slujitorul lui

Dumnezeu trebuie să le biruiască și să le stăpânească.

Felonul, veșmântul principal al preotului, închipuie puterea veșnică a lui Dumnezeu care cuprinde, acoperă și stăpânește toate. Mai închipuie harul Preasfântului Duh care S-a pogorât la Iordan deasupra Fiului lui Dumnezeu și care S-a revărsat în chip de limbi de foc peste Sfinții Apostoli la Cincizecime și, prin ei, s-a dat episcopilor și preoților prin hirotonie. Felonul mai închipuie dragostea necuprinsă a lui Dumnezeu pentru lume și dragostea pe care trebuie s-o aibă preotul pentru credincioșii săi, ca o mamă pentru copii. Felonul închipuie și hlamida roșie cu care a fost îmbrăcat Domnul de către Pilat, precum și întreaga pronie divină care stăpânește, acoperă și guvernează toată lumea.

Care sunt veșmintele arhieresti și ce semnificație au?

Pe lângă veșmintele preoțești, arhierul mai are încă zece veșminte specifice numai arhierilor și anume: *sacosul*, un veșmânt în formă de sac, ce se ia peste stihar; *omoforul*, care se așază pe deasupra sacosului în formă de cruce; apoi *mantia*, *mitra*, *bedernița*, *engolpionul*, cu chipul Maicii Domnului, care se pune pe piept; *crucea pectorală*, *cârja arhierască*, *tricherul* și *dicherul* – două sfeșnice cu câte trei și două lumânări aprinse – și perna cu vulturi care se așază sub picioarele episcopului.

Sacosul închipuie patimile cele de bunăvoie ale Mântuitorului. Mai închipuie cămașa lui Hristos țesută dintr-o bucată, pentru care ostașii au tras la sorti. Mai închipuie haina, sacul pocăinței și învățătura dreptei credințe dată nouă de Iisus Hristos, Mântuitorul lumii, pe care arhierii și preoții sunt dator să o propovăduiască și să o apere în fața tuturor sectelor și eresurilor care lovesc Ortodoxia.

Omoforul, care se poartă pe umeri, închipuie întruparea Domnului din Fecioara Maria, purtarea pe umeri a oii rătăcite, adică a tuturor celor păcătoși și aducerea lor în staulul Bisericii apostolice. Omoforul este simbolul puterii și al demnității arhieresti. El ne mai amintește de Crucea pe care a purtat-o Mântuitorul spre Golgota și de crucea fiecăruia dintre noi pe care trebuie să o purtăm în această viață.

Mantia arhierească închipuie darul Duhului Sfânt primit de arhiereu cu care acoperă și păstorește turma încredințată lui cu toată purtarea de grijă, ca cel ce va da socoteală pentru toți în fața dreptului Judecător. Tăblițele care se pun pe mantie, sus, de ambele părți, simbolizează tablele Legii vechi, iar cele două tăblițe de jos simbolizează Vechiul și Noul Testament, după care trebuie să învețe pe toți calea mântuirii, căci episcopul este dator să învețe lumea din amândouă Testamentele, care formează Sfânta Scriptură.

Mitra arhierească, ce are în cele patru părți icoana celor patru evangheliști și deasupra Sfânta Cruce, închipuie cununa de spini a Mântuitorului. Mai închipuie puterea harică și stăpânirea duhovnicească și arhierească pe care o are episcopul asupra tuturor credincioșilor și slujitorilor Bisericii lui Hristos.

Crucea pectorală este semnul că episcopul mărturisește și propovăduiește dreapta credință în lume și că el însuși poartă Crucea și patimile lui Hristos, fiind gata oricând să-și dea și viața pentru Biserică, pentru Ortodoxie și pentru credincioși. Crucea este semnul puterii și al biruinței, care trebuie să alunge frica de la orice slujitor al lui Hristos și mai ales de la preoți și arhieri.

Engolpionul, care de obicei închipuie pe Maica Domnului cu Pruncul în brațe, simbolizează pecetea și mărturisirea drepte credințe în lume, pe care trebuie s-o facă neîncetat arhiereul; este încă simbol al curăției și al vieții sfinte, plină de iubire și înțelepciune a arhiereului. Engolpionul amintește și de simbolurile pectorale ale arhierilor Vechiului Testament.

Bedernița, care se poartă de arhiereu în partea dreaptă, la slujbe, simbolizează sabia Duhului, adică puterea de a predica Evanghelia și de a învăța lumea cuvântul lui Dumnezeu. Ea mai amintește și de ștergarul cu care Domnul a șters picioarele ucenicilor Săi la Cina cea de Taină.

Cârja pastorală închipuie toiagul lui Aaron care a odrăslit, precum și toiagul lui Moise prin care a făcut multe minuni în Egipt. Ea mai închipuie puterea Duhului Sfânt dată arhiereului de a păstori cu stăpânire turma cea cuvântătoare. Ea simbolizează și trestia ce s-a pus în mâna Mântuitorului de către Pilat. Cârja pastorală, care se termină sus cu două

capete de șerpi, simbolizează îndoita înțelepciune, duhovnicească și lumească, a episcopilor și seninul celei mai înalte autorități pastorale în Biserica lui Hristos.

În sfârșit, cele două sfeșnice mici cu care arhiereul binecuvântează poporul în timpul slujbei au simboluri dogmatice. Sfeșnicul cu trei lumini din mâna dreaptă simbolizează cele trei persoane ale Preasfintei Treimi, iar sfeșnicul cu două lumini din mâna stângă simbolizează cele două firi ale Mântuitorului, după întrupare.

CULTUL DIVIN PUBLIC

Ce înțelegem prin cultul divin public?

Înțelegem toate sfintele slujbe ce se fac în Biserica Ortodoxă, pe care le-am moștenit de la Sfinții Apostoli și de la Sfinții Părinți din primele secole creștine. Sfintele slujbe formează cultul divin public, la care participă toți creștinii ortodocși, buni și păcătoși, împreună cu îngerii și sfinții din cer, care nevăzut se află de față în sfintele locașuri.

Cu ce scop se săvârșesc sfintele slujbe în biserici?

Prin sfintele slujbe, adică prin cultul divin public, se urmăresc trei scopuri creștine principale: lauda și preamărirea lui Dumnezeu pe pământ de către toți creștinii, precum fac și îngerii cu toți sfinții din ceruri; întărirea dreptei credințe, a unității și a iubirii evanghelice în marea familie a Creștinătății și mântuirea tuturor fiilor Bisericii lui Hristos.

Ce slujbe se săvârșesc în Biserica Ortodoxă?

Toate slujbele religioase ce se săvârșesc în locașurile ortodoxe de cult se împart în patru categorii principale și anume:

- Sfintele Taine,
- Ierurgiile,
- Cele șapte Laude,
- Sfânta Liturghie.

La acestea se mai adaugă și unele slujbe secundare mai târzii, rânduite de Biserică, cum sunt Acatistele și Paraclisele, procesiunile religioase cu icoane făcătoare de

minuni și cu sfinte moaște și altele.

Cine poate săvârși sfintele slujbe în Biserică?

Numai preoții și episcopii hirotoniți canonic, ajutați de diaconi.

Cine poate participa la sfintele slujbe?

Toți creștinii ortodocși botezați, atât buni cât și păcătoși, care formează membrii Bisericii lui Hristos.

Cine anume nu poate participa la sfintele slujbe în biserică?

Toți creștinii neortodocși, cei care nu cred în Iisus Hristos, numiți păgâni; cei care s-au lepădat de dreapta credință, numiți eretici sau sectanți; cei care s-au lepădat cu totul de Dumnezeu, numiți apostati; cei care nu cred deloc în Dumnezeu, numiți atei; cei ce încă nu au primit botezul ortodox, cum sunt copiii nebotezați, catehumenii, ca și toți creștinii ortodocși care trăiesc în grele păcate de moarte și nu vor să se pocăiască.

Creștinii ortodocși pot participa la slujbele religioase ale altor culte creștine?

Nu pot participa la niciun fel de slujbe religioase ale altor culte creștine, afară de cazuri cu totul speciale și numai cu învoirea preotului paroh respectiv, în cadrul unor întâlniri creștine ecumenice.

A. SFINTELE TAINE

Ce sunt Sfintele Taine ale Bisericii lui Hristos?

Sunt slujbe speciale ce se fac de preoți și episcopi, prin care credincioșii botezați în numele Preasfintei Treimi primesc harul Duhului Sfânt, spre iertarea păcatelor și creșterea duhovnicească cu scopul mântuirii. Fără Sfintele Taine nu este Har, nici mântuire pe pământ.

Ce este harul Duhului Sfânt?

Harul este puterea sau energia dumnezeiască necreată, pe care Duhul Sfânt o împărtășește credincioșilor

prin Sfintele Taine, ca ajutor divin spre mântuire.

Cine a întemeiat Sfintele Taine și câte Taine are Biserica Ortodoxă?

Biserica Ortodoxă are șapte Sfinte Taine, pe care le-a întemeiat Domnul nostru Iisus Hristos cât a stat pe pământ, cum citim în Sfânta Evanghelie și în Epistolele Sfinților Apostoli. Cele Șapte Sfinte Taine sunt: Botezul, Ungerea cu Sfântul Mir, numită și Mirungerea; Spovedania, numită și Mărturisire sau Pocăință; Sfânta Împărtășanie, numită și Euharistie sau Cuminecătură; Preoția, Nunta și Sfântul Maslu.

Care sunt folosul și importanța Sfințelor Taine?

Sfintele Taine formează temelia vieții în Hristos și nădejdea mântuirii noastre. Fără ele, mai ales fără primele patru Sfinte Taine – Botezul, Mirungerea, Spovedania și Sfânta Împărtășanie – nimeni nu se poate mântui, nimeni nu poate fi membru al Bisericii și fiu al lui Dumnezeu după dar, nimeni nu primește harul Sfântului Duh, nimeni nu poate crește duhovnicește în fapte bune și nu se poate uni niciodată cu Hristos. Fără cele șapte Taine nu este Biserică, nu este cult creștin, nu este har, nu este iertarea păcatelor, nici mântuire. Iată cât de mare este valoarea Sfințelor Taine lăsate nouă de Fiul lui Dumnezeu și Mântuitorul lumii! Tainele Bisericii sunt obligatorii pentru mântuirea oamenilor. Ele formează dovada celei mai înalte iubiri dumnezeiești pentru neamul omenesc.

1. TAINA SFÂNTULUI BOTEZ

Ce trebuie să știm despre taina Sfântului Botez?

Sfântul Botez este taina prin care omul, prin întreita afundare în apă sfințită de către preot, în numele Preasfintei Treimi, dobândește iertare de păcatul strămoșesc și de toate păcatele făcute până atunci, se naște din nou duhovnicește și se face membru al Bisericii lui Hristos. Botezul este numit și „ușa tainelor”, pentru că numai prin botez devenim fii ai lui Dumnezeu după dar, și putem primi și celelalte Sfinte Taine. Botezul este întemeiat de Mântuitorul prin cuvintele:

„Mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh ...” (Matei 28,19).

Cine poate primi taina Sfântului Botez?

Toți copiii născuți din părinți creștini ortodocși, copiii născuți din căsătorii mixte și copiii orfani nebotezați, aflați la rude și la casele de copii orfani. Mai pot primi botezul tinereii care din unele motive nu au fost botezați la timp, ca și cei de altă religie care se întorc la Ortodoxie de bunăvoie și mărturisesc dreapta credință, după ce au fost bine cercetați de preoți și de episcop și după ce au fost mult timp catehizați și deprinși în învățătura de credință ortodoxă și dau dovadă de deplină hotărâre.

Cine nu poate primi Botezul ortodox?

Copiii avortați și uciși înainte de botez, în orice situație; copiii născuți morți și copiii născuți din părinți atei sau sectanți și de altă religie, până nu devin maturi și cer botezul de voia lor. Nu pot fi botezați nici oamenii maturi de altă religie, fără voia și cererea lor stăruitoare, nici cei bolnavi mintal care nu-și pot spune dorința inimii, nici nu-și pot mărturisi dreapta credință.

Cine săvârșește Botezul, când se săvârșește și în ce loc anume?

Botezul se săvârșește numai de preot și de episcop, la cel puțin opt zile după naștere și până la 40 de zile, dacă pruncul este sănătos; iar dacă este bolnav, imediat. Slujba Botezului se face numai în biserică, anume în pridvor, în pronaos sau într-o încăpere anume rânduită din curtea bisericii. Numai în cazuri cu totul speciale, când pruncul este amenințat să moară, preotul îl poate boteza acasă, la spital sau oriunde ar fi.

Ce trebuie făcut dacă nu este preot în apropiere și copilul este amenințat să moară nebotezat?

În aceste cazuri, când copilul este amenințat să moară îndată după naștere, acasă sau la spital, asistentele sau moașele trebuie instruite de preot să aibă oricând la

îndemână agheasmă, la nevoie apă obișnuită și lumânare. Apoi, după ce pun numele pruncului muribund, îl botează ele, turnând agheasmă în formă de cruce peste prunc și zicând cuvintele: *Se botează robul lui Dumnezeu (numele) în numele Tatălui, Amin; și al Fiului, Amin; și al Sfântului Duh, Amin.* Dacă moare pruncul, el este botezat și se mântuiește sufletul lui. Iar dacă nu moare, cele ce l-au botezat trebuie să spună rudelor sau preotului că a fost botezat de ele, iar preotul îi face toată slujba Botezului, fără a-l mai afunda în apă în numele Preasfintei Treimi, căci Botezul nu se mai repetă.

Copiii avortați și copiii născuți morți pot fi botezați la Bobotează sau la Sfântul Ioan, cum este obiceiul în unele locuri?

În niciun caz nu pot fi botezați copiii avortați și cei născuți morți, căci nu au suflet în ei. Toți aceștia rămân la judecata lui Dumnezeu și pe conștiința părinților care i-au ucis. Iar preoții care practică acest botez necanonic fac un mare păcat. Ei trebuie să se spovedească la episcop și dacă repetă păcatul, să fie opriți de preoție. Părinții care au copii avortați trebuie să se mărturisească la preotul lor, să facă un aspru canon, să boteze copii câți au avortat, să facă milostenie, să îmbrace copii orfani de la aziluri și, mai ales, să nască alți copii în loc.

De cine și când se pune numele pruncului?

Numele pruncului se pune de către părinți, însă cu binecuvântarea preotului, care citește o rugăciune specială la punerea numelui noului născut, deoarece cu acel nume care i se dă la Botez, creștinul va călători în viață și va sta înaintea lui Dumnezeu la judecată. Numele pruncului se consfințește în clipa botezului, când se cufundă în apă în numele Preasfintei Treimi și nu mai poate fi schimbat până la moarte. Numai prin tunderea în monahism se poate schimba numele de botez.

Ce nume trebuie să pună părinții copiilor lor?

Dacă este parte bărbătească să i se pună mai ales numele Sfântului Ioan Botezătorul, cel mai mare om născut din femeie. Se poate pune și numele sfântului care este

hramul bisericii din sat sau numele sfântului din ziua în care s-a născut. Alte nume sfinte pentru băieți sunt numele Sfinților Apostoli și ale marilor Ierarhi, Mucenici și Cuvioși. La fel și la fete, primul nume să fie al Maicii Domnului, cea dintâi rugătoare pentru lume. Apoi numele marilor sfinte și mucenițe, numele sfintei al cărei hram îl poartă biserica, sau al sfintei din ziua nașterii. Însă toate trebuie să se facă cu binecuvântarea și sfatul preotului.

Este bine să i se pună pruncului două și chiar trei nume?

Nu, căci toți sfinții au avut un singur nume, afară de câteva excepții. Mai grav este însă când i se pune pruncului un nume creștin de sfânt și al doilea nume necreștin sau de altă credință creștină. În asemenea cazuri la biserică și la slujbe se pomenește numai numele creștinesc din calendar.

Ce folos au cei ce poartă nume de sfinți și ce pagubă au cei ce poartă nume de păgâni sau de altă religie și neam?

Cei ce poartă nume de sfinți au în viață și după moarte mare folos și ajutor, căci sfinții cărora le purtăm numele se roagă neîncetat pentru noi și ne ajută în primejdii, în suferință și în ceasul morții și al înfricoșatei judecăți.

În schimb, cei ce poartă nume de zei, de păgâni, și nu au zi de prăznuire în calendar, se lipsesc în viață, la moarte și la dreapta judecată de rugăciunile și ajutorul sfinților. Însă, dacă noi trăim creștinește pe pământ, toți sfinții se roagă neîncetat în cer pentru noi și ne ajută pe calea mântuirii.

Ce să facă părinții care au pus nume necreștine sau de altă religie copiilor lor?

Părinții care, din mândrie și necredință, pun nume necreștine copiilor lor trebuie să-și mărturisească păcatul la duhovnic și să facă un canon de iertare, pentru că au înstrăinat copiii lor de rugăciunile Sfinților și de rânduiala și binecuvântarea Bisericii lui Hristos. Apoi să-și crească copiii în frică și în dragoste de Dumnezeu, că de vor duce viață creștinească curată pe pământ vor fi miluiți și primiți în cer cu îngerii și cu sfinții. De asemenea sunt datori să boteze

copii orfani și să le pună nume de sfinți.

Care sunt părțile principale ale Sfântului Botez?

Prima parte din slujba Sfântului Botez o formează lepădările sau exorcismele, când cel ce vine să se boteze stă cu fața la apus și declară de trei ori, personal sau prin naș, că *se leapădă de satana, de toate lucrurile lui, de toți slujitorii lui, de toată slujirea și de toată trufia lui*. Apoi cel ce se botează este întors cu fața la răsărit și iarăși declară, tot de trei ori, personal sau prin naș, dacă este prunc, că se unește cu Hristos, rostind de trei ori Crezul.

A doua parte a Botezului o formează sfințirea apei, adică facerea aghesmei pentru botez și turnarea întreită în cristelniță de untdelemn sfințit. Iar a treia și cea mai însemnată parte a Botezului o formează întreita afundare a pruncului în cristelniță, zicând: *Se botează robul lui Dumnezeu (numele), în numele Tatălui, Amin; și al Fiului, Amin; și al Sfântului Duh, Amin*. Apoi noul botezat se înfășoară în pânză albă curată, numită popular crismă, care vine de la Hristos. După alte câteva rugăciuni, preotul unge trupul noului botezat cu Sfântul și Marele Mir, care este a doua Taină a Bisericii, zicând aceste cuvinte: *Pecetea harului Duhului Sfânt*. Apoi îi tunde perii capului în chipul Crucii, ca semn că s-a lepădat de omul cel vechi și s-a îmbrăcat în cel nou, îl îmbracă și, ducându-l în fața Sfântului Altar, îl împărtășește cu Trupul și Sângele lui Hristos. Astfel noul botezat primește deodată trei Sfinte Taine: Botezul, Mirungerea și Sfânta Împărtășanie.

Care sunt efectele Botezului asupra celui nou botezat?

Prin lepădarea de satana și unirea cu Hristos, se arată că noul botezat se leapădă de bunăvoie de vrăjmașul lumii și se unește cu Hristos, Mântuitorul lumii. Iar prin baia Sfântului Botez, în numele Preasfintei Treimi, cel botezat primește iertare de păcatul strămoșesc și de toate păcatele făcute până la Botez, se naște din nou duhovnicește în Hristos, primește nume de sfânt și devine membru al Bisericii și fiu al lui Dumnezeu după har. Prin ungerea cu Sfântul și Marele Mir, noul botezat primește harul Duhului Sfânt și

toate darurile necesare vieții și mântuirii lui care izvorăsc din har. Iar prin unirea cu Preacuratele Taine, noul botezat primește pe însuși Hristos pentru prima oară, ca arvună și semn că de acum este cu totul fiu al lui Dumnezeu și membru al Bisericii Sale pe pământ.

Ce închipuie materiile și obiectele cu care se săvârșește Botezul?

Vasul pentru Botez, care se cheamă cristelniță, vine de la cuvântul Hristos și se cheamă vas de încreștinare. În primele secole se construiau în curtea bisericii așa-numitele baptisterii, adică clădiri speciale cu un mic bazin de piatră pentru Botez. Cristelnița închipuie trei lucruri: trupul Bisericii, în care ne naștem din nou; baia duhovnicească, în care ne curățăm de păcatul strămoșesc și mormântul în care îngropăm pe omul cel vechi din noi, ca să înviem la o viață nouă în Hristos. Apa închipuie pe Duhul Sfânt revărsat peste lume. Căci apa este baia trupului, iar Duhul Sfânt este baia sufletului, precum zice Mântuitorul: „De nu se va naște cineva din apă și din Duh, nu va putea să intre în Împărăția lui Dumnezeu” (Ioan 3,5). Apa Botezului închipuie apa Iordanului și mormântul Domnului. Iar afundarea pruncului de trei ori în apă, în numele Preasfintei Treimi, închipuie șederea lui Hristos trei zile și trei nopți în mormânt. Untdelemnul sfințit cu care se unge pruncul închipuie milostivirea lui Dumnezeu pentru om; suflarea de trei ori a preotului peste apa Botezului este simbolul Duhului Sfânt care vine peste noi la Botez; tunderea părului noului botezat în chipul crucii simbolizează lepădarea omului vechi și creșterea lui duhovnicească în Iisus Hristos, la o viață nouă, sfântă. Pânza albă, numită crismă, în care este înfășurat pruncul după botez, închipuie curățirea lui duhovnicească după unirea cu Hristos, giulgiul cu care a fost înfășurat Domnul în mormânt și veșmântul luminat cu care se îmbracă omul în clipa Botezului. Iar lumânarea aprinsă, ce se dă pruncului botezat simbolizează lumina lui Hristos „care luminează tuturor” și ne călăuzește pe calea dreptei credințe.

Cine poate fi naș la Botez și ce datorii creștinești are nașul?

Nașul este părintele sufletesc al celui nou botezat. Prin botez el devine rudă duhovnicească și povățuitor spre Hristos al finului său, având o mare datorie față de acesta. Adică să-l supravegheze cum crește în credință, dacă este adus regulat la biserică, dacă știe rugăciuni, dacă se spovedește și se împărtășește cât mai des și dacă părinții lui trupești îi dau educație creștinească. Apoi însuși nașul trebuie să-l sfătuiască mereu pe calea credinței, să-i dea cărți sfinte, să-l ducă pe la biserici și mănăstiri și să poarte grijă de el toată viața.

Orice naș de botez, ca și de nuntă, trebuie să fie un bun creștin ortodox, să fie om de biserică, cu viață duhovnicească exemplară și să fie cununat.

Cine nu poate fi naș de Botez?

Cei care trăiesc necununăți, adică în concubinaj; cei ce sunt catolici sau sectanți; cei ce nu cred cu tărie în Dumnezeu, nu merg la biserică și nu sunt ortodocși; cei ce înjură de cele sfinte, sunt bețivi și trăiesc în desfrânări, ca și cei ce sunt din familii mixte sau dezmembrate și au nume rău între creștini nu pot fi nași de botez și de cununie. Nu este canonic să fie mai mulți nași de botez și de cununie, căci prin aceste sfinte taine ei se înrudesesc unii cu alții, nemaiaivând voie copiii lor să se căsătorească între ei.

Unde se află sufletele copiilor nebotezați și ale celor avortați de către părinți? Ce se mai poate face pentru sufletele lor?

După cum spun unii Sfinți Părinți și cum ne învață Sfânta Biserică, sufletele copiilor morți nebotezați înainte sau după naștere, ca și ale celor avortați cu voie sau fără voie, nu pot intra în Rai, pentru că nu au avut parte de Botez. Dar nu sunt nici în iad, căci nu au făcut păcate. Sufletele lor se află într-un loc cu amurg, între lumină și întuneric, și așteaptă ceasul Judecării de Apoi, când vor sta la judecată în fața lui Hristos împreună cu părinții care i-au ucis.

Pentru ei nu se pot face niciun fel de rugăciuni. Însă între morții fiecărei familii, când zicem „cu tot neamul lor”, intră și copiii avortați. Ei nu pot fi botezați nici după moarte, cum zic unii, pentru că nu sunt vii. Preoții care botează pe

copiii avortați, la Sfântul Ioan sau în alte zile, amăgesc evlavia credincioșilor, încurajează uciderea de copii și calcă Sfintele Canoane și Tradiția Bisericii lui Hristos. Pentru sufletele lor se poate face numai milostenie la copiii orfani și canonul rânduit de duhovnici.

Ce datorii au creștinii ortodocși pentru taina Sfântului Botez și pentru cei ce se botează?

Iată câteva dintre cele mai mari datorii ale credincioșilor pentru Sfântul Botez:

- Fiecare din fiii Bisericii Ortodoxe să boteze cât mai mulți copii, mai ales orfani, abandonati la casele de copii, copii handicapați sau din familii sărace cu mai mulți copii;

- Părinții care au avortat mulți copii, sau au evitat să nască copii, sunt datori să boteze cât mai mulți copii, măcar atâția câți au ucis prin avort. Este cel mai ușor canon pentru iertarea acestui cumplit păcat;

- Fiecare creștin să îndrume pe mamele ortodoxe căsătorite cu soți de altă religie să-și boteze copiii la parohia ortodoxă de care aparțin. Cine își lasă credința străbună și Biserica Ortodoxă pentru avantaje pământești, va da greu răspuns la Dumnezeu;

- Fiecare creștin ortodox să se ostenească după putere a învăța și a crește duhovnicește cât mai aproape de Hristos pe finii botezați de ei;

- De asemenea, fiecare să se ostenească a îndemna și a opri pe cunoscuții și rudele lor de la uciderea prin avort și de la vânzarea de copii ortodocși botezați, care este un mare păcat al zilelor noastre;

- Fiecare să se ostenească a opri înfierea de copii ortodocși botezați la creștini de altă religie, de alt neam sau la ateii;

- Creștinii ortodocși sunt datori a participa cât mai mulți la săvârșirea Sfântului Botez, cu bucurie și cu lumânări aprinse în mâini, căci Botezul este prima taină a Bisericii prin care ne unim cu Hristos, fără de care nimeni nu se poate mântui;

- Creștinii sunt datori a nu profana taina Botezului, adunând daruri sau bani sau veselindu-se și chiar dansând la masa de după botez, cum se obișnuiește prin unele locuri;

- Creștinii ortodocși să nu pună la copii nași de altă religie, sau ateii care nu vin la biserică;
- Nașii de botez sunt datori a forma duhovnicește pe finii lor și a-i îndruma către Hristos până la sfârșitul vieții.

2. TAINA SFINTEI MIRUNGERI

Ce trebuie să știm despre taina Ungerii cu Sfântul și Marele Mir, numită și Mirungere?

Mirungerea este a doua taină din cele șapte și se administrează noului botezat în timpul săvârșirii Botezului, imediat după ce a fost afundat de trei ori în apă. Această taină se săvârșește prin ungerea părților principale ale pruncului cu Sfântul și Marele Mir, începând de la frunte și până la picioare, rostind aceste cuvinte: *Pecetea harului Duhului Sfânt*. Prin această ungere noul botezat primește în chip desăvârșit pecetea și harul lui Dumnezeu, care îi sfințește toate părțile trupului și ale sufletului, îl călăuzește spre Hristos, îl izbăvește de puterea și viclesugul diavolilor și îl face fiu al lui Dumnezeu după dar, până la sfârșitul vieții. Fără această taină omul nu se poate mântui, căci nu are pecetea și harul Duhului Sfânt deplin în inima și sufletul lui.

Harul Duhului Sfânt de la Botez este la toți același?

Da, este același. Adică toți primesc harul în aceeași măsură la Botez, dar el lucrează în fiecare creștin diferit, după cât colaborează fiecare cu harul Duhului Sfânt. Cel care face mai multe fapte bune, acela îi sporește Dumnezeu harul, pe măsura ostenelilor și a credinței lui. Iar cel care se lenevește și se lasă în nădejdea harului, fără a colabora în viață cu el prin lucrarea faptelor bune, acela pierde o bună parte din harul primit la Botez, care se depărtează de el.

Când poate pierde creștinul ortodox harul Duhului Sfânt?

Creștinul pierde parțial harul Duhului Sfânt de la Botez, când cade în păcate mari și nu se mărturisește la duhovnic. Între aceste păcate amintim: beția, desfrâu, uciderea, hulirea celor sfinte, ura aproapelui și altele

asemenea. Iar când se leapădă cu totul de dreapta credință, adică se face sectant, sau devine ateu și își pierde toată credința și nădejdea mântuirii, ori se sinucide, atunci acel om pierde definitiv harul Duhului Sfânt și mântuirea sufletului și nu are nicio salvare. De aceea acești oameni nu pot fi pomeniți niciodată la rugăciunile Bisericii. Dar dacă cel necredincios și sectantul se reîntorc la Biserică și la pocăință cu lacrimi, cât sunt în viață, Hristos le primește pocăința și, prin spovedanie și rugăciuni speciale, cei căzuți din credință și din har sunt din nou primiți în Sfânta Biserică.

Care sunt virtuțile prin care putem spori mai mult harul Duhului Sfânt în inimile noastre?

Cea dintâi este sfânta rugăciune, numită și mama tuturor faptelor bune. Apoi este smerenia inimii și deasa spovedanie. Apoi milostenia și iubirea creștină. Iar cununa tuturor virtuților o încheie Sfânta Împărtășanie, care ne unește direct cu Trupul și Sângele lui Hristos și înnoiește harul Duhului Sfânt în noi.

Când și cum se sfințește Sfântul și Marele Mir?

Sfântul și Marele Mir se sfințește de fiecare Biserică Ortodoxă autocefală, adică independentă, numai în Miercurea Mare din săptămâna Sfințelor Patimi, ori de câte ori este nevoie. Sfântul Mir se face din untdelemn curat, de măsline, amestecat cu 38 de feluri de aromate naturale, numite „ingrediente”, aduse din țările calde, care se fierb împreună în noaptea de Lunea spre Marțea Mare, de către sfințiții arhieriei îmbrăcați în veșminte, după rânduială specială. Iar în Sfânta și Marea Miercuri se face liturghie arhierască cu toți membrii Sfântului Sinod. Untdelemnul fiert cu aromate, care închipuie mulțimea darurilor Duhului Sfânt pe care le primesc creștinii la Botez, se pune în 7 sau în 12 vase mari speciale în Sfântul Altar. La Vohod și la Sfintele Daruri vasele se scot în mijlocul bisericii purtate de toți sfințiții arhieriei, în frunte cu patriarhul țării.

După rugăciuni speciale, în cadrul Sfintei Liturghii, se sfințește Sfântul și Marele Mir și se împarte cu mare grijă în vase mici la toate eparhiile din țară. De la episcopii, Sfântul și Marele Mir se distribuie la protopopiate și la toate parohiile din țară și se folosește la Sfântul Botez, la sfințirea temeliilor

și altarelor noi, ca și la mirungerea celor de altă credință care vin la Ortodoxie. Fără Sfântul și Marele Mir nu se poate face Botezul, nici sfințirea bisericilor noi.

3. TAINA SFINTEI SPOVEDANII

Ce înțelegem prin taina Sfintei Spovedanii, numită și taina Pocăinței sau a Mărturisirii?

Înțelegem mărturisirea curată, cu credință, cu smerenie și căință a tuturor păcatelor la duhovnic, cu hotărârea de a nu le mai face, după care se rânduiește celui ce se spovedește canon de ispășire și i se dă dezlegare și iertare de păcatele mărturisite. Această taină iartă toate păcatele pe care le face creștinul de la Botez; și de la ultima spovedanie până în clipa mărturisirii. De aceea Spovedania sau Mărturisirea se mai numește și *al doilea botez*. Ea a fost întemeiată de Mântuitorul nostru Iisus Hristos, după înviere, prin cuvintele adresate Sfinților Apostoli: *Luați Duh Sfânt; cărora le veți ierta păcatele, vor fi iertate și cărora le veți ține, vor fi ținute* (Ioan 20, 22-23).

Care sunt calitățile unui duhovnic iscusit?

Duhovnicul trebuie să aibă viață cu totul înaltă, curată, sfântă. Să fie om de rugăciune, blând, smerit, milostiv, răbdător, înțelept, nici prea aspru, nici ușor iertător, profund cunoscător al Sfintei Scripturi, al Teologiei Ortodoxe și al Sfintelor Canoane și să fie plin de dumnezeiasca dragoste pentru toți. Un asemenea duhovnic poate întoarce la pocăință și mântui multe suflete. Iar un duhovnic neiscusit pierde și smintește numeroase suflete.

De câte ori pe an și când anume trebuie să ne spovedim?

După tradiția Sfintei Biserici, creștinii trebuie să se spovedească de patru ori pe an, în cele patru posturi; iar călugării, preoții, bolnavii, bătrânii și cei mai râvnitori se spovedesc mai des, lunar și chiar săptămânal, după caz. În unele mănăstiri spovedania se face săptămânal, vinerea, după rânduiala vieții monahale. În general nu este o dată fixă pentru spovedanie. Fiecare se spovedește cât mai regulat posibil, când îl mustră conștiința pentru păcatele făcute și

când se simte pregătit sufletește.

Pe cine nu poate dezlega duhovnicul la spovedanie?

Duhovnicul nu poate spovedi și dezlega pe creștinul care nu își face canonul de la spovedanie, pe cel care nu vrea și nu făgăduiește să părăsească păcatul, pe cel care vine silit la spovedanie, pe cel care umblă de la un duhovnic la altul, pe cel care nu se căiește cu lacrimi de păcatele sale și pe cel care este de altă credință, până nu se reîntoarce din inimă și cu rânduială canonică la Ortodoxie.

Care sunt condițiile obligatorii ale adevăratei spovedanii?

Pentru ca spovedania să fie primită la Dumnezeu, trebuie să fie făcută *sincer* și de *bunăvoie*; să fie *completă*, adică să mărturisim toate păcatele făcute din copilărie și de la ultima spovedanie; iar nu numai o parte din ele, oricât ne-am rușina pentru ele; să fie *secretă*, făcută în taină, individual, iar nu în bloc, adică în comun, cum obișnuiesc unii preoți; să fie făcută cu *multă umilință și zdrobire de inimă*, iar credinciosul *să promită că părăsește păcatul* și primește canonul dat de duhovnic. Dacă toate aceste condiții sunt împlinite, numai atunci duhovnicul face dezlegarea păcatelor cu mâinile pe capul celui ce se mărturisește. Fără aceste condiții obligatorii, spovedania nu este făcută canonic și nu are valoare harică, iar omul nu poate fi dezlegat de păcate.

Care este epicleza, adică partea harică, principală, a Sfintei Spovedanii?

Este dezlegarea păcatelor prin punerea mâinilor în chipul crucii pe capul credinciosului, după terminarea spovedaniei și fixarea canonului, când preotul rostește aceste cuvinte: Domnul și Dumnezeu și Mântuitorul nostru Iisus Hristos, cu harul și cu îndurările iubirii Sale de oameni, să te ierte pe tine, fiule duhovnicesc (N), și să-ți lase ție toate păcatele. Și eu nevrednicul preot și duhovnic, cu puterea ce-mi este dată, te iert și te dezleg de toate păcatele tale, în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh. Amin. Fără această rugăciune de dezlegare cu punerea mâinilor pe cap,

nimeni nu este dezlegat de păcate și trebuie să se spovedească din nou.

Ce trebuie să facă duhovnicul când întâlnește cazuri grele?

Amână pe cel ce vine la spovedanie pentru altă zi, până se interesează, se roagă lui Dumnezeu și cercetează Sfintele Canoane privind cazul lui. La nevoie îl trimite la alt duhovnic mai bătrân și iscusit sau întreabă pe episcopul locului ce anume trebuie să facă. Iar dacă cel ce se mărturisește este preot sau candidat de preoție și are unele impedimente canonice grave, duhovnicul nu are voie să-l dezlege, ci să-l trimită la episcopul locului, să hotărască și să-l spovedească el.

Care sunt păcatele cel mai greu de mărturisit și de îndreptat?

Păcatele cele mai grele, care predomină în lumea creștină azi, sunt următoarele: necredința sau ateismul, indiferentismul religios, sectarismul, necunoașterea credinței ortodoxe, îndoiala în credință, mândria, neascultarea de Biserică și de preoți, neparticiparea regulată la sfintele slujbe, refuzarea Spovedaniei și a Sfintei Împărtășanii, deznădejdea cu intenții de sinucidere și altele. Iar dintre păcatele capitale și strigătoare la cer, cel mai mult predomină desfrânarea, preadesfrânarea, sodomia, avortul, divorțul, paza și evitarea nașterii de copii, uciderea, beția, furtul, înjurăturile, vrăjitoria și altele, însă cele mai multe victime fac mândria, izvorul sectelor, desfrâul, uciderea de copii și necredința în Dumnezeu.

Ce datorii au duhovnicii față de fiii lor sufletești?

Să-i spovedească cu grijă, cu blândețe și răbdare, cât mai des posibil, ori de câte ori cer și au nevoie; să-i supravegheze în toate, să-i mângâie în ispite, să-i mustre când greșesc, cu dragoste duhovnicească; să-i sfătuiască pe calea mântuirii, să le dea cărți bune de citit, să-i crească în frică de Dumnezeu și să se roage până la moarte pentru ei, știind că va da socoteală de toți pe care îi spovedește.

Ce datorii sufletești au credincioșii față de părinții lor duhovnicești?

Să se spovedească regulat cât mai des posibil și cu toată evlavia, știind că duhovnicul reprezintă pe Însuși Hristos Mântuitorul lumii; să nu ascundă păcatele făcute, oricât de mari ar fi, ca să fie iertați de Dumnezeu prin duhovnic; să facă cu evlavie canonul dat și să asculte în toate de duhovnic, căci ascultarea ne asigură mântuirea sufletului; să facă toate cu binecuvântarea lui și să se roage toată viața pentru duhovnic, căci el este garanția mântuirii noastre înaintea dreptului Judecător. Cine nu ascultă pe duhovnic, pe Dumnezeu nu-L ascultă. Iar cine se împărtășește fără dezlegarea duhovnicului și înainte de facerea canonului, spre osândă se împărtășește. Canonul dat de un duhovnic nu poate fi schimbat de alt duhovnic, până la moartea duhovnicului ce i l-a dat. Nimeni nu poate schimba duhovnicul, fără binecuvântarea lui și din motive bine întemeiate.

Păcatele spovedite o dată trebuie mărturisite de mai multe ori la duhovnic?

Păcatele o dată mărturisite cu căință și pentru care s-a făcut canon, nu se mai repetă la spovedanie, căci sunt dezlegate. Dacă cineva este încă muștrat de conștiință pentru un păcat, sau nu l-a mărturisit complet, sau n-a făcut canon pentru el, sau l-a repetat din nou, el trebuie să-l mărturisească din nou și să ceară canon mai aspru pentru acel păcat. Este însă obicei ca, o dată pe an sau mai rar, creștinul să-și facă din nou o spovedanie generală din copilărie, mai ales păcatele mari, pentru a se căi și a se smeri mai mult înaintea lui Dumnezeu și a duhovnicului.

Când totuși este dator creștinul să-și mărturisească din nou toate păcatele?

Când se duce la alt duhovnic, pentru a-i cunoaște starea lui sufletească și a-l ajuta să se izbăvească de patimile care îl robesc de multă vreme și nu poate scăpa de ele.

Noul duhovnic poate anula canonul dat de alt duhovnic?

Nu, niciodată. Numai dacă duhovnicul care a dat

canonul a murit, celălalt duhovnic poate anula sau schimba canonul dat de acela. Canonul dat de un duhovnic poate însă fi mărit de altul, dacă creștinul este încă stăpânit de grele păcate.

În ce condiții creștinul își poate schimba duhovnicul?

Dacă duhovnicul cuiva a decedat sau dacă cineva nu este mulțumit cu duhovnicul său pentru că nu-l spovedește cu răbdare, după canoane, și nu-i dă canon mai aspru; ba încă îi dă voie să se împărtășească; în aceste cazuri, creștinul își poate schimba duhovnicul. De asemenea, cineva își poate alege alt duhovnic, dacă este rudă cu preotul din sat sau dacă spovedește în comun, cum îndrăznesc să facă unii preoți; sau dacă preotul respectiv este prea tânăr și nu are timp să asculte spovedania fiecăruia, nici nu întreabă de păcatele mari, sau dacă unii creștini nu au evlavie la preotul lor, ori s-au smintit de el, ei pot să se ducă la alt duhovnic, după cum îi îndeamnă Duhul Sfânt. Numai să asculte de el ca de Hristos, și să-și mărturisească curat toate păcatele. Însă nimeni nu-și poate schimba duhovnicul fără voia celui dintâi, dacă încă este în viață. Cel mai bine și canonic este ca fiecare creștin să se spovedească la preotul parohiei respective rânduit de Dumnezeu, căci toți preoții au același har.

Pentru ce unii credincioși preferă duhovnici călugări?

Pentru că peste tot și dintotdeauna credincioșii, de la cei mai simpli până la domni și voievozi, preferau și în trecut să se mărturisească, mai ales, la duhovnici călugări din mănăstiri și schituri sau duhovnici sihaștri, precum Ștefan cel Mare, la Cuviosul Daniil Sihastru. Apoi oamenii au avut în trecut, ca și astăzi, o sporită evlavie pentru călugări, ca rugători neadormiți înaintea lui Dumnezeu, fiind dăruiti total vieții duhovnicești, în curăție, în ascultare și viață smerită; în post, în cunoașterea Sfintei Scripturi și a învățaturii Sfinților Părinți.

De asemenea, credincioșii mai râvnitori doresc o spovedanie generală amănunțită, „din copilărie”, cum zic ei, și canon mai aspru. De aceea, caută duhovnici bătrâni iscusiți

prin mănăstiri. Alții caută duhovnici de mănăstire pentru faptul că au în parohie preoți tineri și, de obicei, preferă preoți bătrâni și cât mai departe de satul lor, ca să nu știe nimeni viața și pocăința lor. Mai vin la mănăstiri și pentru că aici văd și aud slujbe de zi și de noapte mai frumoase și mai profunde ca în parohii.

Aceasta însă, nu trebuie să supere pe nimeni. Ci, dimpotrivă, să ne bucurăm reciproc pentru faptul că bunii noștri creștini aleargă la Dumnezeu peste tot și caută să se întărească în credință și să-și mântuiască sufletul. Trebuie să se recunoască totuși ce mare contribuție au avut dintotdeauna mănăstirile și duhovnicii călugări la menținerea dreptei credințe în țara noastră și a unui înalt curent de evlavie, de moralitate și de înnoire duhovnicească. Aceasta o dovedește numărul mare de mănăstiri și de schituri existente la noi și o mare vocație pentru monahism și preoție, ceea ce nu se întâlnește astăzi aproape nici într-o altă țară creștină.

Cum trebuie să se pregătească credincioșii pentru Sfânta Mărturisire?

Mai întâi fiecare să se roage lui Dumnezeu să-i rânduiască duhovnic bun și să-i dea voință și putere să-și cunoască toate păcatele și să aibă lacrimi pentru ele. Apoi este dator fiecare să-și noteze în liniște pe hârtie toate păcatele făcute de la ultima spovedanie și pe care le-a uitat sau și le-a amintit din viață. Spovedania se face cu post, în biserică, în fața icoanei Mântuitorului, după ce preotul citește molitfa de spovedanie. După ce credinciosul își citește păcatele notate, ca să nu fie uitate, preotul este dator să-l întrebe și el de unele păcate, mai ales de cele mari, care sunt mai greu de mărturisit. Unii creștini se pregătesc și postesc o zi întreagă înainte de spovedanie, iar după ce se mărturisesc și primesc canon și dezlegare, rup hârtia cu păcate, se închină în biserică, fac o rugăciune de mulțumire lui Dumnezeu, iau agheasmă mare și anaforă și se reîntorc la casele lor.

După ce model sau îndreptar de spovedanie se pot mărturisi credincioșii?

În Biserica Ortodoxă se află unele îndreptare de

spovedanie făcute după Sfintele Canoane și după tradiția monahală veche care pot ajuta pe clerici, pe monahi și credincioși să se mărturisească la duhovnici cât mai corect și mai complet.

Dintre acestea, cel mai recomandat este îndreptarul de spovedanie din Agheasmatar și Molitfelnic, după care se orientează și preoții. Alte două îndreptare de spovedanie, obișnuite la noi, sunt: unul adus din Muntele Athos, iar altul al Sfântului Dimitrie al Rostovului. Ambele sunt folosite mai ales de călugări.

În țara noastră, cel mai bun și mai complet îndreptar de spovedanie pentru mireni a fost compus acum 50 de ani de Protosinghelul Nicodim Măndiță din Mănăstirea Agapia (†1975), folosit și astăzi de numeroși credincioși. Alt îndreptar de spovedanie, la fel de bun, cu conținut mai călugăresc, a scris Arhimandritul Cleopa Ilie din Mănăstirea Sihăstria. Tot Sfinția Sa a făcut și alte îndreptare de spovedanie pentru monahi, pentru preoți de mir, pentru stareți și episcopi, care au o circulație restrânsă.

Credincioșii mai râvnitori se pot spovedi după unul dintre îndreptările de spovedanie amintite mai sus, care se află tipărite într-o carte specială de spovedanie.

Când credinciosul sau preotul este bolnav și nu are timp să facă spovedania pe larg, după pravilă, cum își poate mărturisi păcatele sale pe scurt?

Iată un model de spovedanie generală, pe scurt, începând cu păcatele cele mai mari până la cele mai mici.

I. Păcatele împotriva Duhului Sfânt.

1. *Îndoiala, necredința, hulirea și lepădarea de credință.*

- M-am îndoit de existența lui Dumnezeu și am citit cărți ateiste;
- Mi-am pierdut cu totul credința și am fost un timp ateu;
- Am îndemnat și am convins și pe alții să devină atei și sectanți, să-și lepede credința; să nu se roage, nici să meargă la biserică;
- L-am considerat pe Hristos că este unul dintre marii inițiați ai lumii și nu L-am mărturisit ca pe Fiul lui

Dumnezeu, Mântuitorul lumii;

- Am hulit pe Dumnezeu și pe sfinți, Biserica, sfintele slujbe, pe slujitori, dogmele de credință, Evanghelia, toate cele sfinte;

- Am înjurat de cele sfinte din copilărie și n-am părăsit păcatul;

- Am învățat pe soție și pe copii să înjure de cele sfinte, să nu se roage, să nu meargă la biserică, nici să citească vreo carte sfântă;

- Am luat în râs pe Dumnezeu, pe sfinți și pe slujitorii bisericii, batjocorindu-i cu voie sau fără voie și am smintit pe mulți cu acest păcat;

- M-am îndoit de viața veșnică și de Judecata cea înfricoșată care se apropie;

- M-am făcut sectant, am fost la bisericile lor, i-am primit în casă, am stat cu ei la masă, am luat bani și daruri de la ei ca să părăsesc Biserica Ortodoxă, citesc și am în casă cărți sectante și am stat un timp în sectă, fiind amăgit de diavoli, și am zis că este mai bună credința lor ca a noastră.

2. *Ura de oameni, neiertarea, răzbunarea.*

- Am urât multă vreme pe părinți, pe frații mei, pe vecini, pe rude și nu mi-am cerut iertare;

- Urăsc de moarte pe cel ce-mi face rău și nu vreau să îl iert niciodată; l-am dat în judecată, îl bârfesc, mă bucur de răul lui;

- Urăsc de moarte pe preotul satului, soția, copiii și vecinii pentru lucruri pământești și vreau să-iucid, să-i văd morți și îi acuz pe nedrept în public;

- Fac ură și vrajbă până la ucidere între frați, rude, vecini și colegi, la serviciu și în familie, și sunt în judecată cu ei.

3. *Deznădejdea.*

- Mi-am pierdut nădejdea mântuirii;

- Am zis că nu mai am iertare la Dumnezeu pentru păcatele mele grele care mă robesc și mă apasă pe conștiință;

- Am încercat o dată și de mai multe ori să mă sinucid, nemaiavând nădejde de iertare în mila lui Dumnezeu;

- Am spus și altora că vreau să mă sinucid, smintind pe

mulți.

4. *Încrederea prea mare în Dumnezeu.*

- Am făcut toate păcatele, zicând că mă iartă Dumnezeu;

- Am zis că Dumnezeu este milostiv ca un tată, și nu mă va pedepsi la judecată;

- Nu mă mustră conștiința pentru păcate și sunt foarte împietrit la inimă.

II. Păcate strigătoare la cer.

1. *Uciderea, avortul, paza, îndemnarea, vrăjitoria...*

- Am avortat de bunăvoie atâtea copii;

- Am silit soția să avorteze și-am amenințat-o cu divorțul, netemându-mă de pedeapsa lui Dumnezeu, pe motiv că nu avem cu ce îi întreține;

- Am îndemnat și pe alte femei să avorteze copii, și le-am ajutat; ba unele erau gata să moară la avort;

- Am făcut injecții și am luat medicamente ca să avortez, să pierd sarcina, să nu rămân gravidă;

- Am folosit diferite metode și m-am păzit cu soțul să nu rămân însărcinată;

- Am păzit cu soțul (soția) calendarul să nu naștem copii;

- Am silit soția să se opereze, ca să nu mai naștem copii;

- Am făcut atâtea avorturi acasă în trupul meu și-am ucis cu mâinile mele, pe bani, atâtea copii la alte femei, fără să mă gândesc ce mare păcat fac și ce osândă mă așteaptă;

- Am câștigat bani din avorturi și am chemat femei și fete tinere să leucid copiii;

- Am sfătuit pe copiii mei să avorteze, să nu nască mai mult de un copil sau doi, i-am dus la doctori, le-am dat medicamente să avorteze, i-am ajutat la această cumplită crimă și i-am învățat cum să se păzească;

- Am ucis cinstea aproapelui, pârându-l, clewetindu-l, acuzându-l pe nedrept în public;

- Am atentat la viața altuia cu arma, cu cuțitul, cu pumnul etc. și l-am lovit greu, ca să-l omor;

- Am omorât pe altul din greșeală, cu mașina, cu altceva; ne-am bătut cu alții la nunți și în cârciumi și am mutilat pe aproapele;

• Am vrăjit cu puterea diavolului și m-am dus la vrăjitoare pentru a mă face sănătos, a-mi căsători fetele și a-mi întoarce soțul cu dragoste spre mine.

2. Preadesfrânarea

• Am făcut adulter (preadesfrânare) cu soțul meu, cu rudele de sânge apropiate, cu fețe bisericești și cu atâția bărbați creștini și necreștini;

• Am făcut casa mea casă de desfrâu public și am primit tineri și oameni căsătoriți să facă grele păcate în casa mea, îndemnându-i la acest prea greu păcat;

• Am păcătuit cu tineri și tinere, cu copii, cu animale și am făcut de atâtea ori păcatul sodomiei, așa de urât lui Dumnezeu;

• Am făcut public desfrânare, smintind și trăgând la păcate pe mulți;

• Am săvârșit și alte grele păcate păgânești de desfrânare, de care mă cutremur a le spune înaintea lui Dumnezeu, a sfinților Lui și înaintea sfinției voastre, părinte;

3. Neplata lucrătorilor, furt de cele sfinte...

• Am oprit dreptul convenit celor care mi-au lucrat, certându-i pe nedrept;

• Am jefuit biserici, altare, mănăstiri;

• Am furat fără să mă tem de Dumnezeu obiecte sfinte, vase, icoane, veșminte, cruci și le-am vândut cu bani la alții, ca să mă îmbogățesc;

• Am furat bani, alimente, medicamente, haine etc., de la bătrâni, de la bolnavi, de la spitale, de la casele de copii orfani, de la văduve, de la aziluri de bătrâni etc. și le-am dus în casa mea sau le-am vândut pe bani;

• Am furat de la alții, am încercat să-i ucid și i-am amenințat ca să nu mă spună la poliție și să mă dea în judecată;

• Am lucrat de bunăvoie Duminica, de Sfintele Paști, de Crăciun și în alte sărbători mari, din obicei, din necredință sau ca să mă îmbogățesc, smintind pe mulți;

• Am făcut alte grele păcate strigătoare la cer și am îndemnat și pe alții să facă la fel; am smintit pe copii, pe elevi, pe tineri, pe aproapele, cu marile mele păcate trupești și sufletești.

III. Păcatele de moarte (cardinale)

- Sunt foarte mândru în inima mea și mă socotesc mai deștept, mai bogat, mai bun creștin decât alții;

- Îubesc și caut lauda și aprecierea altora, iar când nu sunt luat în seamă sau puțin jignit, mă mâni tare și nu iert cu anii;

- Mă îmbrac cu haine scumpe și frumoase, mă parfumez și mă sulemenesc în tot felul, ca să plac bărbaților, soțului, celor din jur;

- Mă îmbrac luxos și mă sulemenesc chiar când merg la biserică, smintind pe credincioși și supărând pe Dumnezeu;

- Îmi îmbrac copiii în haine scumpe și luxoase, după moda de azi;

- Am căzut în desfrâu din copilărie, din tinerețe și înainte de căsătorie cu mai multe persoane; ba am făcut și avorturi;

- Am greșit cu soția (soțul) înainte de cununie;

- Am făcut desfrânare cu mai multe femei (bărbați) înainte și după nuntă, înșelându-mi soția (soțul);

- Am stricat familia altora prin desfrânare, fiind descoperit în fapt și n-am căutat să-mi cer iertare ca să nu se ajungă la divorț;

- Am lăsat soția și copiii mei și m-am căsătorit cu două sau mai multe femei (bărbați), fără cununie religioasă;

- Am trăit în adulter (preadesfrânare) fără să știe soțul (soția) cu mai multe femei (bărbați) pe care le-am lăsat însărcinate;

- Am îndemnat pe concubine să ucidă copiii mei, ca să nu știe lumea păcatul meu și să nu plătesc pensie pentru copii;

- M-am căsătorit civil cu mai multe femei și am trăit cu ele fără cununie religioasă;

- Am conviețuit cu soția (soțul) mulți ani fără cununie religioasă și am născut și copii din concubinaj;

- Am divorțat de soție din interes, din răzbunare, din ambiție; am lăsat copiii pe drumuri și am smintit multă lume;

- Nu am căutat să mă împac cu soția (soțul) și copiii, păcătuind cu alții și născând chiar copii din desfrânare;

- Am păcătuțit cu fete tinere, le-am lăsat cu copii și nu am luat niciuna de soție;

- Am păcătuț cu rude, cu tot felul de persoane, pentru bani, din patimă și nu m-am spovedit niciodată la preot;

- Am citit reviste pornografice și am privit la video, la televizor, imagini de desfrânare, ucigându-mi sufletul, trupul, mintea și smintind pe toți;

- Ca femeie, m-am îmbrăcat cu totul necuviincios cu haine scurte, după moda lui Antihrist de azi, și am smintit și dus la desfrâu pe mulți;

- Ca mamă și tată mi-am smintii copiii cu faptele, cu vorbele și îmbrăcăminte mea;

- Am făcut din tinerețe desfrânare singur(ă) și nu pot să mă las de această grea patimă;

- Am fost și sunt desfrânat, mincinos, răzbunător și nu caut să mă pocăiesc, chiar dacă sunt bolnav și bătrân;

- Am fost și sunt foarte zgârcit, nu dau milostenie la săraci și adun bani și averi pentru bătrânețe;

- Nu dau slujbe la biserică pentru vii și răposai, vorbesc de rău Biserica, judec episcopii, preoții și călugării și cred că eu sunt mai bun decât alții și că am în toate dreptate;

- Nu cercetez pe cei bolnavi, nu dau ajutoare după putere la săraci și orfani, la biserici noi care se zidesc;

- Sunt leneș și nu vin la biserică pe motiv că sunt obosit; sau vin prea târziu și port haine luxoase, smintitoare;

- Sunt lacom de bani și de averi, fur de la vecini, de la rude, de la fabrică, de la toți ca să am numai eu;

- Adun averi, deși n-am copii mulți, construiesc case, cumpăr mașini, port haine scumpe, mă plimb peste hotare, cheltuiesc banii în zadar și nu am grijă și milă de cei ce mor și suferă mult în jurul meu;

- Mi-am ucis trupul și sufletul cu tot felul de păcate trupești și sufletești, uitând că în curând voi muri și voi da socoteală de toate în fața lui Dumnezeu;

- Am fost bețiv, beau și acum mult, mai ales Duminica, am căzut în desfrâu din cauza beției, smintesc lumea și îmi chinui mult soția și copiii;

- Ca tată și mamă nu am milă de propriii mei copii, îi las în desfrâu, îi persecut, nu-i dau la școală și la meserii să aibă cu ce trăi;

- Nu-mi duc la biserică copiii și soțul, nici nu-i îndemn

la pocăință, la post, la mântuire;

- Din cauza mea m-a lăsat soția (soțul) și au rămas copiii pe drumuri, ajungând să facă toate păcatele;

- Din cauza mea a făcut soția atâtea avorturi, a dat divorț și a căzut în desfrâu;

- Mi-am bătut de moarte soția și copiii și am dat-o în judecată;

- Nu am citit niciodată Sfânta Scriptură și alte cărți sfinte, ca să mă luminez la suflet și la minte;

- Am citit numai ziare, cărți sectare, romane, cărți pornografice și mi-am ucis sufletul și trupul;

- Mi-am cheltuit în zadar viața, sănătatea, averea, banii și tot ce mi-a dat Dumnezeu, fără pocăință și fapte bune;

- Am fumat și fumez și acum și am învățat soția, copiii și prietenii să fumeze;

- Nu țin icoane și cărți ortodoxe în casă și nu primesc preotul să-mi sfințească casa, copiii, icoanele, mașina;

- Nu postesc de mâncare, de vin, de soție, de petreceri, de tutun și televizor, de toate cele rele, măcar miercurea, vinerea, în cele patru posturi și în sfintele sărbători;

- Nu m-am spovedit de mic la preot și nu mă căiesc de păcate, nici nu sunt hotărât să le părăsesc;

- Nu merg deloc la biserică și nu las nici soția, nici copiii să meargă la Sfânta Liturghie în sărbători și Duminica;

- Am necinstit posturile, am lucrat și am fost la nunți, la beții și la petreceri și am vândut și cumpărat Duminica, lipsind de la slujbă și necinstind ziua Domnului;

- Nu cunosc credința noastră ortodoxă deloc și mă duc la slujbă la catolici;

- Nu ascult de părinți și de duhovnic și cred că este mai bine să ținem calendarul pe vechi;

- Am făcut toate păcatele pe care le poate face un om pe pământ, întrecând în răutăți pe toți oamenii, chiar și pe păgâni;

De toate acestea câte le-am mărturisit, și multe altele pe care le-am uitat, mă căiesc, îmi pare rău din inimă, cer aspru canon pentru ele și mă făgăduiesc în fața lui Dumnezeu, a Maicii Domnului, a tuturor sfinților și a sfinției voastre, cinstite părinte, că, cu ajutorul Domnului și cu

rugăciunile sfinților Lui și ale sfintei noastre Biserici Ortodoxe, să nu le mai fac niciodată și să plâng până la moarte pentru păcatele mele. Așa să-mi ajute Dumnezeu. Amin.

4. TAINA SFINTEI ÎMPĂRTĂȘANII

Ce trebuie să știm despre Sfânta Împărtășanie?

Sfânta Împărtășanie, numită și *Cuminecătură*, *Precistanie* și, mai ales, *Euharistie*, este însuși Trupul și Sângele lui Hristos, pe care Domnul l-a purtat pe pământ și pe care ni-l oferă în dar tuturor celor ce credem în El și facem voia Lui, spre iertarea păcatelor și viața de veci. Sfânta Împărtășanie se sfințește numai în timpul Sfintei Liturghii, prin rugăciunea preotului și arhiereului slujitor, când, prin pogorârea Sfântului Duh, pâinea și vinul, adică Sfintele Daruri ce se aduc pe Altar, se prefac în chip tainic și dumnezeiesc în însuși Trupul și Sângele Domnului nostru Iisus Hristos. Deși noi vedem pe Sfânta Masă și în Potir numai pâine și vin, pentru neputința noastră, ele sunt cu adevărat Trupul și Sângele Mântuitorului. Pentru aceea le primim cu mare evlavie și credință, știind că sunt foc mistuitor care curăță și iartă pe cei vrednici, iar pe cei nevrednici îi ard și-i osândesc.

Când a întemeiat Mântuitorul Hristos taina Sfintei Împărtășanii și pentru ce se dă credincioșilor?

Taina Sfintei Împărtășanii a fost întemeiată la Cina cea de Taină, în seara de Joia Mare, când a mâncat cu ucenicii Săi și, luând pâinea, a binecuvântat-o, a frânt-o și a dat-o lor, zicând: *Luați, mâncați, acesta este trupul Meu*. Apoi, luând paharul și mulțumind, le-a dat, zicând: *Beți dintru acesta cu toți, acesta este sângele Meu, al Legii celei Noi, care pentru mulți se varsă spre iertarea păcatelor* (Matei 26, 26-28). Sfânta Împărtășanie se dă oamenilor dreptcredincioși spre iertarea păcatelor și spre înnoirea vieții lor duhovnicești.

Ne putem mântui fără Sfânta Împărtășanie?

Nimeni dintre oameni nu se poate mântui fără aceste patru Sfinte Taine: Botezul, Mirungerea, Spovedania și Sfânta Împărtășanie. Prin primele două Taine ne facem fii ai Bisericii și ai lui Dumnezeu după dar, iar prin ultimele două ne facem fii și moștenitori ai Împărăției cerurilor. Căci zice Domnul despre Sfânta Împărtășanie: *De nu veți mânca trupul Fiului Omului și de nu veți bea sângele Lui, nu veți avea viață întru voi* (Ioan 6, 53).

Ce legătură tainică este între Sfânta Spovedanie și Sfânta Împărtășanie?

Sfânta Spovedanie ne iartă și ne dezleagă păcatele făcute de la Botez, iar Sfânta Împărtășanie este cea mai înaltă hrană duhovnicească oferită în dar omului pe pământ, care desăvârșește iertarea păcatelor spovedite și ne unește cel mai mult cu Dumnezeu. Spovedania este obligatorie pentru toți credincioșii care vor să se mântuiască, iar Sfânta Împărtășanie se dă numai celor vrednici, cu dezlegarea duhovnicului.

Ne putem împărtăși fără Sfânta Spovedanie și fără dezlegarea duhovnicului?

Nu. Niciodată nu ne putem împărtăși fără Sfânta Spovedanie, afară de copii până la 7 ani, afară de cei paralizați și fără minte, care sunt de mici bolnavi și garantează părinții pentru ei. Mai pot fi împărtășiți, în caz de moarte, creștinii cunoscuți de preot, dacă nu mai pot vorbi, ca să nu moară neuniți cu Hristos. Nu sunt alte excepții.

Ne putem împărtăși de mai multe ori cu aceeași spovedanie?

Nu, că nu suntem sfinți, nici îngeri fără de păcate. Ori de câte ori dorim să ne împărtășim, trebuie să ne spovedim dinainte, să facem un canon de rugăciune cu post și metanii, adică să ne pregătim și duhovnicește și trupește, și dacă ne dă dezlegare duhovnicul, ne putem împărtăși. *Cine îndrăznește să se împărtășească fără spovedanie și fără dezlegare, sau de mai multe ori cu aceeași spovedanie, sau cu spovedanie în comun, iar nu individual, și cu păcate grele*

nemărturisite niciodată, spre osândă se împărtășește. Unul ca acela trebuie să se spovedească la un duhovnic iscusit și să urmeze canonul dat de el.

Numai preotul care slujește zilnic Sfânta Liturghie se poate împărtăși cu o singură spovedanie săptămânală, dacă nu are cazuri deosebite.

De câte ori trebuie să ne împărtășim cu Sfintele Taine?

După rânduiala Bisericii și după tradiție, credincioșii se împărtășesc, cu dezlegarea preotului lor, cel mai rar de patru ori pe an, în cele patru posturi. Alții mai râvnitori pentru mântuirea lor, mai ales copiii nevinovați, văduvele, bătrânii și bolnavii se pot împărtăși la 40 de zile. Mai des se împărtășesc călugării, bolnavii care sunt pe patul de moarte și pruncii. După rânduiala vieții monahale, numai schivnicii bătrâni, care postesc toată viața și nu lipsesc niciodată de la slujbele din biserică, se pot împărtăși săptămânal, sâmbăta sau Duminica. Conștiința fiecăruia și duhovnicul inspirat de Duhul Sfânt pot stabili mai bine când trebuie să se împărtășească fiecare și cum trebuie să se pregătească cu cât mai multă vrednicie.

Deasa împărtășanie ne ajută mai mult la mântuire?

Nici deasa, nici rara împărtășanie nu ne ajută mai mult la dobândirea mântuirii. Totul depinde cu câtă credință și pregătire primim Sfânta Împărtășanie, nu de câte ori o primim pe an. Numai duhovnicul și conștiința fiecăruia pot stabili când anume să ne împărtășim cu Trupul și Sângele lui Hristos.

Care este regula Sfintei Împărtășanii, după învățătura Sfinților Părinți și după practica Bisericii Ortodoxe?

Să ținem calea împărătească de mijloc, adică să ne împărtășim la 40 de zile, dacă nu avem impedimente și nu suntem sub canonul duhovnicului. Sfântul Ioan Gură de Aur recomandă creștinilor mai râvnitori și pregătiți să se împărtășească de 12 ori pe an, adică la cele douăsprezece

praznice împărătești. Apoi în posturile mari ne putem împărtăși de două ori, dacă postim, dacă suntem împăcați cu toți și dacă trăim în curăție.

Cum trebuie să ne pregătim pentru Sfânta Împărtășanie?

Să ne spovedim curat în fața duhovnicului și a lui Dumnezeu; să ne împăcăm cu toți oamenii, cerând de la toți iertare; să împlinim tot canonul rânduit de duhovnic; să postim după putere trupește și sufletește în fiecare post, cu trupul, cu mintea, cu limba, cu faptele, cu toate; să mergem regulat în sărbători la biserică și să citim înainte de Sfânta Împărtășanie toate rugăciunile rânduite din Ceaslov. Adică Acatistul Mântuitorului sau al Maicii Domnului, Paraclisul Maicii Domnului, Canonul de pocăință, Canonul îngerului păzitor, Canonul și cele 12 rugăciuni de împărtășanie. Apoi să venim din timp la biserică, îmbrăcați cuviincios, să ne închinăm la sfintele icoane, să dăm slujbă la altar, și să cerem iertare de la toți oamenii, iar la timpul convenit să ne apropiem de Trupul și Sângele Domnului cu lumânarea aprinsă în mâini și cu lacrimi de bucurie în ochi. La urmă să citim rugăciunile de mulțumire și, după sfârșitul Liturghiei, să ne întoarcem fericiți și împăcați la casele noastre.

Care sunt efectele harice ale Sfintei Împărtășanii?

Trupul și Sângele Domnului, fiind cel mai mare dar pe care ni-l oferă Dumnezeu pe pământ, trebuie să știm că și efectele, adică foloasele duhovnicești ale acestei dumnezeiești sfînțenii, sunt dintre cele mai mari. Mai întâi Sfânta Împărtășanie ne iartă toate păcatele deja mărturisite la duhovnic. Apoi ne înmulțește cel mai mult harul Duhului Sfânt primit la Botez, dacă ducem o viață cu totul curată și plăcută lui Dumnezeu. Ne ajută mult la creșterea noastră duhovnicească în Hristos, adică la despătimire, iluminare, desăvârșire și mântuire, scopul final al creștinului pe pământ. Se constată peste tot că bunii creștini, care sunt nelipsiți de la biserică și se împărtășesc regulat cu Sfintele Taine, au o familie binecuvântată, copii buni, bătrâneți liniștiți și sfârșit creștinesc minunat. De aceea, prima grijă pentru cei bătrâni și bolnavi este să-și sfârșească viața împăcați cu toți,

spovediți și împărtășiți, fără de care nu ne putem mântui.

5. TAINA SFINTEI PREOȚII

Ce înțelegem prin taina Preoției?

Prin taina Preoției înțelegem cele trei trepte ale slujitorilor bisericești: diaconi, preoți, episcopi care sunt hirotoniți, adică sfințiți de episcopi prin punerea mâinilor pe capul lor și prin chemarea harului Duhului Sfânt peste ei, în timpul Sfintei Liturghii. Preoții și episcopii, prin hirotonie, primesc de la Dumnezeu întreita putere de a învăța lumea cuvântul Sfintei Evanghelii, de a săvârși sfintele slujbe și a sfinți pe oameni prin Sfintele Taine și de a conduce pe toți care cred în Hristos pe calea mântuirii. Iată ce mare rol au slujitorii Bisericii apostolice pe pământ!

Ce trebuie să mai știm despre taina Preoției?

Preoția este temelia vieții duhovnicești, temelia mântuirii noastre, a tuturor celor ce credem în Iisus Hristos Mântuitorul lumii. Fără preoție nu ne putem mântui. Fără preoție nu putem avea Biserică, nici cult ortodox, nici Botez, nici Duh Sfânt, nici dezlegare de păcate, nici căsătorie creștină, nici vindecare de boli, nici Liturghie, nici Sfânta Împărtășanie, niciun fel de sfințenie, nicio nădejde de mântuire. Numai prin preoție se săvârșește lucrarea Duhului Sfânt pe pământ, în Biserică, în familie, în societate, pentru că ea prelungește până la sfârșitul veacului preoția Mântuitorului.

Slujirea preoției pe pământ este mai presus de însăși slujirea îngerească din ceruri, pentru că nici îngerii nu pot să săvârșească Sfintele Taine și Sfânta Liturghie pe care o săvârșesc preoții și episcopii, ajutați de diaconi. De aceea, în fața lucrării sfinte a Preoției, adică a ierarhiei bisericești, și îngerii din cer se pleacă și îi vin în ajutor. Deci, să ascultăm de slujitorii Bisericii sfințiți după rânduială și trimiși de Dumnezeu pe pământ și să ne plecăm în fața harului pe care îl poartă, știind că prin ei dobândim mântuirea, adică pe Hristos.

Cine poate fi hirotonit diacon și preot?

Candidații la hirotonie în diaconi și preoți, pentru a fi vrednici de harul preoției, trebuie să îndeplinească următoarele condiții principale: Să fie din părinți ortodocși adevărați, să aibă o viață duhovnicească model pentru toți, să fie sănătoși și fără infirmități, atât la trup cât și la suflet, la vorbire și la minte; să aibă o bună educație religioasă în familie, să învețe bine la școală și să aibă duhovnici iscusiți, care sunt datori să le dea recomandare pentru teologie și pentru preoție. Fără această garanție a duhovnicului, niciun tânăr nu poate urma teologia, nici nu poate fi hirotonit preot. Apoi noii candidați de hirotonie trebuie să ducă din copilărie viață curată, în desăvârșită feciorie, atât ei, cât și viitoarele lor soții, până în ziua cununiei. Altfel, Sfintele Canoane îi opresc de hirotonie. Iar dacă, după căsătorie, soția unui preot moare sau îl părăsește, preotul nu mai are voie să se recăsătorească. Dacă totuși se recăsătorește, nu mai poate avea preoție lucrătoare, fiind oprit de la săvârșirea celor sfinte.

În ce constă misiunea Preoției?

Episcopii și preoții sunt urmași direcți ai Sfinților Apostoli. Ei sunt rânduiți, fiecare în eparhia și parohia sa, să păstorească turma încredințată lor de Hristos. Cu cât ei înșiși vor duce o viață mai înaltă, vor sluji cele sfinte cu evlavie și se vor jertfi pentru apărarea Ortodoxiei, cu atât vor dobândi mai multe suflete pentru Dumnezeu și își vor mântui sufletele lor.

Întreita putere preoțească, de a sfinți, a învăța și a conduce sufletele pe calea mântuirii este încredințată numai preoților și episcopilor hirotoniți canonic și nimeni alții nu pot săvârși cele sfinte sau predica și conduce sufletele oamenilor, decât cei chemați, aleși și sfințiți de Duhul Sfânt pentru această lucrare apostolică dumnezeiască. Oricine se face pe sine predicator, păstor, povățuitor de suflete, nefiind sfințit, nici trimis de ierarhia superioară a Bisericii, acela este lup, năimit, mincinos, sectant, amăgitor, antihrist și nu trebuie să-l asculte nimeni.

Sfințiții preoți și episcopi formează puterea harică de

legătură dintre Dumnezeu și oameni, dintre cer și pământ, dintre Hristos și Biserică, prin harul Duhului Sfânt pe care l-au primit la hirotonie și prin Sfintele Taine, Sfânta Liturghie și toate slujbele pe care le săvârșesc, asigurând, astfel, mântuirea tuturor bine-credincioșilor creștini care ascultă de Biserică.

Ei se roagă, de asemenea, Mântuitorului, Maicii Domnului și tuturor Sfinților să mijlocească înaintea Preasfintei Treimi pentru întoarcerea la dreapta credință și mântuirea tuturor oamenilor, căci Fiul lui Dumnezeu S-a jertfit pentru toți.

Este vreo deosebire harică între preoții de parohie și cei din mănăstiri?

Nu. Harul și cinstea preoției sunt aceleași. Preoții de mir cu atât se deosebesc de cei din mănăstiri, că sunt căsătoriți și au parohie, adică au un număr de suflete încredințate lor spre păstorie, pentru care trebuie să dea răspuns în fața lui Dumnezeu. Iar preoții călugări, numiți și ieromonahi, lucrează cele sfinte numai în mănăstiri, afară de cazuri excepționale când pot fi trimiși de episcop, temporar, la parohii. Întotdeauna între preoții de enorii de la sate și orașe și cei din mănăstiri a fost și este permanentă colaborare misionară și harică, ajutându-se la nevoie în activitatea pastorală și duhovnicească. Însă întreaga răspundere pentru credincioșii din fiecare parohie rămâne numai asupra preoților de mir rânduiriți de episcop. Preoții călugări răspund în fața lui Dumnezeu numai pentru credincioșii pe care îi au de fi duhovnicești.

Toți preoții pot fi și duhovnici? Ce deosebire este între ei?

În general toți preoții de la parohii și mănăstiri sunt și duhovnici. Însă dacă cel hirotonit preot este prea tânăr, sub 25 de ani, nu este hirotesit de episcop ca duhovnic, până la împlinirea vârstei canonice. El slujește cele sfinte, însă nu poate spovedi pe nimeni, afară de cazul că este cineva pe patul de moarte și nu este preot duhovnic acolo. Duhovnicul primește în plus, pe lângă harul preoției, binecuvântarea episcopului locului de a spovedi și dezlega păcatele în locul

lui, printr-o slujbă specială numită *hirotesie*. Aceasta este singura deosebire între un preot duhovnic și un preot nehirotesit încă.

Care sunt însușirile unui preot bun?

Pentru a fi preotul un adevărat păstor de suflete trebuie mai întâi să fie un slujitor bun, un om de rugăciune, un bun conducător al familiei sale și al parohiei, un iscusit cunoscător al Sfintei Scripturi și al Sfinților Părinți și să aibă multă iubire și milă față de toți oamenii.

Un preot bun trebuie să se roage și să postească mult, să aibă mare bucurie și milă pentru oameni și să privească mistic întreaga zidire. Adică să vadă în întreaga creație iubirea de oameni și bunătatea lui Dumnezeu. Apoi să fie nelipsit de la slujbele bisericii, să slujească liniștit și cu evlavie, pătruns de o mare credință și iubire dumnezeiască. Să se hrănească zilnic din cuvintele Sfintei Scripturi și din învățăturile Sfinților Părinți și cu acestea să hrănească și pe fiii săi duhovnicești. Să cunoască bine dreapta credință și Canoanele Bisericii Ortodoxe și să fie iscusit a spovedi și a da canon potrivit cu vârsta, cu puterea, cu înțelegerea și râvna fiecărui credincios. Apoi să păstreze cu sfințenie secretul spovedaniei, să aibă el însuși un duhovnic iscusit și să dezlege cu grijă și vrednicie la Sfânta Împărtășanie, ca nu cumva să dea foc în loc de sfințenie.

6. TAINA SFINTEI CUNUNII

Ce trebuie să știm despre taina Nunții sau a Cununii?

Nunta este cea mai veche taină, întemeiată de însuși Dumnezeu în Rai, când i-a zis lui Adam: *Nu este bine să fie omul singur*. Apoi lui Adam și Evei le-a dat poruncă: *Creșteți și vă înmulțiți și stăpâniți pământul...* (Facerea 1, 28). Nunta stă la temelia vieții pe pământ. De aceea a fost binecuvântată de Mântuitorul, Care a participat la nunta din Cana Galileii și a făcut aici prima Sa minune.

Care sunt condițiile principale ale Nunții ortodoxe?

Cei doi tineri trebuie să se iubească între ei, să fie amândoi ortodocși și să se ia de bunăvoie, iar nu siliți de părinți și de rude; părinții tinerilor să fie și ei de acord cu căsătoria fiilor lor; ambii miri să ducă viață curată în feciorie până la cununie, ca să fie binecuvântați și încununați de Dumnezeu și de Biserică, iar înainte de căsătorie să se spovedească și să se împărtășească la duhovnicii lor; să-și aleagă nași ortodocși, cu viață curată și iubitori de Biserică, apoi să se căsătorească numai cu scopul nașterii de copii și a unirii sufletești pe viață, ducând jugul, căsniciei până la moarte.

Care este scopul Nunții creștine?

Scopul principal al Nunții creștine este nașterea de copii, atâția câți le va rândui Dumnezeu. Alte scopuri ale Nunții creștine sunt și acestea: răbdarea împreună a greutăților vieții pământești, creșterea și educarea copiilor în viața creștină, cât mai aproape de Biserică și de Dumnezeu; trăirea unei vieți creștine după Evanghelie, în înfrânare, în rugăciune, în curăție, în milostenie, în post și în toate faptele bune, cu nădejdea mântuirii sufletelor lor și ale copiilor lor.

Ce simbolizează cununiile și celelalte obiecte legate de momentul sfânt al Nunții?

Îmbrăcămintea albă a mirilor și cununiile ce li se pun pe cap sunt un simbol că ambii miri sunt neîntinați de desfrânare și că au trăit în feciorie. Pentru aceea Biserica îi încununează cu coroane ca pe împărați și se roagă pentru ei: *Doamne, Dumnezeul nostru, cu mărire și cu cinste încununează-i pe dânșii*. Inelul simbolizează iubirea reciprocă între miri și legătura pe viață unul cu altul. Gustarea de pâine și vin din același pahar simbolizează gustarea împreună până la moarte din paharul vieții de familie. Îngenuncherea și punerea mâinilor celor doi miri pe Sfânta Cruce și pe Evanghelie este legământul solemn pe care îl fac mirii în fața lui Dumnezeu și a oamenilor că vor trăi în iubire, că vor naște copii, că nu se vor înșela unul pe celălalt și că nu se vor despărți unul de altul până la moarte. Iar înconjurarea, ca o horă, a mesei din mijlocul bisericii arată bucuria care se face pe pământ și în cer pentru cei doi care s-au unit pe viață în

numele lui Hristos, în vederea nașterii de copii și a educării lor pe calea mântuirii.

Biserica Ortodoxă dă dezlegare pentru căsătoriile mixte?

Biserica Ortodoxă binecuvântează numai căsătoria între tineri ortodocși, după rânduiala Sfinților Părinți. Dar în cazuri izolate de căsătorii mixte, îngăduie asemenea căsătorii cu condiția ca cel ce nu este ortodox să vină la Credința Ortodoxă, fie că este necreștin, fie că este catolic sau sectant. Dacă cel în cauză nu vrea să accepte Ortodoxia și se căsătorească așa, Biserica Ortodoxă nu recunoaște o asemenea căsătorie și nu poate cununa pe cei doi tineri, iar slujbele lor nu pot fi primite la Sfântul Altar, nici nu pot fi spovediți și împărtășiți, căci trăiesc în concubinaj, adică în desfrânare. Însă, dacă cei doi își botează copiii în Credința Ortodoxă, și ei, ori se despart, ori trăiesc în curăție măcar la bătrânețe, este pocăință și iertare pentru soțul ortodox. Numai dacă îi dă Dumnezeu vreme și lacrimi pentru pocăință.

În ce condiții Biserica Ortodoxă dă dezlegare pentru a doua și a treia nuntă?

Biserica lui Hristos, potrivit Sfintelor Canoane, dezleagă pentru a doua și chiar a treia cununie, numai dacă unul din soți a decedat și dacă cel rămas în viață este sub 45 de ani, ca bărbat, și sub 40 de ani, ca femeie, și nu au copii, în speranța nașterii de copii și pentru evitarea desfrâului. Însă dacă soțul rămas văduv renunță la căsătorie și trăiește în curăție, purtând grijă de copiii săi, și își pune toată nădejdea numai în Dumnezeu și în duhovnicul său, acela a ales cea mai bună cale și are mare plată la Dumnezeu.

În ce condiții Biserica Ortodoxă aprobă divorțul?

Biserica Ortodoxă cunună pe fiii săi pentru toată viața, nu numai pe un an, doi sau mai mulți. Dar dacă unul din soți cade în desfrânare și alte păcate grele și este dovedit, și nu vrea să părăsească păcatul, iar celălalt soț este cinstit și nu mai poate răbda această fărădelege, atunci Biserica, potrivit cuvântului Mântuitorului (Matei 19, 9), acceptă divorțul și, cu aprobarea episcopului, dezleagă la a doua nuntă pe soțul care

a fost cinstit în prima căsătorie. Biserica mai aprobă divorțul când unul dintre soți s-a făcut sectant, ori s-a lepădat de credința în Dumnezeu, sau în cazul când unul, ori amândoi, intră în viața monahală pe bază de consimțământ reciproc.

În alte cazuri Biserica Ortodoxă nu aprobă niciun fel de divorț, iar cei care se divorțează o dată și de mai multe ori fără motive canonice și iar se recăsătoresc, aceia singuri se despart de Dumnezeu și de Biserică, căci trăiesc și unii și alții în preadesfrânare și în concubinaj, cum ne învață Mântuitorul. Asemenea căsătorii sunt total necanonice, soții vinovați nu se pot împărtăși șapte ani, iar preoții care săvârșesc asemenea cununii din adulter, fără aprobarea episcopului, calcă și ei Sfintele Canoane și vor da răspuns în fața lui Dumnezeu, căci prin aceasta se încurajează divorțul și adulterul în masa credincioșilor noștri.

Ce ne învață Sfânta Biserică despre avort?

Avortul este crimă și cine îl face este pedepsit de Dumnezeu și de Biserică, ca orice criminal, prin oprire de la Sfânta Împărtășanie timp de 10 ani. Iar dacă postește mult, face metanii și naște alt copil în locul celui avortat, poate fi scăzut canonul la 7 ani oprire de cele sfinte. Femeia care face mai multe avorturi și îndeamnă și pe alte femei să avorteze copii, nu poate fi iertată decât cu aspră pocăință și împărtășanie după mulți ani. *Avortul este cel mai mare păcat care se face azi în flecare familie creștină.* De aceea Dumnezeu pedepsește lumea cu cele mai grele pedepse, cum sunt cancerul, copii bolnavi, secetă, cutremure, moarte grea și altele.

Biserica lui Hristos este total împotriva desfrâului și avortului și ne învață că cei ce mor în aceste grele păcate, fără pocăință și spovedanie, nu se pot mântui. Și ce este mai greu decât pierderea sufletului tău și al copiilor tăi!

Ce păcat fac soții care se păzesc să nu nască copii?

Paza de a nu naște copii este tot un păcat de moarte, aproape egal cu avortul. Pentru aceea, cei ce practică acest urât păcat sunt opriți de la Sfânta Împărtășanie. În multe cazuri femeile vinovate se îmbolnăvesc de nervi sau de

cancer, ca pedeapsă de la Dumnezeu că acceptă căsătoria, dar nu și roadele ei, adică copiii. Prin păcatul păzirii sau feririi de a avea copii, soții se arată mai răi decât fiarele, căci desființează scopul căsătoriei, adică nașterea de copii, și luptă împotriva vieții pe pământ, cel mai mare dar dat de Dumnezeu oamenilor. Însă soții care părăsesc avortul și paza și nasc sau înfiază copii în locul celor uciși de ei și dacă se spovedesc și își plâng cu lacrimi păcatele lor, au iertare și mântuire la Dumnezeu.

Ce sfaturi dă Biserica împotriva avorturilor și a pazei de a nu avea copii?

Cei care nu iubesc copiii și nu vor să-i nască, să nu se căsătorească niciodată, ci să trăiască în curățenie și pocăință sau să se ducă la mănăstire. Al doilea sfat al Bisericii pentru cei căsătoriți este să nască copii în primii ani, câți pot ei să crească după Dumnezeu. Apoi să trăiască în totală curățenie ca frații și să se îngrijească de mântuirea lor și a copiilor lor. Al treilea sfat al Bisericii este ca, cei ce au avortat copii, să nască alți copii în loc și să boteze atâția câți au ucis, sau să înfieze copii orfani în locul celor avortați, dacă nu mai pot naște. Încă să îmbrace copii orfani, să facă multă milostenie și să-și plângă toată viața păcatele făcute în tinerețe.

Ce sfaturi dă Biserica pentru soții care trăiesc rău în casă?

Soții care nu se înțeleg în casă și au copii să se spovedească regulat și să asculte de duhovnicul lor ca de Hristos; să facă agheasmă în casă, să meargă regulat la biserică, să se roage mai mult, să postească sfintele posturi, să părăsească păcatele spovedite și să citească la miezul nopții la psaltire. De vor face așa, imediat vine pacea lui Dumnezeu în casa și în inima lor. Însă, dacă nu părăsesc beția și desfrâul și dacă nu se roagă și nu se spovedesc regulat, nu se liniștește casa lor.

Ce trebuie să facă soția al cărei soț trăiește în desfrânare?

Să rabde cu bărbăție această grea încercare și să nu părăsească casa și copiii ei, nici să alerge la vrăjitorie și la cei

ce ghicesc să-i spună viitorul. Ci mai întâi să alerge la duhovnic și să se mărturisească din copilărie. Apoi să meargă pe la mănăstiri și la sfintele moaște și să facă rugăciuni pentru iertarea păcatelor și pocăința soțului. Să postească miercurea și vinerea până seara, iar la miezul nopții, sau când poate, să citească două-trei catisme la psaltire și Paraclisul Maicii Domnului. Să pună și copiii la rugăciuni și metanii și să facă agheasmă în casă. Astfel, cu încetul, soțul se va întoarce în familie și se va pocăi de păcatele sale. Aceasta este cea mai bună cale de împăcare a caselor și a soților, urmând voia lui Dumnezeu.

Ce să facă soția când soțul o alungă din casă?

Primul lucru să nu părăsească familia. Însă, dacă este lovită și izgonită din casă de soț, să stea la părinții ei sau la rude un timp, până se liniștește soțul. Dar să nu se deznădăjduiască, ci imediat să alerge la preotul parohiei, să se mărturisească și să-i spună necazul. Să ceară și ajutorul nașilor de cununie și al rudelor apropiate, să dea slujbe la biserici și mănăstiri, să postească mult și să citească Psaltirea, Acatiste și Paraclisul Maicii Domnului. Făcând așa, în puțină vreme lacrimile ei, ale copiilor ei și sfintele slujbe vor liniști soțul sau soția căzută în păcat și va reveni iar pacea lui Dumnezeu în familie. Dacă tulburarea și ura din casă nu se stinge, este semn că acolo s-au făcut păcate mari, avorturi, pază, desfrâu, beții și înjurături. Căci Dumnezeu pedepsește casa aceea unde se fac asemenea păcate mari, strigătoare la cer. Dar să stăruie toți în rugăciune și post și să urmeze sfatul preotului din parohie și în curând familia aceea va fi miluită de Domnul.

Ce să facă soția sau soțul când celălalt părăsește casa, trăiește în concubinaj cu altă persoană și dă divorț?

Să facă ce s-a spus mai sus, adică post mult, rugăciuni de zi și noapte, spovedanie, lacrimi, metanii și să urmeze sfatul duhovnicului. Dar, el niciodată să nu dea divorț, ca să nu dea răspuns înaintea lui Dumnezeu. Nici să nu accepte divorțul, afară de cazul că este aprobat și hotărât fără voia celui nevinovat. Însă, soția sau soțul părăsit să nu se mai

căsătorească, nici să trăiască cumva în desfrâu. Ci să-și îngrijească cu toată dragostea copiii născuți, până îi rânduiește în viață, iar cel rămas văduv, ori să se lipească de copii, ori să se ducă la o mănăstire. Dacă soțul părăsit este totuși tânăr, nici nu are copii și nu se simte chemat la mănăstire, să urmeze sfatul duhovnicului său.

Ce să facă cel căsătorit cu rudă apropiată?

Vinovați de o asemenea căsătorie sunt toți: și părinții tinerilor care au acceptat căsătoria, și tinerii soți, și rudele, și nașii și, mai ales, preotul parohiei. Toți vor răspunde în fața lui Dumnezeu. Dacă soții sunt veri de-al doilea, se poate cere dezlegare episcopului respectiv. La fel să facă și cei ce sunt rude de sânge, de încuscrire sau rude spirituale. Dacă sunt rude foarte apropiate, de gradul IV, adică veri primari, trebuie neapărat să se despartă, cum specifică Canoanele Bisericii. Însă să întrebe pe episcop și pe preot.

Dacă soții înrudiți au și copii, cu sfatul preotului și dezlegarea episcopului, ei pot conviețui împreună, însă trebuie să trăiască în curătenie deplină până la moarte.

Ce trebuie să facă părinții pe care nu-i ascultă copiii?

Mai întâi să se căiască cu lacrimi și să-și ceară iertare, căci majoritatea copiilor s-au făcut răi din cauza lipsei de educație religioasă în familie. Apoi, să alerge la Dumnezeu, adică la sfânta rugăciune, la duhovnic, la post și la biserică. Copiii care se îndepărtează de părinți, și se știe că mai întâi s-au îndepărtat de Dumnezeu, de Biserică, de spovedanie, de citirea cărților sfinte. Numai reîntoarcerea copiilor și a părinților înapoi la Dumnezeu, la o viață creștină de rugăciune și pocăință, mai poate salva pe copiii înstrăinați de familie și căzuți în desfrâu și indiferență religioasă. Biserica, prin sfânta rugăciune, unește și împacă pe oameni, îi face blânzi, credincioși și ascultători. Iar îndepărtarea de cele sfinte, distracțiile, desfrăul, nepăsarea părinților îi duc pe copii la necredință și pierzare. Totul să se înceapă cu rugăciunea și cu spovedania, cu postul și cu sfatul preotului și astfel roadele se vor vedea repede.

Care sunt cele mai grele boli sufletești care destramă familia creștină, tineretul și copiii?

Cele dintâi sunt necredința, indiferentismul religios și lipsa de catehizare, după care urmează toate relele, cum sunt: desfrâul, care a cuprins toate vârstele, mai ales tineretul; pornografia sub toate formele, lipsa aproape totală de la biserică, de la spovedanie; necunoașterea Sfintei Scripturi și a cărților religioase ortodoxe și pătrunderea în rândul tinerilor și a intelectualilor a cărților sectare și a influențelor ateiste, a gimnasticii păgâne Yoga, a filmelor de criminalitate și pornografie și, mai ales, a alcoolismului și a divorțului.

Vindecarea societății creștine românești și a familiei noastre, atât de bolnave astăzi, se face numai prin reîntoarcerea noastră la Biserică. Păcat că majoritatea intelectualilor și a tineretului nostru, cu toate suferințele îndurate, nu s-au convins încă să se întoarcă la Dumnezeu, la credința străbună salvatoare, la pocăință și la adevărata fericire creștină la care ne cheamă Dumnezeu.

7. TAINA SFÂNTULUI MASLU

Ce este Sfântul Maslu?

Sfântul Maslu este a șaptea taină a Bisericii lui Hristos și cea mai puternică slujbă de ajutor și vindecare a celor bolnavi. Ea se sprijină pe învățătura Sfântului Apostol Iacob, care spune: *De este cineva bolnav între voi, să cheme preoții Bisericii și să se roage pentru el, ungându-l pe dânsul cu untdelemn, întru numele Domnului... (5, 14-15).*

Ce trebuie să știm despre această Sfântă Taină?

Sfântul Maslu se face întotdeauna de cel puțin trei preoți, afară de cazuri excepționale, de obicei numai în zilele de post și numai pentru cei bolnavi. Se cere ca bolnavul sau bolnavii să fie spovediți înainte de Sfântul Maslu, iar după slujbă, dacă au dezlegare, să fie împărtășiți. Pentru cei grav bolnavi se face Sfântul Maslu acasă. Momentul principal al Sfântului Maslu este sfințirea untdelemnului prin repetarea de șapte ori a unei rugăciuni speciale de chemare a Duhului Sfânt. La Sfântul Maslu, ca și la celelalte Sfinte Taine, iau parte numai creștini ortodocși.

Care sunt efectele harice ale Sfântului Maslu?

Le spune Sfântul Apostol Iacob în Epistola sa, unde zice: *Rugăciunea credinței va mântui pe cel bolnav și-l va ridica pe el Domnul, și de va fi făcut păcate, i se vor ierta lui.* Sfântul Maslu, prin ungere de șapte ori cu untdelemn sfințit, cu credință în mila lui Dumnezeu, vindecă pe cei bolnavi, iar pe cei slabi în credință numai îi ușurează de suferință. Astfel, pe toți îi pregătește pentru marea călătorie la cer și le iartă păcatele, mai ales dacă sunt și mărturisite.

Cum trebuie să se pregătească credincioșii pentru Sfântul Maslu?

Să aducă la biserică puțină făină și ulei și o haină sau lenjerie de la bolnavi pentru binecuvântare, apoi să asculte cu credință slujba Sfântului Maslu. Dacă au bolnavi în familie și este posibil, să-i aducă la biserică și să-i spovedească înainte de Sfântul Maslu. La sfârșitul slujbei, să fie miruiți de preoți, iar acasă să facă mici turtițe din făină și ulei sfințit, pe

care să le mănânce bolnavii în loc de anaforă. Dacă cineva este foarte bolnav, să i se facă acasă Sfântul Maslu cu 2-3 preoți și să împărtășească bolnavul.

În unele regiuni se obișnuiește să se facă o dată pe an Sfântul Maslu în fiecare familie, sau să se adune mai multe familii la un loc. La urmă se dă o masă creștinească și se pomenesc cei vii și cei morți din familie. Este o tradiție creștinească veche care întărește unitatea și iubirea între oameni, și trebuie menținută.

Este obiceiul în unele părți ca cel bolnav să deschidă Sfânta Evanghelie, cu credința că unde se deschide, se vorbește pentru soarta celui bolnav. Or, această practică este necanonică și este interzisă de Biserică, având caracter de ghicitorie, și duce la amăgirea credincioșilor și la profanarea Sfintei Evanghelii.

B. IERURGIILE

Ce sunt ierurgiile?

Sunt rugăciuni speciale, ce se fac de episcopi și preoți în biserici și familie pentru binecuvântarea și sfințirea omului în diferite momente și împrejurări ale vieții, precum și pentru binecuvântarea și sfințirea firii înconjurătoare și a diferitelor obiecte și lucruri de folos omului. Ierurgiile sunt folosite în Creștinism de la întemeierea Bisericii, unele dintre ele fiind moștenite din Legea veche.

Care este scopul ierurgiilor?

Să curețe, să binecuvânteze și să sfințească pe om și firea înconjurătoare, bisericile și obiectele de cult, casele și cele casnice, roadele câmpului și toate lucrurile de care omul are nevoie în viață, pentru lauda lui Dumnezeu și mântuirea sufletului.

De ce trebuie să sfințim toate din nou, dacă ele au fost create de Dumnezeu curate și „erau bune foarte”

(Facerea 1, 31)?

Pentru că omul, prin păcatul săvârșit în Rai, a îndepărtat harul lui Dumnezeu de la el, a întunecat sufletul, mintea și trupul său și a tulburat pacea, ordinea și liniștea naturii înconjurătoare. Prin păcate zilnice omul își întinează inima, simțurile, casa, mintea și trupul. Prin păcat își tulbură întreaga familie, soția, copiii, vecinii, lucrurile cu care se hrănește, animalele care îl slujesc, deci totul. De aceea, pentru a scoate păcatul din om și duhul diavolului care caută să se facă stăpân peste cel robit de patimi și peste întreaga zidire, omul trebuie să alerge la Dumnezeu și la Biserică pentru a fi iertat de păcate și pentru a i se face rugăciuni speciale de sfințire și iertare.

Fără aceste rugăciuni de binecuvântare și sfințire, omul rămâne sub povara păcatelor și a toată necurăția. De aceea chemăm preotul să ne sfințească locuința, copiii, hrana ș.a. și să se roage pentru cei bolnavi și pentru răposați.

Care sunt deci roadele ierurgiilor?

Prin slujba ierurgiilor se cere ajutorul lui Dumnezeu și se alungă duhul vicleanului diavol dintre oameni, farmecele, vrăjitoriile, ura, desfrânarea, blestemul, epilepsia, pofta păcatelor și toată necurăția din inimă, din casă și din natură care îngreuiază viața creștinilor pe pământ și îi depărtează de Dumnezeu. Prin aceste rugăciuni omul devine din nou vas al Duhului Sfânt, patimile se liniștesc, vrăjmașii fug, bolile se vindecă, oamenii se întăresc în dreapta credință și primesc binecuvântare și har. Ierurgiile sfințesc îndeosebi cele materiale de care are nevoie omul în această viață.

Prin ce se aseamănă și prin ce se deosebesc ierurgiile de Sfintele Taine?

Se aseamănă unele cu altele, întrucât și ierurgiile și Sfintele Taine mijlocesc harul Duhului Sfânt pentru sfințirea omului și lucrează în chip tainic în lume prin puterea harului dumnezeiesc. Însă ierurgiile se deosebesc de Sfintele Taine prin aceea că Tainele sunt întemeiate direct de Mântuitorul și sunt obligatorii pentru mântuirea omului, sfințind momentele principale din viața lui; pe când ierurgiile sunt rânduite de Biserică și sfințesc nu numai pe oameni, ci și natura

înconjurătoare, și nu sunt obligatorii pentru mântuire, fiecare din credincioși cerându-le după credință și nevoie.

Cine poate săvârși slujba ierurgiilor?

Pe cele mai importante le săvârșesc episcopii, precum sfințirea locului și temeliei pentru zidirea bisericilor, slujba de sfințire sau târnosire a bisericilor noi, sfințirea Sfântului și Marelui Mir și a Sfintelor Antimise, slujba înmormântării episcopilor etc.

Iar ierurgiile obișnuite le săvârșesc numai preoții. Diaconii singuri nu pot săvârși niciun fel de ierurgii.

În câte părți se împart ierurgiile?

Ierurgiile se împart în două părți:

1. Ierurgii care sfințesc persoanele;
2. Ierurgii care binecuvântează și sfințesc lucrurile și natura înconjurătoare de care are nevoie omul pe pământ.

Care sunt cele mai importante ierurgii sau slujbe care sfințesc viața omului pe pământ?

Ele se împart în trei categorii:

a. **Ierurgii sau rugăciuni în legătură cu nașterea omului**, cum sunt: rânduiala femeii după naștere, rugăciunea de punerea numelui pruncului și rugăciunile de îmbisericare a femeii și pruncului la 40 de zile după naștere.

b. **Ierurgii care sfințesc viața omului pe pământ**, cum sunt: rugăciuni pentru cei ce sunt sub blestem și sub jurământ, rugăciuni de împăcare a celor învrăjbiți, rugăciuni pentru tot felul de boli la copii, tineri și bătrâni și mai ales molitfele cele mari ale Sfântului Vasile pentru izgonirea duhurilor necurate din oameni, prin care se vindecă prin minune dumnezeiască cei epileptici și cei stăpâniți de diavoli, pentru păcatele lor sau pentru că au fost blestemați de preoți, de arhieriei și de părinți, ori au fost trimiși asupra cuiva prin vrăjitorie și farmece de către cei ce slujesc satanei. O ierurgie specială este rânduiala rasoforului și a tunderii în monahism, numită și slujba marelui și îngerescului chip. Acestea sunt cele mai importante ierurgii din viața omului pe pământ, care îl izbăvesc de puterea diavolilor și îl unesc din nou cu Hristos.

c. Ierurgii care privesc sfârșitul omului pe pământ, cum sunt: rânduiala pentru darea sufletului, slujba înmormântării mirenilor, a pruncilor, a preoților, a călugărilor și a arhierilor; rugăciunile de dezlegare a celor adormiți, rânduiala citirii stâlpilor la cei morți, rânduiala pomenirii morților, la trei, la nouă și la patruzeci de zile și rânduiala parastaselor sau panahidelor pentru cei răposați.

Care sunt cele mai importante ierurgii care sfințesc și binecuvântează materiile, obiectele și natura înconjurătoare în care își duce viața omul pe pământ?

Aceste ierurgii se împart și ele tot în trei categorii:

a. Ierurgii sau slujbe de sfințire a obiectelor de cult: slujba sfințirii icoanelor, a crucilor și troițelor; sfințirea sfintelor vase ale Bisericii cu care se face Sfânta Liturghie; sfințirea veșmintelor noi diaconești, preotești și arhieresti; sfințirea clopotelor noi, a locului și temeliei noilor biserici și mai ales slujba sfințirii bisericilor noi, numită și târnosire, care este cea mai importantă slujbă în Biserica Ortodoxă, după Sfânta Liturghie.

b. Ierurgii privind sfințirea apei, adică *agheasma mică* și *agheasma mare* de la Bobotează, și a obiectelor legate direct de viața omului, cum sunt rugăciunile de sfințire a temeliei pentru casă, a caselor noi și a caselor tulburate de duhuri necurate; rugăciunile de sfințire a fântânilor noi, a vaselor spurcate, a alimentelor necurate și pentru vitele ce se îmbolnăvesc; rugăciuni pentru binecuvântarea mesei, a praznicelor, a colivei, a semănăturilor, a roadelor noi din cursul anului; a corăbiilor, a mașinilor; rugăciuni de izgonire a lăcustelor și gândacilor care atacă recoltele; rânduiala sfințirii școlilor și localurilor publice de folos obștesc, precum și alte rugăciuni de acest fel.

c. Ierurgii speciale, cum sunt: rânduiala slujbelor și procesiunilor pentru ploaie pe timp de mare secetă, rânduiala procesiunilor numite și litanii, cu scoaterea pe câmp și prin sate a sfintelor moaște și a icoanelor făcătoare de minuni, pe timp de război, de secetă, de boli, cutremure și alte primejdii mari care amenință viața oamenilor.

Ce trebuie să știm despre ierurgiile de la

nașterea omului?

Întrucât fiecare om se naște sub robia păcatului strămoșesc, se zămislește și se naște din pofta trupeză ce întinează trupul și sufletul creștinului, Biserica a rânduit anumite rugăciuni, de curățire și binecuvântare a noului născut și a mamei lăuze, rugăciuni ce se citește de preot în prima și a opta zi și la patruzeci de zile de la naștere, când se face îmbiserirea pruncului și a mamei care a născut. Aceste rânduieli trebuie neapărat respectate de toți credincioșii, căci femeia care naște este necurată 40 de zile și nu poate intra în biserică decât numai la 40 de zile, și numai cu molitfa preotului care se citește în pridvor. Fără aceasta, femeia nu poate să sărute icoanele și să se apropie de Sfântul Altar.

Ce trebuie să facă femeile care au pierdut fără voie pruncul sau care l-au ucis de bunăvoie prin avort?

Nici aceste femei n-au voie să intre în biserică până la 40 de zile. Însă ele trebuie mai întâi să se spovedească la preotul lor ca să știe în ce măsură sunt vinovate de moartea pruncului și după ce primesc canonul convenit și făgăduiesc că vor naște alt copil în loc, li se citește molitfa de intrare în biserică și se pot apropia de icoane și de Sfântul Altar. Pe cele care pierd sarcina fără voie, Biserica le oprește un an de la Sfânta Împărtășanie, iar pe cele care avortează de bunăvoie, le oprește de la cele sfinte de la zece la cincisprezece ani. Acesta este cel mai mare păcat al femeilor pe pământ.

Ce trebuie să facă cei care sunt blestemați de părinți, mai ales de mamele lor, și nu i-au iertat în viață?

Dacă părinții sau mama care i-au blestemat se află încă în viață, copiii trebuie să meargă împreună cu părinții, sau numai cu mamele care i-au blestemat, la preotul satului sau la duhovnicul lor să mărturisească păcatul și să li se citească dezlegare de blestem, iar copiii să-și ceară iertare în genunchi, sub epitrahil, sărutând mâna părinților lor. Dacă părinții nu sunt în viață și n-au vrut să-i ierte pe copii, sau feciorii vinovați nu și-au cerut iertare, cât timp le erau părinții în viață, sau i-au înjurat și bătut pe părinți și nici la

bătrânețe nu se căiesc de acest greu păcat, copiii blestemați de părinți, precum și cei ce-și urăsc părinții și după moartea acestora, nu se pot mântui. Iar dacă copiii se căiesc de felul cum s-au comportat cu părinții morți, să se mărturisească la preot, să facă rugăciuni și milostenii toată viața pentru părinții lor și să urmeze sfatul și canonul duhovnicului până la moarte, iar Dumnezeu, cu iubirea Sa de oameni, îi va ierta.

Ce să facă cei ce nu se pot împăca cu rudele și cu vecinii lor?

Să meargă la preotul din parohie și la cei mai iscusiți duhovnici din mănăstiri, să-și mărturisească păcatul; să li se citească de către preoți rugăciuni de împăcare și înmulțirea dragostei, să dea slujbe de împăcare cu cei care îi asupresc, să pună și pe alți creștini și rude să postească și să se roage pentru ei câteva zile și Dumnezeu îi va împăca. Iar dacă unul cere iertare cu smerenie, iar celălalt nu vrea să-l ierte, primul este iertat de Dumnezeu pentru smerenia lui și poate primi Sfânta Împărtășanie, iar cel ce nu vrea să ierte nu poate fi împărtășit până la împăcare.

Ce trebuie să înțelegem prin molitfele Sfântului Vasile cel Mare și cine le citește?

Molitfele Sfântului Vasile cel Mare, în număr de trei, ca și ale Sfântului Ioan Gură de Aur, în număr de patru, numite și *exorcisme*, sunt cele mai puternice rugăciuni de blestem și de izgonire a duhurilor necurate din oameni și din case. Ele se citesc numai de preoți și de duhovnici bătrâni care au viață curată și sunt mari postitori și care au dezlegare de la duhovnicii lor să le citească, căci de le citesc preoții tineri, fără post și viață cât mai curată, diavolii chinuiesc mai tare pe cei bolnavi și nu ies din oameni, ba uneori se răzbună cu mari ispite asupra preoților.

De ce se îmbolnăvesc uneori oamenii de duhuri necurate, adică sunt posedați de diavoli?

Nimeni, afară de Dumnezeu, nu știe de ce li se îngăduie diavolilor să intre în unii oameni. Un lucru trebuie să știm: că diavolii pun stăpânire numai pe trupul unor oameni și numai cu voia lui Dumnezeu, fie pentru păcatele lor

mari, fie pentru păcatele părinților și ale copiilor lor; fie pentru că au fost blestemați de episcopi, de preoți și de părinți; sau pentru că s-au lepădat de credință și de biserică, sau au furat de la biserică, de la văduve și orfani; sau au fost vrăjitori, hulitori de Dumnezeu, ateii și ucigași de oameni. Pentru cei pocăiți, posedarea diavolului, adică epilepsia, le aduce cunună și răsplată, iar pentru cei răi și necredincioși, epilepsia este o arvună a iadului.

Cum se citesc molitfele de izgonire a duhurilor necurate din oameni și pentru care bolnavi anume se citesc?

Molitfele de izgonire a diavolilor din oameni și chiar din animale se citesc numai în zile de post, mai ales la miezul nopții, în biserică, în fața icoanelor făcătoare de minuni sau lângă racla cu moaște ale sfinților. Atât preotul care le citește, cât și cei bolnavi de duhuri necurate, împreună cu rudele și însoțitorii lor, trebuie să facă post negru de cel puțin o zi și o noapte, dacă nu chiar de trei zile. Căci fără post aspru și fără rugăciuni cu lacrimi stăruitoare, diavolii nu fug din oameni, sau ies din unii și se duc în alții. Aceste molitfe se citesc numai pentru cei bolnavi de epilepsie, pentru cei stăpâniți de duhuri rele prin vrăjitorie și tot felul de farmece și pentru cei blestemați și chinuiți în tot felul de diavoli. Molitfele de izgonire a duhurilor rele nu se citesc niciodată fără post, fără rugăciune și spovedanie. Ele nu se citesc pentru căsătorie, pentru cei certați care trăiesc în ură și pentru cei ce sunt stăpâniți de păcate mari.

Ce trebuie să facem când bolnavii posedați de duhuri rele nu se vindecă nici cu molitfele Sfântului Vasile cel Mare?

În acest caz se face spovedania generală a celor bolnavi și a rudelor lor, ca nu cumva cineva dintre ei să fi făcut păcate grele și să fi rămas nespovedite. Apoi se repetă molitfele Sfântului Vasile cel Mare de trei ori, la miezul nopții, cu câte o zi până la trei zile de post negru. După puțin timp bolnavul trebuie să fie dus la sfintele moaște și la icoanele făcătoare de minuni din țară ca să i se citească și acolo molitfele Sfântului Vasile cel Mare. După mai multe

rânduri de rugăciuni făcute cu credință, cu lacrimi și post, la preoți cu har, la sfintele moaște și icoane făcătoare de minuni, în mod sigur bolnavii se vindecă și se izbăvesc definitiv de duhuri necurate. Dar dacă ei săvârșesc aceleași păcate mari, se îmbolnăvesc din nou, uneori chiar mai rău.

Ce deosebire este între bolnavii de epilepsie și între cei stăpâniți de duhuri necurate trimise prin tot felul de vrăji?

Cei epileptici sunt stăpâniți de demoni, cu îngăduința lui Dumnezeu, pentru păcatele părinților lor sau pentru unele păcate mari făcute de ei în viață pentru care nu s-au pocăit. Iar cei stăpâniți de diavoli prin vrăjitorie nu suferă din cauza păcatelor lor, ci din cauza invidiei și urii care există între oameni. De aceea mare plată au cei ce suferă nefiind cu nimic vinovați. Însă și unii și alții se vindecă prin minune dumnezeiască și numai cu rugăciune și post îndelungat, cu Sfântul Maslu și cu molitfele Sfântului Vasile cel Mare, citite de preoți și duhovnici bătrâni, cu trăire duhovnicească, după cum însuși Mântuitorul a zis: „Acest neam de diavoli cu nimic nu poate ieși, decât numai cu rugăciune și cu post” (Marcu 9, 29).

De ce se roagă Biserica pentru cei bolnavi?

Biserica, numită și „mireasa lui Hristos”, este mama noastră cea duhovnicească ce ne-a născut prin baia Sfântului Botez. De aceea în toate slujbele ce se fac în biserică sunt rânduite rugăciuni pentru sănătatea și iertarea celor bolnavi, căci toți suntem fiii lui Dumnezeu după dar, și fiii Bisericii lui Hristos prin Botez. Slujitorii Bisericii de pe pământ se roagă din dragoste, împreună cu sfinții din cer, pentru iertarea și vindecarea noastră, întrucât și sufletul, și trupul sunt zidite de Dumnezeu și poartă în ele chipul și asemănarea Lui. Cele mai importante rugăciuni de vindecare se citesc la Sfântul Maslu. Apoi sunt molitfele Sfântului Vasile cel Mare și multe alte rugăciuni de sănătate ce se află în Molitfelnic.

Pentru care bolnavi nu se poate ruga Biserica?

Pentru cei care nu cred în Dumnezeu, nici măcar când sunt bolnavi de moarte; pentru cei ce sunt de altă credință,

pentru cei îndoielnici în credință, pentru cei care nu vor să postească și nici să se roage și pentru cei care sunt bolnavi, dar nu vor să părăsească păcatele lor grele, nici nu se spovedesc la duhovnic.

De ce și când se fac rugăciuni și agheasmă de binecuvântare și sfințire a caselor noi?

Fiecare casă nouă ce urmează a fi locuită de creștini se sfințește, căci este și trebuie să fie o biserică duhovnicească, un loc sfințit în care se laudă Dumnezeu, în care se nasc copii creștini și în care se ostenesc fiii Bisericii lui Hristos la rugăciune, la post și la toate faptele bune. Pentru aceasta se sfințesc casele credincioșilor, ca nu cumva Duhul Sfânt și îngerii păzitori să se depărteze din ele din cauza unor păcate mari ce se fac în ele, cum sunt desfrânarea, preadesfrânarea, beția, avortul și paza de copii, cearta, ura, înjurăturile, vrăjitoria și divorțul. Agheasma în casă, numită și *sfeștanie*, se face cel puțin o dată pe an, după ce se face curățenie generală și sunt toți ai casei de față, de obicei dimineață, în zile de post. În unele părți se stropesc casele cu agheasmă la fiecare zi întâi a lunii când merge preotul cu agheasmă din casă în casă. Este o tradiție veche, sfântă, pe care suntem datori s-o păstrăm.

Ce case creștine nu pot fi sfințite de preot?

Casele în care se hulește permanent Dumnezeu, casele în care se fac desfrânări, beții și sodomii cumplite, în care s-a spânzurat cineva, în care se ucid prunci de bunăvoie și în care locuiesc oameni atei și sectanți. În asemenea case și familii preotul nu poate face agheasma de sfințire, până ce nu se întorc cei ce locuiesc în ea la Hristos, Mântuitorul lumii, cu dreaptă credință și pocăință.

Cum se sfințesc casele, fântânile, recoltele și toate roadele pământului?

Se sfințesc prin stropirea cu agheasmă și citirea unor rugăciuni speciale de către preot la fața locului, în prezența credincioșilor, care asistă cu evlavie și cu post la săvârșirea acestei rânduiei creștinești.

Ce este agheasma și cum se sfințește?

Agheasma este apă sfințită de preot prin citirea unor rugăciuni speciale, fie în biserică, fie în casele creștinilor, fie la fântâni și pe câmp, unde este nevoie. La sfințirea aghesmei trebuie mai întâi un vas cu apă curată, trei lumânări aprinse, tămâie și busuioc. Momentul principal la sfințirea apei este rugăciunea de chemare a Duhului Sfânt peste ea și întreită scufundare a Sfintei Cruci împodobite cu busuioc în vasul cu apă, când oamenii cântă troparul Botezului și se stropesc biserica, icoanele, totul.

De câte feluri este agheasma în Biserica Ortodoxă?

După rugăciunile care se citesc la sfințire, agheasma este de două feluri: *agheasma mică*, care se face la cerere, ori de câte ori este nevoie, și *agheasma mare*, care se sfințește o dată pe an, la Botezul Domnului, și are destinație specială. Deosebirea între una și alta constă în faptul că la slujba de sfințire a aghesmei mici se citesc rugăciuni mai puține, iar la sfințirea aghesmei mari se citesc rugăciuni mai mari și mai multe, de chemare a Duhului Sfânt peste apă când, de obicei, slujesc mai mulți preoți.

Agheasma mică este și ea de mai multe feluri, după slujba care se face și după destinația pe care o are. Astfel, cea mai obișnuită este *agheasma mică propriu-zisă*, care se sfințește fie săptămânal, fie la întâi ale fiecărei luni, fie înainte de săvârșirea Sfântului Maslu, pentru sfințirea caselor, a credincioșilor, a hainelor, a alimentelor, a câmpului și a lucrurilor necesare omului. Apoi este *agheasma de la Izvorul Tămăduirii*, după Sfintele Paști, cu care se stropesc cei bolnavi și se ia de către credincioși pentru sănătate și pentru stropirea câmpului. Mai este *agheasma de la Sfântul Trifon*, care se sfințește o dată pe an, la 1 februarie, ziua de prăznuire a sfântului care vindecă animalele bolnave. La sfințirea ei se citesc câteva rugăciuni speciale ale Sfântului Trifon și se folosește pentru sănătatea animalelor. De obicei se toarnă puțină agheasmă în apă și în nutrețul vitelor, sau se amestecă cu tărâte și li se dă să mănânce. La fel este și *agheasma Sfântului Modest*, care se sfințește la 18 decembrie, ziua de prăznuire a sfântului, și are același dar de

vindecare a animalelor.

Se dă în nutreț sau în apă, mai ales înainte și după fătare.

Cum se iau agheasma mare și agheasma mică?

Agheasma mare se ia zilnic de către toți credincioșii, începând din ajunul Bobotezei până la 14 ianuarie, când se încheie marele praznic al Botezului Domnului. Agheasma mare se păstrează în fiecare biserică pentru tot anul, de obicei în Sfântul Altar, și o dă preotul credincioșilor după Sfânta Spovedanie, cu o zi înainte de Sfânta Împărtășanie. Celor opriți de la cele sfinte li se dă agheasmă mare în locul Trupului și Sângelui Domnului, ca o mângâiere duhovnicească, până își împlinesc canonul dat de duhovnic. Agheasma mare se mai folosește la sfințirea bisericilor, atât la punerea temeliei, cât și la târnosire. Se mai folosește la sfințirea obiectelor de cult, ca: veșminte, icoane, cruci, sfinte vase, acoperăminte pentru Sfânta Masă, sfântul artos etc.

Agheasma mică, obișnuită, se ia zilnic după anaforă; iar agheasma mare se ia numai cu post și spovedanie și întotdeauna înainte de sfânta anaforă, cu binecuvântarea preotului.

Care sunt roadele și folosul primirii sfintei aghesme?

Întrucât agheasma se sfințește prin harul Duhului Sfânt în timpul rugăciunii preoților, cu scopul sfințirii credincioșilor și a tuturor materiilor legate de viața lor, agheasma are un mare rol în viața de toate zilele a fiilor Bisericii Ortodoxe. Prin stropirea și gustarea din această apă sfințită, se sfințesc și se curăță credincioșii de orice necurăție trupească și sufletească, se izgonesc duhurile rele din oameni, din case, din cei bolnavi; se vindecă animalele bolnave, se strică puterea vrăjitoriei și lucrarea satanei asupra oamenilor; se alungă gândacii, lăcustele și viermii care strică recoltele și grădinile; se binecuvântează câmpul, roadele noi, pâinea, apa din fântâni, mașinile de lucru și de călătorie, uneltele de lucru, casele noi, sau cele în care a murit cineva, ori s-au făcut păcate mari, precum hulirea lui Dumnezeu, înjurături, beții, avorturi și desfrâu de tot felul.

Prin gustarea și stropirea cu agheasmă, cu credință și post, se dă sănătate trupească și sufletească oamenilor, se întărește credința, se sfințește tot ce ține de casele oamenilor și se alungă diavolii, teama, frica de moarte, visele rele și orice primejdie.

De ce în unele case se încuibează diavolul și lucrarea vrăjitoriei și a farmecelor?

Pentru că în acea casă soții sau copiii lor fac sau au făcut unele păcate de moarte: avort, desfrâu, sodomie, vrăjitorie, înjurături, beție, necredință și nu le-au spovedit, nici nu le-au părăsit. Se mai întâmplă asemenea lucruri în casele în care s-a spânzurat cineva, sau a încercat să facă aceasta; ori a locuit acolo cineva care a făcut vrăjitorie și a lucrat cu puterea satanei împotriva oamenilor. Dar dacă se întorc toți la biserică și la pocăință și fac Sfântul Maslu și agheasmă în casă, se izbăvesc de cursele vrăjmașului diavol.

Ce rugăciuni se fac în casele bântuite de duhuri necurate?

Pe lângă Sfântul Maslu și agheasma mică, care se săvârșesc în casa lovită de cel viclean, se obișnuiește ca toți ai casei să se spovedească din copilărie. Apoi li se rânduiește de preot zile de post aspru până seara sau până a doua zi, miercurea și vinerea, precum și trăirea un timp în totală curățenie și citirea zilnică a Psaltirii și a Paraclisului Maicii Domnului, mai ales la miezul nopții. Rugăciunile preotului unite cu post, cu curățenie și citirea Psaltirii cu metanii, un anumit timp, fac adevărate minuni și se sting toate vrăjitoriile, frica, nălucirile și lucrarea satanei din casele creștinilor.

Care sunt rugăciunile principale pentru cei bolnavi de moarte?

Rugăciunea de bază este Sfântul Maslu, unit cu Spovedania și Sfânta Împărtășanie. Dacă bolnavii și bătrânii se chinuiesc tare și nu pot să-și dea sufletul, se citește de preot o slujbă specială de ieșirea cu greu a sufletului și două rugăciuni pentru sufletul cel osândit și pentru cel ce greu se luptă cu moartea. Aceste rugăciuni se fac cu post și lacrimi la

care trebuie să participe toate rudele apropiate ale muribundului. Dacă totuși sufletul lui nu se desparte de trup, preotul trebuie să cerceteze dacă nu cumva este blestemat de vreun preot, de mama lui, de soție, sau dacă s-a împăcat cu cei cu care a fost în ură multă vreme. După ce i se vor citi rugăciunile de împăcare și dezlegare de blestem, sufletul se va despărți liniștit de trup. Cei din casă trebuie să aibă mare grijă de cei greu bolnavi ai lor să nu moară nepregătiți, adică nepovediți, neîmpăcați unii cu alții și neîmpărtașiți.

Care sunt ierurgiile, adică slujbele principale în legătură cu cei răposați și cu pomenirea lor?

Imediat ce un creștin își dă duhul în brațele Domnului, casnicii trebuie să anunțe pe preot și să se tragă clopotele ca tot satul să se roage pentru el. Apoi să aducă un sfeșnic din biserică și să-l aprindă la capul celui răposat, ca simbol că viața lui a fost ca o lumină pe pământ, iar pe piept să i se pună icoana Mântuitorului sau a Maicii Domnului. Dar mai înainte de aceasta trebuie să fie spălat pe tot corpul și îmbrăcat în lenjerie și haine curate, bune, ca de sărbătoare, căci adevărată sărbătoare este adormirea credincioșilor care au slujit toată viața lui Hristos. Apoi să se cheme preotul acasă și să facă o slujbă de iertare, numită Litia mică pentru morți. Iar trei seri la rând să-i citească rugăciunile de iertare, numite popular „stâlpi”, „priveghi” sau trisaghion pentru morți, ce este o prescurtare a slujbei de înmormântare.

Rânduiala principală pentru cei răposați este slujba înmormântării propriu-zisă, care are loc de obicei a treia zi. Dimineața, preotul este dator să săvârșească Sfânta Liturghie pentru sufletul răposatului; apoi are loc slujba înmormântării și masa de pomenire cu rugăciunile de iertare după înmormântare și rânduiala împărțirii hainelor mortului la cei săraci. La nouă și la patruzeci de zile se face din nou parastas pentru cei răposați la biserica parohiei, și chiar la mai multe biserici și mănăstiri, care se încheie cu praznic de pomenire și milostenie pentru odihna sufletului răposat. Acum se face și o rânduială specială, numită popular „ridicarea panaghiei”.

Rugăciuni pentru cei răposați se fac până la șapte ani, sub formă de așa-numite „parastase” sau „sărindare”, care înseamnă slujbe pentru morți de câte 40 de zile, precum și

praznice, adică mese de pomenire și milostenie la săraci pentru cei adormiți. La șapte ani se face din nou liturghie și parastas mare cu praznic pentru sufletul răposat, când se citește și dezlegările de iertare la mormântul lui. În unele părți, la șapte ani se dezgroapă cei răposați și se face o rânduială specială la mormintele lor; aceasta constă în stropirea oaselor cu vin și untdelemn.

În ce constă slujba de înmormântare și care este momentul ei principal?

Slujba de înmormântare se începe de la casa celui răposat, după ce se termină Sfânta Liturghie în biserică, făcută anume pentru iertarea și odihna lui. Preotul sau preoții dau binecuvântare, se tămâiază trupul mortului, se cântă trisaghionul cu o ectenie și dezlegare, apoi se merge în procesiune până la biserică, citindu-i-se din loc în loc câte o Evanghelie specială, și ectenie de iertare, fiind petrecut pe ultimul drum de toți cei de față. În biserică se continuă cântările cu ectenii pentru răposat, apoi se citește Apostolul, Evanghelia și rugăciunile mari de iertare și dezlegare, care formează miezul și partea principală a slujbei de înmormântare. Fără aceste dezlegări de iertare slujba nu este completă. După ce rudele dau răposatului sărutarea cea mai de pe urmă și după predica preotului, procesiunea de înmormântare se continuă până la cimitir. Aici sicriul se coboară în mormânt, se pecetluiește de preot „până la a doua înviere”, se fac ultimele rugăciuni de iertare, se cântă „Veșnica pomenire”, iar credincioșii fac câte 12 închinăciuni pentru odihna sufletului care acum se duce la judecată, și se întorc la casa răposatului, unde are loc masa de pomenire. Toate slujbele pentru morți se fac numai de către preoți și episcopi ajutați de diaconi.

Sunt mai multe feluri de slujbe de înmormântare?

Da. Slujba înmormântării este în general aceeași, dar are unele părți speciale în plus, după vrednicia și treapta fiecăruia dintre cei răposați. Cea mai simplă slujbă de înmormântare este cea a copiilor mici, apoi cea a mirenilor, a călugărilor și a preoților. Cea mai dezvoltată este slujba de înmormântare a arhierilor, care de obicei sunt depuși în

catedrala episcopală unde au fost episcopi. După terminarea slujbei sicriul cu corpul lor este purtat în jurul bisericii și apoi înmormântat fie lângă biserică, fie în pronaosul catedralei, după caz. La toate slujbele de înmormântare, cele mai importante sunt rugăciunile sau molitfele de iertare, care se citesc la urmă de cel mai mare dintre slujitori sau de duhovnicul răposatului.

Ateii, sectanții și cei ce au hulit toată viața pe Hristos, ca și cei ce se sinucid de bunăvoie, pot fi îngropați cu preot? Cum se procedează în aceste cazuri?

Toți aceștia nu se înmormântează cu preot. Adică nici ateii, nici sectanții, nici hulitorii de Dumnezeu, nici sinucigașii, nici femeile care mor făcând avorturi, nici cei ce mor de beție prin cârciumi și pe drumuri, nici cei ce mor cu propria lor voință pe la nunți și distracții, sau care se expun la efort peste putere și mor la lupte, la sport, la tâlhării, sau se ucid unii pe alții.

Aceștia sunt lepădați de la fața lui Dumnezeu, căci au murit deznădăduiți, fără credință și pocăință, și nu se îngroapă cu preot, căci singuri și-au provocat moartea. În cimitir ei să fie așezați separat, cu cei necredincioși și care s-au sinucis. Tot acolo trebuie să fie îngropați și copiii avortați și uciși de mamele lor fără a fi botezați, că nu este mântuire fără de botez. Dintre cei ce se sinucid fac excepție cei bolnavi psihic. Ei se pot înmormânta cu un singur preot, dar nu se duc în biserică, ci direct la cimitir, așa cum prevede pravila Bisericii.

Oamenii care mor în necredință, în sectă, în totală nepocăință, ca și cei ce se sinucid, pot fi pomeniți la slujbele Bisericii? Ce se mai poate face pentru sufletele lor?

Asemenea morți nu pot fi pomeniți niciodată la niciun fel de slujbe în Biserică. Pentru că, dacă din viață s-au lepădat de bunăvoie de Hristos și au murit fără dreaptă credință și pocăință, ei nu mai au mântuire, nici nu se pot da pomelnice cu parastase pentru ei la Sfântul Altar, nici nu pot fi pomeniți la dezlegările preoților. Dar, după o tradiție adusă

la noi din Muntele Athos, cei ce se sinucid și copiii avortați pot fi pomeniți indirect la slujbele pentru morți. Adică se dă pomelnic cu numele morților apropiați, în care să fie și numele unor copii morți în mir, adică imediat după botez. Când preotul îi pomenește și zice la urmă: „Cu tot neamul lor cel adormit”, aici au parte și rudele lor care au fost uciși și cei sinucigași.

Este bine să se facă cavou pentru cei adormiți?

Cavoul pentru cei răposați este o influență străină în tradiția noastră ortodoxă. El poate aminti și de mormântul Domnului care era o mică încăpere săpată în piatră, după tradiția iudaică, în care se putea intra în interior, așa cum au intrat Petru și Ioan, sau femeile mironosițe, și au vorbit cu îngerul Gavriil, care le-a spus că a înviat Domnul, arătându-le giulgiul înfășurat deoparte (Ioan 20, 6-8; Marcu 16, 5-6). Cavoul se practica până recent mai ales la orașe, din cauza lipsei de spațiu în cimitire. Acum încă s-a extins și la sate, ca o modă și prilej de mândrie în ochii celorlalți. Părinții și duhovnicii bătrâni cu trăire duhovnicească spun că este păcat a se cheltui sume așa de mari pentru cavouri, în loc să ne smerim măcar după moarte, iar banii cheltuiți în zadar să fie dați la săraci și la slujbe pentru iertarea celor adormiți. Aceasta o spune și Sfânta Scriptură: *Pământ ești și în pământ te vei întoarce* (Facerea 3, 19). Deci, cei smeriți să se îngroape în pământ, din care au fost făcuți, iar cei mândri să se îngroape cum doresc. Să ne aducem aminte și de cuvântul Mântuitorului care zice: *Învățați-vă de la Mine că sunt blând și smerit cu inima și veți afla odihnă sufletelor voastre* (Matei 11, 29).

Ce simbolizează prinoasele aduse pentru cei răposați atât în timpul înmormântării, cât și la parastasele făcute?

Sfânta Cruce, care merge înaintea mortului și a credincioșilor ce îl însoțesc, închipuie pe însuși Domnul nostru Iisus Hristos după care trebuie să mergem toți cei ce dorim să ne mântuim. Crucea pe care o ține răposatul în mâini arată că el a fost ortodox și că a dus cu răbdare crucea vieții, urmând în toate Mântuitorului. Icoana ce stă trei zile pe pieptul mortului, fie icoana Domnului, fie a Maicii

Domnului, arată că răposatul și-a dat duhul în mâinile lui Hristos și că cere mijlocirea Maicii Domnului în acest ceas înfricoșat, ca prin rugăciunile ei să dobândească iertare și mântuire.

Lumânarea care se pune în mâna creștinului când își dă duhul simbolizează că el a fost un adevărat fiu al Bisericii și al Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Adică a urmat în toate lui Hristos, „lumina lumii”, Care „luminează tuturor”. Dacă cel ce moare a dus viață fără pocăință, în necredință și desfrâu, lumânarea nu-l ajută cu nimic.

Sfinții din pustiuri și martirii care au dus viață îngerească pe pământ s-au săvârșit fără lumânare. Căci Hristos strălucea în inimile lor.

Este bine ca fiecare creștin să-și dea duhul pregătit, adică spovedit, împărtășit, împăcat și cu lumânare în mână. Însă, dacă cineva moare împărtășit, dar fără lumânare, să nu ne întristăm, că este iertat și mântuit. Lumânarea este numai un simbol al vieții creștinului pe pământ. Iar lumânările care se pun la mort și sfeșnicul care se poartă înainte la înmormântare arată că răposatul a dus o viață curată pe pământ și a purtat în inima sa pe Hristos și lumina dreptei credințe.

Coliva din grâu fiert simbolizează atât viața și faptele bune ale răposatului făcute pe pământ, cât și mulțimea sfinților și dreptilor din ceruri care se roagă pentru cei de pe pământ și pentru odihna sufletului celui adormit. Coliva mai închipuie trupul mortului care va învia la judecata de apoi, precum boabele de grâu mor în pământ ca să învieze într-o nestrăcătare (Ioan 12, 24). Coliva simbolizează și legătura dragostei între vii și morți. De aceea se leagănă coliva când se cântă „Veșnica pomenire”, apoi fiecare gustă din ea ca o comuniune între toți creștinii.

Colacii împlețiți, ce sunt duși înaintea mortului, și toate prinoasele de pâine simbolizează cununa faptelor bune făcute de cel adormit pe pământ, pe care i-o va da Hristos în cer. Ramurile sau crengile de brad verde pe care se așază fructele dulci și altele, simbolizează pomul vieții din mijlocul Raiului din care va gusta sufletul celui adormit în Hristos.

Clopotele care se trag pentru cel ce este dus la mormânt vestesc celor din sat că a plecat la Hristos unul

dintre ei și cheamă pe toți să-l petreacă pe ultimul drum și să se roage pentru sufletul lui, zicând „Dumnezeu să-l ierte!”. Clopotele mai amintesc și de trâmbițele care vor suna la sfârșitul veacurilor și vor chema toate neamurile pământului la înfricoșata judecată. Pânza albă ce acoperă trupul răposatului simbolizează acoperământul lui Hristos care umbrește pe cel răposat. Covoarele și bucățile de pânză care se aștern pe cale înaintea mortului, numite popular „punți”, închipuie faptele sale bune și mai ales milostenia, care ca niște punți ajută sufletul să treacă vămile văzduhului și să ajungă în Rai.

Tămâia cu care se tămâiază mortul simbolizează rugăciunile credincioșilor și ale sfinților pentru iertarea și odihna sufletului ce merge la cer. Cenușa din cădelniță, care se varsă peste cel așezat în mormânt, arată că toți suntem aici „pământ și cenușă” (Facerea 18, 27). Untdelemnul din candelă care se varsă cruciș peste sicriu este simbol al Botezului și pecetea lui Hristos. Iar paharul cu vin ce se toarnă cruciș în mormânt este simbol al paharului vieții și simbolizează nemurirea și învierea sufletului la a doua venire a Dreptului Judecător.

Crucea ce se pune la capul mortului în cimitir închipuie dreapta credință a celui adormit, scutul lui Hristos care îl va străjui până la învierea cea de obște. Celelalte obiceiuri întâlnite la înmormântări sunt tradiții populare locale, unele fără nicio valoare creștină, pe care preotul le poate înlocui cu cele practicate de Biserică din începuturi.

Ce rol are pomenirea morților la trei, la nouă și la patruzeci de zile după moarte?

La trei zile, adică în ziua înmormântării, după terminarea slujbei, se face praznic cu masă și milostenie pentru odihna sufletului răposat, căci acum el merge să se închine înaintea Preasfintei Treimi, precum și Domnul a înviat a treia zi. De la a treia, până la a noua zi, după tradiție, sufletul este însoțit de îngeri buni și dus să vadă fericirea Raiului. Apoi iar se închină înaintea scaunului Preasfintei Treimi. De aceea în această zi iar se face praznic și milostenie, ca să fie miluit de Domnul. Ziua a noua mai închipuie și cele nouă cete îngerești cu care ne rugăm să fie

părtaș cel de curând adormit. La patruzeci de zile din nou se face praznic și milostenie pentru cel răposat, căci acum sufletul, după ce vede chinurile iadului, este adus să se închine a treia oară înaintea Sfintei Treimi, și i se hotărăște loc de odihnă sau osândă provizorie, după faptele sale, până la judecata viitoare. De aceea iar facem pomenire, Liturghie și milostenie pentru odihna și iertarea sufletului plecat la cer.

Ce alte zile de pomenire a celor răposați are Biserica Ortodoxă?

Se mai fac parastase și slujbe de iertare la trei, la șase, la nouă luni și la un an de zile după moarte. Apoi în fiecare an, până la șapte ani. Aceste pomeniri constau, la fel, în săvârșirea de Sfinte Liturghii speciale pentru cei răposați, parastase cu dezlegare la mormânt și milostenie la săraci și orfani. Zile de pomenire a morților sunt toate sâmbetele de peste an, cu unele excepții, mai ales sâmbetele Postului Mare, când se fac la biserici parastase speciale, care se încheie în Sâmbăta lui Lazăr sau în Joia Mare.

Mai sunt, de asemenea, două zile speciale pe tot anul, numite popular „Moșii de iarnă”, în ajunul Duminicii lăsatului sec de carne, și „Moșii de vară”, în ajunul Duminicii Rusaliilor. Ziua de pomenire a eroilor se face o dată pe an, la Înălțarea Domnului. La marile sărbători ale sfinților se pomenesc, la fel, morții care poartă numele sfântului respectiv. Mai este obiceiul să se pomenească morții, mai ales cei care au murit fără lumânare, la praznicul Maicii Domnului de la 21 noiembrie, numit „Intrarea Maicii Domnului în Biserică”.

Ce datorii creștinești avem pentru cei răposați?

Să le facem toate pomenirile anuale la biserică și la cimitir, cu 40 de Liturghii și parastase, cu rugăciuni și milostenii, cum ne învață Sfânta Biserică, știind că sunt părinții și frații noștri care ne-au născut și crescut și că acum nu se mai pot ajuta cu nimic. Apoi suntem datori să le îngrijim mormintele cu cruci și flori, în locul buruienilor, și să le aprindem lumânări și candelă, ca semn al dragostei în Hristos și al milei creștine. Mai ales cimitirele satelor și orașelor se cuvine să fie bine îngrijite, aliniate, curățite de

buruieni și neprofanate de animale și răufăcători, iar la fiecare cruce să se ardă regulat candelile și lumânări aprinse.

Ce păcat fac cei ce își ard trupurile la crematoriu, refuzând să fie înmormântați creștinește în cimitir cu preoți și cruce, după tradiție?

Cei ce își ard trupurile după moarte, dovedesc că nici în viață, nici înaintea morții n-au crezut în Hristos și în viața veșnică. Or, noi, creștinii ortodocși, credem în viața veșnică și știm că trupul nostru *este templu al Duhului Sfânt* și locaș al sufletului (I Corinteni 3, 16-17). Sfinții toți, prin fapte bune, și-au sfințit trupurile, devenind moaște făcătoare de minuni la care ne închinăm și ne vindecăm, iar Mântuitorul și toți ucenicii Lui nu și-au distrus trupurile, ci le-au păzit în viață curate de tot păcatul, iar după moarte le-au fost așezate în morminte. Astăzi Mormântul Domnului de la Ierusalim este cel mai sfânt loc de pe tot pământul, căci din el a înviat Hristos, Mântuitorul lumii. De aceea, cei ce își dau trupul la crematoriu nu au voie să fie pomeniți la biserică, pentru necredința și faptele lor.

Cum putem ajuta pe cei morți fără nicio pregătire, adică nespovediți, neîmpăcați cu rudele și neîmpărtășii din copilărie?

Cei care mor subit de inimă, în accidente, la operație sau în alte împrejurări grele, fără nicio pregătire creștinească în viață, nu pot dobândi mântuirea, căci zice Mântuitorul: *Nimic necurat nu va intra întru împărăția lui Dumnezeu*. Pe toți aceștia, astăzi din ce în ce mai numeroși, Biserica îi ajută cu rugăciunea și rudele cu milostenia la cei săraci. Iată ce trebuie să facă rudele celor morți fără pregătire:

Imediat după deces, să dea câte 40 de liturghii și parastase la mai multe biserici și mănăstiri, de obicei la trei sau la șapte, ca să li se facă liturghii speciale pentru iertarea și odihna sufletelor lor. Apoi rudele să dea multă milostenie la săraci, la aziluri și la cei bolnavi în numele lor, iar la biserică unde sunt înmormântați să li se facă în șapte sâmbete liturghie cu dezlegări la mormânt și praznic pentru cei săraci. De asemenea, soții sau soțiile celor morți nepregătiți, mărturisindu-se din copilărie la duhovnicii lor, sunt datori,

totodată, să mărturisească și păcatele soțului sau soției moartă subit și să facă ei canon pentru cei răposați. Rugăciunile Bisericii, milostenia rudelor și mila lui Dumnezeu pot scoate multe suflete din iad dintre cei nepregătiți, iar pe cei cu păcate grele și nespovedite, îi ușurează numai de chinurile iadului.

De ce se dezgroapă morții la șapte ani, în unele părți?

După tradiția Bisericii, morții nu se dezgroapă niciodată, mormintele fiind pecetluite la înmormântare până la învierea cea de obște, prin cuvintele preotului care zice: „Se pecetluiește groapa aceasta până la a doua venire”. Dar în unele părți se obișnuiește dezgroparea morților la șapte ani, când trupul omului este deplin putred, pentru a i se face ultima dată parastas cu dezlegări la mormânt și praznic de pomenire. Acum osemintele mortului se așază în sicriu nou sau se lasă pe loc și, după ce se stropesc cu untdelemn și vin, se acoperă iar cu pământ. În alte părți, mai ales la orașe și mănăstiri, osemintele celor răposați se scot din morminte și se depun în gropniță, numită și osuar, care se află în biserica cimitirului. Această practică se păstrează la noi mai ales în Moldova și la orașe, și credem că este o tradiție folositoare atât pentru cei răposați, cât și pentru cei vii care, prin aceasta, își aduc aminte de moarte și de Dumnezeu.

Dezgroparea morților la șapte ani are și scopul de a vedea dacă trupurile lor sunt putrede, adică iertate, știind că cei care au făcut păcate foarte grele nu putrezesc în mormânt. În acest caz, rudele răposaților trebuie să facă rugăciuni speciale pentru dezlegarea și iertarea lor.

Ce slujbe anume se fac pentru cei aflați neputrezi în mormânt?

În acest caz, preotul de parohie trebuie să facă 40 de Liturghii și 40 de parastase pentru sufletul mortului și să-i citească la mormânt dezlegările mari de iertare, cu toți credincioșii de față, ca să zică toți de trei ori „Dumnezeu să-l ierte”. Dacă nici după aceste rugăciuni trupul lui nu se descompune, să cheme episcopul locului și să-i citească el rugăciunile de iertare și dezlegare, poate este sub greu

blestem. Dacă nici acum nu se desface trupul lui, să se îngroape din nou și, după șapte ani, iar să se dezgroape. Dacă va fi aflat putred este semn că l-a iertat Dumnezeu. Dacă totuși va fi aflat neputred, să cheme din nou pe episcop să-i facă dezlegări arhieresti și să se roage toți pentru sufletul lui și cu siguranță va fi iertat de Dumnezeu. Asemenea cazuri sunt foarte rare, dar până cel mult la a treia dezgropare toți cei legați sunt iertați și deci aflați putrezi.

Se cunosc cazuri de neputrezire în trecut?

Au fost întotdeauna cazuri de neputrezire: și în trecut, și în zilele noastre. Amintesc aici doar patru cazuri de morți aflați neputrezi, menționați în unele cărți și manuscrise. Astfel, în Pidalion, tipărit în anul 1846 la Mănăstirea Neamț, la fila 311 scrie că, pe când era episcop la Huși Iacob Stamate (1782-1792), s-a aflat în chip miraculos un mort neputred în cimitirul din jurul catedralei care plângea noaptea și cu voce tare cerea ajutor din mormânt.

După 40 de Sfinte Liturghii cu dezlegări arhieresti, trupul mortului s-a desfăcut pe loc. În anul 1794, când episcopul Veniamin Costachi a venit la Cuviosul Paisie la Neamț, care era bolnav de moarte, la întoarcere a mers în satul Brusturi și a citit dezlegările de iertare pentru un mort aflat neputred, și îndată s-a descompus.

Sfântul Calinic de la Cernica, pe când era episcop la Râmnicu-Vâlcea, a fost chemat de credincioși într-un sat de lângă Târgu Jiu pentru a dezlega pe un mort care a fost dezgropat de trei ori și l-au aflat tot neputred. Cum i-a citit Sfântul dezlegările de iertare, imediat s-au risipit oasele lui lângă biserică, unde era rezemat. Prin anul 1920, s-a găsit neputred boierul Ghițescu de la Fălticeni, care făcuse un greu păcat. A fost dezgropat de trei ori, dar l-au găsit întreg, deși îi citiseră dezlegări numeroși preoți și chiar arhieriei. A patra oară au aflat că a fost legat de un preot pe care îl izgonise boierul din mănăstire. Toate aceste cazuri se găsesc scrise pe larg în Patericul românesc, edițiile 1980 și 1990.

Din câte pricini nu putrezesc morții?

Din opt pricini nu putrezesc morții în mormânt. Primele trei dintre acestea sunt cauze firești și anume: terenul argilos

sau cu apă, căci argila și apa conservă trupul, și firea rezistentă a unor oameni. Alte cauze sunt și acestea: dacă a fost blestemat de părinți, mai ales de mamă, și nu și-a cerut iertare; sau a fost blestemat și legat de vreun preot sau arhiereu pentru mari păcate pe pământ; dacă a fost dat anatema, adică dat satanei pentru lepădarea de dreapta credință și amăgirea multora, cum sunt întemeietorii de secte și eresuri; dacă a fost mare vrăjitor și a chinuit pe creștini cu duhuri necurate, sau dacă a făcut vreo mare nedreptate în viață și a fost legat de Sfintele Canoane.

În primele trei cazuri firești, morții sunt la trup normali, dar neputrezi, fie total sau parțial. Cei blestemați de părinții care i-au născut, din motive întemeiate, sau care și-au bătut părinții, nu le putrezesc acele membre ale trupului cu care și-au lovit pe tată sau pe mamă. Cei care au făcut mari nedreptăți pe pământ: crime, desfrânări și furturi, își au trupurile negre. Cei dați anatema de preoți și episcopi pentru lepădarea de dreapta credință sau alte pricini grele, au trupurile galbene și le cresc unghiile și părul în mormânt. Iar cei ce lucrează cu diavolul și fac multe vrăjitorii și păcate mari înaintea lui Dumnezeu, precum sodomie, avorturi, ucidere, secte hulitoare de Dumnezeu și alte grele fărădelegi, își au trupurile umflate tare sau sunt complet albe și neputrede. Toate trupurile celor morți în mari păcate care se găsesc neputrede sunt deformatе, umflate și produc multă frică și cutremur.

Mai este și a noua pricină pentru care nu putrezesc unele trupuri alese de Dumnezeu. Acestea sunt moaștele sfinților, care, pentru sfințenia vieții lor, primesc harul neputrezirii trupurilor spre slava lui Dumnezeu, spre lauda sfinților Lui și folosul credincioșilor care le cer ajutorul. Semnele prin care se cunosc moaștele sfinților și se deosebesc de trupurile neputrede ale păcătoșilor sunt acestea: sunt cu totul nestricăcioase, uscate și ușoare, sunt frumos mirositoare, au culoare galbenă ca ceara, chipul lor este senin, liniștit și vesel, asemenea omului care doarme, nu provoacă frică și groază, ci bucurie duhovnicească și izvorăsc din ele numeroase semne și minuni, prin harul Duhului Sfânt.

De ce și cum se sfințesc obiectele de cult din

biserică?

Biserica, fiind mireasa și trupul mistic a lui Hristos și „casa lui Dumnezeu de rugăciune”, cum însuși o numește, în care se săvârșesc slujbe de laudă în cinstea Preasfintei Treimi și, mai ales, Sfânta Liturghie, toate cele ce se află în biserică trebuie să fie sfințite, atât locașul de cult, cât și cei ce slujesc în el. Apoi se sfințesc toate lucrurile și obiectele de cult din biserică precum: veșminte, sfinte vase, icoane, acoperăminte pentru Sfântul Altar și tămâia, căci nimic necurat și nesfințit nu poate sta în casa Domnului.

Cine sfințește biserica și obiectele din ea?

Biserica, slujitorii altarului, Sfântul și Marele Mir și sfintele antimise se sfințesc numai de arhierei. Iar sfintele vase de cult, veșmintele, acoperămintele de altar, icoanele și celelalte se sfințesc atât de arhierei, cât și de preoți, prin citirea unor rugăciuni speciale și prin stropirea lor cu agheasmă mare. Tot preoții sfințesc, cu agheasmă, artosul, colivele la Paști, salcia, strugurii, roadele câmpului, troițele, casele, toate.

Ce rugăciuni speciale se fac pe timp de mare secetă?

Dacă seceta este locală, preotul sau preoții din regiunile lovite de secetă rânduiesc post general pentru toți locuitorii, o zi, două sau trei zile până seara și în fiecare zi se adună în curtea bisericii de la cei mai mici până la cei mai bătrâni pentru rugăciuni de ploaie și Sfântul Maslu. Preoții cu credincioșii hotărăsc unde anume să facă Sfântul Maslu: fie în curtea bisericii, fie pe câmp, după cum este cazul.

După ce se miruiesc toți, pornesc în procesiune pe câmp, în jurul satului, în frunte cu preoții și cu credincioșii, purtând cu ei Sfânta Cruce, praporii, icoana Maicii Domnului din naosul bisericii și un vas cu agheasmă din care se stropesc grădinile, ogoarele arse de secetă, fântânile și oamenii. După ce se citesc în genunchi toate rugăciunile de ploaie, cu credință și cu lacrimi, se întorc din procesiune în sunetul clopotelor, se închină din nou în biserică, iar acasă toți se roagă cu post și metanii. Dacă Domnul încă nu trimite ploaie, aceste procesiuni locale se repetă.

Dacă în apropiere există icoane făcătoare de minuni pentru ploaie, cum este icoana Sfânta Ana de la Mănăstirea Bistrița, sau icoana Maicii Domnului de la Neamț, de la Trifoiești - Roman și altele, se aduce o icoană făcătoare de minuni în satele lovite de secetă și se face procesiune cu ea pe câmp împreună cu tot poporul, cu multe rugăciuni, cu lacrimi și post până seara.

Dacă seceta este întinsă peste tot, preoții și enoriașii cer episcopului să se scoată în procesiune de ploaie sfintele moaște care le sunt mai aproape — Sfânta Paraschiva de la Iași, Sfântul Ioan de la Suceava, Sfântul Dimitrie cel Nou de la București, Sfânta Filoteia de la Argeș sau Sfântul Grigore Decapolitul de la Bistrița-Vâlcea ș.a. Aceste sfinte moaște se scoteau și în trecut pentru ploaie și sunt renumite în țara noastră, căci procesiunea cu sfintele moaște este mai pătrunzătoare.

Moaștele aduse pentru ploaie rămân o zi și o noapte în biserica satului sau a parohiei respective. Seara se face priveghere de toată noaptea cu multă lume, iar a doua zi se face Sfânta Liturghie cu mai mulți preoți și chiar cu arhiepiscopul. Apoi se iese pe câmp, în sunetul clopotelor, cu sfintele cruci, cu icoane și prapori, unde se face mai întâi agheasmă, apoi Sfântul Maslu, apoi rânduiala cu rugăciunile pentru secetă. După ce se înconjoară o parte de sat ori de parohie cu sfintele moaște, se coboară, spre seară, la biserică și în ziua următoare se continuă aceeași procesiune în satele din jur. Dacă oamenii și preoții se roagă cu mare credință, cu post și lacrimi, Dumnezeu dă ploaie chiar în același ceas din zi. Dacă nu, cel mult la o zi sau două. Acum se poate vedea credința vie și puternică a preoților și a poporului nostru ortodox, atât de evlavios și râvnitor în trecut.

Ce alte procesiuni speciale se mai fac peste an?

În multe părți ale țării se obișnuiește să se facă mari procesiuni sau pelerinaje la hramuri de mănăstiri, mai ales în Moldova și Transilvania, purtând sfintele moaște, Sfânta Cruce, icoana Maicii Domnului, prapori, flori și busuioc, începând din ajunul sărbătorii. Cele mai mari procesiuni și pelerinaje ortodoxe din țară se fac astăzi la mănăstirile Neamț, Sfântul Ioan de la Suceava, Bistrița-Neamț, Putna,

Văratec, Nicula, Moisei, Râmeț, Cernica, Brâncoveanu etc. La unele mănăstiri, după slujba cu sobor se face procesiune pe câmp cu icoana Maicii Domnului și se înconjoară biserica cu toți credincioșii. Apoi se sărută icoana și toți trec pe sub ea pentru binecuvântare.

Procesiuni speciale se fac și la unele biserici de sat, când credincioșii ies pe câmp, sau la o troiță, după tradiție, cu sfintele icoane, cu cruci și prapori, unde se face agheasmă și Sfântul Maslu, având toți lumânări aprinse în mâini.

O procesiune deosebită se face la Izvorul Tămăduirii, în unele mănăstiri, când se scoate pe câmp icoana Maicii Domnului principală și se fac rugăciuni de ploaie și binecuvântarea semănăturilor.

Procesiuni speciale se fac și la sărbătorile sfinților care au moaște în țară. Încă din ajun se scot sfintele moaște afară din biserică pentru închinare, unde stau până în ziua hramului spre seară. Apoi se face cu ele o mișcătoare procesiune în jurul bisericii cu mulți preoți și cu episcopul locului, împreună cu mulțimea credincioșilor cu lumânări aprinse în mâini. După ce se așază racla la locul ei în biserică, se cântă paraclisul sfântului respectiv. Procesiunile prin oraș, în sunetul clopotelor, cu moaștele Sfintei Paraschiva de la Iași din zilele de 13 și 14 octombrie și cu moaștele Sfântului Ioan cel Nou de la Suceava din 23 și 24 iunie, sunt poate cele mai emoționante din țară. La aceste procesiuni participă zeci de mii de credincioși din toată țara.

Cum și de ce se sfințesc localurile publice, școlile, clădirile de folos obștesc și fabricile?

Într-o țară creștină ca a noastră, de profundă tradiție și trăire ortodoxă, se cuvine ca toate clădirile de folos obștesc, precum sunt școlile de toate gradele, universitățile, căminele pentru elevi, muncitori și studenți, casele de copii orfani și handicapați, spitalele, azilurile de bătrâni, sediile tuturor instituțiilor publice și fabricile, trebuie să fie sfințite atât după terminarea construirii lor, cât și în fiecare an, ca să se coboare ajutorul, harul și binecuvântarea lui Dumnezeu peste ele și peste cei ce învață, lucrează și suferă în aceste clădiri. Fără o sfințire creștină, după tradiție, oamenii care locuiesc sau lucrează în ele nu au deplină pace în Hristos, copiii învață

greu, profesorii, medicii și toți sunt agitați și lipsiți de mulțumire și bucurie în Hristos. În schimb, clădirile sfințite și cu icoane în ele primesc har de la Domnul și sunt păzite de incendii, de cutremure, de tulburări, de tot felul de păcate și primejdii, cum ne spune Mântuitorul: *Fără de Mine nu puteți face nimic!*

Sfințirea clădirilor publice se face de un grup de cel puțin trei preoți sau de un episcop cu preoți și diaconi. După ce se face sfințirea apei și a untdelemnului, preoții, în frunte cu episcopul dacă este, stropesc cu agheasmă și pecetluiesc cu untdelemn sfințit fiecare cameră, sală de studii, salon și hol, la toate etajele, și pun icoane sfințite la răsărit în încăperi. Prin acestea se sfințesc atât clădirea, cât și cei ce vor învăța, vor lucra sau vor locui în ele, iar pronia divină îi va acoperi de tot răul.

De ce și cum se binecuvântează mașinile și celelalte mijloace de călătorie?

Întrucât Biserica Ortodoxă are, atât în Liturghier, cât și în Molitfelnic, rugăciuni și ectenii pentru cei ce călătoresc, este firesc să aibă și rugăciuni de binecuvântare a mijloacelor cu care călătoresc. De aceea, între ierurgii se află și rânduiala binecuvântării corăbiei noi și a luntrei, cum era în trecut. Astăzi vechile mijloace de transport s-au înlocuit cu mijloace moderne, ca vapoare, avioane, trenuri și mașini de tot felul. Cum până acum nu s-au făcut rugăciuni sinodale noi, în locul celor vechi, de binecuvântare a mașinilor și a celorlalte mijloace moderne de călătorie, obișnuim să citim tot rânduiala care se face pentru corăbii și luntre, adaptate însă la mijloacele de călătorie de astăzi. După ce se dă binecuvântare, se citesc rugăciunile începătoare și cele de binecuvântare a mașinilor, autobuzelor, avioanelor, locomotivelor etc. Apoi se stropesc cu agheasmă mică în interior și exterior, pe toate părțile, inclusiv motorul, zicând această rugăciune: „Se binecuvântează mașina (sau...) aceasta cu agheasmă, în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh. Amin”. Apoi preotul fixează o icoană sfințită la bordul mașinii respective și citește rugăciunea și ecteniile de călătorie, unde pomenește și pomelnicul celor care conduc mașina și călătoresc cu ea. Această rugăciune de

binecuvântare se face atât la început, când mașina este nouă, cât și o dată pe an, după evlavie și dorință.

Ce simbolizează crengile de salcie, de tei, de nuc și busuioc care se aduc la biserică?

Crengile de salcie care se aduc la Florii și care, după ce se stropesc cu agheasmă, se împart pentru binecuvântarea caselor la credincioși, închipuie stâlpărilor, adică crengile de finic, cu care iudeii au întâmpinat pe Mântuitorul când a plecat din Betania și a intrat în Ierusalim (Matei 21, 8). Crengile de tei, obișnuite mai ales în Moldova și Transilvania, ca și frunzele de nuc, obișnuite în Muntenia, se aduc la biserici la praznicul Pogorării Duhului Sfânt, adică la Rusalii.

La Vecernia praznicului preoții îmbrăcați în veșminte stau în genunchi pe ele între Sfintele Uși și citesc șapte rugăciuni de invocare a Duhului Sfânt peste oameni. La anafora crengile se împart de binecuvântare la credincioși. Frunzele de tei și cele de nuc simbolizează limbile de foc ale Duhului Sfânt ce S-a pogorât peste Sfinții Apostoli în ziua Cincizecimii (Fapte 2, 3-4). Busuiocul, plantă folosită cel mai des în Biserică, mai ales la Sfânta Cruce și la sfințirea și stropirea cu agheasmă, simbolizează mulțimea darurilor Duhului Sfânt care se revarsă peste creștini prin Botez, prin dreaptă credință și prin fapte bune. Busuiocul este considerat o plantă sacră, al cărui miros deosebit simbolizează mireasma și mulțimea darurilor Sfântului Duh și a virtuților creștine care trebuie să împodobească sufletele noastre.

De ce în Biserica Ortodoxă se sfințesc, pe lângă om, toate cele ce slujesc omului și întreaga zidire a lui Dumnezeu?

Biserica Ortodoxă caută să sfințească toate cele create de Dumnezeu, începând cu omul botezat în numele Preasfintei Treimi și terminând cu cele ce-i slujesc în viață și cu întreaga Creație. Înainte de căderea omului din Rai toate erau „bune foarte”, adică perfecte, sănătoase, frumoase, neprihănite de păcat, pline de armonie. Dar după căderea omului, prin păcat toate s-au răzvrătit, s-au tulburat, s-au ridicat împotriva omului căzut; nu-l mai ascultă, nu-i slujesc cu bunăvoință ca în Rai. Însă, prin Venirea Domnului pe pământ și prin înviere omul s-a reînnoit, s-a ridicat la cinstea

cea dintâi, și-a regăsit calea mântuirii care îl urcă acolo de unde a căzut și mai sus până înaintea Preasfintei Treimi.

Biserica întemeiată de Hristos are tocmai acest scop: să ajute pe om să se ridice la Dumnezeu și să împace pe om cu întreaga zidire, pe care a tulburat-o prin căderea sa, adică să creeze acea armonie dumnezeiască dinainte de cădere între om și Dumnezeu, între om și restul Creației. De aceea Biserica Ortodoxă sfințește toate, binecuvântează cele curate, spală cele întinate, ajută, prin Sfintele Taine, prin jertfa liturgică și prin tot felul de rugăciuni și ierurgii, să se refacă acea armonie veșnică din Paradis, între Dumnezeu și creație. De fapt acesta este și scopul sau chemarea mistică a Bisericii Ortodoxe. Nicio altă Biserică Creștină nu are acest scop înalt, mistic, de a coborî cerul pe pământ, și pe Dumnezeu în inimile oamenilor.

Iată deci pentru ce Biserica Ortodoxă sfințește, binecuvântează și se roagă pentru toți și pentru toate. Ea dorește ca fiecare inimă de creștin să fie câmară de taină a Preasfintei Treimi, iar pământul pe care trăim să fie al doilea Rai.

C. CELE ȘAPTE LAUDE

Ce sunt Laudele și câte sunt la număr în cultul ortodox?

Laudele sunt slujbe bisericești care se săvârșesc în fiecare zi în Biserica Ortodoxă, mai ales la mănăstiri. Ele sunt în număr de șapte, considerat număr sfânt, și anume: Miezonoptica, Utrenia cu Ceasul întâi, Ceasul al treilea, Ceasul al șaselea, Ceasul al nouălea, Vecernia și Pavecernița.

Care este originea celor șapte Laude?

Cele șapte Laude își au originea în Vechiul Testament, unde se săvârșeau șapte feluri de laude în 24 de ore spre slava lui Dumnezeu, cum spune la I Cronici 16, 28-29 și Psalmul 118, 164. Toți credincioșii Legii vechi în frunte cu preoții și leviții respectau cu sfințenie cele șapte momente sfinte de rugăciune zilnică. Însuși împăratul David se scula la rugăciune de șapte ori pe zi, cum singur spune în psalmul amintit: *De șapte ori pe zi Te-am lăudat, pentru judecățile*

dreptății Tale (Ps. 118, 164).

Așadar, cele șapte Laude au fost preluate din Legea veche încă din timpul Sfinților Apostoli, dar ele s-au desăvârșit și au intrat definitiv în cultul Ortodox, pe la sfârșitul secolului al IV-lea.

Ce însemnătate liturgică are fiecare Laudă și când anume se săvârșește?

Iată, pe scurt, însemnătatea și timpul celor șapte Laude:

a. **Miezonoptica**, cea mai veche dintre cele șapte Laude, se face exact la miezul nopții, așa cum se făcea și în Legea veche și cum spune Sfântul proroc David: „În miezul nopții m-am sculat să mă mărturisesc Ție, spre judecățile dreptății Tale” (Ps. 118, 62). Această Laudă este întemeiată și pe porunca Mântuitorului Care zice „Privegheați dar, că nu știți când va veni stăpânul casei seara, la miezul nopții, la cântatul cocoșilor sau dimineța” (Marcu 13, 35). Miezonoptica este întărită și de pilda celor zece fecioare, care așteptau pe Mirele Hristos în miezul nopții, din care cinci aveau candelile pregătite și aprinse, iar cinci nu aveau untdelemn, nici lumină în candelile lor (Matei 25, 6-13). De aceea se cântă așa de frumos, mai ales la mănăstiri, când se citește această laudă: *Iată Mirele vine la miezul nopții și fericită este sluga pe care o va afla priveghind, iar nevrednică este, iarăși, pe care o va afla lenevindu-se...*

Miezonoptica simbolizează momentul rugăciunii și prinderii Mântuitorului în grădina Ghetsimani, care a avut loc la miezul nopții.

b. **Utrenia**, numită și slujba de dimineată, la mănăstiri se face noaptea, în continuarea Miezonopticii, iar la bisericile de enorie se face dimineța la prima oră. Utrenia este lauda cea mai lungă, care durează aproape două ore, și este respectată cu sfințenie, mai ales la mănăstiri de către călugări. Ea simbolizează momentul înfricoșător al judecății Mântuitorului, în noaptea de joi spre vineri, după ce a fost prins în grădina Ghetsimani și apoi dus la arhierei Ana și Caiafa, iar de aici în fața lui Pilat, după ce a fost condamnat la moarte de cruce pentru mântuirea lumii. La mănăstiri Utrenia se săvârșește de la miezul nopții până la orele două.

În continuarea Utreniei se citește, la mănăstiri, și Ceasul întâi care corespunde cu ora șapte dimineața. Ceasul întâi ne amintește, la fel, de patimile Domnului din zorii zilei, care, împreună cu slujba Utreniei, se aduce ca o rugăciune de mulțumire lui Dumnezeu, Cel ce a creat toate și ne-a dat lumina credinței adevărate și mântuitoare, alungind din lume întunericul necredinței și al idolatriei.

c. **Ceasul al treilea** se citește dimineața, după ceasul întâi și după slujba acatistului din fiecare zi. Acest ceas corespunde cu ora nouă de la noi și simbolizează atât momentul condamnării la moarte prin răstignire a Mântuitorului, cât și momentul pogorării Duhului Sfânt peste Sfinții Apostoli, în chip de limbi de foc, care a avut loc la ceasul al treilea din zi, adică la orele nouă dimineața.

d. **Ceasul al șaselea** se citește după Ceasul al treilea, înainte de începerea Sfintei Liturghii. Acest ceas corespunde cu ora douăsprezece din zi și închipuie momentul răstignirii Domnului pe crucea Golgotei, între cei doi tâlhari.

e. **Ceasul al nouălea** se citește după-amiaza, la orele trei înainte de Vecernie. Acest ceas corespunde cu ora trei după amiază și închipuie momentul înfricoșat când Mântuitorul își dă duhul pe cruce, zicând: „Săvârșitu-s-al”, „Doamne, în mâinile Tale îmi dau duhul Meu”.

f. **Vecernia** este slujba de seară cea mai importantă. Ea se face imediat după Ceasul nouă și durează o oră. Vecernia închipuie mai întâi crearea lumii văzute și nevăzute și izgonirea lui Adam din Rai; apoi plângerea lui Adam la porțile încuiate ale Raiului pierdut. Mai închipuie momentul sfânt al Cinei de Taină, când Domnul a așezat Sfânta Liturghie și taina Sfintei Împărtășanii, precum și punerea Domnului în mormânt în amurgul serii și scoaterea din iad a tuturor dreptilor Vechiului Testament, începând cu Adam și Eva, care au crezut că Hristos este Fiul lui Dumnezeu.

g. **Pavecernița** sau **Dupăcinarea** este o laudă mică ce se citește seara după Vecernie, iar la unele mănăstiri chiar după masă. Pavecernița închipuie sfârșitul zilei și este rugăciunea de mulțumire adusă lui Dumnezeu pentru osternelile zilei și aducerea aminte de moarte.

Ce trebuie să mai știm despre Miezonoptică?

Această Laudă, care se face întotdeauna la miezul nopții, este cea mai mistică Laudă din cele șapte, căci ne îndeamnă să cugetăm întotdeauna la ceasul prinderii Domnului în grădina Ghetsimani, la ziua și la ceasul morții fiecăruia dintre noi, la înfricoșătoarea Judecată, când Dreptul Judecător va cerceta toate faptele vieții noastre. De aceea, după ce se citește catisma a 18-a, se rostește Crezul, adică mărturisirea dreptei credințe și apoi se zice un preafrumos tropar, pe care trebuie să-l știm cu toții pe de rost. Adică: *Iată Mirele vine la miezul nopții și fericită este sluga pe care o va afla priveghind, dar nevrednică este cea pe care o va afla lenevindu-se. Vezi dar, suflete al meu, cu somnul să nu te îngreuezi, ca să nu te dai morții și afară de împărăție să te încui, Ci te deșteaptă, strigând: Sfânt, Sfânt, Sfânt ești Dumnezeu, pentru Născătoarea de Dumnezeu, miluiește-ne pre noi.*

Călugării și creștinii evlavioși trebuie să asculte la biserică această sfântă laudă sau să o citească acasă și să zică sau să cânte cu lacrimi acest sfânt tropar de umilință care trezește sufletul la pocăință și alungă lenevirea și uitarea de la noi. Cu adevărat fericiți sunt acei creștini care citesc la miezul nopții în casele lor această preafrumoasă rugăciune de laudă, ce se află scrisă în Ceaslov.

Ce trebuie să știm despre Utrenie?

Utrenia este a doua și cea mai lungă Laudă dintre cele șapte. Ea corespunde cu timpul patimilor Domnului, Care le-a răbdad pentru noi, în Ierusalim, în noaptea de vineri, de la miezul nopții până la ziua. La Utrenie mai întâi se citesc doi psalmi, 19 și 20, când preotul cădește biserica. Apoi se zice o mică ectenie și îndată se citesc șase psalmi, numiți *Psalmii Utreniei*, adică psalmii 3, 37, 62, 87, 102 și 142. Acești șase psalmi se citesc cu lumânările stinse, când noi stăm în genunchi și cugetăm la ceasul morții și, mai ales, la Judecata de Apoi, și nu facem în acest timp Sfânta Cruce.

De ce se citesc acești psalmi pe întuneric? Pentru că ei închipuie momentul înfricoșat al judecății care ne așteaptă pe toți, și care, după tradiție, va dura atât cât durează cititul acestor psalmi numiți *ai Judecății viitoare*. De aceea acum nici nu facem semnul Crucii, căci în ceasul Judecății nu mai

este pocăință și nimeni nu ne mai poate ajuta, decât faptele și pocăința noastră în această viață.

Creștinii nevoitori sunt datori să știe pe de rost cei șase psalmi ai Utreniei și să-i rostească regulat, fie după miezul nopții, fie în zorii zilei, după rugăciunile dimineții, fie pe cale, când merg la serviciu sau la drum.

După psalmii Utreniei se citesc două catisme din psaltire, căci mare putere are psaltirea asupra diavolilor. Apoi se citesc canoanele la strănă, adică pătimirea și nevoința Sfinților din ziua respectivă, după care se citesc, iar dacă este sărbătoare se cântă psalmii 148, 149 și 150, numiți și *psalmii Laudelor*, care formează cel mai frumos imn de laudă adus lui Dumnezeu. La urmă se citește sau se cântă o cântare de preamărire lui Dumnezeu, numită *Doxologie*, care începe cu aceste cuvinte: *Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bună învoire....* Apoi se zice ectenia mare și îndată se citește Ceasul întâi.

Pe lângă psalmii Utreniei suntem datori să știm pe de rost Laudele și Doxologia și să le rostim în fiecare noapte sau dimineață, ori mergând la lucru pe cale. Fericiți sunt cei ce citesc acasă Utrenia din Ceaslov, și iau parte la sfintele slujbe, mai ales în sărbători și Duminică dimineața, când se citește Evanghelia învierii și se scoate în mijlocul bisericii. Căci creștinii care nu iubesc sfintele slujbe din biserică și nu le citesc după putere nici acasă, se lipsesc de mare dar și de mângâierea Duhului Sfânt.

Mare păcat fac și acei creștini care vin în sărbători la biserică numai de la ora zece, când începe Sfânta Liturghie, lipsindu-se astfel de slujba atât de profundă a Utreniei, de ascultarea Evangheliei învierii și de imnul de preamărire numit Doxologia, ce se cântă înainte de începerea dumnezeieștei Liturghii. Numai acela gustă din toată inima și cu deplin folos Sfânta Liturghie, care mai întâi ascultă cu îngerii slujba Utreniei și acatistul zilei. În timpul acestei laude trebuie să priveghem nedormind și să cugetăm atât la patimile Domnului Care le-a răbdat pentru noi, cât și la păcatele noastre pe care le facem ziua și noaptea.

Ce trebuie să știm despre Vecernie?

Vecernia este a doua laudă după Utrenie, ca lungime și

importantă.

Ea simbolizează lumea după căderea lui Adam din Rai și plângerea poporului ales înaintea lui Dumnezeu ca să-i deschidă ușa milostivirii și a iertării. De aceea se cântă așa de plângător psalmul 140, care începe cu aceste stihuri: Doamne, strigat-am către Tine, auzi-mă; ia aminte la glasul rugăciunii mele, când strig către Tine. Să se îndrepte rugăciunea mea ca tămâia înaintea Ta, ridicarea mâinilor mele, jertfă de seară.... Ce bine ar fi să știm toți pe de rost psalmii 140, 141 și 129, numiți și „psalmii Vecerniei”, care au cuvinte pline de duh și scot lacrimi. Iată câteva stihuri: Vărsa-voi înaintea Lui rugăciunea mea, necazul meu înaintea Lui voi spune... la aminte la rugăciunea mea că m-am smerit foarte... Scoate din temniță sufletul meu, ca să se mărturisească numelui Tău... Dintru adâncuri am strigat către Tine, Doamne, Doamne, auzi glasul meu...

Vecernia închipuie, deci, atât poporul căzut din Rai care cere iertare și milă de la Dumnezeu, cât și momentul răstignirii Domnului pe Cruce până în asfințitul soarelui, când a fost coborât, înfășurat cu giulgiu și pus în mormânt. Iată de ce trebuie să luăm și noi parte la slujba Vecerniei, mai ales în sărbători după-amiaza, decât să mergem la distracții și beții. Iar dacă nu putem, să citim Vecernia din Ceaslov, sau măcar psalmii Vecerniei, seara, când ne întoarcem acasă de la lucru.

Vecernia reprezintă și rugăciunea noastră de pocăință către Dumnezeu, că toți suntem robiți de păcate și nu găsim timp să le plângem, să le mărturisim și să ne rugăm pentru iertarea păcatelor noastre.

Să nu uităm că cele mai frumoase Vecernii și Utrenii se fac spre sărbători la biserici și la mănăstiri, când se face și slujba Litiei.

Ce trebuie să știm despre Pavecernița?

Pavecernița este lauda cu care se încheie fiecare zi din viața noastră. Ea este de două feluri: Pavecernița Mică, ce se citește în tot cursul anului, și Pavecernița Mare, ce se citește numai în Postul Mare, care este cu mult mai profundă; mai lungă și plină de înțeleșuri, de cântări și de rugăciuni frumoase. Pavecernița Mică este formată din rugăciunile începătoare, trei psalmi 50, 69 și 142, apoi Crezul, Doxologia,

câteva tropare și două rugăciuni de încheiere, una către Maica Domnului, numită *Nepătată, neîntinată...* și a doua către Mântuitorul *Și ne dă nouă, Stăpâne...* Creștinii râvnitori știu pe de rost Pavecernița Mică și, dacă n-o pot asculta la biserică, ori o citesc seara acasă după rugăciunile de seară, ori o rostesc pe de rost pe cale, când se întorc de la lucru.

Pavecernița Mare are psalmi mai mulți și câteva rugăciuni pline de umilință. Ea cuprinde și două cântări frumoase care umilesc sufletul iubitor de Dumnezeu. Adică: *Cu noi este Dumnezeu, înțelegeți neamuri și vă plecați, căci cu noi este Dumnezeu*, și la urmă: „Doamne al puterilor, fii cu noi, că pe altul afară de Tine ajutor întru necazuri nu avem, Doamne al puterilor, miluiește-ne pre noi”. Ambele cântări pătrund sufletul și scot lacrimi de pocăință. Să le citim și să le cântăm din Ceaslov, după râvnă și după putere.

Ce datorii au credincioșii față de cele șapte Laude?

Să le citească în fiecare zi, seara și dimineața, spre lauda lui Dumnezeu, cum fac creștinii bătrâni și evlavioși și cum le citesc călugării prin mănăstiri. Laudele se găsesc scrise în Ceaslov și în unele cărți bogate în rugăciuni. Dacă nu au cărți sau nu au timp, să învețe trei psalmi pe de rost, sau măcar Psalmul 50 și Crezul, și să repete pentru fiecare Laudă de câte trei ori rugăciunile începătoare, psalmul 50, Crezul și Cuvine-se cu adevărat... În felul acesta putem citi pe scurt cele șapte Laude, sau măcar părți din ele, cum sunt Psalmii Utreniei, Laudele, Doxologia, Pavecernița Mică etc.

Deci să asculte Laudele la biserică, dacă iau parte la Sfintele slujbe în sărbători; ori să le citească acasă din Ceaslov, ori să le repete zilnic la lucru și pe cale de trei ori pentru fiecare laudă, Tatăl nostru, Psalmul 50, Crezul și ce mai știu pe de rost; ori să facă un număr de câte 20-30 de metanii sau închinăciuni pentru fiecare laudă, după obiceiul monahilor. Dacă nici acestea nu pot să facă, să zică măcar de câte 20-30 de ori pentru fiecare laudă rugăciunea minții: *Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul*.

Să lăudăm, deci, pe Dumnezeu ziua și noaptea, cum fac îngerii în cer și creștinii evlavioși pe pământ. Fiecare să se

roage cum poate, numai să se roage, decât să vorbească de rău pe aproapele, sau să glumească și să piardă timpul la distracții, la televizor și la lucruri pământești.

Ce sunt acatistele și paraclisele?

Acatistele sunt imnuri de laudă și de bucurie ce se citesc în biserică și în casele credincioșilor în cinstea Preasfintei Treimi, a Mântuitorului, a Maicii Domnului și a marilor sfinți din calendar. Acatistele au intrat în Cultul Ortodox abia la începutul secolului al VII-lea, prin primul acatist compus de patriarhul Serghie în cinstea Maicii Domnului, numit *Acatistul Bunei Vestiri*. După modelul acestui acatist, format din 12 condace și 12 icoase, s-au compus până astăzi zeci de alte acatiste, unele intrate în cult și în Ceaslov la toate țările ortodoxe, altele folosite numai în țările unde se află moaștele sfinților respectivi, cum sunt la noi Cuvioasa Paraschiva, Sfânta Muceniță Filoteia, Sfântul Dimitrie cel Nou, Sfântul Ierarh Calinic de la Cernica și alții. Paraclisele sunt rugăciuni de umilință prin care se cere ajutorul Maicii Domnului și al sfinților care au moaște pentru închinare. Ca și acatistele, paraclisele sunt rugăciuni mai târzii care au intrat în cultul ortodox în ultimul mileniu. Între acestea, cele mai importante sunt două paraclise către Maica Domnului, unul în cinstea Sfântului Mormânt și alte câteva în cinstea sfinților cu moaște la noi.

Cum se citesc acatistele și paraclisele și care este folosul lor duhovnicesc?

Întrucât la noi credincioșii iubesc mult acatistele și paraclisele, este de mare folos să lăudăm pe Dumnezeu și pe sfinți, citind zilnic Acatistul Preasfintei Treimi, sau Acatistul Mântuitorului, al Învierii, al sfinților și mai ales al Bunei Vestiri și al Sfintei Cruci. La fel, și Paraclisul Maicii Domnului este bine să se citească în fiecare zi, mai ales seara sau la miezul nopții, în timp ce acatistele se citesc dimineața sau când avem timp. Dar să nu uităm că, acasă, cea mai folositoare este citirea Psaltirii și apoi rugăciunile din Ceaslov, iar când suntem la lucru sau la liniște, rugăciunea lui Iisus și celelalte rugăciuni pe care le știm pe de rost. De obicei se citește un acatist și un paraclis pe zi. Iar când

cineva are un mare necaz și o nehotărâre, se cere să citească timp de 40 de zile, seara sau noaptea, Paraclisul Maicii Domnului și cu rugăciunile către Dumnezeu, îndată se împlinește cererea și dorința cea de folos.

D. SFÂNTA LITURGHIE

Ce este Sfânta Liturghie?

Sfânta Liturghie este cea mai înaltă rugăciune de laudă, de mulțumire și de cerere pe care o aduce Biserica lui Dumnezeu pe pământ. Ea mai este numită și cununa tuturor Laudelor ce se săvârșesc în sfintele biserici. Cuvântul „Liturghie” înseamnă „slujbă obștească”, deoarece se face în comun pentru toată lumea care crede în adevăratul Dumnezeu. Sfânta Liturghie este jertfa nesângeroasă a Legii noi, creștine, pe care Domnul a desăvârșit-o prin jertfa Sa de pe Cruce, în locul Legii vechi cu jertfe sângeroase de animale, care nu puteau mântui pe oameni.

Când s-a întemeiat Sfânta Liturghie?

Sfânta Liturghie a fost întemeiată de Domnul nostru Iisus Hristos la Cina cea de Taină, când a mâncat împreună cu ucenicii Săi, căci luând pâinea, a mulțumit, a frânt-o și a dat-o lor, zicând: *Luați, mâncați, acesta este trupul Meu, care se frânge pentru voi spre iertarea păcatelor*. Apoi, luând paharul cu vin și mulțumind, le-a dat lor, zicând: *Beți dintru*

acesta toți, acesta este Sângele Meu, al Legii celei noi, care pentru voi și pentru mulți se varsă, spre iertarea păcatelor (Matei 26, 26-28; Marcu 14, 22-24; Luca 22, 19-20). La urmă, Mântuitorul a dat Sfinților Apostoli această poruncă: *Faceți aceasta întru pomenirea Mea!* (Luca 22, 19).

Deci, Sfânta Liturghie se săvârșește pe pământ, la porunca Domnului, din dragoste pentru El, și pentru a ne aduce mereu aminte de viața, de cuvintele și jertfa Lui de pe Sfânta Cruce. Dumnezeiasca Liturghie se săvârșește și din nevoie, știind că fără Liturghie nu ne putem mântui, căci nu avem Preoție, nu avem Sfânta Împărtășanie și nu avem viață întru noi. Nu ne putem uni cu Hristos fără jertfă liturgică și ne pierdem sufletul.

Care este valoarea harică a Sfintei Liturghii?

Sfânta Liturghie repetă în întregime jertfa Mântuitorului de pe Crucea Golgotei pentru mântuirea lumii, dar în chip nesângeros. Jertfa sângeroasă a Fiului lui Dumnezeu a avut loc numai o dată, când a fost răstignit de bunăvoie. Iar de atunci, în amintirea jertfei de pe Cruce, se săvârșește zilnic Jertfa Liturgică în chip nesângeros și mistic, când prin harul Duhului Sfânt pâinea și vinul se prefac, pe Sfântul Altar, în Trupul și Sângele Domnului, și se dă celor vrednici spre iertare și mântuire.

Sfânta Liturghie unește cerul cu pământul, pe îngeri și pe sfinți cu oamenii păcătoși și scoate multe suflete din iad. Prin jertfa liturgică Duhul Sfânt prefacă haric pâinea și vinul în Trupul și Sângele Domnului și ajută cel mai mult la mântuirea oamenilor.

Cum trebuie să înțelegem porunca Domnului: „Faceți aceasta întru pomenirea Mea”?

Prin lucrarea Sfântului Duh, Sfânta Liturghie păstrează vie în sufletele noastre pomenirea Domnului, dragostea și învățătura Lui cuprinse în Sfânta Evanghelie, în jertfa și cuvintele Lui, din care ne hrănim și prin care ne mântuim. Jertfa Mântuitorului săvârșită zilnic ne întărește în Duhul Sfânt și păstrează dreapta credință în lume; ne unește în iubire, ne înfrățește pe unii cu alții, ne mângâie, ne dă speranța mântuirii, ne îndeamnă și pe noi la jertfă pentru Dumnezeu printr-o viață curată, creștinească. Astfel, Sfânta

Liturghie perpetuează până la sfârșitul lumii întreaga jertfă a Mântuitorului pentru noi și ne îndeamnă la pocăință, la rugăciune, la biserică, la toată fapta bună, urmând întru toate Domnului.

Prin rugăciune, în general, și prin Sfânta Liturghie, în special, Hristos Se apropie cel mai mult de inimile noastre, rămâne cu noi, vorbește cu noi, îl simțim în noi, îi auzim glasul care ne cheamă și trăim zilnic în prezența Lui tainică. Prin Sfânta Liturghie, Hristos se află permanent în comuniune cu lumea, cu fiecare dintre credincioși.

De ce are o atât de mare putere harică Sfânta Liturghie?

Pentru că este jertfă și pentru că este rod al iubirii dumnezeiești. Jertfa iubirii a mântuit lumea! Jertfa liturgică este cea mai mare jertfă a iubirii lui Dumnezeu pentru noi, care ni s-a oferit în dar. Căci tot ce se naște cu jertfă, din jertfă și iubire pentru Hristos, este veșnic viu, este fierbinte, curat, sfânt, dătător de viață. Altfel, nimic din ce facem pe pământ, dacă nu este jertfă, adică nu este făcut cu rugăciune, cu post, din inimă curată și cu dragoste pentru Hristos nu durează, nu poate mântui, nu are plată la Dumnezeu. Jertfa ascunde în ea taina mântuirii noastre prin moarte și înviere liturgică, mistică.

Este mântuire fără Sfânta Liturghie?

Fără Sfânta Liturghie nu este mântuire. Nu este nici Biserică, nici Preoție, nici Sfântă Împărtășanie fără Liturghie. Căci atât slujitorii Altarului, cât și Trupul și Sângele Domnului se sfințesc numai în timpul Sfintei Liturghii. Apoi fără Liturghie nu se pot scoate sufletele din osânda iadului, căci cele mai mari rugăciuni de iertare a celor morți se fac numai în cadrul Sfintei Liturghii, prin scoaterea de părticele și prin rugăciunile de dezlegare care se fac acum. Iată ce mare rol are dumnezeiasca Liturghie! De aceea cei care în viață nu prețuiesc slujbele Bisericii și nu participă regulat la Sfânta Liturghie, mai ales în sărbători, au slabă nădejde de mântuire, afară de cei care sunt greu bolnavi la pat.

Ce creștini nu au în cultul lor Sfânta Liturghie harică?

Creștinii protestanți, calvini, unitarieni, precum și toate sectele neoprotestante, baptiști, adventiști, penticostali și evangheliști, întrucât s-au rupt de Biserica lui Hristos și au renunțat de bunăvoie la preoția harică, nu au Sfânta Liturghie, nici cele șapte Sfinte Taine. De aceea nu pot avea nici harul mântuirii, până nu revin în sânul Bisericii apostolice, singura care ne asigură mântuirea sufletului.

Este și o altă liturghie mistică, pe lângă Liturghia harică din biserică?

Mai este o liturghie tainică pe care o săvârșim în inimă fiecare — liturghia rugăciunii. Aceasta se săvârșește în inima creștinilor care dobândesc rugăciunea harică, numită rugăciunea inimii, cea mai înaltă rugăciune individuală, la care ajung foarte puțini în viață, mai ales călugării sihăștri și marii asceți. Semn că cineva a dobândit această rugăciune mistică este o mare bucurie dumnezeiască, unită cu adânc de iubire pentru toată zidirea și izvor nesecat de lacrimi care ard și spală toată întinăciunea păcatelor.

Câte feluri de Liturghii are Biserica Ortodoxă?

În Biserica Ortodoxă se săvârșesc trei feluri de Liturghii și anume:

a) *Liturghia Sfântului Ioan Gură de Aur*, care se săvârșește aproape în tot timpul anului, afară de Postul Mare și unele Duminici și sărbători. Aceasta este Liturghia cea mai cunoscută de credincioși, fiind o prescurtare a Liturghiei Sfântului Vasile cel Mare, făcută de Sfântul Ioan Gură de Aur, din care pricină îi poartă și numele;

b) *Liturghia Sfântului Vasile cel Mare*, mai lungă decât prima, care se săvârșește de zece ori pe an, în primele cinci Duminici ale Postului Mare, în Joia și Sâmbăta Mare, la 1 Ianuarie și în ajunul Nașterii și Botezului Domnului. Această Liturghie este o prescurtare a Liturghiei Sfântului Apostol Iacob, cea mai veche liturghie creștină din secolul întâi;

c) *Liturghia înainte sfințită a Sfântului Grigorie Dialogul*, care se săvârșește în tot Postul Mare de luni până vineri, mai ales la mănăstiri și catedrale episcopale. Este cea

mai scurtă liturghie, și este unită cu slujba Ceasurilor, Obednița și Vecernia.

Cine poate săvârși dumnezeiasca Liturghie?

Numai preoții și episcopii hirotoniți canonic, care au preoție lucrătoare, ajutați de diaconi. Preoții și episcopii hirotoniți necanonic, sau caterisiți de Biserică pentru unele abateri grave, nu pot săvârși dumnezeiasca Liturghie, iar slujbele săvârșite de ei sunt nelucrătoare, fiind lipsite de harul Duhului Sfânt.

Ce alți clerici nu pot săvârși Sfânta Liturghie în Biserica Ortodoxă?

În afară de preoții și diaconii caterisiți, nu pot săvârși Sfânta Liturghie niciodată preoții căsătoriți a doua oară sau cu soții care nu sunt ortodoxe, preoții de altă religie, preoții care s-au lepădat de dreapta credință ortodoxă, cei bolnavi mintal și preoții opriți de cele sfinte, de episcopi și duhovnici pentru un timp, până își împlinesc canonul dat, după care li se dă din nou preoția lucrătoare. Cei care îndrăznesc, fiind opriți de cele sfinte, săvârșesc păcat de moarte și trebuie să se spovedească numai la episcop și să primească un aspru canon.

Preoții și episcopii pot săvârși două Sfinte Liturghii în aceeași zi și în aceeași biserică?

Niciun preot sau episcop ortodox nu poate săvârși două Sfinte Liturghii în aceeași zi și pe același sfânt altar, pentru că Mântuitorul s-a răstignit numai o dată pe cruce pentru noi. Dacă o biserică are două sau trei altare, se pot face două liturghii în aceeași zi, dar de preoți diferiți, pe altare diferite și cu sfinte vase diferite.

Care este timpul rânduit pentru săvârșirea Sfintei Liturghii?

Întrucât Sfânta Liturghie ne reamintește viața, patimile, moartea și Învierea Domnului, ea se săvârșea odinioară, precum și astăzi se săvârșește la Mormântul Domnului, cam la ora când a înviat Mântuitorul din mormânt, adică pe la orele două după miezul nopții. În Sfântul Munte

se săvârșește Sfânta Liturghie imediat după Utrenia de miezul nopții, adică între orele 3-5. Tot așa se săvârșea și la noi Sfânta Liturghie în secolele trecute, ca la Ierusalim și Muntele Athos. Dar de aproape două secole, de când lumea vine tot mai numeroasă la biserici și mănăstiri, Sfânta Liturghie se săvârșește dimineța, până la amiază. Afară de unele excepții, Liturghia nu se săvârșește niciodată după-amiază sau seara.

Unde anume se săvârșește Sfânta Liturghie?

Liturghia Ortodoxă se săvârșește numai în biserici ortodoxe, sfințite canonic de episcopi. În zilele de hram, când vine lume multă la biserici, cu binecuvântarea episcopului respectiv, se poate săvârși dumnezeiasca Liturghie și afară, la loc cu totul curat, pe un altar anume pregătit, pe care trebuie să fie întotdeauna Sfântul Antimis. Fără Antimis nu se poate săvârși niciodată și nicăieri Sfânta Liturghie.

Care sunt condițiile obligatorii de pregătire ale preotului și diaconului pentru săvârșirea Sfintei Liturghii?

Să aibă preoție și diaconie lucrătoare, adică să nu fie caterisiți, nici opriți de episcop și duhovnic de la săvârșirea celor sfinte; să fie spovediți înainte cu o zi sau două la duhovnicii lor; să nu fie certați cu nimeni și să ierte din inimă pe cei care le-au greșit; să facă Vecernia în ajunul sfintelor sărbători și să-și citească toate rugăciunile rânduite pentru Sfânta Împărtășanie; să țină curățenie cu soția cel puțin trei zile înainte de Sfânta Liturghie, să nu fumeze deloc, nici să fie bețivi și răzbunători; să nu mănânce seara până a doua zi, să-și pregătească din timp predica zilei, să fie profund pătrunși de credință și evlavie pentru Sfânta Liturghie și să poarte permanent haină preotească, cum se cuvine slujitorilor adevărați ai Bisericii lui Hristos.

Ce trebuie să facă preotul care este bolnav sau se simte nevrednic de Sfânta Liturghie?

Să rânduiască alt preot ca să slujească în locul lui și să urmeze sfatul episcopului și duhovnicului său.

Cum trebuie să săvârșească preotul Sfânta Liturghie și toate sfintele slujbe?

Să vină la timp la Sfânta biserică, adică nici prea devreme, nici prea târziu; să slujească cu mare evlavie și cutremur dumnezeiasca Liturghie, știind că nici îngerii din cer nu pot să săvârșească această Jertfă pe care o săvârșesc oamenii pe pământ; să nu se grăbească la slujbă, să scoată din timp părțile pentru credincioși la vii și la morți, ca să nu fie nevoit să ia pomelnice și să vorbească cu oamenii după ce dă binecuvântare de Sfânta Liturghie; să citească și să cânte clar toate ecteniile și rugăciunile Sfintei Liturghii, precum și Sfânta Evanghelie și predica zilei, ca să înțeleagă bine fiecare credincios. Să pomenească la proskomidie pe toți credincioșii din parohia sa, chiar dacă nu sunt prezenți la biserică, sau nu au bani pentru liturghii, mai ales pe cei bătrâni, bolnavi, orfani, văduve și săraci; pe mamele care nasc și pe cei ce sunt la spitale, la armată și în călătorie. Căci dacă Dumnezeu se jertfește tainic din dragoste pentru noi, și noi trebuie să ne jertfim și să ne rugăm din dragoste unii pentru alții.

Cum trebuie să se pregătească credincioșii pentru a participa cu folos la Sfânta Liturghie?

Mai înainte cu două sau trei zile să țină desăvârșită curățenie trupească și sufletească, în casele lor; să se împace cu cei ai casei și cu toți oamenii, iertând și cerându-și iertare unii de la alții, știind că cei certați nu pot intra în biserică, nu pot zice Tatăl nostru, nici nu pot da slujbe cu părțile la Sfântul Altar. Să facă din timp curățenie în casele lor, să se spele și să se îmbrace cuviincios, căci altfel nu pot lua parte la Sfânta Liturghie; să se deștepte din timp Duminica și de sărbători, ca să poată veni la biserică cu pomelnicul și prescurile înainte de începerea Sfintei Liturghii, pentru a-i scoate părțile la proskomidie; să ia și pe copiii lor la biserică și să-i învețe de mici cum să se închine, cum să facă Sfânta Cruce și cum să asculte dumnezeiasca slujbă.

Care dintre mireni nu au voie să participe la Sfânta Liturghie?

Nu pot participa la Sfânta Liturghie și la nicio altă slujbă creștinii care s-au lepădat cu totul de Dumnezeu și s-au

făcut atei, adică fără Dumnezeu; cei ce s-au lepădat de credința și Biserica Ortodoxă și s-au făcut sectanți sau păgâni; cei ce nu sunt cununați la preot și trăiesc în desfrânări cu soți sau soții de altă lege; cei ce urăsc de moarte pe semenii și rudele lor și nu vor nicidecum să-i ierte; cei ce nu țin curățenie trupească nici măcar două zile înainte de Duminici și sărbători; cei ce fac grele păcate strigătoare la cer și nu le-au spovedit, nici părăsit, cum sunt: avortul, sodomia, beția, furtul, vrăjitoria, înjurăturile etc. Toți aceștia nu au voie să participe la slujbele Bisericii, și mai ales la Sfânta Liturghie, nici nu li se pot scoate părticele la Sfântul Altar, deoarece ei singuri s-au despărțit de Hristos de bunăvoie și nu vor să părăsească păcatele, nici să se pocăiască. Iar dacă se căiesc și se întorc la Dumnezeu, să vină la biserică și să urmeze sfatul duhovnicului lor.

Ce daruri pot aduce credincioșii la biserică, mai ales la Sfânta Liturghie?

Cel mai important dar pentru Sfântul Altar este însăși prezența credincioșilor cu credință și evlavie la Sfânta Liturghie și la toate celelalte slujbe ce se fac în casa Domnului. Iar dintre darurile liturgice, necesare cultului divin, sunt: prescurile, de obicei câte cinci bucăți, din care se scot părticelele; apoi, vin curat pentru Liturghie, tămâie curată, dacă este, lumânări de ceară pentru Sfântul Altar și untdelemn pentru candelă. Aceste daruri sunt benevole și se aduc împreună cu pomelnicul de vii și morți ai fiecărei familii, fie din ajun, fie dimineața, în duminici și sărbători, ca să poată scoate preotul părticele la timp. Cei ce aduc daruri și pomelnice mai târziu, vor fi pomeniți la Liturghie în ziua următoare. Iar săracii, bolnavii, văduvele și cei ce nu pot să dea daruri și slujbe la biserică, trebuie să fie pomeniți gratuit de preoți, după cuvântul Mântuitorului care zice: „În dar ați luat, în dar să dați” (Matei 10, 8). De aceea, preoții care pun preț pe slujbe și nu pomenesc decât pe cei ce aduc daruri la Altar fac păcat de moarte și sunt vrednici de osândă.

Alte daruri pentru Sfânta Biserică sunt cele cunoscute: flori pentru sfintele icoane, busuioc pentru Sfânta Cruce și pentru agheasmă, făină curată de grâu pentru prescuri, icoane noi pictate, sfinte vase din metal ales pentru slujbă,

veșminte pentru preoți, perdele pentru icoana Maicii Domnului, acoperămintele pentru Sfânta Masă și iconostas, prosoape pentru șters icoanele, ștergere la iconostas – cum este obiceiul în Ardeal – , covoare pentru așternut în biserică, clopote și alte daruri, ca și prinoase pentru sufletele celor răposați. Toate trebuie date preotului ca să le sfințească și să le dea cuvenita întrebuințare. Darurile ce se aduc la biserică trebuie să fie curate, mai ales vinul, prescurile și untdelemnul și din osteneală proprie, iar nu din furat. Apoi să fie date din dragoste și evlavie pentru casa Domnului, iar nu din mândrie, ca să fie văzuți și lăudați de oameni.

Cine poate face prescuri pentru biserică?

Prescurile pentru biserică se fac fie de călugări și maici din mănăstiri, fie de credincioase văduve și cu totul curate, anume alese și rânduite de preoți dintre cele mai evlavioase din sate și orașe care vin la biserică regulat, care trăiesc în feciorie sau curăție de mulți ani, care se roagă mult și sunt blânde și smerite. În niciun caz nu pot face prescuri femei tinere cu bărbat și copii, sau cele care sunt în vrajbă, în ură și în proces cu cineva.

De asemenea, făina pentru prescuri să fie din grâu curat, neamestecat cu altfel de boabe. Unii spală grâul, îl usucă și îl macină cu grijă, iar aluatul îl fac cu maia specială, ca la mănăstiri, nu cu drojdie, ca la pâine; apoi coc aluatul în tăvi curate și în cuptor numai pentru prescuri, nu în aceleași tăvi și în același cuptor în care coc pâine și de toate, că este păcat; iar cel ce face prescuri trebuie să postească toată ziua, până se coc prescurile, să aibă o candelă aprinsă în prescurărie și tot timpul să se roage, să tacă și să laude pe Dumnezeu, ca și cum ar fi în biserică. Toate să le facă cu binecuvântarea preotului și duhovnicului său și nu va greși niciodată. Iar dacă nu este mulțumit, să întrebe pe preoții bătrâni de la mănăstiri.

Care sunt persoanele care ajută pe preot la Sfânta Liturghie?

Prima și cea mai importantă persoană este cântărețul bisericii. Cântărețul sau „dascălul” unei biserici, cum este numit în Moldova, sau „cantorul”, cum este numit în

Transilvania, este cel dintâi colaborator al preotului în parohie. El trebuie să aibă două mari calități: să ducă viață creștinească exemplară și să fie un bun cântăreț. Adică să fie credincios, să aibă familie model în sat și să slujească Biserica lui Hristos nu pentru bani, ci din dragoste și râvnă pentru Dumnezeu. Cântărețul trebuie să asculte de preot și să fie în cele mai bune relații duhovnicești cu el și cu credincioșii. Să vină cel dintâi la biserică, să citească cu evlavie și fără grabă; să cânte frumos la strună, să învețe pe copii, pe tineri și pe enoriași, bărbați și femei, să citească, să cânte în cor și să ajute la întreținerea bisericii cu prezența, cu osteneala și cu dragostea lor. Un cântăreț bun adună pe credincioși la biserică, iar unul slab în credință și iubitor de laudă și de bani, îi îndepărtează.

A doua persoană care ajută pe preot este paracliserul sau îngrijitorul bisericii, numit în Moldova „eclesiarh” sau, popular, „crâsiac”, iar în Ardeal „crâsnic”, „curator” sau „făt”. Paracliserul pregătește cele necesare preotului pentru slujbă, adică veșminte, prescuri, vin, lumânări și tămâie. El pregătește cădelnița, aprinde candelile, face curățenie în biserică și în Sfântul Altar, afară de Sfânta Masă și de Proscomidie cu Sfintele Vase, pe care le curăță numai preotul cu epitrahilul pe piept. Paracliserul trage clopotele, pregătește anafora, litia, sfeșnicele, icoanele și răspunde de ordinea și curățenia întregii biserici, a cimitirului și a curții din afară. El trebuie să fie ales dintre cei mai evlavioși creștini din sat, să fie văduv sau să trăiască în curățenie cu soția și să fie cu mare frică de Dumnezeu. El trebuie să asculte în toate de preot, apoi de cântăreț și de consiliul parohial.

În unele parohii mai mari este și un creștin clopotar, care trage la timp clopotele, în sărbători, la înmormântări, la vecernie și în timp de primejdie. El toacă și face curățenie în curtea bisericii și în cimitir. Ultimul colaborator al preotului este responsabilul cu pangarul, la care trebuie amintit și consiliul parohial format din cei mai buni creștini din sat.

Din câte părți se compune slujba Sfintei Liturghii?

Sfânta Liturghie se compune din două părți principale,

și anume:

1. *Proskomidia*, sau partea pregătitoare, care se săvârșește dimineață în taină;

2. *Liturghia propriu-zisă*, care se săvârșește în auzul tuturor. Aceasta este formată și ea din două părți:

a) *Liturghia catehumenilor*, care începe de la binecuvântarea de Liturghie până la ectenia celor chemați, înainte de Heruvic;

b) *Liturghia credincioșilor*, care începe de la ectenia celor chemați până la sfârșit.

Ce este Proskomidia și cum se face?

Este slujba de taină pe care o face preotul dimineața, în partea de nord a Altarului, când pregătește și pune înaintea Domnului cinstitele daruri pentru jertfă – adică prescurile și vinul – , pe care le așază după o rânduială specială pe sfintele vase și scoate părticele la vii și adormiți.

Din cele cinci prescuri, preotul scoate următoarele feluri de părticele: din prima prescură, care închipuie pe Maica Domnului, scoate un miez pătrat mare, numit „Agneț”, cuvânt grecesc care înseamnă „miel”, „miel de jertfă”. Agnețul închipuie trupul Domnului nostru Iisus Hristos luat din Fecioara Maria, care se va prefăce la urmă cu adevărat în Trupul cel mântuitor. Agnețul pregătit se așază pe un disc aurit din metal, care simbolizează ieslea din Betleem, Crucea de pe Golgota și Mormântul Domnului și este împuns cu copia, zicând: „Și unul din ostași cu sulita coasta a împuns”. Apoi toarnă vin și apă în Sfântul Potir, le binecuvântează și zice: „Binecuvântată este amestecarea Sfintelor Tale, totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin”.

Din a doua prescură se scoate o părticică mai mică, în numele Maicii Domnului, și se așază pe disc, în partea dreaptă a agnețului, și zice: „De față a stat împărăteasa, de-a dreapta Ta, în haină aurită îmbrăcată și preainfrumusețată”.

Din a treia prescură se scot nouă părticele mici, în numele celor nouă cete îngerești și al tuturor sfinților, și se așază câte trei în rând, în partea stângă a agnețului. Din a patra prescură se scot două părticele mai mari, una pentru episcopul locului și alta pentru popor. Apoi se scot părticele foarte mici, numite „miride”, pentru ctitori, binefăcători,

bolnavi și pentru toți cei vii care au pomelnice la biserică, și se așază în partea dreaptă, sub agneț. Aici preotul pomenește pe toți cei vii ai parohiei, credincioși, binefăcători, ctitori, bolnavi, călători, după rânduială, și toate pomelnicele la vii.

Din ultima prescură se scoate o părticică mai mare pentru ctitorii morți și alte părticele mici pentru toți cei răposați ai parohiei ctitori, binefăcători, donatori și membrii familiilor care au răposat pentru care se face pomenire. Aceste miride sau părticele mici se pun pe disc, în partea stângă, sub agneț.

După ce se scot părticele speciale pentru tot felul de cereri, se rostesc mai multe rugăciuni, de încheiere, se tămâiază Sfintele Daruri, se acoperă cu acoperăminte speciale și stau la Proscomidie până la Heruvic.

Care este valoarea mistică a Proscomidiei?

La Proscomidie se pregătește marea jertfă liturgică nesângeroasă a Fiului lui Dumnezeu pentru mântuirea lumii. Aici, sub chipul părticelelor de pâine, se așază în jurul Mielului Hristos, adică în jurul Sfântului Agneț, toate cetele cerești și cele pământești, adică toți sfinții și îngerii din cer cu toți creștinii vii și adormiți pe pământ în nădejdea învierii, care sunt pomeniți la Proscomidie. Întâi este prezentă Maica Domnului, împărăteasa cerului și a pământului, care stă de-a dreapta Preasfintei Treimi, urmată de cele nouă cete îngerești și de ceata Apostolilor, a Prorocilor, a Mucenicilor, a Cuvioșilor, a dreptilor și de cetele cerești ale ierarhilor, ale creștinilor dreptmăritori și sufletele celor răposați, ctitori, păstori, părinți și frați ai noștri plecați spre Domnul.

Toți sunt prezenți, prin Sfânta Liturghie, în jurul Mântuitorului nostru Iisus Hristos, din clipa când sunt pomeniți la Proscomidie. Cerul, cu toți sfinții lui, și pământul, cu toți creștinii ortodocși, sănătoși și bolnavi, buni și păcătoși, ca și cei adormiți, frați ai noștri răposați în dreapta credință, pregătiți sau chiar nepregătiți, toți se adună, văzut și nevăzut, în biserică, în timpul Sfintei Liturghii. Și această adunare se face chiar din timpul Proscomidiei, prin scoaterea de părticele și prin rugăciunile pregătitoare. Iată ce mare valoare au Proscomidia și întreaga Sfântă Liturghie! O adunare mistică mai mare, de sfinți și păcătoși, de la cei din

cer și de pe pământ, până la cei din iad, nu este alta, decât numai Judecata cea de apoi.

De aceea, mare grijă trebuie să aibă creștinii din sate și orașe ca la orice Sfântă Liturghie să fie pomeniți la Proscomidie și să li se scoată părticele, pentru ei, pentru toți ai casei lor, vii și răposați, că nu avem alt ajutor și nu putem face ceva mai mult pentru noi și pentru cei răposați, decât să fie pomeniți regulat la Sfântă Liturghie, un timp cât mai îndelungat.

Pe cine poate pomeni preotul la Proscomidie?

Dintre cei vii, poate pomeni și scoate părticele pentru toți creștinii ortodocși care frecventează regulat biserica și sunt cununați la preot, care nu înjură de cele sfinte și sunt împăcați cu toți oamenii, adică nu urăsc, nici nu au judecată cu cineva, care se spovedesc regulat la preot și nu merg la adunări sectare. Iar dintre cei răposați poate pomeni pe cei ce au decedat în credința ortodoxă, care au fost spovediți, împărtașiți și împăcați cu toți oamenii.

Pe cine nu poate pomeni preotul la Proscomidie?

Dintre cei în viață, nu se pot scoate părticele, nici nu pot fi pomeniți la Sfântă Liturghie ateii, apostatii, adică cei ce s-au lepădat cu totul de credința în Dumnezeu, vrăjitorii, fermecătorii, sectanții de orice fel, catolicii, armenii, păgânii, adică cei ce nu cred în Hristos, cum sunt mahomedanii și iudeii. Nu pot fi pomeniți cei ce trăiesc în concubinaj, adică nu sunt cununați la biserică, cei ce îșiucid copiii și nu se pocăiesc, și care nu se spovedesc din copilărie și se află în cumplite păcate trupești și sufletești. Pe unii dintre aceștia îi pomeneste Biserica numai la litie și la acatist, pentru mângâierea familiei.

Dintre cei morți, Biserica nu poate pomeni pe ateii, pe cei ce refuză Sfintele Taine, pe cei ce au murit în orice fel de secte, pe cei ce s-au sinucis pe orice cale, fiind sănătoși la minte, pe femeile care au murit din cauza avortului, pe cei ce au murit în păcate grele și nu s-au spovedit până la moarte; pe cei ce au trăit în îndoială de credință, în ură și judecăți și au murit neîmpăcați și fără pocăință, pe cei ce au hulit și au înjurat pe Dumnezeu până la moarte, pe cei ce au făcut

vrăjitorie în viață cerând ajutorul diavolului, și au murit în acest greu păcat. Toți aceștia nu pot fi pomeniți la Sfânta Liturghie.

Ce slujbe se fac în biserică, în timpul Proskomidiei?

În timpul Proskomidiei, care se face între orele 7 și 9 dimineata, la sate și orașe se cântă slujba Utreniei, apoi se citesc Ceasurile și acatistul. La acatist se pomenesc cei care au unele cereri speciale. La mănăstiri Utrenia se face seara spre sărbători și se numește *priveghere*, iar în timpul Proskomidiei se citește slujba acatistului și Ceasurile. Apoi începe Sfânta Liturghie.

Când trebuie să vină credincioșii la Sfânta Liturghie?

În fiecare Duminică și sărbătoare, și peste săptămână când pot și au nevoie pentru casa și sufletul lor, credincioșii sunt datori să meargă la biserică din timp până la ora 9 cel târziu, să se roage, să se închine, să ceară sfatul și binecuvântarea preotului și, mai ales, să fie pomeniți la Proskomidie și să asculte Sfânta Liturghie. Dacă nu pot veni toți din casă, să vină măcar unul din soți cu copiii, ori copiii singuri, iar la nevoie, măcar unul sau doi din casă, ca să vorbească cu Hristos la biserică și să fie pomeniți la Proskomidie. Prin aceasta se sfințește casa, se liniștesc ispitele, se izgonesc patimile și vine Hristos în acea casă. Iar dacă nu vine nimeni din casă la Sfânta liturghie, mai ales în sărbători, casa aceea este lipsită de binecuvântare, cei din casă sunt loviți de ispite grele, de boli, de patimi, de sărăcie și nu au mulțumire sufletească, pentru că au refuzat să se întâlnească și să vorbească cu Hristos, au refuzat să laude pe Domnul și Mântuitorul lumii.

Cum trebuie să se îmbrace și să stea credincioșii la Sfânta Liturghie?

La Sfânta Liturghie trebuie să vină tot satul: copii, tineri, studenți, țărani, intelectuali, bătrâni, toți cei sănătoși care iubesc pe Hristos. Însă sunt datori să se îmbrace

cuvios. Femeile să nu vină la biserică în haine bărbătești, nici cu fețele și unghiile vopsite, nici cu capul descoperit și cu haine scurte, după moda de astăzi, că mânie pe Dumnezeu și pe Maica Domnului, smintesc pe copii și pe bărbați și întristează pe sfinții îngeri. La Sfânta Liturghie să vină toți la timp, cât de dimineață, ca să asculte slujba Utreniei, mai ales cei vârstnici. Iar cei ce au copii mici sau bolnavi, sau vin de departe, să fie în biserică înainte de începerea Sfintei Liturghii, ca să aibă timp să se închine la icoane și să dea pomelnicul și darurile aduse la Sfântul Altar.

Dacă cineva a întârziat la biserică și vine după începerea Sfintei Liturghii, nu este bine să se închine la icoane, nici să dea slujbă la Altar, ci să stea deoparte și să asculte slujba până la urmă, ca să nu tulbure liniștea celorlalți; iar când merge la anaforă, atunci se poate închina. Altfel face sminteală, care este un greu păcat.

Ce rugăciuni trebuie să spună credincioșii când merg la biserică?

Când ies din casă este bine să rostească de trei ori *Tatăl nostru*, iar pe cale până la biserică să rostească de mai multe ori *Psalmul 50* și *Crezul*. Când ajung în fața ușii de intrare, să facă trei închinăciuni, rostind de trei ori rugăciunea: *Slavă Ție, Dumnezeuul nostru, slavă Ție*.

Când intră în biserică, să spună această rugăciune pe care o rostea și prorocul David: Intra-voi în casa Ta, închinamă-voi în biserica Ta cea sfântă, întru frica Ta, Doamne, povățuiește-mă întru dreptatea Ta, pentru vrăjmașii mei, îndreptează înaintea Ta calea mea.

Apoi se închină la icoana Mântuitorului și face trei metanii, dacă nu este Duminică, sau trei închinăciuni și zice Tatăl nostru sau această rugăciune: Preacuratului Tău chip ne închinăm, Bunule, cerând iertare greșelilor noastre, Hristoase Dumnezeule; că de voie ai binevoit a Te sui cu trupul pe Cruce, ca să scapi din robia vrăjmașului pe cei ce i-ai zidit. Pentru aceasta, cu mulțumire strigăm Ție: Toate le-ai umplut de bucurie, Mântuitorul nostru, Cel ce ai venit să mântuiești lumea.

La icoana Maicii Domnului se fac la fel trei metanii sau trei închinăciuni, două înainte și una după ce se sărută

icoana, și se rostește fie Apără-mă Doamnă, fie Cuvine-se cu adevărat; cei care știu pe de rost zic: Ceea ce ești izvorul milei, învrednicește-ne pe noi milostivirii, Născătoare de Dumnezeu; caută spre poporul cel păcătos; arată, precum de-a pururea, puterea ta, că întru tine nădăjduind, strigăm ție: Bucură-te, ca și oarecând Gavriil, mai-marele voievod al celor fără de trup. Când se închină la Sfânta Cruce, zice de trei ori această scurtă rugăciune: Crucii Tale ne închinăm, Hristoase, și sfântă învierea Ta o laudăm și o mărim. Iar când se închină la icoana hramului sau a vreunui sfânt, zice, fie troparul sfântului, fie această scurtă rugăciune: Sfinte (Numele), roagă-te lui Dumnezeu pentru mine păcătosul!

După ce se închină la icoane și dă darul și pomelnicul la Altar, fiecare creștin trebuie să stea la locul lui și să asculte cu evlavie sfânta slujbă.

Cum trebuie să asculte credincioșii Sfânta Liturghie?

Întrucât biserica este cer duhovnicesc, iar în timpul Sfintei Liturghii este de față însuși Fiul lui Dumnezeu, Mântuitorul lumii, cu Maica Domnului, cu toți sfinții și îngerii din cer, credincioșii trebuie să stea în biserică, la Sfânta Liturghie, cum stau îngerii în fața tronului Preasfintei Treimi. Adică să stea cu smerenie, în liniște și tăcere, cu rugăciune și lacrimi, îmbrăcați cuviincios, cu fețele senine, cu inimile pline de bucuria Duhului Sfânt, cu căință pentru păcatele făcute și cu mare nădejde de mântuire.

Nimeni să nu intre tulburat în biserică, nimeni să nu fie certat cu cineva pentru cele pământești, nimeni să nu se gândească acasă, la copii, la vite, la mâncare, la cele trecătoare. Două ore, cât ține Sfânta Liturghie, stăm numai cu Hristos, ne gândim numai la Hristos, vorbim numai de Hristos! Oare cu câtă atenție nu stau oamenii azi la film, la sport, la muzică, la televizor? Atunci cu cât mai mare atenție, cu câtă frică și bucurie, cu câtă credință și evlavie nu se cade să stăm de vorbă cu Hristos, Care vine să Se jertfească în timpul Sfintei Liturghii pe Sfânta Masă pentru noi? Cerul se coboară acum pe pământ în biserică și noi să lipsim de la Sfânta Liturghie? Domnul vine să se jertfească din nou pentru noi și noi mergem la vândut și cumpărat? Maica Domnului cu

toți sfinții sunt prezenți în biserică și ascultă dumnezeiasca Liturghie iar noi dormim, ne ducem în plimbare, la nunți sau la mâncat și la băut? Să nu facem un păcat așa de mare ca acesta, ca să nu ne ajungă pedeapsa lui Dumnezeu!

Când începe Liturghia propriu-zisă?

După terminarea Proskomidiei, a Utreniei și acatistului, preotul face sfârșitul acestei slujbe și dă binecuvântare solemnă de începere a Liturghiei propriu-zise, făcând cu sfânta Evanghelie semnul crucii pe Sfântul Antimis și zicând: *Binecuvântată este împărăția Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor*. Din clipa aceasta încetează orice mișcare în biserică, închinarea pe la sfintele icoane, darea pomelnicelor, ieșirea afară, privirea cu ochii dintr-o parte în alta și împrăștierea minții la grijile cele pământești.

De ce se numește prima parte a Sfintei Liturghii „Liturghia celor chemați”?

Liturghia celor chemați începe de la binecuvântarea de Liturghie și ține până la ieșirea cu Sfintele Daruri. Se numește așa, căci la început luau parte la această liturghie și cei ce credeau în Hristos, dar nu erau încă botezați. Iar când preotul zicea: *Cei chemați ieșiți...*, ei părăseau biserica și stăteau afară până primeau botezul.

Așa ar trebui să iasă afară din biserică, înainte de sfințirea Sfintelor Daruri, toți creștinii care vin la biserică certați, care nu vor să se împace cu aproapele, care trăiesc în desfrânare și concubinaj, care au judecați, care nu sunt spovediți de mult timp, care avortează copii și care au pe conștiință păcate grele și nu s-au pocăit de ele. Ei pot să asculte slujba numai până la ieșirea cu Sfintele Daruri, apoi să se retragă la ușa bisericii, în pridvor sau chiar în curtea bisericii și acolo să se căiască pentru păcatele făcute. Iar dacă se spovedesc cu căință și părăsesc păcatele, să stea la biserică cu toată evlavlia până la urmă și să facă tot canonul dat de preot, că sunt iertați de Dumnezeu. Spovedania și căința sunt numite „al doilea botez”. Numai așa se cade să venim la biserică.

Care sunt părțile principale ale Sfintei Liturghii de la binecuvântare până la ieșirea cu Sfintele Daruri și ce trebuie să facem în aceste momente?

a. *Ectenia mare*. După binecuvântare se zice ectenia mare, când preotul se roagă pentru vii și răposați, pentru Biserică, pentru popor, pentru bolnavi și călători, pentru cei din necazuri, pentru toți oamenii pământului. Acum și noi trebuie să urmărim această ectenie și să ne rugăm pentru Biserica lui Hristos, pentru țară și popor, ca să ne dea Dumnezeu păstori buni și conducători credincioși; să ne rugăm pentru cei ce călătoresc din casa noastră, pentru cei ce sunt bolnavi acasă și la spitale, pentru cei ce ne urăsc sau ne-au făcut bine, pentru cei răposați și pentru toți frații, părinții și fiii noștri care au nevoie de mila și ajutorul lui Dumnezeu.

b. *Fericirile*. După ectenia mare se cântă doi psalmi, adică psalmul 102 și 145, cu două ectenii mici. Apoi se cântă cele nouă Fericiri, care formează nouă trepte ale desăvârșirii creștine. Să le rostim și noi în taină, să le învățăm pe de rost, să le cântăm cu corul din biserică și să ne silim a ne face părtași acestor dumnezeiești fericiri. Că cine se smerește și își plânge păcatele, cine este blând și râvnitor pentru poruncile lui Dumnezeu, cine este milostiv, făcător de pace și are inima curată și cine rabdă cu bărbăție toate ocările și necazurile vieții, numai acela poate fi fericit pe pământ și în cer, numai acela poate vedea pe Dumnezeu și poate moșteni împărăția cerurilor. Altă cale spre veșnicie și fericire nu este, decât numai aceasta pe care ne-a descoperit-o Fiul lui Dumnezeu.

c. *Vohodul cel mic*. Al treilea moment principal după Fericiri este Vohodul mic, adică ieșirea preotului cu Sfânta Evanghelie în mijlocul bisericii, când cântăm cu toții această cântare: *Veniți să ne închinăm și să cădem la Hristos. Mântuiește-ne pe noi, Fiul lui Dumnezeu, Cel ce ai înviat din morți, pe noi cei ce-Ți cântăm Ție, Aliluia*. Acum toți cei din biserică, împreună cu sfinții și îngerii care sunt de față nevăzuți, cântă și slăvesc pe Hristos, Mântuitorul lumii, stând în genunchi sau plecându-și capetele și mâinile la pământ, în semn de adorare și evlavie. Preotul închipuie acum pe Hristos Care a ieșit în lume să vestească Evanghelia mântuirii, iar

Sfânta Evanghelie închipuie învățătura Mântuitorului dată nouă prin cuvânt, pe care, de vom păzi-o, ne vom mântui și ne vom dobândi cereasca împărăție, cu sfinții și cu îngerii.

d. *Imnul treimic — Sfinte Dumnezeule...* Al patrulea moment principal este cântarea întreită a imnului **trisaghion**, adică: *Sfinte Dumnezeule, Sfinte tare, Sfinte fără de moarte, miluiește-ne pe noi*. Aceasta este o cântare îngerească pe care o cântă și îngerii din cer și oamenii de pe pământ. Pe această întreită cântare trebuie să o cântăm și noi creștinii ortodocși, atât în casele noastre, seara și dimineața, cât și la biserică în timpul Sfintei Liturghii. Se numește imnul trisaghion sau imnul treimic pentru că este cea mai scurtă și mai frumoasă cântare în cinstea Preasfintei Treimi. Cine nu știe pe de rost și nu cântă cu evlavie, acasă, la lucru și la biserică această sfântă rugăciune treimică, acela nu este creștin ortodox cu adevărat. Acela nu iubește rugăciunea, cântarea sfântă și biserica, ci numai distracțiile, jocurile și cântările lumești. Să cădem, deci, înaintea scaunului Preasfintei Treimi, să cerem iertare de toate cele rele și să cântăm imnul acesta spre slava Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh, treimea cea de o ființă și nedespărțită.

e. *Apostolul*. Al cincilea moment este citirea Apostolului zilei în mijlocul bisericii. Acum trebuie să ascultăm cu atenție învățătura Sfinților Apostoli care ne învață voia lui Dumnezeu, că pentru aceea se citește în mijlocul bisericii. Destul că acasă nu citim, ori nu avem timp să citim cuvântul vieții din Sfânta Scriptură. Să ascultăm, deci, cu credință și atenție, cum ne învață Sfinții Apostoli poruncile Domnului, și să le spunem și copiilor noștri și celor care n-au putut lua parte la Sfântă Liturghie. Iar dacă cineva a venit prea târziu, sau dorește să citească mai profund Apostolul și Evanghelia duminicală, să caute în calendar ce text se citește în fiecare Duminică și să citească din nou acasă, cu toți ai lui, Apostolul și Evanghelia Duminicii de rând, spre folosul tuturor.

f. *Sfânta Evanghelie*. Al șaselea moment principal al Sfintei Liturghii este citirea Sfintei Evanghelii din Sfintele Uși sau din mijlocul bisericii, dacă este diacon. Evanghelia zilei care se citește formează centrul Liturghiei celor chemați. Din ea ne hrănim inimile și auzul. Prin ea vorbim direct cu Însuși

Hristos, Mântuitorul lumii. Fiecare cuvânt și pagină din Sfânta Evanghelie se citește pentru noi, pentru luminarea și învățătura noastră, pentru copiii și frații noștri, pentru mângâierea celor bolnavi și orfani, pentru musturarea păcătoșilor, pentru întoarcerea la adevăratul Dumnezeu a întregii lumi amăgite de cel viclean. Pe baza învățăturii din Sfânta Evanghelie se rostește și predica duminicală. De aceea este bine să citim dinainte acasă Apostolul și Evanghelia Duminicii de rând, după indicația din calendar. Iar la biserică noi să ascultăm în genunchi și cu atenție cele ce se citesc, ca să le învățăm, să le știm, să le spunem și altora și să le punem în practică, prin propria noastră viață, spre lauda lui Dumnezeu și a noastră mântuire.

g. *Ectenia mare întreită și ectenia morților*. Al șaptelea și ultimul moment principal al Liturghiei celor chemați este ectenia întreită, care se zice după Sfânta Evanghelie, când se cere stăruitor ajutorul și mila lui Dumnezeu pentru Biserică, pentru lume, pentru țară, pentru binefăcători, pentru ctitori, pentru cei din suferință și călători, pentru toți care cred în adevăratul nostru Dumnezeu. A doua ectenie este pentru odihna morților. Acum se pomenesc ctitorii principali, mai ales în anumite zile, și cei de curând răposați, când preotul face o scurtă rugăciune de iertare și corul cântă de trei ori: *Veșnica pomenire*, iar noi ne pomenim morții familiei.

h. *Ectenia celor chemați*. Urmează apoi ectenia celor chemați, adică: *Rugați-vă, cei chemați, Domnului!...* Se citește o rugăciune specială și îndată se zice: *Câți sunteți chemați, ieșiți; cei chemați, ieșiți...* În acest moment, cei care sunt încă nebotezați din biserică, ca și cei cu păcate grele, de moarte, care nu s-au pocăit pentru ele, nici nu le-au mărturisit, este bine să se retragă în pronaos sau chiar în pridvorul bisericii. La fel și cei care au îndrăznit să intre în biserică fără măcar o zi de curățenie trupească cu soția, cei care nu vor să ierte pe semenii lor, ca și cei ce sunt fumători, bețivi, robiți de desfrânare și înjură de cele sfinte, precum și femeile vopsite, îmbrăcate necuviincios și cu capul descoperit este bine să se retragă în pronaos sau în pridvor până la sfârșitul Liturghiei, urmând ca pe viitor să vină la biserică mai bine pregătiți, ca să nu ia osândă în loc de iertare și binecuvântare.

Așa trebuie să înțelegem cuvintele preotului: „Cei chemați, ieșiți...” Adică, cei nepregătiți și neîmpăcați, cei desfrânați și nepocăiți, cei răi și hulitori, cei îndoielnici și prieteni cu sectanții, retrageți-vă din fața Sfântului Altar, temeți-vă de focul Duhului Sfânt care vine să sfințească Sfintele Daruri, nu vă apropiați de dumnezeiescul Jertfelnic necurați, neiertați, nespovediți cu anii, nepostiți, cu mintea și ochii la cele pământești, ci curățiți-vă mai întâi, împăcați-vă unii cu alții, părăsiți desfrâul și uciderea de copii, postiți și vă spovediți și apoi apropiați-vă, smeriți-vă, închinați-vă înaintea Sfântului Altar și așa veți fi primiți, miluiți și iertați de Dumnezeu.

Care este importanța primei părți a Sfintei Liturghii față de Liturghia credincioșilor, care începe de la Heruvic?

Dacă la Proskomidie se pregătesc și se pun înaintea Darurile care se vor preface în Trupul și Sângele Domnului, în timpul Liturghiei celor chemați se învață și se pregătesc oamenii, sufletele celor aleși, ca să se facă vrednici de dumnezeiasca Jertfă și de primirea Preacuratelor Taine.

Putem numi Proskomidia *Liturghia tăcerii*, a pregătirii Darurilor pentru jertfă, iar Liturghia celor chemați o putem numi *Liturghia cântării și a învățaturii*, prin care se pregătesc cei chemați la Botez și la pocăință să se facă vrednici de unirea cu Hristos. Acum se cântă psalmi, se rostesc ectenii, se cântă Fericirile și imnul treimic, se citește o mică parte din epistolele Sfinților Apostoli și din Sfânta Evanghelie, se face chiar explicarea Evangheliei citite și se fac rugăciuni pentru vii și răposați, unindu-i pe toți în jurul Bisericii și al Sfântului Altar.

Toate acestea au rolul de a ne pregăti pentru ultima parte a Sfintei Liturghii, numită *Liturghia credincioșilor* sau *Liturghia jertfei euharistice*, când se preface Sfintele Daruri în Trupul și Sângele Domnului și se oferă în dar celor vrednici. Acum nu se mai cântă mult, nu se mai dau învățături, căci a trecut vremea cuvintelor și a cântării și a sosit clipa sfințirii, a jertfei noastre pentru dragostea Mântuitorului și a jertfei Fiului lui Dumnezeu pentru noi, pentru mântuirea lumii. Acest moment suprem liturgic este negrăit de mare și

înfricoșător. Acum toate puterile cerești, toți sfinții din cer și credincioșii de pe pământ, cu toate sufletele credincioșilor răposați care au fost pomeniți la Proscomidie, stau de față în jurul Sfintei Mese unde se aduce jertfă Mielul Hristos.

De ce se numește ultima parte a Sfintei Liturghii „Liturghia credincioșilor”?

Pentru că în trecut, la această Liturghie nu puteau participa decât numai credincioșii botezați și curățiți prin pocăință, iar cei nebotezați încă și cei căzuți în păcate de moarte ieșeau afară, până se curățau prin Botez, prin spovedanie și canon de ispășire. Această rânduială ar trebui să se respecte și acum, căci nu este altă slujbă și rugăciune mai mare pe pământ, în Biserica lui Hristos, decât Sfânta Liturghie. De aceea, se cere ca atât slujitorii care săvârșesc cele sfinte, cât și credincioșii care participă și se împărtășesc din Jertfa și Cina Domnului să aibă o viață curată, sfântă. Altfel cum vom îndrăzni să săvârșim înfricoșătoarea Jertfă, de care și îngerii se cutremură?

De ce se numește Liturghia propriu-zisă și „Liturghie Euharistică”?

Se mai numește așa, pentru că Sfânta Liturghie este totodată și rugăciune sau jertfă de mulțumire adusă lui Dumnezeu pentru toate darurile și binefacerile pe care ni le dă pe pământ. Căci cuvântul *euharistie*, din limba greacă, înseamnă „mulțumire”. Sfânta Liturghie este cea mai înaltă rugăciune de mulțumire adusă de creștini înaintea Preasfintei Treimi. Pentru că suntem datori întotdeauna a mulțumi lui Dumnezeu pentru toate, atât personal, în familie, cât și în biserică, prin tot felul de rugăciuni de mulțumire și, mai ales, prin Sfânta Liturghie. Cine nu știe să mulțumească lui Dumnezeu, acela nu știe nici să ceară de la El cele de folos. De aceea noi creștinii mulțumim lui Dumnezeu pentru toate prin Sfânta Liturghie.

Când are loc ieșirea cu Sfintele Daruri, numită și Vohodul Mare?

Ieșirea cu Sfintele Daruri sau Vohodul Mare are loc după ieșirea celor chemați și după ce se cântă un imn special,

numit *Heruvic*, adică *Imnul heruvimilor*.

De ce se cântă acum această cântare îngerească?

Pentru că, acum, când Domnul vine să Se jertfească pe Sfântul Altar pentru noi, îngerii și heruvimii, împreună cu toți credincioșii, îl întâmpină, îl slăvesc și I se închină. Iată cuvintele acestei cântări îngerești: *Noi, care pe heruvimi cu taină închipuim și făcătoarei de viață Treimi întreită sfântă cântare aducem, toată grija cea lumească acum o lepădăm*. După așezarea Sfintelor Daruri pe Sfânta Masă, se cântă în continuare ultima parte a Heruvicului: *Ca pe Împăratul tuturor să-L primim, pe Cel nevăzut înconjurat de cetele îngerești: Aliluia, Aliluia, Aliluia*.

Cum trebuie să asculte credincioșii această cântare?

S-o asculte cu lacrimi și evlavie, ca pe o cântare îngerească; căci în clipa aceasta credincioșii închipuie pe îngeri și pe heruvimi, care neîncetat laudă în cer pe Tatăl, pe Fiul și pe Duhul Sfânt. Acum trebuie să scoatem din inima și mintea noastră toate grijile și gândurile pământești, să uităm un ceas de casă, de copii, de avere, de necazuri, și, adunându-ne simțirile trupești și sufletești, să cădem în genunchi înaintea Mântuitorului și să-I cerem iertare de păcate, curățire și iluminare prin Duhul Sfânt, ca împreună cu heruvimii și serafimii să-L primim pe Împăratul tuturor, *pe Cel nevăzut, înconjurat de cetele îngerești*.

Ce închipuie căderea bisericii și a Sfintelor Daruri în timpul Heruvicului cu tămâie bine mirositoare?

În timpul Liturghiei se cădește de trei ori: la citirea Apostolului, la cântarea imnului Heruvic și la sfințirea Sfintelor Daruri. Tămâierea bisericii, a Sfântului Altar, a Sfintelor Daruri, a icoanelor și a credincioșilor închipuie rugăciunile sfinților și ale tuturor creștinilor ce se aduc pe pământ, și care trebuie să se înalțe la cer ca tămâia. Mirosul de tămâie mai închipuie harul Duhului Sfânt, faptele noastre cele bune și buna mireasmă a învățăturii Apostolilor, episcopilor și preoților, care vestesc Evanghelia mântuirii în toată lumea (I Corinteni, 1415).

De ce se aduc Sfintele Daruri de la Proscomidie în mijlocul bisericii și se așază pe Sfânta Masă?

După ce se cântă Heruvicul, preotul ridică Sfintele Daruri de la Proscomidie și iese cu ele în mijlocul bisericii, rostind câteva rugăciuni pentru vii și adormiți, apoi le așază pe Sfânta Masă, pentru a fi sfințite prin harul Duhului Sfânt. Sfintele Daruri închipuie pe Hristos, Care lasă peștera din Betleem și Galileia și iese în lume să vestească Evanghelia mântuirii. De aceea se scot în mijlocul bisericii și, în unele părți, se ating de creștetul oamenilor, ca semn al iubirii dumnezeiești, cum se atingeau odinioară bolnavii de Hristos și se vindecau. Apoi, luându-Și rămas bun de la ucenicii Săi din lume, merge pe Golgota, adică pe Sfânta Masă, să Se răstignească și să-Și dea viața pentru noi.

Iată cât este de mare taina Sfintei Liturghii! Iată cât de necuprinsă este iubirea de oameni a lui Dumnezeu pentru noi! După ce ne-a zidit, vine să ne caute ca pe niște oi rătăcite. Apoi ne învață calea mântuirii și, la urmă, Se jertfește din iubire pentru noi, știind că fără jertfă nu se poate mântui lumea și niciun creștin.

Cum trebuie să întâmpinăm pe Hristos, Care merge tainic sub chipul Sfințelor Daruri să Se jertfească pentru noi pe Sfânta Masă?

Acum se cade să-L întâmpinăm pe Mântuitorul în genunchi, cu lacrimi în ochi și cu inimile pline de credință și smerenie că Domnul merge să Se răstignească pentru noi, și să-Și dea viața, ca să ne izbăvim de moarte. Merge să moară pe Cruce din iubire, ca să înviem împreună cu El în veci. Vedeți iubirea lui Dumnezeu? Vedeți că Hristos își dă viața pentru noi în timpul Sfintei Liturghii? Însă noi ce dăm în schimb lui Hristos? Acum Sfântul Agneț, înconjurat de cetele sfinților și ale creștinilor vii și adormiți, simbolizați prin părticelele de pe disc, se depune pe Sfânta Masă. Să ne închinăm deci Mântuitorului, să-L petrecem pe drumul Crucii și al jertfei ca femeile mironosițe, și să nu ne lepădăm de El ca Petru, de frica iudeilor.

Ce urmează după ieșirea cu Sfintele Daruri și așezarea lor pe Sfântul Pristol?

Urmează o ectenie de cerere, apoi preotul zice: *Să ne iubim unii pe alții ca într-un gând să mărturisim*. Iar corul răspunde: *Pe Tatăl, pe Fiul și pe Sfântul Duh, Treimea cea de o ființă și nedespărțită*. Nu este jertfă fără iubire. Nu este mântuire fără jertfă și iubire. Hristos nu Se jertfește pentru noi, dacă nu ne iubim, dacă nu iertăm pe frații noștri, dacă suntem robiți de ură, de vrajbă și desfrânare. Acum preoții din Altar și creștinii se sărută unii cu alții în biserică. Acum cei tineri își cer iertare de la părinți, de la frați și de la bătrâni și le sărută mâinile, iar aceștia îi sărută pe frunte sau pe obraz. Nicio jertfă nu este primită, nici liturghie la Altar nu se poate da, nici cele sfinte nu le poate primi creștinul, dacă nu iartă pe aproapele și nu-și cere cu smerenie iertare de la toți. Iertarea și împăcarea aduc pe Hristos din nou pe pământ, iar ura, mândria și desfrâul pustiesc tot pământul și grăbesc sfârșitul lumii. Apoi se cântă acest stih din psalmi: *Iubi-Te-voi, Doamne, virtutea mea. Domnul este întărirea mea și scăparea mea și izbăvitorul meu (Ps. 17,1)*.

De ce se rostește Crezul în biserică, înainte de sfințirea Sfintelor Daruri?

Pentru că iubirea creștină fără credință dreaptă nu poate mântui pe nimeni. De aceea trebuie să unim credința ortodoxă, adică dreaptă, cu iubirea și împăcarea din inimă, căci numai așa ne putem mântui, numai așa avem parte de jertfa liturgică, de Hristos Mântuitorul nostru. Crezul se rostea odinioară de Sfinții Părinți și de creștinii evlavioși, atât la începutul cât și la sfârșitul zilei, la miezul nopții și mai ales înainte de Sfânta Împărtășanie. Fără mărturisirea dreptei credințe niciodată nu se apropiau de Sfintele taine. De aceea și noi, care stăm la Sfânta Liturghie înainte de sfințirea Sfintelor Daruri, trebuie să ne mărturisim dreapta credință în Dumnezeu, rostind cu toții într-un glas Crezul.

Prin ce alte cântări și rugăciuni se pregătește Biserica pentru momentul solemn al prefacerii pâinii și vinului în Trupul și Sângele Domnului?

Întrucât prefacerea Sfintelor Daruri este o minune unică ce întrece mintea omenească, pe care nici îngerii în cer nu pot s-o săvârșească, decât numai preoții și episcopii,

suntem datori să urmărim cu mare credință și evlavie rugăciunile și cântările care se fac în aceste clipe. După Crez preotul zice: *Să stăm bine, să stăm cu frică, să luăm aminte, Sfânta Jertfă cu pace a o aduce*. Adică, să stăm în dreapta credință, ca să aducem Sfânta Jertfă cu frică de Dumnezeu, cu pace și luare-aminte. Apoi preotul, cu Crucea în mâini, zice către popor aceste cuvinte, din Sfintele Uși: *Harul Domnului nostru Iisus Hristos și dragostea lui Dumnezeu-Tatăl și împărtășirea Sfântului Duh să fie cu voi cu toți*. Adică, să fie cu noi toți harul Mântuitorului care sfințește Sfintele Daruri și dragostea Tatălui și umbrirea Sfântului Duh.

În continuare, preotul, înălțând Sfânta Cruce, zice către credincioși: *Sus să avem inimile!* La care ei răspund într-un glas: *Avem către Domnul*. Adică gândurile și inimile noastre să nu mai fie robite de cele pământești, ci să le înălțăm sus la Dumnezeu, prin rugăciune, prin smerenie, prin iubire sfântă, prin nădejdea vieții veșnice, știind cât de fericiți sunt acei creștini, care cugetă la cele de sus și poartă pe Dumnezeu în inimile lor. Aceia nu au niciodată dușmani, nu urăsc pe nimeni, nu se biruiesc de păcate omenești, nu caută averi, nu doresc cinste pe pământ, căci inima lor este înălțată la cer și unită cu cele de sus.

Ultimele cuvinte pe care le rostește preotul spre icoana Mântuitorului sunt acestea: *Să mulțumim Domnului*. Mare rol are rugăciunea de mulțumire înaintea Domnului, mai ales acum când se sfințesc Darurile așezate pe Sfânta Masă. Cine nu mulțumește lui Dumnezeu pentru toate câte îi rânduieste în viață, acela cârtește, acela hulește, acela se îndoiește de iubirea, de mila și de iertarea Tatălui ceresc. De aceea suntem datori să-I mulțumim zi și noapte, mai ales acum când cerem să sfințească Sfintele Daruri și să ne facă vrednici de primirea lor. Acum, în chip deosebit, se cuvine să mulțumim Domnului pentru viață, pentru sănătate, pentru boală, pentru copii, pentru pâinea cea de toate zilele, pentru făgăduința vieții de veci și pentru Trupul și Sângele Domnului pe care ni le oferă în dar, deși suntem nevrednici. De aceea și preotul slujitor se roagă în taină cu aceste cuvinte: *Cu vrednicie și cu dreptate este a-Ți cânta Ție, pe Tine a Te binecuvânta, pe Tine a Te lăuda, Ție a-Ți mulțumi, Ție a ne închina în tot locul stăpânirii Tale...*

Ce cântare îngerească se cântă la strană acum, înainte de pogorârea Duhului Sfânt peste cinstitele Daruri?

Se cântă o măreață cântare, pe care o cântă heruvimii și serafimii în cer, cum spune prorocul Isaia (6, 3) și la Apocalipsă (4, 6-8) și precum cântau și strigau iudeii când intra Domnul în Ierusalim, adică: *Sfânt, Sfânt, Sfânt, Domnul Savaot, plin este cerul și pământul de mărirea Ta. Osana întru cei de sus. Binecuvântat este Cel ce vine întru numele Domnului. Osana Celui dintru înălțime.* Acum biserica răsună de această cântare îngerească. Îngerii, împreună cu credincioșii, slăvesc pe Fiul lui Dumnezeu, Mielul Care vine să Se jertfească pentru noi. Mai este o clipă și se sfințesc Sfintele Daruri prin venirea Duhului Sfânt. Preotul se roagă acum stăruitor în Sfântul Altar, cântăreții cântă cu glas înalt imnul treimic amintit mai sus, iar credincioșii, cu capetele plecate și inimile săltând de credință și bucurie, repetă cu lacrimi această cântare îngerească: *Sfânt, Sfânt, Sfânt, Domnul Savaot, plin este cerul și pământul de mărirea Ta. Osana întru cei de sus.*

După ce se citește în taină cu mare evlavie două rugăciuni de mulțumire și de preamărire a lui Dumnezeu, preotul, sau episcopul, zice cu glas mare, arătând cu mâinile spre Sfântul Agneț: *Luați, mâncați, acesta este Trupul Meu, Care Se frânge pentru voi spre iertarea păcatelor.* Apoi, arătând cu mâinile spre Sfântul Potir, zice: *Beți dintru acesta toți, acesta este Sângele Meu, al Legii celei noi, Care pentru voi și pentru mulți Se varsă spre iertarea păcatelor.*

Deci, ce face acum preotul? Oferă Darurile încă nesfințite, care în curând se vor sfinți, credincioșilor; nu ca pâine și vin, ci ca însuși Trupul și Sângele lui Hristos, care se sfințesc prin venirea Duhului Sfânt și se dau în dar celor vrednici, sub chipul pâinii și al vinului. Ce dar mai mare așteptăm de la Dumnezeu? Ce milă mai mare merităm? Ce har mai bogat dorim pe pământ decât să ne unim cu Hristos prin împărtășirea cu Trupul și Sângele Domnului, ca să fim moștenitori ai Împărăției cerești cu toți sfinții și îngerii? Oare suntem noi vrednici de acest mare har? Oare ne ostenim prin pocăință și fapte bune să ne facem vrednici de Sfânta

Împărtășanie? Pentru a fi vrednici trebuie să iertăm pe toți, să ne curățăm de toate păcatele trupești și sufletești prin pocăință, să ne rugăm și să postim mereu, să facem milă cu aproapele, să nu lipsim niciodată de la biserică și să creștem copiii în frica Domnului. Dacă facem aceasta și avem dezlegarea duhovnicului, să ne apropiem cu mare smerenie și bucurie de cele Sfinte. Iar dacă încă suntem sub robia patimilor, să nu îndrăznim, ci cu smerenie să așteptăm ceasul curățirii, al mărturisirii, al iertării și împăcării noastre cu Dumnezeu și așa să ne apropiem.

Care este momentul cel mai sfânt din timpul Sfintei Liturghii?

Este clipa când se sfințesc Sfintele Daruri. Atunci pâinea așezată pe disc se preface, prin venirea Duhului Sfânt, în Trupul lui Hristos, iar vinul din Sfântul Potir se preface în Sângele Lui cel mântuitor. Această prefacere a materiilor de jertfă în Preacuratele Taine se numește *epicleză* și formează centrul, momentul sacru cel mai înalt al Sfintei Liturghii. Însă numai Agnețul se preface în Trupul Domnului, nu și miridele, adică părțile. Ele se sfințesc numai prin atingerea de cele Sfinte, când se pun la un loc în Sfântul Potir.

Cum se roagă preotul în momentul cel mai sfânt al prefacerii Sfintelor Daruri?

După ce preotul înalță Sfintele Daruri și le oferă Domnului, zicând: *Ale Tale dintru ale Tale, Ție Ți-aducem de toate și pentru toate*, corul cântă cel mai profund imn de mulțumire și de jertfă, adică: *Pe Tine Te lăudăm, pe Tine Te binecuvântăm, Ție Ți mulțumim, Doamne, și ne rugăm Ție, Dumnezeului nostru*. În această clipă sfântă, preotul se închină cu fața până la pământ înaintea Sfintei Mese, zicând de trei ori: *Dumnezeule, curățește-mă pe mine păcătosul și mă miluiește*. Apoi, cu mâinile ridicate, rostește tot de trei ori această rugăciune de invocare, de chemare a Preaînaltului Duh peste Sfintele daruri, zicând: *Doamne, Cel ce ai trimis pe Preasfântul Tău Duh, în ceasul al treilea, Apostolilor Tăi, pe Acela, Bunule, nu-L lua de la noi, ci ni-L înnoiește nouă, celor ce ne rugăm Ție!*

La urmă preotul adaugă și această rugăciune de

chemare a Duhului Sfânt, și zice: Încă aducem Ție această slujbă duhovnicească și fără de sânge, și Te chemăm, Te rugăm și cu umilință la Tine cădem: Trimite Duhul Tău cel Sfânt peste noi și peste aceste Daruri ce sunt puse înaintea. Apoi binecuvântează Sfântul Agneț, zicând încet: Și fă, adică, pâinea aceasta, cinstit Trupul Hristosului Tău. Iar ceea ce este în potirul acesta cinstit Sângele Hristosului Tău. Și binecuvântează Sfântul Potir. Apoi le binecuvântează pe amândouă, zicând: Prefăcându-le cu Duhul Tău cel Sfânt Amin, Amin, Amin.

Aceasta este rugăciunea de sfințire a Sfintei Împărtășanii, de prefacere a pâinii și a vinului în Trupul și Sângele Domnului. Aceasta este cea mai fierbinte și mai scumpă rugăciune pe care o poate rosti omul pe pământ, adică rugăciunea de chemare a Sfântului Duh și de prefacere a Sfintelor Daruri în Sfânta Împărtășanie. Aceasta este marea minune euharistică ce se săvârșește în fiecare zi în bisericile ortodoxe, de două mii de ani, când se săvârșește Sfânta Liturghie!

Ce trebuie să facă în acest moment dumnezeiesc credincioșii?

Să stea toți în genunchi, cu mintea adunată în inimă și cu lacrimi în ochi, să se roage lui Dumnezeu împreună cu preotul ca să trimită pe Preasfântul Duh peste Sfintele daruri, și să le prefacă în Însuși trupul și Sângele Mântuitorului, spre iertarea păcatelor și mântuirea lumii. Acum trebuie să se roage toată Biserica, toți credincioșii care sunt de față sau oriunde s-ar afla, ca harul Duhului Sfânt să sfințească darurile liturgice puse înaintea. Să nu lăsăm pe preot singur în timpul Sfintei Liturghii, și mai ales în clipa sfințirii pâinii și vinului. Ci când se roagă el împreună cu sfinții și cu îngerii, să ne rugăm și noi; când cântă el și strana, să cântăm și noi; când stă el în genunchi, să stăm și noi; când face el metanii să facă toți la fel, ca Domnul să aibă milă de noi toți.

Rugăciunea de chemare a Duhului sfânt și de sfințire a Sfintelor Daruri, prin harul divin ce se coboară nevăzut peste ele, este cea mai mare rugăciune pe care o face preotul ortodox pe pământ, căci aducem pâine la Altar și primim trupul lui Hristos și anaforă. Aducem vin curat și prin sfințire

primim Sângele Domnului, care spală și iartă păcatele. Aducem rugăciuni lui Dumnezeu și primim harul Duhului Sfânt. Aducem lacrimi pentru păcate și primim dezlegare și bucuria mântuirii, venim tulburați și întristați de cursele vrăjmașului la Sfânta Liturghie și ieșim fericiți și cu Hristos în inimile noastre. Iată ce mare este taina Sfintei Liturghii! Iată ce mare este minunea prefacerii Sfintelor daruri și minunea înnoirii noastre duhovnicești! Iată ce mare este puterea rugăciunii și a dumnezeieștei Liturghii!

Deci suntem datori ca în timpul Sfintei Liturghii, și mai ales acum, când se sfințesc Sfintele Daruri, să ne rugăm, să cădem în genunchi, să iertăm pe toți, să vărsăm lacrimi, să cerem harul Duhului Sfânt ca să prefacă toate: și darurile aduse în Sfânta Împărtășanie, și păcatul în pocăință, și răutatea în bunătate, și mândria noastră în smerenie, și necredința în credință tare, și întunericul în lumină și înviere veșnică.

De ce rămâne Sfânta Împărtășanie și după sfințire sub chipul pâinii și al vinului, iar nu sub formă de carne și sânge?

Sfânta Împărtășanie rămâne numai în mod văzut sub chipul pâinii și al vinului, dar în realitate este Trupul și Sângele Domnului. Însă, pentru neputința firii omenеști, care nu poate mânca carne crudă și nici bea sânge, ea se vede sub formă de pâine și vin, așa cum s-a văzut și la Cina cea de Taină. Căci minunea prefacerii pâinii și vinului din seara Cinei de Taină, ce s-a săvârșit prin rugăciunea și binecuvântarea Domnului, se repetă întocmai și acum, la Liturghie, prin rugăciunea și binecuvântarea preotului, când se coboară Duhul Sfânt peste Sfintele daruri. Apoi Sfânta Împărtășanie rămâne, sub formă văzută, ca cea mai curată pâine și cel mai curat vin, întrucât pâinea și vinul sunt cele mai curate materii și alimente cu care își menține omul viața pe pământ. Au fost dintotdeauna creștini și preoți cu viață sfântă care vedeau uneori pe Sfânta Masă un prunc mic junghiindu-se, care era însuși trupul Fiului lui Dumnezeu; iar în Sfântul Potir vedeau uneori carne și sânge omenesc și se cutremurau. Dar după ce se rugau cu lacrimi, Trupul și Sângele Domnului din Potir se prefăcea la vedere în pâine și

vin, potrivit firii neputincioase a omului.

Ce trebuie să mai știm despre Jertfa liturgică și despre taina Sfintei Împărtășanii?

Trebuie să știm mai întâi că Fiul lui Dumnezeu a pățit pe Cruce cu trupul luat din Sfânta Fecioară Maria, fiind deodată și om, și Dumnezeu. Cu acest trup a trăit pe pământ, a mâncat cu ucenicii la Cina cea de Taină, a fost răstignit pe Cruce și a înviat din morți. Deci știm că, în timpul Sfintei Liturghii, pâinea și vinul se prefac, prin Duhul Sfânt, în însuși trupul viu și omenesc pe care îl avea Mântuitorul luat din Maica Domnului până la înviere, căci Hristos a pățit ca om, nu ca Dumnezeu, după ființă, căci ființa dumnezeiască nu are trup și nu poate fi gândită, înțeleasă sau cuprinsă cu mintea noastră. Noi, când ne împărtășim, primim, sub chipul pâinii și al vinului, înseși Trupul și Sângele Domnului, adică întreg Trupul viu, pe care îl avea până la înviere. Nu primim un trup mort, adică fără sânge, care nu poate da viață, ci primim un trup viu, cu carne vie și sânge, care dă viață și ne curăță de păcate. Precum trupul viu este format din două materii, din carne și din sânge, tot așa și Sfânta Împărtășanie este formată la vedere din două materii îndumnezeite, vii, dătătoare de viață– din Pâine și Vin.

Ce face preotul îndată după sfințirea Sfințelor Daruri?

Se roagă în taină pentru vii și morți, pentru citori și binefăcători, pentru sfinți și păcătoși, *pentru cei adormiți întru credință: strămoși, părinți, patriarhi, proroci, apostoli, propovăduitori, evangheliști, mucenici, mărturisitori, pustnici și pentru tot sufletul cel drept, care s-a săvârșit întru credință.* Apoi cădește Sfintele Taine și zice cu glas tare: *Mai ales pentru Preacinstita, Curata, Preabinecuvântata, mărita Stăpâna noastră, de Dumnezeu Născătoarea și pururea Fecioară Maria.* În continuare preotul se roagă în taină, înaintea Sfintei Mese, pentru marii sfinți ai Bisericii, pentru sfântul zilei, pentru cei adormiți în nădejdea învierii, pentru episcopii ortodocși, preoți și diaconi; pentru cei ce duc viață curată pe pământ, pentru poporul nostru bine-credincios, ca să aibă conducători credincioși și să ducă viață pașnică în

plăcere de Dumnezeu.

De ce se cântă Axionul în cinstea Maicii Domnului, după sfințirea dumnezeieștilor Daruri?

În timp ce preotul se roagă în fața Sfintei Mese, tot poporul stă în genunchi, se roagă și cântă cea mai măreață cântare pe care toți trebuie să o știm pe de rost, în cinstea Maicii Domnului, numită „Axionul”, sau „Cuvine-se cu adevărat...” Este cel mai frumos imn de laudă adresat de creștinii ortodocși Preacuratei Fecioare Maria, ca semn de mulțumire că prin ea am cunoscut și am dobândit pe Hristos, bucuria și nădejdea mântuirii noastre. De aceea, se cade acum să mulțumim Maicii Domnului că ea L-a născut cu trup pe Fiul lui Dumnezeu; ea L-a purtat în brațe, ea L-a dus întâi la templu și apoi în Egipt. Ea a urmat Mântuitorului cu toată credința, până la patimă, răstignire și înviere și până în clipa înălțării Sale la Cer. Acum credincioșii evlavioși cer ajutorul Maicii Domnului, pomenind numele celor din familie vii și adormiți. Căci mamele o au de mamă duhovnicească; fecioarele o au de protectoare; copiii orfani o au de sprijin; săracii, de ajutor; preoții, de rugătoare pentru lume; iar călugării o au de acoperitoare în viață și dincolo de mormânt. Fericiți sunt credincioșii care urmează viața cea sfântă a Maicii Domnului, îi cer ajutor prin rugăciune și permanent o laudă și o măresc!

Când se sfințește Sfânta Anaforă și ce simbolizează ea?

Anafora se face din resturile rămase de la cele cinci prescuri, din care s-au scos părticele la Proscomidie, după ce se taie bucăți mici și se sfințesc pentru a fi distribuite la credincioși la sfârșitul slujbei. La cele cinci prescuri se mai adaugă și alte prescuri aduse de credincioși, ca să ajungă la tot poporul. Anafora se sfințește prin atingerea prescurilor tăiate de Sfântul Disc și Sfântul Potir, adică de Trupul și Sângele Domnului, când se rostește această rugăciune de binecuvântare: *Pentru rugăciunile Preasfintei Maicii Tale, Doamne Iisuse Hristoase, binecuvântează pâinea aceasta, ce se va da în locul Sfintelor Tale Taine, totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.* Cuvântul „Anaforă” sau

„Antidoron” înseamnă, în limba greacă, „în loc de dar” și se dă credincioșilor care nu se împărtășesc cu Trupul și Sângele Domnului, după care se ia și puțină agheasmă mică.

Cum se roagă preotul după cântarea Axionului?

Preotul se roagă pentru episcopul locului să-i dea Dumnezeu putere de Sus, sănătate și înțelepciune ca să învețe bine turma lui Hristos și să apere dreapta credință în eparhia sa. Apoi se roagă în taină pentru credincioșii din parohie și pentru toți, zicând: *Adu-Ți aminte, Doamne, de satul sau orașul acesta în care viețuim, de țara noastră, de toate orașele și satele și de cei ce cu credință locuiesc într-însele. Adu-Ți aminte, Doamne, de cei ce călătoresc pe ape, pe uscat și prin aer; de cei bolnavi, de cei ce pătimesc, de cei robiți și de mântuirea lor...*

Ce trebuie să facă în clipa aceasta credincioșii din biserică?

Să se roage și ei în taină, cu stăruință și evlavie lui Dumnezeu, pentru preotul eparhiei lor, pentru episcopul care îi păstorește, pentru cei ce ajută sfintele locașuri, pentru binefăcătorii și apărătorii Bisericii lui Hristos, care se luptă să apere credința ortodoxă străbună și pentru armata țării. Încă sunt datori să se roage și pentru cei bolnavi din parohie și din toată lumea, care zac prin case, prin spitale și aziluri de bătrâni și sunt părăsiți și uitați de lume. Să se roage acum și pentru cei ce călătoresc, pentru cei ce îngrijesc de bolnavi, pentru cei ce îi iubesc și le fac bine, ca și pentru cei ce îi urăsc și caută să se răzbune asupra lor, ca Dumnezeu să-i îmblânzească și să-i întoarcă la pocăință și împăcare.

Ce rol are ultima ectenie care se rostește înainte de Tatăl nostru?

Ultima ectenie are rolul de a ne pregăti pentru Sfânta Împărtășanie, care se va da celor vrednici după rugăciunea domnească Tatăl nostru. De aceea preotul rostește în taină rugăciunea aceasta: Ție, Stăpâne, Iubitorule de oameni, îți încredințăm toată viața și nădejdea noastră și cerem și ne rugăm și cu umilință cădem înaintea Ta: învrednicește-ne să ne împărtășim cu cuget curat, cu cereștile și înfricoșatele

Tale Taine ale acestei sfinte și duhovnicești mese, spre lăsarea păcatelor, spre iertarea greșelilor, spre împărtășirea cu Duhul Sfânt, spre moștenirea Împărăției cerurilor, spre îndrăznirea cea către Tine, iar nu spre judecată sau spre osândă. Apoi preotul continuă ectenia, cerând de la Dumnezeu pentru toți credincioșii milă, mântuire, iertare de păcate, înger păzitor sufletelor noastre, cele de folos tuturor, pace în lume, pocăință pentru restul vieții, sfârșit creștinesc, răspuns bun la marea Judecată care ne așteaptă pe toți, unirea tuturor în dreapta credință și împărtășirea Sfântului Duh prin dăruirea vieții noastre cu totul lui Hristos.

Cum trebuie să se roage credincioșii în timpul acesta?

Să se roage împreună cu preotul pentru iertarea păcatelor lor, pentru înnoirea vieții duhovnicești în casele și inimile lor, pentru ca să le dăruiască Dumnezeu, lor și copiilor lor, îngeri păzitori, sfârșit creștinesc și mântuire.

Apoi să ceară de la Domnul să-i învrednicească de primirea cu vrednicie a Trupului și Sângelui Mântuitorului nostru Iisus Hristos Care se oferă în dar celor pregătiți.

De ce se rostește Tatăl nostru de credincioși, înainte de Sfânta Împărtășanie?

Se rostește în comun Tatăl nostru, înainte de primirea Preacuratelor Taine, pentru că aceasta este rugăciunea cea mai importantă din Biserică, pe care ne-a dat-o însuși Fiul lui Dumnezeu cu porunca: *Așa să vă rugați..* (Matei 6, 9-13). Apoi se zice rugăciunea domnească împreună, ca fii ai Tatălui ceresc, pentru a ne înfrăți și mai mult și a ne îndemna la iertare și iubire unii cu alții, fără de care nu ne putem împărtăși, nici mântui. Când rostim Tatăl nostru cerem de la Dumnezeu două feluri de hrană: una pentru trup și alta pentru suflet, adică „pâinea cea spre ființă, care este Sfânta Împărtășanie, *fără de care nu putem avea viață întru noi* (Ioan 6, 48, 50-51).

Miezul rugăciunii Tatăl nostru este însă acesta: *Și ne iartă nouă greșelile noastre, precum și noi iertăm greșilor noștri.* Deci, cine nu iartă, nu este nici el iertat de Dumnezeu; cine nu iartă pe aproapele său nu se poate niciodată

împărtăși cu Sfintele Taine, nu poate aduce pomelnice și prescuri la Altar, nu are pace în suflet și, dacă moare neiertat, își pierde mântuirea. Iată de ce rostim Tatăl nostru înainte de Sfânta Împărtășanie!

Ce înseamnă cuvintele rostite de preot la urmă: „Sfintele, Sfinților”?

În clipa când preotul rostește aceste cuvinte, înalță Sfântul Agneț și face cu el semnul Sfintei Cruci deasupra discului, apoi frânge Sfântul Trup în patru părți, după rânduială, le așază pe disc în formă de cruce, iar prima parte, cu inițiala „Iis”, se pune în Sfântul Potir, zicând: *Plinirea potirului credinței Sfântului Duh*. Apoi se toarnă puțină apă caldă în chip simbolic, numită *căldură*, care simbolizează sângele și apa care au curs din coasta Domnului, când a fost împuns cu sulița. Iar cuvintele *Sfintele, Sfinților* ne amintesc că cele sfinte, adică Sfânta Împărtășanie, se cuvine a se da numai celor cu viață sfântă, care și-au mărturisit păcatele din pruncie și le-au părăsit, care au făcut canon pentru ele și au dezlegare de la duhovnic.

Când se împărtășește preotul slujitor?

Îndată ce preotul zice cuvintele *Sfintele, Sfinților* strana cântă: *Unul Sfânt, Unul Domn Iisus Hristos, întru slava lui Dumnezeu Tatăl Amin*. Apoi se citește Cazania sau se cântă un imn religios la strună, până se rostește predica zilei. În acest timp preotul se împărtășește cu toată evlavia cu Trupul și Sângele Domnului împreună cu toți ceilalți slujitori preoți și diaconi, și taie părțile mici din Sfântul Trup pe care le pune în Sfântul Potir pentru împărtășirea credincioșilor.

Ce se face cu toate părțile de pe Sfântul Disc, ce s-au scos dimineață la Proskomidie?

Toate părțile de pe Sfântul Disc ce s-au scos la Proskomidie pentru Maica Domnului, pentru sfinți, pentru cele nouă cete îngerești, și pentru toți cei vii – episcopi, preoți, ctitori, credincioși ortodocși, sănătoși și bolnavi, după cererile lor – ca și părțile scoase pentru cei morți – ctitori, slujitori, credincioși ortodocși, care s-au săvârșit, cu credința în Hristos, pregătiți sau nepregătiți – toate aceste părțile se

toarnă la un loc în Sfântul Potir și se amestecă cu dumnezeiescul Sânge și Trupul Domnului nostru Iisus Hristos, Mântuitorul lumii. În clipa aceasta, atât cei vii, cât și cei morți, pentru care s-au scos părțile, *se împărtășesc în chip nevăzut cu Hristos*, cum ne învață Biserica, prin atingerea de Trupul și Sângele Domnului, ca semn al mării Sale iubiri de oameni. Prin aceasta Hristos îmbrățișează și pe cei vii și pe cei răposați, primește rugăciunile noastre și ale preotului pentru iertarea păcatelor tuturor, rânduiește cele de folos în viață și scoate din iad sufletele celor răposați nepregătiți.

Mare și înfricoșat este acest moment liturgic! Acum toți cei vii și morți pentru care s-au scos părțile la Proscomidie se împărtășesc tainic cu Hristos prin harul Duhului Sfânt. Acum toți cei prezenți la Sfânta Liturghie și cei care nu au putut lua parte, fiind bolnavi sau la lucru, la armată și la școli, cărora li s-au scos părțile la Proscomidie, se ating de Hristos, se unesc mistic cu Hristos, primesc iertare și ușurare de păcate de la Mântuitorul; li se împlinesc cererile de folos, li se luminează mintea și inima, trupul și sufletul; li se îmblânzesc vrăjmașii, unii se vindecă și le slăbesc durerile cumplitelor suferințe.

La fel și cei răposați, prin atingerea de Preacuratele Taine li se iartă multe păcate, se împărtășesc tainic cu Domnul, se ușurează de chinurile iadului, iar dacă și-au mărturisit păcatele din viață, prin pomenirea lor mereu la Sfânta Liturghie, îngerii lui Dumnezeu le scot sufletele din munci și le mută în lumina și bucuria Raiului cu cei drepti.

Iată minunile Sfintei Liturghii! Iată cât de mare este puterea, harul și folosul participării și pomenirii celor vii și morți la Sfânta Liturghie! De aceea se obișnuiesc 40 de Liturghii pentru vii și adormiți, ca să li se ierte păcatele, ca să se ușureze de suferințele vieții, ca să fie scoși din iad, și să se împărtășească tainic și zilnic cu Hristos, nădejdea noastră. Căci, dacă nu suntem vrednici să ne împărtășim mai des cu Sfintele Taine din Potir, ne împărtășim mistic cu Hristos Domnul prin părțile ce ni se scot și se pun în Potir împreună cu Sfântul Trup în Sângele cel dătător de viață care spală păcatele lumii.

Când se împărtășesc credincioșii și cine poate primi Sfintele Taine?

După ce se împărtășește preotul slujitor, se deschid Sfintele Uși, iar credincioșii pregătiți se apropie, cu lumânări aprinse în mâini, să primească Trupul și Sângele Domnului. Așa cum ne învață Biserica, timpul cel mai potrivit pentru Sfânta Împărtășanie este fiecare post de peste an, adică ne putem împărtăși de cel puțin șase ori pe an. Dar credincioșii mai râvnitori pentru Hristos, care duc viață curată în feciorie, copiii, văduvele, monahii, mamele cu mulți copii, cele care trebuie să nască, cei care merg la operație, bătrânii și bolnavii se pot împărtăși mai des, până la 30-40 de zile, iar călugării care sunt nelipsiți de la Biserică, la trei săptămâni și chiar săptămânal.

Condițiile principale pentru Sfânta Împărtășanie sunt acestea: Să se spovedească cât mai regulat la un duhovnic iscusit; să-și îplinească obligatoriu canonul dat, înainte de împărtășanie; să iubească mult sfânta rugăciune, biserica, citirea cărților sfinte, tăcerea și milostenia; să fie în pace cu toți oamenii, să țină posturile, să trăiască în curățenie, să postească cel puțin 5 sau 7 zile înainte, să aibă dezlegare de la duhovnic, să ia parte regulat la Sfânta Liturghie și să citească dinainte rugăciunile pentru Sfânta Împărtășanie. Cine nu îndeplinește aceste condiții obligatorii, să nu îndrăznească a se apropia de Hristos, până nu primește dezlegarea cuvenită de la duhovnicul său.

Când anume trebuie să se țină predica în Biserică?

Predica este obligatorie pentru fiecare preot și în fiecare biserică ortodoxă, mai ales în Duminici și sărbători și la toate slujbele cu credincioși mai mulți. Preotul care nu se silește să țină regulat predică în parohia sa face păcat de moarte și va da greu răspuns în fața Mântuitorului nostru Iisus Hristos, Care a zis Apostolilor și slujitorilor Bisericii: *Mergând, învățați toate neamurile...* (Matei 28, 19).

În unele părți predica se ține imediat după citirea Sfintei Evanghelii, ca oamenii să înțeleagă bine explicarea ei. Cei mai mulți preoți țin predica imediat după ce se împărtășesc în Sfântul Altar, în locul Cazaniei. Alții, mai

puțini la număr, țin predica la urma Sfintei Liturghii, adică înainte de anaforă. Cel mai bun moment pentru predică este înainte de Sfânta Împărtășanie.

Ce datorii are preotul liturghisitor în ce privește predica?

Să nu se lenevească niciodată de a predica cuvântul Domnului, cu timp și fără timp, știind că Liturghia fără predică nu este completă, după învățătura Sfântului Ioan Gură de Aur. Apoi să se pregătească din timp pentru predică, să nu țină predici lungi, reci și fără viață, adică lipsite de duh, de căldură interioară și de emoție. Să nu se inspire la predică din scrieri filozofice, politice, sectare și străine de Dumnezeu, ci numai din cărți sfinte ortodoxe, în frunte cu Sfânta Scriptură, cu Viețile și scrierile Sfinților și Cazania. În sfârșit, să nu osândească pe nimeni în predica sa, ci să zidească duhovnicește pe toți, cu dragoste, cu blândețe și cu exemplul personal.

Cum trebuie să asculte credincioșii predica în biserică?

Să asculte cuvântul lui Dumnezeu cu toată credința, atenția și hotărârea de a urma sfatul preotului și a spune și altora învățătura auzită în biserică. Să nu vorbească, nici să iasă afară în timpul predicii, ca să nu producă tulburare în biserică și să se întoarcă deșert acasă; să spună și celor ce n-au putut merge la biserică conținutul Sfintei Evanghelii și al predicii.

Când se împarte sfânta anaforă la credincioși?

Anafora se împarte la credincioși la sfârșitul Sfintei Liturghii și se ia întotdeauna pe nemâncate, ca o binecuvântare în locul Sfințelor Taine. Cei ce nu pot posti și cei ce se simt necurați și nevrednici duc anafora acasă și o pot lua în fiecare zi, înainte de mâncare. După tradiție, niciun creștin ortodox nu trebuie să mănânce până nu se termină Sfânta Liturghie și până nu ia mai întâi sfânta anaforă, care ne aduce aminte întotdeauna de jertfa Mântuitorului de pe Cruce și de jertfa euharistică.

Când se aduce colivă în cinstea sfinților la biserică?

Se aduce colivă în zilele când avem sfinți cu cruce roșie sau neagră în calendar și la marile praznice sau la hramul bisericii. Însă cei care doresc, pot aduce colivă în fiecare sărbătoare și Duminică. Coliva se aduce atât în cinstea unui sfânt, ca semn al legăturii și unirii noastre cu sfinții, cât și ca semn de mulțumire adusă lui Dumnezeu pentru binefacerile primite. Se mai aduce colivă de mulțumire pentru tinerii de curând căsătoriți, pentru cei care au ziua numelui sau pentru a se binecuvânta și sfinți roadele noi ale câmpului, cum sunt: pâinea, fagurii, merele, strugurii, vinul nou și altele..

Când anume se aduc jertfe și colive pentru cei răposați?

Se pot aduce colive în orice zi când este Liturghie și parastas pentru morți la biserică. Dar în mod special se aduc colive și prinoase pentru cei răposați, în sâmbetele rânduite anume pentru pomenirea morților, în ziua înmormântării lor, când se face pomenire de 9, de 40 zile și de un an pentru răposați, și când se dezgroapă un mort sau se face pomenire de șapte ani. Morții se pomenesc cu parastas și colivă și în ziua sfântului respectiv, al cărui nume l-au purtat, care este întotdeauna rugător pentru ei.

Ce datorii au credincioșii care se întorc acasă de la Sfânta Liturghie?

Prima și cea mai importantă datorie a credincioșilor care iau parte regulat la Sfânta Liturghie în duminici și sărbători este să vină dimineata la timp și să nu iasă din biserică niciodată înainte determinarea slujbei, când preotul stă în Sfintele Uși și binecuvântează poporul, zicând: *Binecuvântarea Domnului să fie peste voi, cu al Său har și cu a Sa iubire de oameni, totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.* Apoi se face sfârșitul Liturghiei.

A doua datorie a credincioșilor este să pună în practică tot ce au învățat la biserică și să spună și celor din casă copiilor, rudelor, vecinilor și prietenilor ce au văzut și au auzit la biserică. Adică Evanghelia ce s-a citit și predica pe care au ascultat-o. Apoi credincioșii care merg regulat la

Sfânta Liturghie sunt datori să nu meargă în sărbători și Duminica după masă la nunți, la dansuri, la beții, la distracții lumești. Toate acestea duc la desfrânare, la vorbe deșarte, la ceartă, înjurături și hule împotriva lui Dumnezeu.

Dimpotrivă, credincioșii sunt datori ca, după ce stau la masă și se odihnesc puțin, să meargă pe la bolnavi, la spitale, la copii și fini și să-i cerceteze pentru Dumnezeu, să le dea sfaturi, să le citească din sfintele cărți și să laude pe Domnul împreună cu ei. Credincioșii mai sunt datori să ia parte în fiecare sărbătoare, după masă, la slujbele Vecerniei. Iar dacă preotul întârzie la biserică să-l cheme, ca împreună să dea slavă lui Dumnezeu pentru toate, cântând Vecernia și Paraclisul Maicii Domnului.

Care sunt principalele daruri și foloase pe care ni le aduce Sfânta Liturghie în viața aceasta și în cea viitoare?

Întrucât Sfânta Liturghie este cununa tuturor slujbelor ce se săvârșesc în Biserică și care formează cultul divin public, ea aduce lumii întregi, și în mod deosebit creștinilor ortodocși, vii și adormiți, numeroase daruri de mântuire, dintre care amintim pe cele mai importante:

- Sfânta Liturghie repetă zilnic, în chip nesângeros și mistic, Jertfa sângeroasă unică de pe Cruce precum și întreaga viață a Mântuitorului pe pământ, de la naștere până la înviere și înălțare la cer;

- Prin Sfânta Liturghie se coboară nevăzut Fiul lui Dumnezeu pe pământ și rămâne permanent între noi. Când va înceta Sfânta Liturghie pe pământ, atunci va fi sfârșitul tuturor veacurilor și Fiul lui Dumnezeu va veni să judece lumea;

- În timpul Sfintei Liturghii sunt de față, nevăzute în biserică, nu numai Fiul, ci toate cele trei Persoane ale Preasfintei Treimi- Tatăl, Care ne binecuvântează; Fiul, Care Se jertfește pe Sfântul Altar pentru lume, și Duhul Sfânt, Care sfințește Darurile și le prefăce în Trupul și Sângele Domnului nostru Iisus Hristos;

- În timpul săvârșirii Sfintei Liturghii sunt de față, în biserică, toți Sfinții și îngerii din cer, în frunte cu Maica Domnului și cu sfântul care este ocrotitorul bisericii;

- Sfânta Liturghie unește pe toți Sfinții cu puterile

cerești și îi face mijlocitori și fierbinți rugători pentru mântuirea noastră;

- Sfânta Liturghie adună la biserică pe toți creștinii iubitori de Dumnezeu, pentru a-L lăuda, a-I mulțumi și a se ruga pentru mântuirea tuturor, împreună cu sfinții și cu îngerii din cer;

- Prin Sfânta Liturghie se sfințește Trupul și Sângele Domnului și se oferă creștinilor ca cel mai mare dar pe pământ, spre iertarea păcatelor și mântuire;

- Sfânta Liturghie, prin părticelele ce se scot la Proskomidie pentru vii și morți, unește pe cei din cer cu cei din iad și de pe pământ, aduce de față nevăzut în biserică sufletele celor adormiți fără pocăință și îi învrednicește de mila lui Hristos și de iertare;

- Prin Sfânta Liturghie se scot din iad sufletele celor ce au murit sub canon, adică nepregătiți, și, prin dumnezeiasca Jertfă săvârșită pentru ei, se fac vrednici de bucuria și lumina Raiului;

- În cadrul Sfintei Liturghii se hirotonesc diaconii, preoții și episcopii și se sfințește Sfântul și Marele Mir, fără de care nu ne putem mântui;

- În timpul Sfintei Liturghii se împărtășesc creștinii vrednici cu Trupul și Sângele lui Hristos, fără de care nu ne putem mântui;

- În timpul Sfintei Liturghii se împărtășesc nevăzut toți cei vii și adormiți pentru care se scot părticele, mai ales când se ating de Trupul și sângele Domnului în Sfântul Potir;

- Sfânta Liturghie este cea mai înaltă jertfă și rugăciune de mulțumire adusă de oameni lui Dumnezeu pe pământ;

- Prin Sfânta Liturghie se iartă păcatele celor vii și răposați care se pomenesc la biserică, mai ales dacă și-au mărturisit păcatele și sunt pomeniți 40 de zile la rând;

- Sfânta Liturghie unește cerul cu pământul, pe Sfinți cu cei bine-credincioși de pe pământ și pe toți cu Dumnezeu;

- Sfânta Liturghie arde pe diavoli și golește iadul de suflete, pe care le mută în Rai, spre lauda Preasfintei Treimi și bucuria îngerilor din cer;

- Sfânta Liturghie împacă și înfrățește pe creștini, pe frați, pe soți și pe vecini, dacă iau parte regulat la biserică;

- Sfânta Liturghie este cel mai puternic mijloc de împăcare între Dumnezeu și oameni, prin rugăciunile ce se fac și părțile ce se aduc;

- Sfânta Liturghie învață pe oameni cea mai înaltă rugăciune;

- Sfânta Liturghie învață pe creștini calea mântuirii și dogmele dreptei credințe;

- Sfânta Liturghie învață pe credincioși Sfânta Scriptură și rușinează pe atei și pe păgâni;

- Sfânta Liturghie apără dreapta credință și risipește sectele care n-au liturghie și dezbină Biserica și pe creștini;

- Sfânta Liturghie înmulțește credința pe pământ și ne întărește să mărturisim dogmele Ortodoxiei în fața tuturor sectelor;

- Sfânta Liturghie este cununa Bisericii, lauda Ortodoxiei și nădejdea mântuirii noastre. De aceea, toate sectele se luptă să ne rupă de Biserică și să ne lipsească de mântuitoarea liturghie;

- Sfânta Liturghie este izvor de sfințenie, de pace și de binecuvântare pentru creștinii dreptmăritori și pentru toată lumea și zidirea;

- Sfânta Liturghie ne ajută cel mai mult la creșterea noastră duhovnicească, la dobândirea rugăciunii din inimă și ne învrednicește de darul lacrimilor;

- Sfânta Liturghie aduce har, pace și armonie divină în lume, în țara noastră cu zece mii de altare, în familie, în societate, în școli, în mănăstiri, în armată, în orice loc de muncă, dacă ne rugăm, dacă ne mărturisim păcatele și mergem regulat la biserică;

- Sfânta Liturghie este singura și cea mai mare nădejde de mântuire pentru sufletele celor răposați nepregătiți, dacă li se scot regulat părțile și se dă milostenie pentru ei;

- Sfânta Liturghie păzește pe credincioși de boli grele, de cumpene mari, de pagube, de dezbinări și îi ajută să dobândească sfârșit creștinesc;

- Sfânta Liturghie pregătește pe credincioși pentru jertfă, pentru răbdare în lupta vieții, pentru împăcare cu toți, pentru apărarea Ortodoxiei și dobândirea mântuirii;

- Sfânta Liturghie ne pregătește pe toți pentru pocăință și **Sfânta** împărtășanie;

- Sfânta Liturghie ne întărește pe toți în ispite și primejdii;

- Sfânta Liturghie ne ajută la împlinirea tuturor cererilor de folos spre mântuire;

- Dacă cugetăm la toate cele de mai sus, ne dăm bine seama că nu este mântuire pentru niciun suflet fără Sfânta și dumnezeiasca Liturghie.

Care sunt principalele datorii ale creștinilor pentru Biserică și pentru Sfânta Liturghie?

Să iubească Biserica cu toate sfintele slujbe care se fac în ea și pe sfinții slujitori ca pe Însuși Hristos, Mântuitorul lumii. Mai ales acum când venirea Domnului s-a apropiat, când timpul lui Antihrist a început, când duhovnicii și preoții devotați s-au împușinat, când dragostea de Dumnezeu a scăzut, când necredința, sectele, ura între oameni, desfrâul, haosul și tulburarea încearcă să cuprindă tot pământul.

Cei ce iubesc pe Dumnezeu și nădăduiesc în viața veșnică să nu lipsească niciodată, dacă se poate, de la Sfânta Liturghie, jertfa mântuirii noastre; nici de la celelalte slujbe ce se fac prin sate și orașe și prin sfintele mănăstiri. Să se roage mult și acasă, la lucru, pe câmp, ziua și noaptea, cu credință, cu bucurie, cu smerenie și cu lacrimi, împreună cu toți ai casei lor, căci se apropie ziua cea înfricoșată a judecății și a dării de răspuns.

Cei ce mărturisesc dreapta credință apostolică să apere cu propria lor viață credința ortodoxă, să citească numai cărți sfinte de zidire sufletească, să-și crească copiii în frica Domnului, să nu asculte, nici să citească, învățături sectare, sau să meargă la adunarea sectelor ce s-au rupt de Hristos, de Biserică, de Maica Domnului și Sfânta Cruce, că toți aceștia sunt proroci mincinoși și înainte mergători ai lui Antihrist.

Toți creștinii ortodocși să aibă duhovnici buni, să asculte de ei ca de Însuși Hristos, să le urmeze credința, sfatul, viața și să se împărtășească cu inima curată, după rânduială. Apoi să ierte pe toți și să trăiască în dragoste cu toți, să ajute pe cei săraci, să cerceteze pe cei bolnavi, să mângâie pe cei întristați și să facă milostenie, că aceasta acoperă mulțime de păcate.

În aceste vremuri grele, de vom face cele de mai sus, de vom ierta pe cei ce ne fac nedreptate, de ne vom ruga mai mult, de vom milui după putere pe toți și de vom participa cât mai regulat la Sfânta Liturghie cu toți cei din casă, vom birui toate ispitele, vom rușina pe sectanții hulitori de Dumnezeu, vom alunga pe demoni, vom scăpa de cursele morții și vom dobândi și viața aceasta și pe cea viitoare. Amin.

MIC DICȚIONAR DE CUVINTE LITURGICE

A

ACATIST (cuvânt de origine greacă) – imn de laudă ce se citește sau se cântă în cinstea unui sfânt.

ABSIDĂ – perete de zid semirotund, care formează altarul și stranele pentru cântăreți.

AFURISENIE – excluderea cuiva din Biserică (excomunicare) pe timp limitat, din cauza neascultării sau călcării învățăturii de credință ortodoxă.

AGHEASMATAR – construcție, de obicei rotundă, în care se sfințește agheasma, la anumite zile și sărbători.

AGHEASMĂ – apă sfințită, fie la Bobotează (agheasmă mare), fie cu alte ocazii (agheasmă mică). Agheasma mare se ia cu binecuvântarea preotului, după spovedanie, înainte de anafură.

AGNEȚ (cuvânt latin ce înseamnă *mie*) – partea pătrată ce se scoate la proskomidie din prima prescură, care, prin sfințire, se preface în Trupul Domnului.

ALTAR – partea cea mai sfântă a bisericii în care stau slujitorii, sanctuarul Domnului în care se află Sfânta Masă și Sfânta Împărtășanie. Altarul închipuie cerul cu tronul Preasfintei Treimi.

AMVON– loc mai înalt din naos sau un foișor zidit în perete, unde se citește Evanghelia și de unde se rostește predica.

ANAFORĂ– cuvânt grecesc, „*antidoron*”, care înseamnă „*în loc de dar*”. Anafora este partea rămasă din cele cinci prescuri, ce se sfințește prin binecuvântare și atingerea de Sfântul Potir și se împarte credincioșilor care nu se pot împărtași.

ANALOG (tetrapod)– suport în formă de X, pe care se citește Sfânta Evanghelie.

ANASTASIMATAR– carte de cântări bisericești, ce cuprinde cântările Învierii, Vecerniei și Utreniei, pe cele opt glasuri.

ANATEMA – excluderea cuiva definitiv sau temporar din Biserică și darea lui în mâinile satanei, pentru lepădarea de credință și alte grele păcate împotriva Duhului Sfânt.

ANTIMIS – pânză fină, pătrată, pe care este imprimată Punerea Domnului în Mormânt. Antimisul este sfințit de episcop cu Sfântul și Marele Mir și are o părticică din Sfintele Moaște. El stă pe Sfânta Masă și niciodată nu se poate face Liturghie fără Antimis.

APOSTAZIE– lepădare de credință de bunăvoie sau de silă și frică.

APOSTOL (trimis)– cartea ce cuprinde Faptele și Epistolele Apostolilor, care se citește în timpul Sfintei Liturghii; orice ucenic al lui Hristos, ales și trimis în lume să vestească Evanghelia mântuirii.

ARHIEREU (mai mare peste ierei, adică peste preoți) – orice episcop care nu are eparhie, dar poate ține locul unui episcop titular.

ARTOS– pâine specială ce se sfințește numai la Sfintele Paști și închipuie pe Hristos înainte de Înălțare.

AXION (vrednic) – cel mai ales imn de laudă ce se cântă în timpul Sfintei Liturghii în cinstea Maicii Domnului.

B

BAPTISTERIU – clădire de piatră rotundă în stil roman (sec. IV XVIII), sau o încăpere separată unde se săvârșește botezul pruncilor sau al catehumenilor.

BASORELIEF– sculptură în lemn sau piatră, în care unele figuri sunt scoase mult în relief.

BEDERNIȚĂ – bucată pătrată de stofă ce atârnă de partea

dreaptă a veșmintelor preotului și episcopului și simbolizează puterea de a predica a cuvântului.

BLESTEM – strigarea cuiva către Dumnezeu ca să-i facă dreptate față de cel ce l-a nedreptățit. Blestemul are putere numai dacă cel care îl rostește are dreptate.

BOGORODICINĂ– carte ce cuprinde 64 de canoane de umilință închinare Maicii Domnului, care se citesc zilnic la Pavecerniță, după glasul de rând.

BURETE– mic ștergător folosit pentru Sfintele Taine, care simbolizează buretele cu care a fost adăpat pe cruce Domnul.

C

CALENDAR– împărțirea unui an în 365 de zile, 5 ore, 48 de minute și 14 secunde. Calendarul bisericesc începe la 1 septembrie și se încheie la 31 august, iar calendarul civil începe la 1 ianuarie și se încheie la 31 decembrie.

CAMILAFCĂ– acoperământ sau voal negru, pe care îl poartă arhieriei și călugării pe cap și simbolizează pe îngeri.

CANDELABRU – sfeșnic cu trei, cinci sau șapte lumini, ce simbolizează Sfânta Treime sau cele șapte Taine ale Bisericii.

CANON– hotărârea dată de sinoadele ecumenice și locale în legătură cu buna desfășurare a vieții bisericești. Canoanele sunt valabile pentru toată Biserica.

CANONISIRE– aplicarea cu chibzuință a canonului de ispășire celui ce se mărturisește, pe măsura păcatului, a puterii și a râvnei fiecăruia.

CATAPETEASMA– zidul despărțitor între altar și naos, care se face fie din lemn sculptat, fie din piatră sau marmură, și închipuie pe toți sfinții din cer care se roagă pentru lume.

CATAVASIER– carte cu cântări bisericești scurte ce se cântă la Utrenie, la începutul fiecăreia din cele nouă pesne.

CATEHISM– carte bisericească ce explică pe scurt învățătura de credință ortodoxă.

CATEHIZARE – lucrare de propovăduire, de învățare a adevărilor de credință ortodoxă.

CATEHUMEN – cel care crede în Hristos și ascultă de Biserică, dar nu este încă botezat.

CATERISIRE– ridicarea harului preoției, în mod temporar sau definitiv, unui cleric, pentru grave abateri de la canoanele și disciplina Bisericii.

CAZANIE – carte veche ce cuprinde predici duminicale și la sărbători mari.

CĂDELNIȚĂ – cupă de metal prețios cu trei lanțuri, cu care se cădește biserica în timpul sfintelor slujbe.

CĂLDURĂ – apa fierbinte ce se folosește la încălzirea Sfintelor Taine înainte de împărtășanie. Ea simbolizează apa care a curs din coasta Domnului.

CĂLUGĂR (bătrân frumos)– vezi monah.

CĂȚUIE – cădelniță mică de mână, cu care se cădește la mănăstiri, în casele creștinilor și la cimitir.

CEASLOV (Orologiu)– cartea cea mai completă de rugăciuni a Bisericii, care cuprinde cele șapte Laude, acatiste, rugăciuni diferite ș.a.

CEASURILE (întâi, trei, șase și nouă) – patru rugăciuni speciale, numite Laude, ce se citesc la anumite ore din zi, când a pățimit Domnul.

CÂRJĂ ARHIEREASCĂ – bastonul de metal sau de lemn pe care îl poartă orice episcop și simbolizează toiagul de păstor sufletesc al lui Aaron.

CLER– denumire dată în general slujitorilor Bisericii.

CLERIC– preot, orice slujitor al Bisericii lui Hristos.

COLIVĂ – jertfă (prinos) ce se aduce la biserică pentru pomenirea celor vii sau morți. De obicei se face din grâu fiert sau pâine.

CONDAC – imn scurt de laudă ce se cântă în cinstea unui sfânt sau praznic împărătesc.

CONFESIUNE – grupare mare de creștini care au un crez și o organizație separată.

COPIE – cuțit mic, folosit la proskomidie, cu care se scot părticelele; copia simbolizează sulița cu care a fost împuns Domnul în coastă.

CRĂCIUN – denumire tradițională a praznicului Nașterii Domnului, după care se spune ca peștera din Betleem ar fi fost în grădina unui oarecare Crăciun.

CREȘTIN (Hristian)– „om dăruit lui Hristos”; este denumirea tradițională dată fiecărui credincios botezat în numele Preasfintei Treimi.

CREZ (Credeul) – expunere prescurtată a învățăturii de credință creștină ortodoxă, fixată de Sfinții Părinți în primele două Sinoade ecumenice.

CRISMĂ– pânză albă în care se înfășoară pruncul la Botez.

CRISTELNIȚĂ– vas mare, destinat pentru botezarea copiilor.

CTITOR – persoană care zidește un locaș de cult sau donează un dar mare Bisericii.

CULT – forma văzută de manifestare a credinței în Dumnezeu. Prin cult mai înțelegem cinstirea dată sfinților, icoanelor, morților ș.a.

CUMINECĂTURĂ– vezi Împărtășanie.

CUMNAT– rudenie în linie colaterală de gradul trei.

CUNUNIE– actul sfânt al Tainei Nunții, când doi tineri sunt binecuvântați de preot pentru a trăi împreună în căsnicie până la moarte.

CUNUNII– două coroane de metal ce se pun pe capul celor ce se cunună, ca semn de curăție, unire pe viață și întreagă înțelegciune.

CUVIOS – sfânt, bărbat ales de Dumnezeu, care trăiește toată viața în post și rugăciune, de obicei în mănăstiri sau în pustie.

CUVIOȘIE – stare evlavioasă, plină de cucernicie pentru Hristos, a unui creștin.

D

DAR – unul din nenumăratele roade ale Harului Sfântului Duh, care se dau omului spre mântuire. Se mai înțelege și orice prinos, jertfă, danie, ce se dă de credincioși la Sfântul Altar.

DENIE (cuvânt slavon = noapte)– slujba Utreniei ce se face în fiecare seară din săptămâna Sfințelor Patimi.

DIACON – prima treaptă a ierarhiei bisericești, care în mănăstiri se cheamă „ierodiacon”. Diaconul ajută la slujbă pe preoți și episcopi.

DIACONICON– încăpere specială situată în partea de sud a Altarului unde se păstrează Sfintele Vase, veșmintele, anafura ș.a.

DISC– obiect de metal de formă rotundă, pe care stă Sfântul Agneț în timpul Sfintei Liturghii. El închipuie ieslea din Betleem.

DIVORT– actul prin care doi soți se despart legal, din motive canonice îngăduite de Biserică.

DUMINICĂ (Ziua Domnului)– prima zi a săptămânii, care se

prăznuiește de creștini ca zi legală de odihnă și de bucurie, în amintirea Învierii Domnului și a Pogorârii Sfântului Duh peste Apostoli, evenimente ce au avut loc Duminica.

DVERĂ (cuvânt slavon = ușă) – perdea specială ce acoperă Sfintele Uși împărătești și închipuie umbra Legii vechi, ca și catapeteasma templului, care s-a rupt în două în noaptea Învierii.

E

ECLESIARH – persoană care răspunde de toate slujbele, veșmintele și odoarele unei mănăstiri sau catedrale episcopale. Cuvântul vine de la latinescul „*ecclesia*”, care înseamnă „*comunitatea celor chemați*”.

ECTENIE – rugăciune scurtă de laudă, de mulțumire și mai ales de cerere, pe care o face preotul sau diaconul către Dumnezeu, în numele credincioșilor.

ENGOLPION – iconiță cu Maica Domnului pe care o poartă episcopul pe piept.

EPIFANIE (arătare) – denumire de origine greacă a praznicului Botezului Domnului, când S-a arătat la Iordan pentru prima dată Preasfânta Treime.

EPISCOP – cel mai înalt grad al ierarhiei bisericești. Episcopul are puteri depline în biserică și închipuie pe Hristos.

EPITAF – pânză mare pe care este pictată punerea Domnului în mormânt. În graiul vechi se mai cheamă „Sfântul Aer” și se scoate în mijlocul bisericii în Vinerea Mare.

EPITRAHIL – veșmânt preoțesc important, pe care îl pune preotul pe grumaz și închipuie funia cu care a fost legat Domnul în vremea Sfintelor Patimi.

ERETIC – creștin care nu mai ascultă de Biserică, se leapădă de Botez și schimbă dogmele credinței ortodoxe. În sânul Bisericii sunt numeroase grupuri deeretici. Ei se numesc astăzi sectanți.

EREZIE – răstălmăcirea dogmelor și învățăturii de credință ortodoxă.

EUHARISTIE (mulțumire) – vezi Sfânta Împărtășanie.

EVANGHELIE (Veste Bună) – cea mai sfântă carte pe care a dat-o Dumnezeu lumii, fiind propovăduită și trăită de Iisus Hristos și scrisă de evangheliști, sub inspirația Duhului Sfânt.

F

FELON – veșmânt de deasupra, pe care îl poartă preotul. Felonul închipuie hlamida cu care a fost îmbrăcat Domnul.

FELINARE – două sfeșnice mari cu mâner, care se poartă la procesiuni și înmormântări. Ele simbolizează lumina faptelor bune făcute de credincioși.

G

GLASURI – cele opt feluri de melodii ale cântării bisericești, ce se practică în cultul ortodox. Glasurile se schimbă săptămânal.

GROPNIȚĂ – încăpere specială unde se păstrează osemintele celor răposați – voievozi, ctitori, binefăcători și enoriași. Gropnițele de astăzi se zidesc sub altarul bisericii sau în cimitir.

H

HAR – puterea divină necreată a Sfântului Duh care se primește la Botez și conlucrează la mântuirea omului. Harul face începutul și omul continuă opera mântuirii.

HERUVIC – imn închinat Preasfintei Treimi, ce se cântă înainte de ieșirea cu Sfintele Daruri.

HIROTESIE – rugăciune prin care se binecuvântează cineva de către episcop sau preot ca să fie citeț, cântăreț sau ipodiacon în biserică. Se mai înțelege și rugăciunea de consacrare a unui preot pentru a fi duhovnic, ca să poată mărturisi și dezlega păcatele oamenilor.

HIROTONIE – taina prin care cel vrednic se sfințește diacon, preot, sau episcop, de către unul sau mai mulți episcopi.

I

ICOANĂ – obiect de cult ce reprezintă chipul unui sfânt pictat cu vopsele pe lemn. Cinstea adusă icoanei se înalță la chipul cel dintâi.

ICONOSTAS – suport de lemn sculptat, purtător de icoane, situat în partea dreaptă a naosului, unde se așază icoana sfinților după calendar.

ICOS – imn de laudă închinat unui sfânt sau praznic; o strofă dintr-un acatist.

IDEOMELAR – carte ce cuprinde o colecție de cântări

bisericești pe tot anul, după calendar.

IERARH– denumirea generală a oricărui episcop.

IERARHIE BISERICEAȘĂ– denumirea generală a păstorilor Bisericii, numiți și clerici. Clerul este format din *clerul superior* – episcopi, mitropoliți, patriarhi, și *clerul inferior* diaconi și preoți.

IERATICON – carte cu slujba hirotoniei și sfințirii bisericilor, folosită numai de episcopi

IEROMONAH – preot călugăr (vezi preot).

IERURGII– slujbe de sfințire a oamenilor, a obiectelor și a naturii înconjurătoare.

IEROSILIE – profanare, hulire și furare de cele sfinte.

INGREDIENTE– arome ce se folosesc la sfințirea Sfântului și Marelui Mir din Joia Mare, în număr de aproape 40.

IPODIACON (subdiacon) – creștin ortodox, hirotesit de episcop, pentru a ajuta preotul la biserică.

I

ÎMPĂRTĂȘANIE (Sfânta Euharistie) – Trupul și Sângele Domnului sfințit în timpul Sfintei Liturghii, care apoi se împarte celor vrednici.

ÎNCHINĂCIUNI – plecăciuni smerite cu mâna și trupul la pământ, înaintea Domnului, a sfinților și a icoanelor; se mai numesc și metanii mici.

ÎNGER – ființă cu trup nevăzut, care ajută la mântuirea omului și a lumii întregi. Îngerii se împart în nouă cete cerești și iubesc mult pe oameni.

L

LAUDELE BISERICII – șapte slujbe speciale, fixate la anumite ore din zi și din noapte, care amintesc principalele momente din viața Domnului. Acestea sunt: Vecernia, Pavecernița, Miezonoptica, Utrenia cu Ceasul I, Ceasurile III, IV, IX.

LĂUDĂRILE– cântări formate din psalmii 148, 149 și 150, ce se cântă la Utrenie, după canoane, spre lauda lui Dumnezeu.

LETON– pânză pătrată în care se înfășoară Sfântul Antimis, pe Sfânta Masă. Letonul închipuie giulgiul în care a fost înfășurat Domnul.

LITIE– pâinea ce se sfințește la Vecernie, împreună cu vinul,

grâul și untdelemnul, în amintirea celor cinci pâini din pustie.
LITIER– vas destinat pentru sfințirea litiei.

LITURGHIE (lucrare publică) – cununa tuturor slujbelor și laudelor Bisericii. În timpul Sfintei Liturghii Se jertfește pentru noi, tainic, Fiul lui Dumnezeu și se sfințesc Sfintele Taine. Sfânta Liturghie se mai cheamă și Euharistie, adică slujbă de mulțumire. Biserica noastră are trei feluri de Liturghii.

LITURGHIER – carte ce cuprinde rânduiala celor trei Sfinte Liturghii.

LITURGICA – carte care explică toate părțile Sfintei Liturghii, cele șapte Laude și obiectele bisericești.

LOGODNĂ – slujbă de binecuvântare a celor doi miri în vederea căsătoriei. Logodna nu este o taină, ci numai o pregătire pentru Taina Nunții. De aceea cei logodiți nu au voie să trăiască împreună.

M

MARTIR (mucenic)– orice sfânt care pătimește chinuri grele și își dă viața pentru credința în Hristos.

MASA SFÂNTĂ (Sfânta Masă, Sfântul Pristol) – jertfelnicul Domnului și locul cel mai sfânt din biserică și de pe pământ, unde se sfințesc și se păstrează Sfintele Taine. Ea închipuie Golgota și Mormântul Domnului.

MASLU– ultima din cele șapte Taine, care constă în sfințirea untdelemnului și ungerea cu el a celor bolnavi.

MĂRIMURI (pripele) – imnuri scurte de laudă în cinstea Domnului și a sfinților mari, ce se cântă la slujba privegherii, spre sărbători.

MĂRTURISIRE (Spovedanie) – Taina prin care omul este dezlegat de păcate, dacă le spune cu căință la duhovnic și primește canon de îndreptare. Mărturisirea păcatelor este numită „al doilea botez”. Ea se face în posturi și la nevoie.

MĂRTURISITOR – acel sfânt care suferă pentru credința în Hristos, dar nu moare în timpul pătimirii, ca mucenic.

MELOD– acel cuvios care a compus cântări bisericești ce au rămas în cultul ortodox.

METANII – aplecări cu genunchii și fruntea până la pământ, când ne rugăm, în semn de adâncă smerenie, în amintirea căderii și sculării lui Adam și a căderii Domnului sub povara

crucii. Metaniile se împart în metanii mari și metanii mici, numite și închinăciuni. Ele se fac, rostind în taină rugăciunea lui Iisus.

MIERCURI – ziua în care a fost vândut Domnul, pentru care pricină se postește.

MIEZONOPTICA (Polunoșniță) – una din cele șapte Laude care se citește, de regulă, la miezul nopții, în amintirea rugăciunii Domnului din grădina Ghetsimani, când a fost prins și dus legat la judecată.

MINEI – cartea de cult ce cuprinde slujba sfinților pe o lună de zile. Biserica are 12 minee.

MIR (Sfântul și Marele Mir) – materia sfântă ce se face din untdelemn și arome și se sfințește de Sfântul Sinod în Joia Mare. Cu el se sfințesc cei botezați, antimisele și bisericile noi.

MIRIDE – părțile ce se scot de preot la Sfânta Liturghie, dimineata, pentru pomenirea celor vii și morți.

MIRUITOR – mic obiect cu care se ung cu untdelemn sfințit credincioșii, la privegheri și la Sfântul Maslu.

MITRĂ – acoperământ rotund special pe care îl poartă pe cap episcopii la slujbă. Mitra închipuie coroana de spini a Mântuitorului.

MITROPOLIE – sediul oficial al unui mitropolit, unde se află și biserica mitropolitană, numită „*Catedrală*”.

MITROPOLIT – episcop cu rang administrativ mai mare, care are sub conducerea sa unul sau mai mulți episcopi.

MÂNĂSTIRE (lavră) – așezare retrasă de lume, în care trăiesc călugării. Primele mănăstiri au fost întemeiate prin secolele III-IV, în Egipt, de sfinții Antonie cel Mare și Pahomie cel Mare.

MOAȘTE (relicve) – rămășițe sfinte pământești ale unor cuvioși sau mucenici, care de obicei sunt neputrezite, întotdeauna făcătoare de minuni și bine mirositoare.

MOLITFĂ (rugăciune) – orice rugăciune de sfințire, de curățire, de sănătate și de izgonire a bolilor și a duhurilor rele, pe care o citește preotul.

MOLITFELNIC (evhologhiu) – carte specială cu toate molitfele, adică ierurgiile și rugăciunile rânduite de Biserică. Cel mai bogat molitfelnic se numește „*Trebnic*”.

MONAH (călugăr) – persoană care se consacră lui Dumnezeu

să trăiască singură în mănăstire, în post, rugăciune, sărăcie, feciorie și supunere până la moarte. În monahism se deosebesc trei trepte: rasofor, monah și schimonah. Monah însemnează singur, iar călugăr, bătrân frumos sau bun.

N

NAOS – Încăperea de mijloc a bisericii în care stau credincioșii și cântăreții la sfintele slujbe. Naosul închipuie lumea văzută.

NAȘ – persoană care garantează viața morală a fiului său sufletesc, adică a pruncului botezat, a mirilor ce se căsătoresc și a călugărului ce se tunde în monahism.

NĂSĂLIE– patul pe care se poartă mortul spre cimitir.

NOUL TESTAMENT – partea principală a Sfintei Scripturi, lăsată nouă de însuși Mântuitorul și Sfinții Apostoli. Noul Testament este plinirea celui vechi, iar Vechiul Testament este umbra celui nou, care cuprinde numai prorocii despre venirea lui Hristos și istoria poporului evreiesc.

NUNI– nașii celor care se căsătoresc (vezi nașul) .

NUNTĂ – una din cele șapte Taine. Ea constă în binecuvântarea Bisericii dată celor doi soți pentru a trăi în căsnicie și a naște copii.

O

OBEDNIȚĂ – o parte din cele șapte Laude, formată din psalmii 102, 145, Fericirile și troparele zilei sau ale praznicului.

OCTOIH – carte de slujbă ce cuprinde cântări, tropare și canoane, rânduite după glasuri și după zilele săptămânii. (Octoih = opt cântări). Octoihul se folosește la strană de la Duminica Tuturor Sfinților, până la începutul Postului Mare.

ORAR– fâșie îngustă de stofă, cu care se înfășoară diaconul peste umeri, ca semn de rugăciune și multă evlavie pentru Preacuratele Taine.

OTPUST (apolis) – rugăciune scurtă de sfârșit, cu care se încheie orice slujbă bisericească.

P

PALAMAR– vezi paracliser.

PANAHIDĂ– vezi parastas.

PANAGHIE (Preasfânta)– a doua prescură din cele cinci, din care se scoate o părticică mai mare în numele Maicii Domnului și care se împarte apoi la masă, după o anumită rânduială practică în mănăstiri. Se mai cheamă și „Bogorodicină”.

PANEGIRIC– cuvântare solemnă de laudă și preamărire a lui Dumnezeu și a tuturor sfinților.

PANGAR– locul unde se dau lumânări și icoane în biserică.

PARACLIS – biserică mică în care se slujește ocazional, în anumite împrejurări sau iarna, mai ales în mănăstiri (vezi *capelă*).

PAȘTE (Pascha) – cea mai mare sărbătoare creștină – ziua învierii Domnului, care ne este reamintită săptămânal, în fiecare Duminică.

PARACLISER – persoana care ajută la întreținerea și curățenia bisericii.

PARASTAS (Panahidă) – slujbă de pomenire a celor morți timp de o zi sau de 40 de zile la Sfânta Liturghie și la panacidă. Ea se face, de obicei, însoțită de jertfă și milostenii la săraci.

PATRIARH (părinte)– șeful spiritual al unei Biserici ortodoxe naționale, președintele Sfântului Sinod. El se alege pe viață dintre episcopi și mitropoliți.

PATRIARHIE – sediul oficial al Patriarhului și al Sfântului Sinod.

PAVECERNIȚĂ (După Cinare)– una din cele șapte Laude ce se citește după Vecernie.

PENTICOSTAR – carte de cult care conține slujbele zilnice ale Bisericii, de la Paști până la Duminica Rusaliilor. (Penticosti = cincizeci).

PESNĂ– un grup de câteva tropare și strofe, care la un loc formează așa-numitele canoane ale unui sfânt sau praznic dintr-o zi. Sunt nouă pesne și se citesc zilnic, mai ales la mănăstiri.

PIDALION – carte cu toate canoanele Bisericii Ortodoxe, tipărită în anul 1844 la Mănăstirea Neamț, după colecția de canoane a Sfântului Nicodim Aghioritul (sec. 18) și după Pravila bisericească tipărită la Târgoviște în anul 1652, numită „Îndreptarea Legii”.

POCĂINȚĂ– act de conștiință prin care cineva se căiește de

păcatele sale, le spovedește, face canon pentru ele și le părăsește definitiv, adică *se pocăiește*.

POCROVEȚE (acoperăminte) – trei voaluri speciale cu care se acoperă Sfintele Taine: unul pentru Disc, al doilea pentru Potir și al treilea pentru amândouă, numit și *văzduh*.

PODOBIE – cântare bisericească de influență bizantină cu cea mai aleasă melodie. Sunt 32 de podobii la cele 8 glasuri.

POLICANDRU – sfeșnic sau candelabru cu 6, 12, 18 sau 36 de lumini, care atârna de bolta bisericii. El simbolizează cerul înstelat.

POLIELEU – cântare formată din psalmii 134, 135 și 136, ce se cântă la slujbele de seară în cinstea unui sfânt deosebit sau praznic.

POLIHRONIU (Te Deum) – slujbă ce se face la început de an și în zile festive pentru sănătatea celor ce conduc Biserica și pentru binecuvântarea Anului Nou.

POLUNOȘNIȚĂ – vezi „Miezonoștica”.

POST – înfrânare de bună voie de la mâncarea de dulce și de la tot păcatul, atât în cele patru posturi ale anului, cât și luna, miercurea și vinerea, după dorința și puterea fiecăruia.

POTIR – cel mai sfânt vas liturgic în care se sfințesc și se păstrează Preacuratele Taine.

PRAPOR (steag bisericesc) – icoană pictată pe pânză, cu mâner, care se poartă la diferite procesiuni împreună cu alte obiecte sfinte.

PRĂVILĂ BISERICESCĂ – denumire generală veche a celor șapte Laude și a tuturor slujbelor ce se fac în biserici. Prin „Prăvilă” se mai înțelege rânduiala canonică după care se mărturisește și se judecă creștinul la spovedanie.

PRECISTANIE – denumire veche a Sfintei Împărtășanii.

PREDICĂ – cuvânt de învățătură rostit de episcop și de preot. Predica este obligatorie pentru cler. Ea poate fi cu caracter dogmatic, moral, ocazional, funebru, catehetic, liturgic, panegiric etc.

PREOT (presbiter) – păstor de suflete sfințit canonic de episcop. El lucrează în numele episcopului său și săvârșește în parohia sa toate Tainele, afară de hirotonie.

PREOȚIE – a doua treaptă a ierarhiei bisericești. Fără preoți și episcopi nu există Biserică. Preoții se mai cheamă „*părinți sufletești*” și „*prezbiteri*” adică bătrâni.

PRESCURI (în limba greacă = prosfora) – cele cinci pâinișoare sau prescuri ce se duc la Altar, din care se scoate Sfântul Agneț și miridele sau părțicelele, pentru îngerii, pentru sfinți, pentru vii și pentru morți. Prescurile se fac din grâu curat și de către oameni evlavioși, cu viață curată.

PRISTOL– vezi Sfânta Masă.

PRIDVOR – partea cea mai din urmă a bisericii. Pridvorul poate fi deschis, închis, sau chiar poate lipsi. În pridvor stau cei opriți să stea la Sfânta Liturghie: catehumenii care încă nu sunt botezați, cei de altă credință și cei nevrednici de a intra în casa Domnului.

PRIVEGHERE – slujba de seară și de noapte, care este formată din Vecernia mare unită cu slujba Utreniei, specifică la mănăstiri.

PROCESIUNE – slujbă specială cu mulți credincioși, ce se face în afară de biserică, în timp de hram, secetă, primejdie, boală etc., când se scot cu mult fast Sfintele Moaște, Sfintele Icoane, Crucea, praporii etc.

PROHOD – slujba de înmormântare și slujba parastasului pentru cei morți. Prohodul Domnului este slujba din seara zilei de Vinerea Mare, când se înconjoară biserica cu Sfântul Epitaf, în amintirea punerii Domnului în mormânt.

PROLOAGE (prolog = înainte cuvântare)– Viețile Sfinților pe scurt, unite cu cuvinte de folos pe toate zilele anului. Proloagele au fost traduse la Mănăstirea Neamț în timpul Cuviosului Paisie (1769-1794).

PROIESTOS– cel mai întâi stătător între preoți.

PRONAOȘ– partea bisericii dintre naos și pridvor, unde stau de obicei femeile.

PROROC – persoană biblică sfântă care, prin puterea Sfântului Duh, vestește cele viitoare și face cunoscută voia Domnului.

PROROCI MINCINOȘI– oameni mândri și mincinoși care, cu puterea diavolului, spun viitorul și devin începători de eresuri, de care trebuie să ne ferim.

PROSCOMIDIE – încăpere situată în partea de nord a Sfântului Altar, unde preotul face proskomidia și scoate părțicele pentru vii și morți în timpul Sfintei Liturghii. Proskomidia este și prima parte a Liturghiei.

PSALMI – rugăciuni și imnuri de laudă, de mulțumire și de

cerere, scrise și cântate întâi de Sfântul împărat David, cu 800 de ani înainte de Hristos.

PSALMII UTRENIEI – șase psalmi ce se citesc noaptea la Utrenie și care închipuie ceasul înfricoșat al Judecării de apoi (ps. 3, 37, 62, 87, 102 și 142), pe care trebuie să-i știe creștinii pe de rost.

PSALTIRE – carte de cult care conține cei 150 de psalmi ai prorocului David, scriși sub inspirația Duhului Sfânt. Psalmii sunt mult folosiți în Cultul Ortodox și formează cea mai puternică armă împotriva diavolului și cea mai recomandată carte de rugăciuni.

R

RETORICĂ – arta bisericească și laică de a vorbi frumos, cu elocvență, mai ales la predică.

REVELAȚIE – descoperirea poruncilor și voii lui Dumnezeu, care se face prin Sfânta Scriptura și Sfânta Tradiție, inspirate de Duhul Sfânt.

RIPIDĂ – obiect de cult în chipul unui serafim cu șase aripi, cu care se apără Sfintele Taine în timpul Sfintei Liturghii. El închipuie pe serafimi și pe îngeri. De obicei sunt două ripide care stau pe Sfânta Masă.

RITOR (Retor) – persoană care vorbește și predică frumos.

RITUAL – denumire generală a cultului nostru, după tradiția Bisericii Ortodoxe.

RĂVNĂ – silința cuiva spre rugăciune, spre pocăință, spre biserică și spre orice faptă bună. Poate fi și râvnă pentru păcat, de unde avem râvnă rea.

RUDENI – sunt apropierea firești și duhovnicești care există între anumite persoane. Ele pot fi: rudenii de sânge, de înscutire, de adopțiune și rudenii spirituale (nași, fini, legătură de credință între preoți, credincioși etc.).

RUGĂCIUNE – este convorbirea directă, prin puterea credinței, dintre om și Dumnezeu. Ea poate fi personală și comună, de cerere, de mulțumire și de laudă. Rugăciunea obștească se face în biserici la anumite ore, iar rugăciunea individuală se face neîncetat, acasă, pe cale, la lucru, peste tot și oricând.

RUSALII (Duminica Mare, Cincizecimea) – denumire tradițională a praznicului Pogorării Sfântului Duh.

S

SACOS – veșmânt arhieresc principal, ca un stihar cu clopoței, pe care îl poartă episcopul în loc de felon. El închipuie cămașa lui Hristos.

SĂRBĂTORI – zile rânduite de Biserică pentru a fi prăznuite cu slujbă și nelucrare în cinstea unor sfinți mari și a celor mai alese momente din viața Mântuitorului. Sărbătorile pot fi cu dată fixă sau schimbătoare.

SĂRINDARE – pomelnice pentru vii și morți care se pomenesc la 40 de Sfinte Liturghii și parastase. Cuvântul vine de la grecescul „saranda” = patruzeci.

SCHISMĂ – ruptură și separare în Biserică cu caracter administrativ, canonic și dogmatic, din anul 1054.

SECTĂ (Erezie) – grupare creștină mică ruptă din trupul Bisericii, din cauza unor grave abateri dogmatice și pentru nesupunere.

SERAFIM – înger sculptat în lemn, care poartă o candelă și două lumânări și stă atârnat deasupra Sfintelor Uși. El simbolizează pe îngeri, care păzesc ușile Raiului.

SFEȘNIC – obiect de metal care poartă una sau mai multe lumânări înaintea Sfintelor Icoane. El închipuie pe Sfântul Ioan Botezătorul și Înaintemergătorul.

SFINȚIREA BISERICII (slavon = târnosire) – slujbă arhierască de sfințire a unui locaș nou de cult. Sfințirea se face de episcopul locului însoțit de mulți clerici și credincioși.

SFÂNT – creștin cu viață îngerească, ales de Dumnezeu, care a trăit pe pământ în rugăciune, post și fapte bune, dându-și chiar viața pentru Hristos. Sfinții sunt toți creștinii mântuiți, care formează în cer Biserica biruitoare și se roagă pentru Biserica luptătoare de pe pământ.

SFÂNTA SCRIPTURĂ (Biblia) – cartea cea mai sfântă a Creștinătății, pe care este întemeiată credința noastră. Ea cuprinde adevărurile revelate direct sau indirect de Dumnezeu oamenilor și cuprinde Vechiul și Noul Testament.

SIHASTRU (Pustnic) – călugăr ce se nevoiește singur la liniște, în rugăciune, post și iubire de Dumnezeu.

SINOD (Sobor) – adunarea tuturor episcopilor, mitropoliților și Patriarhului unei Biserici naționale. Acesta este numit *Sinod local*, spre deosebire de *Sinodul ecumenic*, care este

format din toți ierarhii creștini ortodocși din lume.

SINAXAR – calendar bisericesc ce cuprinde numele și viața pe scurt a tuturor sfinților ortodocși dintr-o zi, dintr-o lună și de pe tot anul.

SLAVOSLOVIE (Doxologie) – imn de slavă ce se cântă la Utrenie și Pavecerniță în cinstea Preasfintei Treimi, drept mulțumire pentru ziua și noaptea care începe.

SLUJBĂ BISERICEASCĂ – orice act de cult, orice rugăciune tipiconală făcută de preot în biserică și în familie.

SPOVEDANIE – vezi mărturisire.

STELUȚĂ – un mic obiect de metal în formă de X, adică de stea, care se așază deasupra Sfântului Agneț, pe disc. Ea închipuie steaua nașterii lui Hristos.

STIHAR – veșmânt lung de stofă, cu care se îmbracă slujitorii la Sfântul Altar. El închipuie giulgiul și cămașa lui Iisus Hristos.

STIHIRĂ – strofă, o parte din cântările Vecerniei și Utreniei ce se cântă după un anumit glas indicat.

T

TĂMÂIE – produs aromat extras dintr-un arbore exotic, care se aducea la biserică, încă din Legea Veche, ca simbol al rugăciunilor curate.

TIPICUL MARE – carte cu rânduiala tuturor slujbelor Bisericii Ortodoxe fixat de Sfinții Părinți. Tipicul Mare a fost scris în secolul al VI-lea de Sfântul Sava cel Sfințit.

TÂRNOSIREA BISERICII – vezi sfințirea bisericii.

TOACĂ – obiect de lemn sau metal, cu rezonanță, în care se lovește la anumite ore de rugăciune, ca semnal de adunare la biserică.

TRADIȚIA BISERICII – revelația dumnezeiască nescrisă, rămasă de la Sfinții Apostoli prin viu grai și depozitată în tezaurul Bisericii. Sfânta Tradiție este de o putere cu Sfânta Scriptură.

TRIOD (Trei cântări) – carte de cult cu toate slujbele și rânduiala Postului Mare, așezate pe zile și săptămâni. Canoanele zilnice se împart în trei ode sau cântări.

TRIPTIC – pomelnic scris pe trei bucăți separate de lemn, care se închid ca o carte, spre deosebire de „diptic”, format numai din două pagini ce se închid la fel.

TRISAGHION – denumire în limba greacă a cântării întreit sfinte, numită „Sfinte Dumnezeule...” Mai înțelegem și slujba pe scurt pentru cei răposați.

TROPAR – cântare scurtă ce cuprinde, rezumativ, viața și învățătura unui sfânt sau praznic împărătesc.

U

UNGHEREA CU SFÂNTUL MIR (Mirungere) – a doua Taină a Bisericii, care se face imediat după Botez, ca o pecete a Duhului Sfânt ce se pogoară peste om în clipa mirungerii.

UNIFORMĂ CLERICALĂ – îmbrăcămintă preotească tradițională pe care sunt datori să o poarte preoții Bisericii. Ea închipuie hainele simple și smerite ale Domnului și Sfinților Apostoli.

UȘILE ÎMPĂRĂTEȘTI – cele două uși centrale din catapeteasmă, care simbolizează cele două Testamente. Se cheamă *împărătești* căci prin ele trece Hristos Împăratul nostru, sub chipul Sf. Taine. Spre deosebire de acestea, ușile laterale se cheamă *diaconești*, prin care trec diaconii.

UTRENIE – una din cele șapte Laude care, de obicei, se citește după miezul nopții sau dimineața. (Utro – cuvânt slavon = dimineață). Se mai cheamă și „mâneacăndă”.

UTRENIER – carte ce conține cântările Utreniei, mai ales cele spre Duminică.

V

VĂZDUH (Aer) – denumire slavonă a acoperământului pentru Sfintele Taine, pe care îl poartă preotul și diaconul pe umeri când iese cu Sfintele Daruri.

VECERNIE (Vespera) – este una din cele șapte Laude ce se cântă zilnic spre seară. Spre sărbătorile mari Vecernia se unește cu slujba Utreniei și capătă denumirea de „Priveghere”.

VECERNIER – carte ce conține cântările Vecerniei pe cele opt glasuri.

VEȘMINTE CLERICALE – toate veșmintele sfințite și rânduite de Biserică fără de care clericii nu pot săvârși sfintele slujbe. Veșmintele se împart în veșminte diaconești, preoțești și arhieriești.

VEȘMÂNTĂRIE – încăpere specială în care se păstrează

veșmintele și tot tezaurul bisericii.

VIETILE SFINȚILOR (12 volume) cuprind pe larg nevoințele și minunile tuturor sfinților pe care îi prăznuiește Biserica Ortodoxă în cele 12 luni ale anului. Scriitorii vieților de sfinți se numesc „aghiografi”.

VINEREA – ziua când a fost răstignit Domnul pe Cruce pentru mântuirea lumii. De aceea toți credincioșii sunt datori să o cinstească cu rugăciune și cu post.

VINUL – materia de bază care, împreună cu prescurile, se aduce la Sf. Altar. Din vin, prin binecuvântare în timpul Sfintei Liturghii, se dobândește Preacuratul Sânge al Mântuitorului, care spală păcatele lumii.

CUPRIN

S

PREFAȚĂ.....	4
INTRODUCERE.....	5
I. DESPRE BISERICĂ.....	7
II. BISERICA LOCAȘ DE CULT.....	25
III. CULTUL DIVIN PUBLIC.....	48
A. SFINTELE TAINES.....	49
1. <i>TAINA SFÂNTULUI BOTEZ.....</i>	<i>50</i>
2. <i>TAINA SFINTEI MIRUNGERI.....</i>	<i>56</i>
3. <i>TAINA SFINTEI SPOVEDANII.....</i>	<i>57</i>
4. <i>TAINA SFINTEI ÎMPĂRTĂȘANII.....</i>	<i>68</i>
5. <i>TAINA SFINTEI PREOȚII.....</i>	<i>71</i>
6. <i>TAINA SFINTEI CUNUNII.....</i>	<i>73</i>
7. <i>TAINA SFÂNTULUI MASLU.....</i>	<i>79</i>
B. IERURGIILE.....	80
C. CELE ȘAPTE LAUDE.....	101
D. SFÂNTA LITURGHIE.....	108
IV. MIC DICȚIONAR DE CUVINTE LITURGICE.....	141